

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

СВІ-Й-ТАНОК

Студентський
літературний альманах

Випуск 11

УДК 821.161.2-1
С42

Рецензенти:
д-р філол. наук, проф. І. С. Заярна,
д-р філол. наук, проф. А. О. Ткаченко

Відповідальний за випуск:
директор Центру літературної творчості
д-р філол. наук, проф. М. К. Наєнко

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту філології
(протокол № 10 від 28 травня 2019 року)*

С42 СВІ-Й-ТАНОК. Студ. літ. альманах / упорядники Л. Дядченко,
М. Єщенко. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2019. – 351 с.

До альманаху "Сві-й-танок", який видає Центр літературної творчості, включено матеріали, у яких висвітлено зміст заходів, що проводилися з метою поліпшення підготовки фахівців із літературної творчості, а також з інших філологічних спеціальностей, що виявили схильність до письменницької праці. Значна частина матеріалів в електронному вигляді публікувалася на сайті Київського національного університету імені Тараса Шевченка й Інституту філології та у пресі України.

Видання містить тексти художніх творів, які студенти читали на зібраннях літературної студії імені Максима Рильського або подали для публікації в альманасі в електронному вигляді.

УДК 821.161.2-1

**З ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ
ЛІТЕРАТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ
В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

КИЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Олесь Лупій

ОБЛІКОВА КАРТКА

члена літературної студії
імені Василя Чумака

„СІЧ“

Олесь ЛУПІЙ

поет, прозаїк,
лауреат Шевченківської премії

БУЛА ТАКА ЛІТСТУДІЯ – "СІЧ"

Починався третій рік мого навчання в Київському університеті імені Тараса Шевченка. У газеті "За радянські кадри" від 13 вересня 1958 року була вміщена інформація нашого однокурсника Федора Мороза "Знову звучать вірші", яку тут наведу повністю: "На перше в новому навчальному році засідання літературної студії зібралося більше 30 чоловік. Тут і відомі в університеті поети, і студенти з нового набору, які вперше принесли свої твори на суд товаришів. У вступному слові голова літстудії Іван Куштенко розповів про традиції літературної студії, про нині відомих поетів і письменників, які колись брали участь у її роботі. Видатною подією в житті літстудійців буде вихід у цьому році першого альманаху, де вміщено твори 30 авторів, колишніх і нинішніх членів літературної студії.

Перед літстудійцями з читанням нових творів виступили В. Коломієць, М. Сингаївський, О. Лупій, В. Гайдай, П. Карась, І. Кротов.

Потім виступали наймолодші поети. Серед них багато здібних юнаків і дівчат, які зможуть своєю працею відкрити не одну славу сторінку діяльності нашої літстудії...

Засідання пройшло в хорошій, товариській обстановці. Було обране нове бюро літстудії, до складу якого ввійшли О. Лупій (голова), В. Житник, П. Карась".

Я через свою наївність згодився бути головою, бо не усвідомлював, який це клопіт, скільки часу треба віддавати на підготовку і проведення засідань, як нелегко упросити когось із відомих письменників прийти до літстудійців. Дещо підказав мені Іван Куштенко, дещо Арсен Олексійович Іщук, старшокурсники Петро Засенко та Василь Діденко. Вони, до речі, дуже підтримали мою пропозицію назвати літстудію "СІЧ" (студія імені Чумака). Як виникла ця ідея? Мене зацікавило, що студійці при видавництві "Молодь" мають посвідчення. Хотілося, щоб і в нас було щось подібне. Тоді всі ми захоплювалися творами раніше забороненого Василя Чумака – молодого талановитого поета, якого ще 1919 року розстріляли білогвардійці. Майже в кожного з нас була його збірка "Червоний заспів", що недавно побачила світ у "Радянському письменнику". Скрізь у коридорах чулося: "А ти читав Чумака? Як тобі вірші Чумака?.. Чумак, о Чумак!". Одного разу під час планування наступного засідання у мене виникла думка: Студія імені Чумака – СІЧ.

Мені потрібна була підтримка Арсена Олексійовича, а крім того я попросив, щоб він дозволив видрукувати в університетській друкарні посвідчення члена літстудії. "А навіщо це?" – запитав декан, бо знав, що за цим стоять кошти, і я розповів йому про те, що так заведено в літстудії при видавництві "Молодь" і що це сприятиме згуртуванню наших студійців. Арсен Олексійович врешті згодився, порадивши розробити проект такого посвідчення. Ще десь через місяць із півсотні таких карток було надруковано. Майже половину посвідчень я встиг заповнити, як одного дня мене покликали до декана. Я вперше бачив Арсена Олексійовича таким серйозним. Важко зітхнувши, він сказав, щоб я через півгодини підійшов до парткому університету, де, мовляв, говоритимуть і про літстудію. Не можу сказати,

що я злякався, але якась тривога пройняла мене. Ми зайшли до просторого кабінету, де було з добрий десяток чоловіків, і нам вказали на місце ліворуч від дверей. Спочатку розмова йшла у спокійному тоні. Тодішній секретар парткому Павло Максимович Федченко попросив коротко розповісти про роботу літстудії, що й зробив Арсен Олексійович, назвавши цілу когорту літераторів, які раніше закінчили університет, та майже всіх початківців, які навчаються на різних факультетах.

Раптом хтось із присутніх підвищеним голосом запитав: "А що то за "СІЧ" у вас появилася?". Арсен Олексійович сказав, щоб я все пояснив. Я й розповів про ідею назвати студію іменем Василя Чумака. І тут почався перехресний допит. Здавалося, що кожен член парткому дуже цікавився долею літературної студії і вважав за потрібне запитати, чому надумали назвати літературну студію саме іменем Василя Чумака й чия це ідея. Я намагався відповісти на всі запитання, підтвердив, що ідея належить мені, що я ініціював виготовлення членських посвідчень з аббревіатурою "СІЧ". Але це не задовольняло членів парткому і хтось із них запитав: "Ти кажеш, що Чумак був таким молодим, як і ви, але ж він не встиг розвинутися як талант. Чому було не назвати іменем класика Коцюбинського?". І тут Арсен Олексійович не стримався: "Але ж, послухайте, тоді була б не СІЧ, а СІК...". Майже всі засміялися, мені від того полегшало, і я запитав у свого декана, чи можу йти. Арсен Олексійович махнув рукою, і я поспішив до дверей, але мене зупинив окрик когось із членів парткому: "Почекай! Усі ті посвідчення віддай Арсену Олексійовичу"... Я кивнув головою і вибіг у коридор. Наступного дня віддав частину чистих карток, а всі заповнені залишив у себе, вони й досі зберігаються у моєму архіві. Арсен Олексійович був доброю людиною, не став перераховувати картки, які я приніс, поклав їх до шухляди і заспокоїв мене: "Нічого, все обійшлося".

Як голова літстудії я намагався трохи пожвавити роботу, запрошуючи на заняття відомих поетів і прозаїків, які, знайомлячись із творами початківців, висловлювали свої поради, ділилися роздумами про літературну працю.

Запам'яталися творчі звіти студійців Володимира Житника, Володимира Підпалого, Петра Карася, Анатолія Сім'ячка, Володимира Михайличенка.

У той час перед студійцями, а інколи перед багатьма студентами у великій залі університету виступали Максим Рильський, Володимир Сосюра, Андрій Малишко, Михайло Стельмах, Борис Антоненко-Давидович, Юрій Мушкетик, Василь Швець, Наум Тихий, Микола Тарновський – український поет із США, який тільки-но переїхав на постійне проживання в Україну. На одному із занять був Олесь Бердник, який на той час повернувся із заслання і горнувся до творчої молоді.

Усі ми зраділи появі в нашій студії Івана Драча, який 1958 року вступив на філологічний факультет університету після трирічної служби в армії. Уже з перших його віршів можна було зрозуміти, що в нашій літературі з'явився надзвичайно талановитий поет зі своїм світобаченням і стилем письма. Про це заговорили студійці, викладачі й письменники, яких ми запрошували на заняття. Спочатку він наче цурався нашої студії, і мені нелегко було впросити його виступити із читанням своїх творів. Іван дав мені тексти кількох своїх віршів і поеми "Смерть Шевченка", надруковані на машинці. Того ж дня передав їх товаришам для ознайомлення, тому на занятті літстудії відбулася цікава розмова про творчий набуток нашого колеги. Іван, крім усього, подавав нам приклад, як треба виразно і проникливо читати свої твори. Високо тоді оцінили поезії Івана Драча Арсен Ішук і Петро Кононенко, та й майже кожен із нас хоч кількома словами вітав поета з успіхом.

Дуже пожвавили заняття літстудії українські студенти з Польщі, які протягом останнього року навчалися на філологічному факультеті. Стефан Козак, Ярослав Стех та Мирослав Вербовий висловлювали своєрідні думки про твори наших студійців, про необхідність краще знайомитися з набутками європейської літератури, контактувати з молодими польськими літераторами, серед яких були оригінальні майстри, зокрема Єжи Гарасимович, Тадеуш Новак, Тадеуш Ружевич, Станіслав Грохов'як... Від наших колег із Польщі ми довідалися про існування УСКТ – Українського суспі-

льно-культурного товариства, про варшавську газету "Наше слово", де, до речі, було опубліковано невеликий відгук Івана Шеля про мою першу збірку "Вінки юності" ("Наше слово" від 13 жовтня 1957 р.) і добірку моїх віршів.

Приємно нині згадати спілкування з молодими латиськими поетами і критиками, членами літературної студії Ризького університету. У моєму архіві збереглося кілька листів від голови літстудії Іманта Гургонса, з яким я листувався, а також добірки віршів наших студійців, вміщені в республіканській латиській газеті "Patomju jaunatke" ("Радянська молодь") від 3 серпня 1958 р. та у студентській газеті Ризького університету "Patomju students" від 27 жовтня 1960 р. Вірші Василя Діденка і мої переклали Імант Аузінь та Імант Гургонс, вірші Дмитра Головка – Віктор Стауме, Петра Палія – Гарійс Гавнс, Анатолія Сім'ячка – Імант Сірмбардіс. Думаю, що цікавою і для сучасного читача була б стаття П. Зейле в молодіжній газеті, де охарактеризовано творчість студійців Київського університету. Про ці публікації написав Петро Карась у нашій студентській газеті "За радянські кадри" від 7 листопада 1958 року, де є такі рядки: "Інтерес братньої латвійської молоді до наших початкуючих літераторів не безпідставний. Нині в цій "літературній кузні" гартує і відточує свої пера досить дружний і здібний колектив. Вихованці студії – студенти українського відділу філологічного факультету – Василь Діденко, Олесь Лупій, Микола Сингаївський, Анатолій Седик – уже мають свої перші книжки. Активно працюють і наймолодші члени літстудії І. Драч, В. Гунько, С. Зінчук, В. Резніченко".

Я тривалий час підтримував стосунки з молодими латиськими письменниками, зустрічався з ними в Ризі та в Києві, під час декади латиської літератури в Україні, переклав українською мовою окремі твори Іманта Аузіня і Моріса Чаклайса.

31 жовтня і 1 листопада в Києві відбулася республіканська нарада поетів, на якій побували і ми майже всією студією. Цікаво було послухати вступне слово Павла Тичини, живого класика, поета, який ще 1918 року оспівав подвиг молодих українських лицарів – героїв Крут, а в майстерності поетичного слова досяг світового рівня. З великою доповіддю, ґрунтовним аналі-

зом творчості наших поетів виступив Андрій Малишко. Було приємно почути його добре слово і про молодих.

Щоправда, трохи згодом нам довелося вислухати і немало зауважень: "Я мушу з гіркотою сказати, що наша молода поезія за останні роки чомусь починає відходити від животрепетних тем нашої дійсності до квіточок, зітхань і солов'їв", – зауважив доповідач, а далі навів немало прикладів із віршів М. Сома, В. Діденка, Л. Куліша, К. Журби й моїх, зокрема тих, де оспівувалися верби, берізки, солов'ї... Звичайно, Андрій Самійлович мав рацію, але ж не було сказано, як ставляться у журналах та видавництвах до творів на животрепетні теми непростой сучасності, не всі автори відважувалися навіть показувати комусь такі твори.

Та ми не ображалися на ті критичні зауваження, навпаки, пишалися, що про нас заговорили – це все ж таки на республіканській нараді поетів. Крім того, 2 листопада в Києві відбувся День поезії, і ми мали змогу виступати разом з відомими майстрами в різних аудиторіях та книгарнях перед численними шанувальниками красного письменства. Нас запросили й до редакції газети "Молодь України", де відбулася цікава розмова про творчість молодих. На той час співробітниками газети були Борис Олійник, Леонід Тендюк, Дмитро Степовик.

Того 1959 року сталося ще декілька подій, які добре запам'яталися, і серед них найперше з'їзд письменників України, куди нас, літстудійців університету, провів по запрошеннях Арсен Олексійович Ішук. Тоді я вперше побував у величному і світлому приміщенні Верховної Ради, там же познайомився із багатьма письменниками, отримав автографи видатних майстрів слова, зокрема й Андрія Малишка на його книжці "Слово про поезію". Досі зберігаю у своєму архіві рідкісні фото, де зображені ми, зовсім молоді літератори, з Михайлом Стельмахом, Олесем Гончарем, Андрієм Малишком. Ліною Костенко, Дмитром Павличком.

Під час підготовки до ювілею університету з'явилась ідея створити фільм про нашу альма-матер, де мав бути окремий епізод і про літературну студію. Одного сонячного дня весною 1959 року невелику групу студійців запросили на дачу до Мак-

сима Тадейовича Рильського в Голосієвому. Виявилось, що на час нашого прибуття там уже був режисер з операторами хронікально-документальної студії. Вони впродовж кількох годин знімали нашу зустріч із видатним поетом. Максим Тадейович сердечно привітав нас. Був у гарному настрої, часто жартував. Ми були надзвичайно схвильовані, що відчувалося, коли відповідали на його запитання, читали вірші, розповідали про себе.

Наталя Кашук, Станіслав Тельнюк, Микола Сингаївський, Анатолій Седик, інші студійці – усі ми намагалися сказати про сокровенне і прочитати вірші. Поет запросив нас до свого кабінету, почав невимушену розмову. Слухаючи його, ми крізь вікна дивились на пейзажі, які надихали видатного майстра. Згодом оглянули велику бібліотеку і дуже зраділи, побачивши раритети.

Максим Рильський на прощання побажав нам успішно закінчити університет, завжди дорожити словом, подарував усім свої нові книжки з автографами: кому дісталася "Троянди й виноград", кому – "Далекі небосхили".

Крім навчання та різних побутових справ, багато часу тоді забирала і літературна студія. Хотілося також швидше упорядкувати перший альманах, адже Арсен Олексійович домовився про його випуск в університетській друкарні. Усіх студійців, особливо тих, хто вже закінчив навчання, по кілька разів просив швидше дати передруковані тексти творів. Виникли проблеми і після упорядкування рукопису. У кожного члена редколегії – А. Іщука, М. Комишанченка, П. Кононенка, С. Крижанівського – були свої зауваження і поради. Крім того, на обкладинці й на титульній сторінці не дозволили використовувати аббревіатуру "СІЧ".

І все ж вихід нашого альманаху став неабиякою подією в тодішньому житті київського студентства, протягом короткого часу книжка розійшлася. До нас приходили літстудійці з педагогічного та інших інститутів і просили подарувати хоча б один примірник. Принаймні, молодь одержала змогу познайомитися з новими творами студійців.

На той час я одружився зі студенткою філологічного факультету Ларисою Бондаренко. Невдовзі у нас народився синок Славко,

треба було більше дбати про свою маленьку сім'ю. Крім того, я позаштатно почав працювати в газеті "Молодь України". Зрозуміло, така моя постійна зайнятість позначилася на роботі літстудії. Відбулися збори, де я прозвітував про свою дворічну роботу. Головою літстудії обрали Івана Драча, з чим я його і привітав.

До цих спогадів не раз спонукав мене добрий сусід, відомий критик і літературознавець, директор Центру літературної творчості у Київському університеті імені Тараса Шевченка Михайло Наєнко. Бажаю йому успіхів у цій благородній діяльності, а його вихованцям, членам літературної студії імені Максима Рильського, – щасливої долі в житті, написати такі твори, які прославили б наш народ, українську мову, літературу й культуру. Нехай щастить!

Студійці Станіслав Тельнюк, Олесь Лупій, Наталя Кашук та Микола Сингаївський зустрілися з Максимом Рильським на подвір'ї його дачі в Голосієвому (1959)

Андрій Малишко підписав для літстудійців свою книжку "Думки про поезію". Праворуч: Олесь Лупій, Петро Засенко, Василь Діденко, Павло Щириця (1959)

Літстудійці Станіслав Зінчук, Станіслав Новохацький, В'ячеслав Малець, Олесь Лупій та Іван Драч біля пам'ятника Тарасу Шевченку (весна 1960)

Перед пам'ятником Тарасу Шевченку в березні 1959 р.
У нижньому ряду (праворуч): студійці Олесь Лупій
та Іван Драч готуються до виступу
перед студентами та викладачами

Літстудійці Володимир Підпалий, Юрій Домотенко,
Володимир Михайличенко, Олесь Лупій та Станіслав Зінчук
під час зустрічі в студентському гуртожитку

З ШЕВЧЕНКОМ НА "ПРОСВІТНИЦЬКІЙ ГАЛЯВИНІ"

*Всеукраїнський фестиваль
"Ше.Fest" 18–19 серпня 2018 р.*

Наблизити Кобзаря до молоді – основна мета цього фестивалю. Він уже вп'яте поспіль відбувається на його батьківщині – у селі Моринцях. Організатори прагнуть осучаснити образ великого поета на велелюдному мистецькому дійстві під гаслом: *"І возвеличимо на диво // І розум наш, і наш язык..."*.

2018 року фестиваль відбувся за підтримки Міністерства молоді та спорту України, Черкаської обласної держадміністрації та Моринецької сільської ради. Активну участь в акції взяв Молодий Народний Рух: була задіяна численна команда юних волонтерів, а координатором заходу стала одна з торішніх волонтерок – ініціативна Наталя Ярошенко. Сама концепція фестивалю і підхід принципово відрізняються від традиційних щорічних Шевченківських свят, які відбуваються в різних областях за участі Спілки письменників України. У Моринцях перевага на-

дається не поетам і не читцям поезій Шевченка, а, насамперед, музичним гуртам та бардам.

На жаль, можна побачити одиниці відомих письменників, які мали доступ до мікрофона на "Просвітницькій галявині". Зокрема, Василь Шкляр презентував свою нову книгу "Самотній вовк". Майже годину тривав виступ Сашка Лірника з авторськими та народними казками. Мені пощастило в тому сенсі, що мій роман-трилогія "Возлюбленик муз і грацій. Кохані жінки Тараса Шевченка" під час автограф-сесії був розкуплений уже в перший день фестивалю (власне, як і минулоріч), не дочекавшись презентації. Це приємний факт, який свідчить про те, що людей цікавить Шевченко не як ікона, а як образ людини, великого поета і художника. У Моринцях скрізь відчувається присутність нашого Пророка. Навіть у сільській хаті, де випало заночувати, побачила портрет Шевченка, вишитий школяркою.

Цікавими були виступи дослідників життя та творчості великого Кобзаря. Зокрема, професора Ірини Савченко ("«Кавказ» Т. Шевченка як літературний твір і політологічний текст"), мовознавця Миколи Зубкова ("Заборонений і цензурований «Кобзар»") та Ольги Шарапи ("Осучаснення Шевченка в музейних реліквіях"). На галявині відбулися також гутірки від громадських діячів та діячів культури: Дмитра Ілленка, Андрія Рибалка, Сергія Василюка та інших. Усе це "пересипалося" виступами музичних гуртів та бардів: "Тільки Світло", "Супер-8", "adm:t", "PorogoKa", Богдана Тарасюка.

Протягом двох діб для глядачів фестивалю працювали 10 локацій, деякі навіть уночі. З музичної сцени лунали виступи сучасних українських гуртів: "Тінь Сонця", "Нумер 482", "Mysterya", "Колір Ночі", "Go-A", "ВІЙ", "MniShek", "Ангажемент на вівторок". На театральній сцені відбулася зустріч "Поет і княжна", присвячена незвичайній історії стосунків Тараса Шевченка і княжни Варвари Рєпніної за участі Романа Веретельника (Національний університет "Києво-Могилянська академія") та Галини Стефанової (Центр театрального мистецтва ім. Леся Курбаса), а також вистава "Назар Стодоля" від Кіровоградського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. Марка Кропивницького (режисер-постановник: Євген

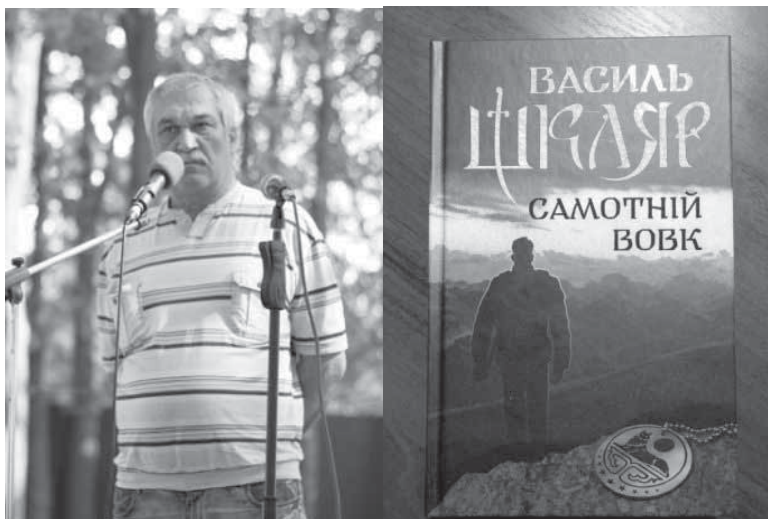
Курман). На відвідувачів чекав і перформанс, де поезії самого Тараса Шевченка звучали з вуст молодих читців.

Чимало учасників поселилося в наметовому містечку. Нічна програма фестивалю для тих, хто не спить, запропонувала акустику біля мальовничого Морин-ставу. Ніч під зорями розділили зі слухачами українські гурти "Незабуті", "СонЦе", "July 8" і "Ауд.238". Учасники фестивалю збагатилися духовно, узявши участь в екскурсіях, майстер-класах із хенд-мейду, дитячій галявині, виставці народних майстрів та художників. Відвідувачів фестивалю вразили кулінарним шедевром – великим казаном улюбленої страви Тараса Шевченка – борщем із карасями, яким пригощали всіх охочих безкоштовно. Таким борщем частували Тараса Григоровича в Києві батьки його товариша О. Афанасія-Чужбинського. До приготування сакральної страви зміг долучитися кожен бажаючий. Ця гастро-акція відбулася за підтримки Галини Лосевої та заміського сімейного клубу "Трипільське Сонце" (шеф-кухар: Вадим Підпокровний).

Резюмуючи побачене й почуте на Всеукраїнському фестивалі "Ше.Fest" у Моринцях, варто зазначити, що осучаснення Шевченка не кожен зрозумів правильно – плутає з елементами цинізму, як недоречний "стьоб" на зразок того, що пролунав із вуст одного з молодиків: "у Шевченка є слова: "Думи мої, думи мої...", а я ось перефразував так: "Зуби мої, зуби мої". Подібне учасниками фестивалю не віталось.

Звичайно, свято є свято, де не обійшлося без довгих шашличних лавок, палаючих мангалів, а також ярмарку різних товарів, переважно народних дерев'яних чи глиняних виробів та вишиванок, куди з'їхалися з усієї Звенигородщини. І хоч цьогоріч було відвідувачів помітно менше, ніж торік, все ж можна привітати організаторів – свято вдалося! Сподіваємося, що надалі тенденція розвиватиметься в бік залучення більшої кількості не лише науковців, а й поетів та прозаїків з автограф-сесією, а також майстрів розмовного жанру з читанням віршів Шевченка саме на "Просвітницькій галявині". Хочеться вірити також, що з роками не занепаде, а набере розвою започаткований тут минулоріч Книжковий ярмарок.

Світлини Антонії ЦВІД

НА ФЕСТИВАЛІ "ГОЛОСІЇВСЬКА ОСІНЬ"

Фестиваль української поезії "Голосіївська осінь" уже не перший рік гостинно вітає представників із різних мистецьких осередків. Традиційно – у Літературно-меморіальному музеї Максима Рильського, за що подяка директору Вікторії Колесник. Цього року зустріч збіглася із 50-річчям відкриття музею. Для студентів і викладачів ІФ це місце – рідне, бо саме наші філологи – Неоніла Підпала, Людмила Зінчук та Галина Касич – свого часу готували його відкриття (1968). А до того (до 1964 р.) у цій садибі господарював Максим Тадейович, про що так яскраво, з ніжністю згадував його онук Максим Георгійович. Він любив відпочивати в плетеному крісельці під вербою, любив рибалити, втекти від метушні, зануритися в себе, аби потім народилися поетичні рядки. Любив повертатися й у рідне село Романівка, що на Сквирщині. Нині й там музей поета. І не лише поета, а вченого, вчителя, перекладача...

Привітати земляка з Романівки завітав фольклорний ансамбль "Червона калина", найменшенька його учасниця зачитала вірш Максима Тадейовича. Також відвідали фестиваль представники сквирської школи, творчого об'єднання "Літературний форум", зокрема Роман Кухарук, колишній літстудієць Шевченкового університету, лауреати поетичного вернісажу "Троянди й виноград", фестивалю "Відкриті небеса", кабінету молодого автора Спілки письменників України. Світлана Гобелевська розповіла про конкурс "Житомир ТЕН", названий на честь друга Максима Рильського – Бориса Тена. Ще співали пісень на слова Рильського, зокрема бард Володимир Каверні. Потішили й творчістю київського бардклубу "Дім". Серед читців були й члени літоб'єднання "Севама" (із санскриту – "яблуко") Оксана Яблонська, Кот Ельпітіфор і Володимир Осипенко.

За словами директора Центру літературної творчості ІФ КНУ імені Тараса Шевченка Михайла Наєнка, найяскравіше сяяли юні митці університетської літературної студії імені М. Рильського.

Поети гідно представили наш Інститут. Дехто переборював страх, адже лише перший курс! Досвідченіші презентували вже й власні проекти: Катерина Барановська розповіла про "Твою поетичну листівку", а Леля Покотиполе декламувала поезії з власної збірки "Повстанське радіо". Музична й поетична творчість не змовкала "до останнього яблука". Тепло надворі – бабине літо наздогнало "Голосіївську осінь" – і тепло на серці після мистецької події, що вересневої п'ятниці об'єднала багатьох талановитих людей.

Світлини Сергія ТЕРЕЩЕНКА

РЕПЛІКА

Михайло НАЄНКО

"ЩОСЬ ІЗ ПАМ'ЯТТЮ МОЄЮ СТАЛОСЬ..."

У відомій колись пісеньці Фрадкіна – Рождественського ці слова мали таке продовження: "Всё, что было не со мной – помню...". Співалося в цій пісеньці переважно про істориків. Загальновідомо, що саме вони найбільшою мірою нашкодили розвиткові людської цивілізації: такого понаписували про неї! І не тільки "чисті" історики, а й, зокрема, історики літератури. Особливо, коли вдаються до мемуарного жанру; чомусь найвідоміші мемуаристи останнього часу свою біографію починають аж із навчання в аспірантурі, або з роботи кореспондентами. А про себе як піонервожатих чи комсоргів – ні гу-гу. Мабуть, досі побоюються, що довелось б, мабуть, наводити хоча б статистику – скільки разів на день тоді вони вигукували головний лозунг своєї роботи: "За дело Ленина – Сталина – будьте готовы!"...

Та почну здалеку, спинившись, зокрема, на трьох фактах.

У День українського прапора (23 серпня 2018 р.) дуже шанований історик разів із десятків повторював історію з'яви й існування українського прапора. Власне, не так він, як Перший радіоканал, котрий багато разів прокручував його постійну радійну рубрику "Мить історії". Усяке було того дня в тій "миті"; чимало й істинних спостережень, але мене особливо вразив вислів, що жовто-блакитний стяг в Україні став **утверджуватися** лише на початку ХХ ст. Звідки історик вичитав таку думку – сказати важко. І що таке "утверджуватись"? Я, наприклад, ще школярем знав картину геніального Іллі Рєпіна "Запорожці пишуть листа турецькому султанові". Так на тій картині, крім налаштованого на гумор козацтва, твердо стоять (на задньому плані) кілька жовто-блакитних стягів. Диву даєшся, як радянська влада допускала тиражування тієї картини, адже за саму лише згадку про жовто-синій прапор в Україні можна було заґриміти за ґрати. Але що було – те було...

Події, які лягли в основу картини (хай і легендарні), датуються XV–XVI ст., а саму картину Ілля Юхимович писав у 80-х роках XIX ст. То до чого тут початок XX ст? Відомості про історичну атрибутику XV–XVI ст. Ілля Репін черпав не з фантазії, а з народної пам'яті та музейних експонатів Петербурга й Кубані, а безпосереднім консультантом художника був найвідоміший свого часу знавець історії козаччини Дмитро Яворницький. Не без його історичної поради і з'явилися, мабуть, у картині оті жовто-сині знамена. А до XX ст. ще було ж ген скільки часу...

Заторкнута у згадуваній "миті" і кольористика жовто-синіх барв, яка, на думку багатьох знавців цієї справи, символізує поєднання золотистих кольорів достиглих жита-пшениці (нижня смуга прапора) і небесної блакиті (верхня його частина). Історик, тим часом, наголосив, що це – малоімовірно, бо, наприклад, пшениця з'явилася в наших краях лише в XV ст. Дивина та й годі! Навіть у відкритих інтернетних джерелах значиться, що з території нинішньої України в Грецію та Рим пшеницю на експорт вивозили ще в VI–IV ст. до нашої ери, а відома вона була тут ще в так звані трипільські часи: IV–III тисячоліття до нашої ери (див.: <https://uk.wikipedia.org/wiki>). Поетеса Валентина Коваленко, коментуючи ці мої міркування у фейсбуці, додала, що українське жовто-синє начало помічене ще в язичницьких часах. Дослідник генези української державної символіки, яка, на його думку, постала внаслідок історичного та культурного розвитку народу, О. Братко-Кутинський, зокрема, наголошував, що під час нападів монголо-татар на киево-руські (українські) землі, їх найбільше здивували саме жовто-сині знамена русичів. Вони (нападники) почали з подивом вигукувати: "Хох-ул! Хох-ул!", тобто – "жовто-блакитники"! Бо, виявляється, на прапорах самих татаро-монголів теж були такі кольори, і це їх дуже здивувало (див. книгу О. Братко-Кутинського "Феномен України").

Історик згаданої "миті" акцентував іще й на тому, що з часів Київської Русі у великій пошані був "червлений", тобто – "червоний" колір. Не цуралися його (кажу від себе) і козаки в часи Запорозької січі. Але тут треба мати на увазі, що йшлося про колір не червоний (як у більшовиків з їхньою кров'ю), а про ко-

лір **малиновий** ("Гей, там на горі Січ іде //, Гей, малиновий стяг несе"). Це можна було б підтвердити навіть музейними експонатами козацьких прапорів, які збереглися в одному з музеїв Стокгольма (Швеція). Хоча вони від часу й дуже злиняли, але і малинові, і жовто-блакитні сліди на них таки вгадуються.

Питання про те, який колір у жовто-блакитних прапорах був зверху, а який знизу, має теж свою історію: у часи УНР (1917–1920) "морський" прапор відрізнявся від "сухопутного" тим, що жовта частина полотнища містилася зверху (колір сонця), а знизу була блакитна – колір морської води...

Утім, краще, як кажуть, недохоп, ніж перехоп. У ситуації з українським прапором маємо перше: автор "миті" дещо недохопив та й годі. Випадок із наступним фактом – цілком протилежний: літературний історик солідного академічного журналу у своїх "штрихах" (так називається рубрика журналу) із назвою "До питання часу "чумакування" 10-річного Тараса з батьком..." "перехопив", як кажуть, на повну катушку. Коментуючи відомий із творчого й живого життя факт біографії "малого" Тараса Шевченка, він "збагатив" його такими домислами, що диву має даватися не тільки все шевченкознавство.

У Шевченковій "Наймищці" є такий абзац (цитую мовою оригіналу повісті): *"Во времена самой нежной моей юности (мне было тогда 13 лет) я чумаковал тогда с покойником отцом. Выезжали из Гуляйполя. Я сидел на возе и смотрел не на Новомиргород, лежащий в долине над Тикичем, а на степь, лежащую над Тикичем. Смотрел и думал (а что я тогда думал, то разгадает только один Бог). Вот мы взяли соб, перешли вброд Тикич, поднялися на гору..."*. Далі я цитату обриваю, бо всі фантазії згаданого літературного історика будуються саме на цьому уривкові. Зокрема, він "вилучає" з нього "Гуляйполе", "Тикич", "перейшли вброд", натомість дописує замість них "Гуляйпіль", "Гуляйнілі", а Шевченкове "чумакування" трактує, як поїздку його батька торгувати в Єлисаветграді яблуками. Скажіть мені ради Бога, відколи це торгівлею яблуками займалися чумаки? Може, батько Шевченка колись там і возив на продаж яблука (родичі Шевченка Красицькі про таке пишуть, а П. Лебединцев

залишив свідчення, що Шевченко-батько таки возив колись там сливи-яблука на продаж, але ні в який не Єлисаветград, а в містечка Бурти і Шполю, котрі від Шевченкової Кирилівки – палицею кинути), але в цитованому спогаді Шевченка про яблука та сливи і спомину немає. Він, як пише поет своєю рукою, всього лиш "чумакував" – і крапка, тобто їздив з батьком кудись по сіль. А вона водилася, як знаємо, тільки в Криму чи біля Одеси. Доїхали вони туди з батьком чи не доїхали – нікого не повинно цікавити, бо в цитованому уривку Шевченкової повісті про це нічого не сказано. А от авторові журналу заманулося розписати в деталях і в днях, якого саме числа Шевченко (з яблуками на возі!) їхав до Єлисаветграда (сучасний Кропивницький), у які числа повертався назад до Кирилівки тощо. Навіщо все це, якщо в Шевченка про це ніде ні слова?

Далі – більше. Шевченко писав у "Наймичці", що переїхали в Гуляйполі річку Тікич та ще й убрид; майже всі тлумачі цих Шевченкових слів, досі, як знаємо, безупинно повторюють, що треба читати не "Тікич", а "Велика Вись", і не "Гуляйполе", а "Гуляйпіль". Тарас Григорович, нібито, помилився і в назві села, і в назві річки. Чого б це він мав помилятися, запитую я, якщо "Тікич" – це річка його дитинства, як, скажімо, "Десна" – річка дитинства Довженкового?! У містечку Лисянка, як знаємо, він ще малим хлопчиком хотів брати уроки малювання. Біограф поета й художника Олександр Кониський писав, що *"він (тобто, малий Шевченко. – М. Н.) подався в Лисянку до маляра-диякона, щоб у его навчитися малярству"*, але там, замість навчання, його змушували носити до вчителєвої хати воду саме з Тікича. У листі самого Т. Шевченка до редактора "Народного читення" Шевченко пізніше зауважить: *"Три дні я терпеливо тягав на гору відрами воду з Тікича та розтирав на залізному листі фарбу-мідянку"*.

А щодо "броду", то шевченкознавцям-коментаторам варто хоча б упевнитися, що Велику Вись навіть сьогодні ніяким возом "вбрид" ніде не переїдеш. Вікіпедія твердить, що Вись місцями має *"завширишки 4 км, завглибшки до 40 м"*. Побіля колишнього "Гуляйпіля" (перейменованого на Златопіль) вона, звичайно, вужча й мілкіша, але, як сказали мені особисто краєзнав-

ці з тих місць, переїхати її вбхід ніякий їздовий не зважитьсь навіть сьогодні, коли річка, звичайно, трохи повужчала, замулилася тощо. Важливо звернути увагу, що, коментуючи Шевченків абзац у "Наймичці" (3-й том академічного видання творів поета, 2003), автори тих коментарів не згадують ніяких "Гуляйпіль-Златополя" і "Великої Висі", а однозначно констатують: *"Гуляй-поле – Черкаської області, с. 117", "Тікич – 117"*. Питається в задачі: чого це треба тулити до не згадуваного в Шевченка *"Гуляйпіль"* пізніший *"Златопіль"*, який так перейменовано ще за 40 років до Шевченкового чумакування? А тодішні 40 років – це ж не сучасні швидкоплинні роки; це ціла епоха, як, скажімо, епоха Коліївщини: від часу, коли та Коліївщина "гуляла" Україною і коли Шевченко писав про неї у своїх "Гайдамаках", минуло лиш трохи більше років, ніж від *"Гуляйпіль"* до *"Златополя"*. А в *"Гайдамаках"* про це йдеться, як про неймовірно давню давнину. Отакі часи і отакі звичаї...

Щодо "Новомиргорода"... Тут Шевченко міг і помилитися, бо з префіксом *"ново"* Російська імперія натворила дуже багато географічних назв, аж до осточортілої "Новоросії", у яку сучасний Кремль готовий запхнути майже половину українського півдня. Тут слід згадати, що є ж в Україні, крім Новомиргорода, ще й Новоархангельськ. І розташований він на дорозі від Шевченкової Кирилівки до Єлисаветграда-Кропивницького. А що, кажу я, коли припустити, що Шевченки (малий Тарас із батьком) після переїзду вбхід Тікича в Гуляйполі на теперішній Черкащині (в описі України інженера Боплана, а це – 1648-й і подальші роки – воно згадується не як село, а як місто нарівні з Лисянкою, Звенигородкою, Калниболотом, що розташовані на тому ж Тікичі) попрямували саме в його бік? Адже це була одна із гілок так званого "великого татарського шляху" (інша назва – "чорний шлях"), яким завойовники татари з турками рухалися з Криму на північ і навпаки. І рухалися вони саме вздовж Тікича, щоб було де й потрапити та напоїти своїх коней, і помити інколи свої загарбницькі мармизи тощо. Повертаючись до Криму, рухалися вони обов'язково через сучасний Новоархангельськ у бік тієї місцевості, що названа пізніше Єлисаветградом, після

чого подальший шлях роздвоювався: одна його гілка йшла "на Гадес" (так називали колись "Одесу", чіпляючи до неї давнє, зокрема польське, протетичне "г"), а друга – до Криму. Між іншим, це був шлях ще й із назвою "чумацький" (XIV–XV ст.), а ще давніше, у часи Київської Русі (як нагадав мені Валерій Шевчук – письменник-історик за фахом і автор ґрунтовної книги про Шевченка "Доля"), він називався одним із "шляхів із варягів у греки". Одна його гілка йшла Дніпром, а друга саме цими місцями – уздовж Тікича. То чому цікаві для нас Шевченки не скористалися саме ним, найждженим століттями й тисячоліттями, а плуганилися в бік неіснуючого вже "Гуляйпіля", після якого до Єлисаветграда (сучасного Кропивницького) ніяких доріг уздовж річок не існувало й не існує? Найвідомішому (після Василя Доманицького) шевченкознавцю XX ст. Павлові Зайцеву ці питання ніякого клопоту не завдавали. Він писав однозначно: *"У недалекому Гуляйполі (від Шевченкової Кирилівки до нього кілометрів тридцять. – М. Н.) відкрився він (степ. – М. Н.) очам Тараса за вузьким Тікичем"* (акцентую саме на *"вузькому Тікичі"*, пам'ятаючи про "широченну" Велику Вись!), який можна було переїхати вбрід саме в Гуляйполі, що на Черкащині. Цей брід (засвідчую як житель тих країв) існував до 1950-х років (називався він у народі "циганським", бо біля нього постійно таборились цигани-роми), поки не збудували на Тікичі гідроелектростанцію і вода не затопила в ньому будь-які броди (існує та станція донині). І ніяка торгівля яблуками (та ще й із якогось панського саду!) у голову П. Зайцева чомусь не навідалася, бо Шевченко (нагадаю) писав саме про "чумакування"(!), а не про яблучний бізнес. Та й автори, скажімо, "Літопису життя і творчості Т. Г. Шевченка" В. Анісов і Є. Середя (1976) із цього приводу зауважують лиш таке: *"У цьому році (у 1824 р. – М. Н.) Тарас чумакує з батьком. Буває у Звенигородці, Умані, Єлисаветграді..."* (1976, с. 10). Не згадується тут, як бачимо, ніякий Гуляйпіль чи Новомиргород, бо це – наукова студія, а не "штрихи" на зразок статті "До питання часу "чумакування" 10-річного Тараса...". Думати тут, гадаю, є над чим...

А от над третім фактом, який хочу згадати в цій репліці, думати взагалі на варто. Бо він цілком вигаданий самим істориком літератури. Беру до рук щойно видану книгу його мемуарів і дізнаюся звідти про себе таке: нібито я в якомусь там році "від-стєобав" цього автора за його інтерв'ю, у якому (здається, уже в роки горбачовської перебудови) засуджувалися різні злочини радянської влади (репресії, голодомор тощо). І все це я нібито публікував у головній компартійній газеті "Радянська Україна". Пишеться там також, що так само "чихвостив" автора мемуарів і Іван Драч. За Драча не ручаюсь, бо й спитати в нього вже не можна, оскільки він, як відомо, недавно постав біля самого Божого престолу, а от про себе змушений щось таки казати. У моєму "Бібліографічному покажчику" (2014) нараховується близько 600 позицій-публікацій. Цей покажчик видано легально, з усіма отими УДК, ББК тощо, отже, він є в Книжковій палаті чи в головній бібліотеці України і за ним можна легко впевнитись: за все своє "друковане" життя я виступив у "Радянській Україні" лише двічі, і обидва рази в часи "перестройки": перший раз, коли треба було підтримати Бориса Олійника як поета, котрий балотувався тоді в академіки ("На сторожі людяності", 1988), і вдруге, коли драматургові Олексі Коломійцеві виповнилося 70 літ ("Прийти, щоб залишитись", 1989). Обидві ці статті без жодних змін передруковувалися в пізніших різних виданнях (останній раз – у 2015 р.) і в них жодного разу ніде не фігурує ні згаданий автор мемуарів, ні хтось інший. Та ще й у якомусь негативному сенсі.

Кажу про це тому, що певний досвід у розумінні мемуарів як жанру я таки маю. Є в мене, зокрема, ґрунтовний огляд сучасної мемуарної літератури ("Мемуари як синтез дум і художніх роздумів", 2015), є окремі публікації про спогадальну літературу А. Дімарова тощо. Отже, "начитаний" я в цьому питанні цілком достатньо. Запам'яталася, зокрема, чимала рецензійна преса про одну з мемуарних книг, яка здобулася і на кілька теле- та радіопрограм, і на десяток презентацій у різних закладах та установах, і на магістерські роботи студентів, і на ґрунтовно-аналітичну статтю відомої професорки в академіч-

ному часописі. Ця професорка (чому й згадую її) зауважила, що в цікавій для неї мемуарній книжці немає жодного "поганого" слова про когось із своїх земляків, колег-філологів чи людей із сільськогосподарської сфери, де довелося автору книжки після школи і працювати, і здобувати в сільськогосподарському технікумі середню освіту. Звичайно, про різних владників там можна натрапити й на відверто круті слова (влада на те й влада, щоб її обзивали останніми словами), а от про колег-філологів якщо й з'являлося щось прикре про когось, то лише у вигляді натяків і без називання прізвищ. Не тому, що автор є таким всепрощеньським, а тому (це вже я кажу від себе), що існує погляд на життя та його відтворення в літературі, котрий базується переважно на позитивності. Про нього свого часу мені говорив керівник моєї дипломної роботи в університеті професор і прозаїк Арсен Іщук. Він серйозно радив мені: шукай узагальнень, ніколи не пиши "в лоб", знайди обтічну метафору, делікатний натяк і т. д. Бо люди ж є люди, а література – це ж література, а не донос на когось. Цю ж думку, але з глибоким філософсько-естетичним підтекстом, дуже мудро сформулював свого часу Олександр Довженко у "Зачарованій Десні" (найвищий зразок, як на мене, мемуарної літератури!), наголосивши таке: людство і творча його частина найкраще формуються-розвиваються на позитивних імпульсах. А завдання ж літератури яке? Бачити і прищеплювати в житті все те найкраще-позитивне, чим багатий духовний світ людини. Бо обляпати, викачати когось у багнюці – не письменницька це справа! Для цього є стукачі, донощики і фарисеї, відомі в недалекому минулому кадеб'ятники, малограмотні політики тощо. Їх свого часу (хто пам'ятає) "підсаджували" в літературний "Еней" у Спільці письменників чи поселяли на певний час у будинок творчості в Ірпені, аби вони підслуховували письменницькі "націоналізми" та "антирадянізми", записували все те у свої чорні толмуди й потім заносили підслухане, "куди треба". А коли зникло те "куди треба", то вони що роблять? Як сказав би Леонід Коваленко – свого часу совість академічного Інституту літератури та й літературознавчого письменства загалом!

– вони свої екскременти вихлюпують у мемуарні записи, помінявши, зрідка, лиш мінуси на плюси. Не пропадать же добру!.. Одного такого "підсадника", між іншим, заступник голови КГБ на останньому етапі існування союзу нерушимого активно готував навіть для поїздки в заокеанське "кубло націоналізму", щоб там підірвати його із середини, але розпроклятий Горбачов почав перестройку і... Довелося розчаруватися в можливому кар'єрному рості й обмежитись лише циклом нарисів про "досліджених" ним письменників, тільки помінявши оті мінуси на плюси...

Мистецтво мусить стояти вище будь-яких подібного роду оказій. Остап Вишня свого часу казав, що найвищий градус сміху досягається тоді, коли ти смієшся сам над собою. Дослівно в нього це звучало так: *"Треба любити людину. Більше, ніж самого себе. Тільки тоді ти маєш право сміятися. І тоді людина разом з тобою буде сміятися... Із себе, із своїх якихось хиб, недоліків, недочотів і т. д. І буде такий дружній, такий хороший сміх"*. Формула ця, як я думаю, аналогічна і згаданий формулі Довженка про позитивний імпульс, тільки висловлена стосовно іншого (гумористичного) жанру. Але й мемуарного, думаю я.

Нині (скажу наостанок) з'являється дедалі більше мемуарних книг – у вигляді публіцистичних оповідей, щоденникових записів чи й художніх жанрів. Враження вони справляють не завжди однакове. Особливо, коли виходять у двох, трьох чи й більше томах. Багатотомність виправдовується часом аналогіями: мовляв, бували ж не тільки такі, як Довженкова "Зачарована Десна", котру втиснуто у 200 сторінок тексту. Чи теж малогабаритні "Моє життя" П. Куліша, "Щедрий вечір" М. Стельмаха. Література ж, мовляв, знає й багатотомні видання мемуарного плану ("Былое и думы" О. Герцена, "История моего современника" В. Короленка та ін.) Той, хто так міркує, міркує загалом правильно, от тільки не зауважує, що в згаданих і не згаданих багатотомних мемуарах обов'язково наявні були "думи" та "історія". Думи й Історія – з великої літери! А не реєстрація того, на що здатен хіба що відомий зануда: його питають, як його справи,

і він починає розповідати про свої справи. Розтягуючись на два, три і більше томів. Справжня література (а мемуари – насамперед справжня література!) – це щось зовсім інше. Таке, що в ньому має бути все, чи майже все. Як, принаймні, у добротному романі. Пригадуєте Теккерей? "*Романіст знає все!*". Зокрема й те, хто коли вимагав від школярів-піонерів бути готовими "за діло лєніна-сталіна"...

Якщо хтось думає інакше – є можливість продовжити розмову.

Літературна Україна, 2018, 27 вересня

УКРАЇНІСТИЦІ В ШЕВЧЕНКОВОМУ УНІВЕРСИТЕТІ – 100 РОКІВ

2018 рік багатий на великі дати: 100-річчя українського герба, української державності, 100 років від дня заснування Академії наук. У суспільному та науковому житті держави важливим є заснування україністики в Київському університеті. Цю знакову подію відзначали 24 жовтня в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Відкрив урочистості директор Інституту філології Григорій Семенюк. Він стисло виклав історію заснування українознавчих кафедр на тоді ще історико-філологічному та юридичному факультетах університету. 5 грудня 1917 року вийшов указ про заснування 4 кафедр: української мови, української історії, української літератури та західно-руського права. Викладати мали українською.

Вітальним словом від імені ректора Леоніда Губерського продовжив наукове засідання проректор Володимир Бугров. Він говорив, що нині Університет повертається до тієї міждисциплінарності, яка була закладена ще тоді, 100 років тому. Сьогодні згадуємо трагічні сторінки історії україністики, тому подібні заходи не є парадними, а радше покликані згуртувати дослідників і студентів, які воєдино розвиватимуть українознавство. Далі виступив Богдан Ажнюк, директор Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАНУ. Його тема – "Український правопис і екологія мови", у якій Богдан Миколайович розповів про правописну кодифікацію в соціолінгвістичному аспекті, назвавши основні "камені спотикання", принципи, шляхи вирішення питання правопису в Україні. Почули й Почесного доктора КНУ, президента Міжнародної асоціації україністів Міхаеля Мозера, який зазначив, що україністика в Університеті існувала й до офіційної дати її створення. Виступав із вітальним словом і народний депутат II скликання Тарас Процев'ят. Україністика, на його думку, – ключовий напрям державотворення.

Заступник декана історичного факультету КНУ Тарас Пшеничний зацентрував увагу на проблемах сьогодення: що ми розуміємо під україністикою нині, наскільки замислюємося про її важливість.

Саме такі рефлексування здатні пробудити в кожному любов, патріотизм і гідність. Представник юридичного факультету – асистент кафедри історії права та держави юридичного факультету КНУ Антон Крижевський розповів про становлення кафедри західно-руського права в 1917–1918 рр. Детальніше про розвиток у КНУ окремих філологічних напрямів розповіли завідувач кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості Інституту філології Людмила Грицик і завідувач кафедри української мови та прикладної лінгвістики Анатолій Мойсієнко.

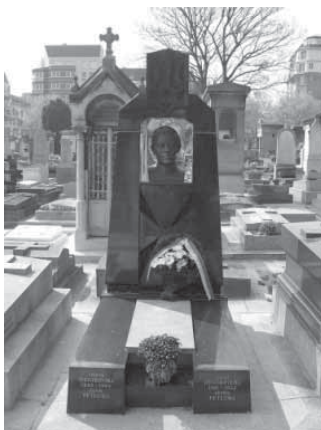
Музичним вітанням пленарне засідання завершив ансамбль "Роксоланія". Продовжили роботу на секціях, які тривали ще до 25 жовтня. Окрім того, відбулося публічне обговорення нового проекту правопису за участі членів правописної комісії, учених Інституту філології Лідії Гнатюк, Ірини Голубовської, Сергія Лучканина. У ньому взяли участь студенти й преса, бесіда не лишила байдужим нікого. У рамках святкування заснування україністики цьогорічний Лауреат Міжнародної премії Івана Франка Ярослава Мельник прочитала лекцію. Нагадаємо, що вона перемогла в номінації "За вагомі досягнення у галузі україністики" Міжнародної премії Івана Франка з монографією "...І остання часть дороги. Іван Франко в 1908–1916 роках".

З доповіддю на секційному засіданні ювілейної конференції *"Академік Сергій Єфремов і текст про вбивство Симона Петлюри: зарубіжний слід"* виступив директор Центру літературної творчості, професор Михайло Насенко.

Михайло НАЄНКО

**АКАДЕМІК СЕРГІЙ ЄФРЕМОВ
І ТЕКСТ ПРО ВБИВСТВО
СИМОНА ПЕТЛЮРИ: ЗАРУБІЖНИЙ СЛІД**

Людська цивілізація загалом (і художня література зокрема) не дуже справедливий щодо її творців. Про декого з них вона "згадує" лиш через сотні й тисячі років. Про царя Едіпа, наприклад, Софокл "згадав" щонайменше через кілька тисяч років після його міфічної смерті; короля Ліра Шекспір "символізував" через півтори тисячі літ тощо. Найактивнішими у "перепрочитанні" людської історії були чи не романтики (рубіж XVIII–XIX ст.). Вони повернули в літературу насамперед Шекспіра (забутого Європою на півтори сотні літ), через сто з гаком літ Європа художньо "реанімувала" нашого гетьмана Мазепу ("Історія Карла XII" Фр. Вольтера, "Мазепа" Дж. Байрона, "Мазепа" В. Гюго, "Мазепа" Ю. Словацького тощо), а у XX ст., особливо в радянську епоху, окремі твори про історичних постатей стали з'являтися буквально наступного дня після їхнього відходу за межу. Активізувався й жанр забутого з часів класицистичного одописання у XVIII ст. славослів'я про окремі постаті ще за їхнього життя. Особливо, коли йшлося про деспотів і сатрапів на зразок Ульянова-Леніна, Сталіна, Гітлера тощо. Тут, щоправда, у деяких письменників спрацьовував швидше не художній, а суто ідеологічний інстинкт: будучи під тиском ідеології, вони намагалися виконати її замовлення вже сьогодні, а найпізніше – завтра, явно побоюючись, що післязавтра чи через тиждень може бути пізно: наступники-соратники розвінчують свого вчорашнього ідола так, що буде не до одописання. Саме так з'явилася скороспішна поема В. Маяковського "Владимир Ильич Ленин", а згодом – роман О. Толстого "Петр Первый", кінофільм С. Ейзенштейна "Іван Грозний", серія псевдофільмів про полководців типу Суворова, Ушакова чи Кутузова, зміст підтексту яких був не чим іншим, як лестоцями живому тоді ще сатрапу Сталіну. Лише найбільш мислячі митці зуміли в ті роки запропонувати не лестоці, а дуже гостру сатиру на згаданих сатрапів. Найбільшої слави тут зажили Чарлі Чаплін із його кінофільмом "Великий диктатор" (1940) та Джорж Орвелл з романом "Скотоферма" (1945). Цим творам судилося стати вже творами не про окремі постаті, а про всю політичну

систему фашизму, яка в різних варіантах виявлялася і в німецькому гітлеризмі, і в радянському лєнінізмі-сталінізмі.

Симон Васильович Петлюра – постать у людській цивілізації, мабуть, трохи іншого масштабу, ніж названі вище, але в суто українській історії він є особистістю далеко не другорядною. Політичний і художній інтерес до нього, як здається, не зникав ще з часів поразки УНР (Української Народної Республіки), яка стала жертвою нашого північного сусіда – Росії. Як знаємо, у роки совкового Союзу РСР вона здобулася на роль спочатку просто "старшого брата" України, а згодом "батька" всіх радянських союзних республік. Хоча за віком, як відомо, деякі з них годилися тому "батькові" в батьки й навіть у діди. Маються на увазі такі "старі" країни, як Грузія, Литва чи Узбекистан з їхніми тисячолітніми Тифлісом, Вільном, Ферганою чи Самаркандом. "Шкода говорити" – як сказав би відомий персонаж Павла Загребельного.

У часи СРСР Симон Петлюра описувався у політичних трактатах та в художній літературі виключно в карикатурному вигляді. Карикатурної вершини тут досягнуто в диалогії Юрія Смолича "Рік народження 1917" ("Мир хатам – війна палацам", 1958, "Ребе та стогне Дніпр широкий", 1960). Зі здобуттям Україною незалежності ситуація докорінно змінилася: до Симона Васильовича політики й художники стали приглядатися під зовсім іншим, переважно позитивним, кутом зору. В останні роки увага до нього не просто зросла, а стала винятково активною. В електронних ЗМІ дедалі частіше став з'являтися його портрет, йому встановлено кілька пам'ятників (у Вінниці, Рівному), здійснено кілька видань його вибраних творів як публіциста-літературознавця, також часто почали поширюватися фотознімки його надмогильного знаку в Парижі, але найбільшої резонансності набув художній фільм режисера Олєся Янчука "Таємний щоденник Симона Петлюри" (2018). Без згадки й посилань, проте залишаються чомусь щоденникові записи про Петлюру академіка Сергія Єфремова й наведений у них віршований текст про плановане радянською охранкою і здійснене руками єврея Самуїла Шварцбанда його вбивство – головного військового отамана в Центральній Раді й лідера Директорії УНР.

У сприйнятті фільму "Таємний щоденник..." критика одностайності поки що не досягла. Дорікають йому у відступах від історичності, не сприймають "лоску" в одязі артистів та надто вишуканих (нібито) інтер'єрах тощо. Все це піддається дебатованню і на загальне позитивне враження від фільму не дуже впливає. Важливішим видається мені інше: відсутність у картині кореня головного героя. Пригадуєте початковий варіант майбутньої епопеї Панаса Мирного – нарис про розбійника Гнидку? Брат письменника Іван Білик сказав тоді творцеві того нарису: бракує в ньому історичної причини, тобто відповіді на питання, а чому той Гнидка став на шлях розбійництва? Згодом з'явився екскурс в історію села Піски та родини того Гнидки, і постав про нього вже не нарис, а роман-епопея "Хіба ревуть воли, як ясла повні?", а Гнидка перетворився на героя своєї епохи Нечипора (Чіпки) Івановича Варениченка. У фільмі "Таємний щоденник..." до головного героя теж проситься бодай стислий (така специфіка кіномистецтва) історичний екскурс, який би забезпечив йому повноту постаті та її монументальність. А так маємо просто епізод із життя цього неординарного чоловіка, за яким полуює відома ворожа сила, що таки його й наздогнала, а фільм перетворила на пригодницький жанр. Матеріалів для історичних екскурсів у біографію Симона Петлюри нині не бракує, і присутніми тут могли б стати згадані "Щоденники" академіка Сергія Єфремова. Вони, відібрані в автора й арештовані 1930 року, стали найголовнішим "доказом" антирадянської діяльності академіка (хоча ще за римським правом особисті записи людини не можуть бути доказом її злочинності), пролежали у схронах радянського КДБ близько 70 років і опубліковані лише 1997 року¹.

Сергій Єфремов співпрацював із Симоном Петлюрою в уряді Центральної ради та Директорії протягом кількох років (1917–1920), але познайомився з ним значно раніше і мав про нього не завжди однакове враження. У 1907 році молодий журналіст-

¹ Єфремов С. О. Щоденники (1923–1929). – К.: "Рада". – 1997. (Далі посилання в тексті).

літератор Симон Васильович працював секретарем у газеті "Рада", яку фінансово утримував відомий меценат і культурник Євген Чикаленко, а Сергій Єфремов був у ній чи не найактивнішим автором-співробітником. Того часу Симон Петлюра був сповнений *"есдечеського духу"* (хвастливість і доктринерство), за що *"довелось йому одмовити від секретарювання"*, а через якийсь час він зник із Києва, і Сергій Єфремов удруге стрівся з ним лиш у 1912 році, у Москві, де Симон Петлюра видавав журнал "Украинская жизнь". *"Я не пізнав колишнього Симона, – писав С. Єфремов, – виріс, споважнів, розвинувся, занехав свої колишні витівки. В Центральній Раді в 1917–1918 рр. він був одним з найбільш вдумливих і розважних політиків"* (с. 379–380). У часи Директорії вони (Єфремов і Петлюра) зустрічалися рідко, але *"люди, що з ним працювали за останніх, найважчих для України, часів, кажуть, що це був справжній державний муж з умінням поводитись з людьми, обернутись в скрутних обставинах, підбадьорити серед бою, виказати особисту сміливість, що так чарує простих людей. В усякому разі одно нестемно: це була єдина безперечно чесна людина з усіх, що їх революція винесла у нас на поверх життя"* (с. 380).

Сергій Єфремов – дуже сумлінний історик літератури і громадський діяч (у Центральній раді був заступником голови і міністром із питань національностей), людина, загалом, темпераментна, тож міг щось і перебільшувати. У "Щоденниках" (як суто приватному жанрі) деякі його думки можуть видатися сьогодні полемічними чи й занадто емоційними. Говорячи справедливо про Симона Петлюру як палкого поборника української державності, він, можливо, перебільшував, що той був єдиним, хто *"встояв на своїй позиції"* (на відміну від М. Грушевського чи В. Винниченка), і поразку української революції 1917–1920 років трактував як тільки таку, що сталася через *"загальну нікчемність"* українських "вождів", а *"один козак (Симон Петлюра) із мільйона свинопасів нічого не вдіє"*. Тут, кажу, елемент гіперболи явно присутній, хоча після підступного вбивства його в 1925 р. погляди на Симона Петлюру змінилися в найкращий бік серед великої маси навіть тих, кого названо "свинопасами".

С. Єфремов писав про це так: *"Тепер свинопаси жаліють, обурюються, нарікають потиху в своїх закутках. А по вулицях од шпиків пройти трудно... Даремно! Свинопаси себе не зрадять, а коли прийде час, то й козаки народяться і наростуть. І, може, трагічна смерть єдиного козака тисячу нових народить"* (с. 380).

Цей публіцистичний пасаж С. Єфремова, можливо, залишився б тільки його власністю, але існує художня література: вона здатна не лише підтвердити, а й утвердити думку, котра належить не тільки одній особі, але й найширшому загалу. Така художня література (про вбивство Симона Петлюри) з'явилася вже через день після того злочину *"на вулицях Парижу"*. Злочин стався 25 травня, а вірш датовано 27-м травня. До рук С. Єфремова він (без назви й імені автора) потрапив через 10 днів, 8 червня. Його поширювали в списках усі, кого глибоко схвилювала та подія і хто відчував, що це не якась безталанна графоманія (траплялося тоді й таке, наприклад – *"Було літо, було літо, Та й стала зима..."*), і Єфремов його теж наводить, зауваживши, проте, що та графоманія *"може якраз велике враження зробити своїм примітивізмом та простотою"*), а по-справжньому – художній шедевр. Навряд чи йому й сьогодні тісно серед найвідоміших творів про смерть великих постатей культурної (та й цивілізаційної загалом) історії. Маю на увазі, зокрема, поетичні шедеври на зразок *"На смерть поета"* М. Лермонтова, *"На смерть Шевченка"* М. Некрасова, *"Василеві Симоненку"* Івана Драча. Авторство згаданого вірша встановити дуже важко (можливо, він належав Євгену Маланюку, а може, я чогось не знаю), а публічно він існує лише в *"Щоденниках"* С. Єфремова, тому годиться процитувати його цілком:

*Блискавиця помсти ніч розріже,
Всім на жах і всім на помсту буде!
Ти упав на вулицях Парижу
Від руки не Брута, а Іуди.
Там востаннє твої очі з криці
Відсвітили біль твого народу,*

Стогін вирвавсь і знялася птиця
Над палаци, храми та заводи...
Погляд кинула на край порожній,
Де жита хилиються за вітром,
Лиш хрести зігнулись придорожні,
Роси з трав гарячий вітер витре!
Муки що? – віками прищепились...
Рабство що? – У ярмах нам не вперше,
Не нове нам в труді гнути спина
Тай чекать – прибуде славний вершник!
Ой прибуде на коні із снігу,
Золочений спис із хмар заграє,
Серць проб'є холодну, зимну кригу,
Сто голів у змія відрубас!..
Що ж нам втрати на вівтар отчизни?
Що ж нам кров пролята на офіру?
Адже справим ще славетну тризну,
Загартуєм всемогутню віру!..
Блискавиця волі ніч розріже,
Вам на спокій, вам на радість буде!
Ти упав на вулицях Парижу –
Мов офіра від руки Іуди.

27 травня 1926 р.

Прочитавши цей твір, С. Єфремов зауважив, що "на свіжій могилі починає зростати легенда. І можливо – мертвий Петлюра страшніший стане більшовикам, ніж був живим. Їхнім лайкам та симульованій байдужості та брехням ніхто не вірить. Натомість кожне раде повітати в забитому образ героя, що впав жертвою підлотного підступу" (с. 382–383).

Факт цього підступу досі залишається предметом дискусій, або "делікатного" охання та ахання. Річ у тім, що в ньому зачеплена дражлива (з певного часу) для українців, росіян та євреїв національна проблема. С. Єфремов писав, що її породила передусім більшовицька преса. В одній із газет 27 травня 1926 року з'яви-

лося повідомлення, що Петлюру вбив українець. Отак, мовляв, підійшов до нього *"і сказав, що він помститься за убивство на Україні багатьох росіян і євреїв. Сказавши це, він вистрілив у Петлюру з револьвера й забив його"* (с. 378). Це *"безглузда"*, за означенням С. Єфремова, мусолилось в Україні протягом кількох днів, аж поки не з'явилося офіційне повідомлення в паризькій пресі, що вбивцею був Самуїл Шварцбард і що на судовому процесі він пояснив свій вчинок як помсту за єврейські погроми в революційній Україні, які нібито благословляв Симон Петлюра. У кінофільмі *"Таємний щоденник..."* цей мотив розіграно, мабуть, найталановитіше; блискуче, як на мене, виписано та виконано й роль самого вбивці Самуїла Шварцбарда. Вона хоч і епізодична, але зроблена так, що сприймається, як незаперечний художній факт, і тому добре запам'ятовується. На відміну від, скажімо, теж епізодичних ролей М. Грушевського чи В. Винниченка: роль першого виявилася зовсім не виписаною у фільмі, і прекрасному актору Богдану Бенюку не було, по суті, кого грати, а роль другого зіграв Євген Нищук майже плакатно і зовсім не тим голосом, яким володів неоднозначний і талановитий письменник і політик Володимир Винниченко. Тут, очевидно, трапився недогляд насамперед режисера фільму, який не розібрався, що безмежно талановитий Євген Нищук володіє зовсім іншим амплуа, ніж образ прем'єр-міністра УНР, який йому було запропоновано.

У *"Щоденниках"* С. Єфремова національне питання і роль у ньому Шварцбарда виписані, сказати б, без натяжок і спокійно. Не знайшлося місця в його записах, на жаль (як і в кінофільмі *"Таємний щоденник..."* та на судовому процесі в Парижі), для вагомого аргументу, пов'язаного з можливим алібі щодо *"вини"* Симона Петлюри. Адже відомо, що антиєврейські настрої в армії УНР, зокрема і часів Директорії, таки мали місце. Вони підігрівалися, певною мірою, московсько-імперськими блудами, що виражалися у повсюдно поширюваному лозунгові: *"Бей жидов – спасай Россию!"*. Симон Петлюра шукав різні способи, аби знівелювати вплив цієї антисемітської пропаганди Кремля. Як тонкий знавець літератур-

ного художнього мислення (адже до занять політикою його широко знали як літературного критика і, зокрема, – критика драматургії та театру), він запросив на розмову чи не найвідомішого в часи української революції письменника Степана Васильченка і попросив його написати правдивий твір на єврейську тематику. Таке соціальне замовлення Степан Васильченко, як відомо, виконав майже геніально, створивши новелу "Про жидка Марчика – бідного кравчика". Ця новела була розтиражована як окремий відбиток і поширювалася (навіть з літака!) не тільки серед солдатів української армії, а й серед ширших мас населення. Яким був її "виховний" вплив, сказати важко, але як ініціація її саме Симоном Петлюрою – факт незаперечний. Вона могла б зіграти певну роль і на судовому процесі над Шварцбандом, і в кінофільмі "Таємний щоденник...", і навіть у записах Сергія Єфремова, але цього, на жаль, не сталося, і тому кривотлумачення на тему антисемітизму Симона Васильовича не згасають донині. Доводилось чути від деяких поціновувачів сучасного кіномистецтва навіть найкатегоричніше твердження, що "Таємний щоденник..." – фільм відверто антисемітський. Безглуздя все це. Як і безглуздя всієї більшовицької пропаганди, що Симон Петлюра найбільшою мірою винен у єврейських погромах в Україні часів революції 1917–1920 років. Сергій Єфремов з обуренням писав, що та пропаганда підігрівалася навіть таким дурилюдством, як спроба *"заснувати політичну організацію, взявши для неї ймення «петлюровці»"* (с. 382). Думка ця в Сергія Єфремова залишилася не розвинутою, але всім відомо, що протягом усіх 70 радянських років слово "петлюрівець" було найогиднішою лайкою в бік українських патріотів. З нею могли змагатися хіба що означення "буржуазний націоналізм" чи "антирадянщина", і за неї не один український дисидент скупшував загатної в'язничної баланди.

Тим часом в українській еміграції Симон Петлюра залишався одним із національних символів України протягом усіх його посмертних років. Сергій Єфремов останній раз згадав про нього у зв'язку з відозвою Падебрадського комітету (у Па-

дебрадах функціонував український університет!) для вшанування пам'яті Петлюри в Чехословаччині. Прийнята другого дня після вбивства Петлюри, вона пропонувала кожному українцеві в еміграції *"наложити на себе 40-денну жалобу... і визнати день 25 травня за національне жалобне свято"* (с. 385). Може б і в материковій Україні згадати про 25 травня? Така річ не тільки реальна, а й необхідна: в українському календарі давно вже бракує якщо не "красних" ("красно дякую", "дівка красна" тощо), то "звичайних" чисел, які б сповіщали про Дні найвидатніших особистостей Вітчизни: державників, полководців, митців. За духовною ваговитістю вони інколи не поступаються ні царям Едіпам, ні королям Лірам, ні Шекспірам, ні різним Кандідам, що обставлені в їхніх країнах найбільшими почестями. У давні часи київський князь Ярослав Мудрий (XI ст.) постачав "темній" Європі не лише грамотних наречених, а й королев (Анна-Регіна – королева Франції!); автор "Слова про Ігорів похід" (XII ст.) не мав собі рівних у літературному кадастрі Високого Середньовіччя всієї Європи, де в X–XII століттях з'являлися переважно фольклорні Роланди, Сіди та Нібелунги, а "Слово..." – твір професійної (!) літератури. У часи ренесансу й бароко кошовий-полководець Іван Сірко чи гетьман Богдан Хмельницький за військовим мистецтвом та виграними битвами значно перевершують усіх татарських воєначальників, типу Кутузова чи Савурова (у *тюркських мовах* "кутузка" означає – тюрма; "савур" – спільний, об'єднаний, звідки "Савур-могила" тощо). Народженому в XIX ст. Тарасу Шевченку за його винятковий талант поставлено у світі значно більше пам'ятників (близько півтори тисячі!), ніж усім європейським поетам разом узятим. Не кажучи вже про XX ст., у якому унікально височіють М. Грушевський із його 10-томною "Історією України" та першим президентством незалежної України чи О. Довженко, кадри з фільмів якого введено до всіх кінохрестоматій світу. Симон Петлюра (*"справжній державний муж"*, – як наголошував С. Єфремов) в українському календарі поруч із цими постатями стоїть як рівний серед рівних, хоча, звичайно, помилок у своїй діяльності він

наробив немало. Не порозумівся з "українським Бісмарком" Петром Болбочаном, не знайшов спільної мови з гетьманом Павлом Скоропадським тощо. Але *"хто ж є на світі, щоб був без гріха?"*, – запитував перший класик нової української літератури Іван Петрович. *"Життєву путь свою // Нерівно і хитаючись верстав я"*, – повторював за ним через сто років Максим Тадейович і мав безсумнівну рацію: *"рівними"* ж завжди бувають лише графомани та мільйони *"патріотів на печі"* (В. Самійленко). Симон Петлюра – цілковитий їхній антипод.

Літературна Україна, 2018, 29 листопада

**СВЯТА І БУДНІ
ЛІТЕРАТУРНОЇ СТУДІЇ
ІМЕНІ МАКСИМА РИЛЬСЬКОГО**

НЕ БІЙТЕСЯ БУТИ ГЕНІАЛЬНИМИ!

11 вересня в Інституті філології відбулася літературна студія імені Максима Рильського. Перший курс не спав усю ніч, обираючи найкращі твори для дебюту. Старші ж студійці чекали на повернення в атмосферу зібрань. Але не віршами єдиними. Центр літературної творчості на чолі з професором Михайлом Наєнком створив цікаву програму заходу.

На зустрічі презентували буклет-звіт про роботу Центру за попередній рік. Планують зробити його щорічним. А ще згадували переможців травневого конкурсу "Жива троянда". Твори трьох найкращих прикрашають сторінки "Літературної України". Та нині у них побільшає конкурентів! За 10 місць освітньої програми з літтворчості змагалися цього року понад 100 осіб, і це вперше за історію Інституту.

Основним цього дня було знайомство з 1 курсом, яке відбулося у форматі конкурсу. За голосуванням першим п'ятьом вручили "яблука доспілі" та всім читцям – символічні медалі. Десятка новеньких цьогоріч тішить. Запамяталися їхні верлібри, усмішки, теми (від життя в гуртожитках до Революції Гідності). "Щастя – у простих речах", – казали юні таланти.

Оцінювати першокурсників дуже складно, їм ще доведеться вчитися майстерності Слова та боротися із власними хибамі. Адвокатом студентів виступила професор Ніна Бернадська, помітивши лише найкраще в кожному.

Керівник студії Михайло Наєнко дав лише два побажання майбутнім письменникам: не бійтесь бути геніальними та залиште кожен хоч по одному твору, яким запам'ятається: "Пишуть три пальці, а болить усе тіло".

На завершення встигли запросити на "Голосіївську осінь" 21 вересня та переобрати старосту літстудії. Нею стала Іванна Чорна. Водночас висловили вдячність Ілоні Червоткіній, яка в попередні роки була її очільником. Отже, нехай рік прийдешній буде так само продуктивним і творчим, як і перша зустріч.

ПОЕЗІЯ І ПРОЗА СТУДІЙЦІВ 1-ГО КУРСУ

Богдан БРАТУСЬ

*Літературна творчість,
українська мова і література*

ПАМ'ЯТІ М. ХВИЛЬОВОГО

Останній урок –
для народу!..
Постріл –
Його вже нема...
Присягаюсь, не зрадить Слову!..
Присягаюсь!..
Відлуння пострілу...
До Вас, учителю,
лечу...

З тобою –
в огні!..
Земле!
Навіки одна, єдина!
Квітни на зло
і на заздрість,
та не омелою,
а квітом рожевим!..
Прохмели люд,
сп'янілий од чвар!
Прихисти:
не любо
з Чужою...
Краще

в огні,
аніж
без Тебе!..

Листочок самотній
родину шукає...
Допомагає Стрибог:
слово мовить –
здійметься буря!..
До світів прохолодних
мчить мандрівник.
Останній політ...

Гортаю "сонячні кларнети"
на лавчині в парку.
Тиша...
Життя спинилось...
Сиджу, прикутий величчю дубів.
Медитую?
Але ж ні:
з ялинами веду розмову.
Шумлять осінні друзі...
Спасибі, що на світі не один...
Гортаю
"сонячні кларнети"...

РОМАШКИ

Шумлять трамваї і алеї,
І вітер листя обрива.
А Він чекає тут на Неї,
На ту, що з розуму звела.
В руках ромашки, не троянди:
Вона не любить гордість їх.
Їй не подобаються жарти,
Які не викликають сміх.
В її очах не епізоди
Із детективів чи кіно,
Вона скоріше тихий гомін,
Ніж шум столиці за вікном.
В її очах світів простори,
Які шукають далину.
Вона безмежна, наче море,
В якому він вже затонув.
Проходять мимо перехожі,
За ними вітер шелестить.
І шум коліс, і пісня – схожі.
Усе однакове в цю мить.
Мовчать трамваї і алеї,
І вітер листя не торка.
Лежать ромашки ці – для тієї,
Що тихо з розуму звела.

Золотий серпанку, молодее літо,
Ти ж куди забрало перли весняні?
Як тепер зігріти те багряне серце,

Що весну побачить тільки уві сні?
Не вертай байдужі та яскраві очі
Серед опівночі, мов гірка трава.
Там, де яблуневий пишний сад розлився,
На деревах цвіту білого нема.
Сонця промінь ясний, не плекай ти жита,
Золотом не крий же молодість його.
На зорі серпанком увінчалось літо,
І слідом весняним небо затягло...

Поле цвітом засівалось,
Пряні барви по весні
Розливали буйні трави
Й сонця промені ясні.
Так краса ця вирувала,
Наче вийшла з моїх снів,
І у цьому чаруванні
Вперше я тебе зустрів.
Ти світилась, наче сонце,
На легкім небеснім тлі,
Твої очі-океани
Довго снилися мені.
Буйний вітер розвивав
Золоті, як жито, коси.
Ти пройшла, немов туман,
Що лишив по собі роси.
Ти пробігла мимо мене,
Твій лиш запах я відчув,
Аромат весняних квітів
Я і досі не забув.
Де ж тепер ти є? Не знаю.
Загубив тебе на мить,
Але цій заклятій миті
Все ж дано нас розлучить.

Може, стрінемся з тобою
Завтра, чи за кілька літ.
Я буду чекати навіть,
Коли вишні скинуть цвіт.

РОЗДУМ

Смак медовий чаю, запах кави,
Сміх дитини і весняний грім,
Промінь сонця серед хмар лукавий,
Шум дощу, батьківський рідний дім.
Дотик пальців рідної людини,
Тепла ковдра у зимову ніч,
Мережковий теплий спів пташини,
Печиво, що гріла його піч.
Чому люди помічають зорі,
Лиш коли віщують зорепад?
Чом лимон смакує одиницям,
Коли всі так люблять лимонад?
Може й мало в цих словах ідеї,
Де ж тут філософія однак?
Ми ж так звикли у віршах до неї,
Що сховалась у простих думках.
Треба і мораль би написати,
Чи чогось повчити читача...
Всі і так розумні, не вгадати,
Кого яка правда навча.
Злотим словом сипати не стану,
Наче мудрий я, усе ж, поет,
Та не хочу ввести вас в оману,
Але розкажу один секрет:
Не шукати нам легкої долі,
Не тримати нам її в руках,
Пізнавать життя можна й поволі:
Справжнє щастя у простих речах.

Аліна КУРОЧЕНКО
Літературна творчість,
українська мова і література

Дивись на сонце,
доки не осліпнеш.
Я хотіла свободи,
а вона ж також вбиває.
Усе життя – дорога до смерті,
то, може, в цьому й сенс?

Гублюсь у твоїм смарагдовім космосі.
Що обійма мене п'янким, лунким шепотом,
який зникає, щойно доторкнеться цілі.
Знайти себе в цьому лабіринті вже не зможу:
я й тут, і скрізь, і більш ніде...
Я – в тобі.
Розчинилась повністю й безповоротно.
Я – і ти.

Крик
За криком.
Крок
За кроком.
Вигук.
Спокій.

Перетворю тебе на птаху
І волю дам на віки вічні,
Та зватиму тебе крилато

Й уславлю в мелодії пісні.
Усе це просто примітивно,
Бо воля ж, то відносна штука,
Та й віковічність нам не знана,
А пісня – у моїх лиш вухах.

Останній прихисток
задавить сірістю своєю.
Сиди!
Сиджу, та що ж із того,
Що сенсу все життя прожити,
Якщо не жив.

МІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КОЛІР –
ЦЕ ТИ

Ненавість серце обійма однією рукою,
А іншою стискає артерію,
Змушує нас битися в легких конвульсіях,
Запускає чергову невидиму руку до мізків
І збовтує їх на популярний зараз смузі.
Гей, не проходите повз, скуштуйте!
Раз – смузі вилите на голову тупого покупця,
А я так і стою зі спокійним серцем
І стиснутою артерією.
Душі моїй тепер без цього
Самотньо.

без голосу і скрипу взуття
повзуть по коридору
таємні війська.

гіганти-таргани,
вони мене знайшли
і за душею прийшли.
тепер вони геть скрізь
у моїй голові, за шторою, під ліжком,
між кедами і в рюкзаку.
тривога, паніка, піт, жах:
я в засланні у власних кістках.
Е – ПО – ПЕ – Я
раз – нірвана
два – затяжка
три – шматую брудну підлогу.

нешадно теплий образ твій
тремтить пульсує в моїх скронях
ти чашка кави у кафе
останній / перший сонця промінь
ти птах що вільно серед неба плив
і шурхіт ручки по паперу
ти смерть і життєдайний крик
ти все що бачу наче вперше

перекотиполе сонячного промінця
гасає по кімнаті
услід –
тихенький передзвін пташиного слівця
для цього жити справді варто
а хвиля з моря крон от-от влетить до вікон
кількадесят миль –
і спокій нив
безмежжя
безтурботність
дитяче щастя волі

злетіла б птахою з вікна
та крил – нема
(ото знайшла проблему)

Якщо щастя існує,
то воно там, де ти.
Якщо воля існує –
то вона вся в тобі.
Коли світлом блукає п'ятьма:
їй тебе не дістать,
бо ти – Сонце, ти Світла Промінчик
для всього мого життя.

Щосекунди готова волати
про любов мою гірку,
про красу твого волосся
і посмішку неземну.

Сабріна ВАЙЗЕР
Літературна творчість,
українська мова і література

НАОДИНЦІ З ПРИРОДОЮ

Ніч. Сиджу під теплою, приємною на дотик ковдрою та п'ю ароматний чай із м'ятою, запах якої пронизує повітря навколо мене. Чай настільки гарячий, що обпікає руки. Відчуваю, як тепло проходить крізь шкіру й доходить до самих кісточок. Спочатку – приємне відчуття, але згодом тепло стає нестерпним, завдаючи жахливого болю. Хочу позбутись його. Починаю крутити чашку в пошуках ручки. Ой! Ну де ж вона? Мені боляче! Знайшла! Спокій... і через декілька секунд різноманітні думки, немов хвилі під час шторму, починають наростати. О, ні, вони піднімаються із глибин пам'яті! Раптом нічне небо пронизує яскрава блискавка! Грім! Здається, вир думок злякався стихії і покидає мене. За вікном крапає дрібненький дощик. У своїх щоденних клопотах ми рідко помічаємо дива природи, а дарма, адже це неймовірно феєричне, цікаве видовище захопить увагу кожного. Виникло відчуття, ніби над небом хтось із глиняного глечика виливає кришталеву чисту воду. Я чую, як падають краплі на вже вологий ґрунт і утворюють ще ніким не чуту симфонію. Вікно привідчинене, легкий вітерець доходить до мене та розвіює моє волосся. Музика природи заспокоює. До мене доходить спів соліста – цвіркуна. Усі, крім мене, у будинку сплять. Тихо так, що я чую своє дихання. Воно спокійне... Усміхаюсь... Щаслива...

Коли довго не спілкувався з людиною
І коли, немов вперше, почув її голос,
То ніби знов став малою дитиною,
Ти став живим, мов пшениці колос.
І ось ви не можете наговоритись.
Розмова перетікає з теми в тему,
І розумієте, що не зможете зупинитись,
Бо життя почало нову про вас поему.

Твої слова мені душу зігрівають.
В очах коханих я тонути хочу.
І лише звуки любові в повітрі грають.
Я тихенько своє "щаслива" шепочу.

ЗА ЗАВІСАМИ ЛІСУ...

Коли ти перебуваєш у горах, то хочеться кричати з усіх сил, насичуючись силою Карпат. Ні, не тому, що страшно, а через те, що вільно. Неймовірне почуття самотності охоплює кришталеву душу. Воно не лякає, а заспокоює. У такі моменти розмова з природою стає ще відвертішою. Хочеться розповісти про наболіле, немов подрузі, котру знаєш роками. А, виявляється, природа такою і є...

Немов та мавка, бігаєш зверху вниз і намагаєшся відчути ліс. Ніжними пальцями торкаєшся грубої мокрої кори дерева, запах дощу в поєднанні з ніжними нотками грибів та чорниці лоскоче ніздрі, а вуха вловлюють найменші порухи листя. Ліс особливо заворює під час дощів. Коли туман

поглинає дерево за деревом, ти стаєш зрячим сліпим. Знаєш звідки прийшов, але не знаєш, як повернутися. Охоплює почуття страху, що міфічна сила, пританцьовуючи, почне водити невидимими силами природними лабіринтами.

І останнє... чи чули ви ліс? Почути його неповторну симфонію, котра змінює все, але не відпускає душу слухача, можна тільки під час дощів. Тремтіння ж листя – це тільки її прелюдія.

Анастасія ДЯЧУК
Літературна творчість,
українська мова і література

Липи цвітуть у травні. Світ не такий, як треба.
Схоже, деś там Атланту нудно тримати небо.
От його Боги й бавлять, наче малу дитину:
Диво іде за дивом, звично і без упину.

Простір і час зламались. Дощ не холодний більше.
Ніч вимикає світло, та не вмикає тишу:
Хтось гомонить на кухні, деś цокотять підбори.
Запах бунтарки липи з нотками непокори.

Сонце лоскоче землю там, де асфальти тонші,
Вітер несе з-за моря тільки слова хороші,
Небо над головами – більше, ніж порожнеча,
Липи цвітуть у травні. Чуєш? Атлант сміється...

Знаєш, у нас є завтра. Знаєш, ми будем сиві,
Буде в нас дім, а в домі – ковдри, чашки і пил,
Діти, що нас замінять, будуть смішні й красиві,
Ми ж їм складемо казку. Знаєш, нам стане сил.

Ми нездоланні часом, та загалом – пропащі.
Знаєш, у нас є завтра. Чуєш, відкинь-но страх:
Доки ми вічно юні, доти нам вічне щастя,
Доти нам бути світлом, словом в чужих вустах.

Оксана РУДНИК
*Літературна творчість,
українська мова і література*

СТРАХИ

У кожного з нас у дитинстві були свої страхи. За часів моєї так званої молодості, я навіть сказала б юності, а якщо говорити точніше – за часів мого дитинства найрозповсюдженішим страхом серед дітей були цигани.

Моя сусідка, старша за мене всього на декілька років, розповіла захопливу страшилку про циган, зокрема про те, як вони смажили дітей на пательні. Після поданих історій упереміш із яскравими образами, намальованими уявою, я стала боятися чужих людей, незнайомих машин, і, взагалі, стала надавати перевагу перебуванню в чийсь компанії, а не наодинці. Однак біда прийшла звідти, звідки її зовсім не чекала: я захворіла. Хоч моя сім'я не така вже й маленька, але людини, яка б залишалася зі мною вдома, не було. Тому я залишилася сама з грипом та "мішком страхів". А зараз вибачте мене, мої любі читачі, але я змушена буду частково відійти від теми, щоб уточнити деякі деталі: по-перше, події відбуваються на території приватного сектору, по-друге, мій тато такий старанний працівник, що дуже часто наш дім ставав другим офісом, а телефон частенько нагадував про свою присутність.

Отже, повертаємося до нашої історії: вдома самотня дитина. Зізнаюся чесно, що час тягнувся неймовірно довго. Моїм вірним другом на той момент стала тепла ковдра, яка мала захистити, точніше сказати, сховати від різного роду ворогів. Аж ось за вікном я почула шум машини. У голові лише одна думка: "Цигани! За мною!..". Однак наступні обставини не дали моїй думці ходу: задзвонив телефон. Я акуратно злізла з ліжка й пішла до іншої кімнати. Це телефонувала татова колега по роботі. Хоча я її зовсім не знала, але в той важливий момент вона стала для мене другом, радником, психологом. Я відкрила їй свою душу з такими ще дитячими і смішними проблемами. У сльозах, схлипуючи, повідомила їй про циган і про те, що вони роблять з дітьми, і про те, що може очікувати мене. Жінка уважно і терпляче вислухала, а потім зателефонувала мамі. Дуже швидко матуся прийшла додому. Ще ніколи я так не раділа її появі.

Світлини Юлії КУЗЬМЕНКО та Валерія ПОПОВА

НОВИЙ ФОРМАТ ЛІТСТУДІЇ: ВЕЧІР ПОЕЗІЇ І МУЗИКИ

Душевний спів під гітару, вечірня година, Мистецька зала Інституту, творчі студенти. Це все було на зустрічі, яку організувала староста літстудії імені М. Рильського Іванна Чорна. Вона хотіла б продовжувати класичність студій, але запропонувала новий часовий формат – експеримент, який, можливо, стане традицією. Гостей тішили поезії студентів ІФ Віктора Свінціцького, Олени Соколовської, Катерини Барановської (Чайки), Єгора Семенюка, Ілони Павленко, Дар'ї Дробної та Мар'яна Кондратюка, а також студента-політолога Дениса Ратушного. "На ура" зустріли вірші й музичні виступи Ани Номарен та Анни Комар. Іванна просила обговорювати творчість кожного, бо вважає, що конструктивна критика є вельми важливою, оскільки сприяє поліпшенню текстів.

Девіз літстудії – "Не бійтеся бути геніальними!" – нагадав директор Центру літературної творчості Михайло Наєнко. Зауважив, що поезія від прози відрізняється музикою. Нині лунали усі три жанри. Але мета кожного літературного твору та сама – змінити світ. Романтики спонукали до скасування кріпацтва, Грушевський і Петлюра своїм письменством наблизили Революцію 1918, шістдесятники підготували нашу незалежність. Михайло Кузьмович побажав молодим авторам розвитку та успіхів. Кілька зауваг пролунало від професора Анатолія Ткаченка. Гостем вечора, крім того, був випускник ІФ та колишній літстудієць Роман Кухарук.

Загалом захід минув весело й невимушено. Причиною тому стала легка вечірня втома, що налаштовує всіх на щирість, зустріч після пар і читання "саме тих" творів, які йдуть від серця.

Світлини Сергія ТЕРЕЩЕНКА

ЛІТСТУДІЙЦІ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ІВАНА ДРАЧА

У жовтні відзначаємо День народження Івана Драча. Йому виповнилося б 82 роки. 10 жовтня поета згадували на літературній студії імені Максима Рильського. У студентські роки Іван Федорович був старостою університетської літстудії аж до відрахування з КДУ. Лише минулого року від нинішнього ректора Л. В. Губерського він отримав диплом, а заодно і статус Почесного доктора Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Так само торік Іван Драч брав участь у відкритті Центру літературної творчості ІФ.

Зустріч почалася з читань творів другокурсників ІФ. Трьом найкращим (а ними за результатами голосування визнали поетес Ілону Михніцьку, Анастасію Гнеушеву та новеліста Івана Прокопенка) вручили останнє прижиттєве видання Івана Драча від видавництва "А-ба-ба-га-ла-ма-га". Яскравими були виступи й Олени Соколовської з поезією "Якби ти була..." та Дмитра Луняки з "Філологічним романом".

Далі ансамбль "Роксоланія" виконав народні пісні Полтавщини. Директор Центру літтворчості Михайло Наєнко розповів про перші збірки Івана Драча, зокрема "Соняшник" 1962 року. І принагідно згадав дебюти інших світочів шістдесятництва: "Земне тяжіння" В. Симоненка, "Б'ють у крицю ковалі" Б. Олійника та "Атомні прелюди" М. Вінграновського.

Літстудійці почули цікаві спогади сучасників Івана Драча. Олесь Харченко прикрасив свою розповідь чудовим співом. Пролунала "Пісня про трьох братів" УПА; Олександр Миколайович згадав, що на гастролях за кордоном (у Німеччині, Данії) її слухали стоячи колишні повстанці. Співак зауважив, що Драчеві вірші складно покласти на музику, тож поки майже не маємо його пісень.

Дуже зацікавлено слухали Івана Малковича, який згадував ключові для себе твори Драча. Це не лише "Балада про соняшник", а й "Балада про випрані штани", "Смерть Шевченка", "Виклик", "Ніж у сонці". Говорили також директор видавництва

"Український письменник" Микола Славинський і журналіст Віталій Абліцов, доповнювали професори Інституту філології Анатолій Ткаченко й Ніна Бернадська. Про життя Драча-сценариста розповів Сергій Тримбач, член Спілки кінематографістів України. Літстудії більше дізналися про фільм "Криниця для спраглих" (дебют Драча після кінематографічних курсів) та ще про одну з картин за сценарієм Івана Федоровича – "Камінний хрест" (режисер Леонід Осика). "Кіно – це взагалі сон!" – каже Сергій Тримбач. Адже в кінозалі ми відрізаємо від свідомості весь зовнішній світ. Невипадково дослідження Фройда "Тлумачення сновидінь" з'явилося на світ у період виходу перших кінострічок.

На засіданні літстудії Івана Драча побачили в усіх спектрах. Іван Федорович жив у часи, коли "сильно вагатися не було коли". Поет тоді був більше, ніж поет. Своєю поезією він ніс великий виклик уперше після Розстріляного Відродження. Іван Дзюба говорив про нього в передмові до публікації поеми "Ніж у сонці" так: "Звідси починається нова література!". А сам митець казав: "Поезія для мене – це дивовижний стан душі, з якого я не виходжу протягом усього життя".

Пам'ятаймо Великого, нині ж майбутнє пише молодь.

ПОЕЗІЯ І ПРОЗА СТУДІЙЦІВ 2-го КУРСУ

Ілона МИХНІЦЬКА
*Літературна творчість,
українська мова і література*

Не всі зірки хрещені в ультрамариновому космічному річищі,
А я вже відчуваю себе янголом, що зійшов із картини.
Не залишилось мотлоху на моєму віднайденому горищі
І часу, аби відкрити у собі всі відтінки дитини.

Фесрверки фломастерами малюю на пальцях,
Заховатися в масках і кольорах янгол не може.
Себе знову не бачу в зимових кружальцях.
Мама казала, що в тінь перетворюватись не гоже.

У телефоні записую власні зароблені бали,
Може, градуси, мінуси, косинуси і катарсиси,
Та вже не рахую за Цельсієм ці дикі скандали
І на стінах всіляких ті неприємні написи.

Безперечно, безмовно, безлико день змінює сутінки,
Абрикоси вже бризкають в пальцях без кари і злочину,
Мій янгол вже вкотре купує квитки на мультики
І перед дзеркалом міряє кофтину жовтаво-сонячну.

Я давно втрачаю мислення, почуття і мовлення,
І зовсім не страшно позбуватися того, що мене вгамовує,
І якось не чекаєш на Ренесанс чи відродження, чи відновлення.
Біль і розлука, може, таки мій талан загартовує.

Не товаришую з байками, шукаю якоїсь істини,
За сімома замками зачиненої, збіднілої і забутої.
На мітинги не виходжу, хоча із перфекціоністами,
Мені вистачає правди в кишені моєї почутої.

ВІНОК СОНЕТІВ

Я сумую за кожним століттям, яке пройшло,
Я заварюю чай із м'ятою, віденську каву,
П'ю чашками рецепти всього, що уже відійшло,
І повторюю ще раз оцю красномовну забаву.

Залишаю я замість себе гіркоту полину,
Невимовну важливість буття, що скорилася вітру,
І стою, як самотня калина у полі. Ну?
І вивчаю себе у ракурсах – з фільтром й без фільтру...

Мадригал

1. Життя початок має і кінець,
Ретроспектив багато й монологів.
На голові знов – золотий вінець,
На язиці – комічність монологів.

В століттях відбудовую себе,
З руїни храму постає мій замок.
Живуть в печерах ті ще цабе,
Вони вінків не носять й вишиванок.

Відгомоніли подвиги, бої,
Дівочий стан наспівує романс,
Залишився вінок один сонетів.

Рамена опустилися твої
У стилі ренесанс чи декаданс
Під звуки вже похнюплених кларнетів.

2. Життя початок має і кінець,
А все між ними – злочин і вендета.
Не знаєш ти, який прийшов кінець,
Коли розпочалася оперета.

Сконструювали коника гінці –
Це непростий дарунок для троянців.
Ми істину не бачим в молоці
І лінз в очах прихованих поганців.

Прекрасної Олени світлий лик
Лишив над містом хаосу панно
І цілу низку довгих некрологів.

Той дар людський нікуди ще не зник,
Він там, де у спектаклях і кіно
Ретроспектив багато й епілогів.

3. Ретроспектив багато й епілогів
У тих життях, які в гарем купують.
Вони стоптали тисячі порогів,
А боги ними грають і жартують.

В країнах різних безліч поліглотів,
Рабинь, султанів, їхніх Роксолан,
Про них складають сотні анекдотів,
А потім ще про Біблію й Коран.

Для бранки – діадеми та вино,
Для полонянки – шати, реверанси
Й солодкий плід поєднаних кілець.

Життя – це доміно чи казино,
Учора – ди, а завтра асонанси,
На голові знов золотий вінець.

4. На голові знов золотий вінець,
В букет зібрала всі акторські лаври.
О соловейку, щастя ти співець!
Та й ти не знаєш, де живуть кентаври.

А варто знать? Сопрано знов звучить
Садовської Марії Барілотті.
І я мовчу, і Всесвіт мій мовчить,
Мов камінь, що народжений у гроті.

Ми партію вже випили до дна,
Хтось келих свій в глядацьку залу кинув
У суддів тих, "братів" та педагогів.

А смерть лишилась горда та чудна,
В обличчя знову дивиться й у спину –
На язиці – комічність монологів.

5. На язиці – комічність монологів,
Хоча вуста не сміють говорить.
У вік нових дажбогів і стрибогів
Є культ людей. Їм хочеться творить.

За піаніно хтось чи за органом
(Це неважливо) – ще один тапер.
Він є чи не останнім могіканом,
Ніким актором в серці кіноцен.

Вдаю я також часто німоту,
Вдягаю вуса, жестами міркую
І навіть граю кошеня сліпе.

А потім швидко змінюю оту
Комічну роль легку, та непросту –
В століттях відбудовую себе.

6. В століттях відбудовую себе
Серед новітніх жанрів модернізму,
Хоча за мною слідом КДБ,
Яке вбиває дух супрематизму.

Малюю чорний, білий ще квадрат –
Фігур в мистецтві зайвих не буває.
Хтось каже: "Маячня чи маскарад",
Моє мистецтво "ледь-ледь шкандибає".

А я мовчу – говорить сивий час
Про мій букет кубічних напівквітів.
І кожна з них – без комплексів і рамок,

І кожна з них – без вірувань і рас,
Без соцканонізованих термітів.
З руїни храму постає мій замок.

7. З руїни храму постає мій замок,
Який нашкрябав я з тонким жалём.
Залишився від нього лиш уламок,
Та я не прагнув бути королем.

Бентежно, легко жив-любив, як вперше,
У соняхах і зорях міряв дні.
Можливо, вухо різати найлегше,
Мистецький шал відведено мені.

Ми п'ємо ліки в дозах чималих
Щоб світ не бачив цього божевілля
Й обличчя намальоване рябе,

Бо серед нас немає вже святих,
Лишився післясмак, легке похмілля.
Живуть в печерах ті іще цабе.

8. Живуть в печерах ті іще цабе,
І бідняки теж мають "володіння".
Немає вже: патрицій чи плебеїв,
Адже усі тут бачать сновидіння.

І як казав колись відомий Фрейд
Про сновидіння і психоаналіз,
Сучасним назвам личив би апгрейд:
Не зміна швидкостей, а вже каталіз.

І що стоїть за зміною понять?
Гіпноз, катарсис, хто мені розкаже?
З-під кави купа чорних філіжанок.

А, може, в перехожих запитати?
Навряд чи хтось рівняння це розв'яже –
Вони вінків не носять й вишиванок.

9. Вони вінків не носять й вишиванок,
В них під ногами бігають щури.
Я стала однією серед бранок,
Та не злякалась двору й мішури.

Я привезла Євангеліє Реймське,
На ньому присягають королі.
Все, що було для мене чужинецьке,
Перекували в тісто ковалі.

Із нього я виліплювала сніг
І руські зорі, й впевнені цитати.
О Франціє, важкі слова твої.

Рожевий мій пегас-єдиноріг
Забув присяги, пишнії блявати.
Відгомоніли подвиги, бої.

10. Відгомоніли подвиги, бої –
Ти радій віднайшла, тому радій.
Тебе не знали б, як оту Кюрі,
Якби не мала ти своїх надій.

І діяли ідеї, як магніт,
Повільний та продуманий крадій.
Лишився на вершині горицвіт,
Не ти, а він – на сцені лицедій.

Тепер це він і автор, й режисер,
Не ти, а він вже винайшов твій розпад.
І не бентежить більше резонанс.

Вже неважливо, хто тут диригент,
Вже випав у пробірку чорний осад.
Дівочий стан виспіває романс.

11. Дівочий стан виспіває романс,
Співає "До свого фортепіано".
Дитячий погляд, ніжний реверанс,
І виграє то форте, то піано.

Блукає Мавка у нічних лісах,
Весна пастельно фарбами ворожить,
В бінарних опозицій полюсах
Її пегас надією тривожить.

Лиш крізь рядки болючий чути зойк,
Що руки нам виламає за спину,
У пальцях залишає смак букетів.

Сплітаю ті букети у разок,
Із них плету коралі й Україну.
Залишився вінок один сонетів.

12. Залишився вінок один сонетів.
Хто сплів його, кому хотів вручить,
Чому у ньому тисячі сюжетів,
І кава чом без цукру так гірчить?

Хтось написав питань цих каталоги,
Хтось – детектив і має всі ключі,
Хтось слухачем є, пише довгі блоги,
Хтось на воротах ловить всі м'ячі.

Тут дедуктивний метод вже не в поміч –
Все це не схоже на шаблонність справ.
Розподілили генії паї.

Усім нам допоможе самопоміч.
І кожен з нас плечима знов знизав,
Рамена опустилися твої.

13. Рамена опустилися твої –
Середньовіччя вчило позувати.
Тебе століття знають світові,
І кожне хоче інсценізувати.

Родзинка в ній –це вічна таїна.
Джоконда, Мона Ліза, інтровертка,
Вона – неопалима купина,
Краси мадонна, ще "інтелігентка".

Народжує Відродження таких,
Воно частенько загляда у гості,
Його везе то джип, то диліжанс,

Гостює у палатах приміських.
"Як жить?, – частенько кидаємо кості, –
У стилі ренесанс чи декаданс".

14. У стилі ренесанс чи декаданс.
"То бути, чи не бути?", – все ж питаю.
Такий от переслідує нюанс
Мене від Антарктиди до Китаю.

Життя, можливо, не суцільне зло?
Людина, мабуть, це частина раю?
Як все хороше – сад, ріка, зело,
Чи ти не згоден, брате самураю?

У відчаї не знаю, що робить.
Немає друзів, недруги в альянсі
Не вистачає стилосів й стилетів.

Можливо, чужу совість подражнить,
Почати жити в цьому консонансі
Під звуки вже похнюплених кларнетів?

15. Під звуки вже похнюплених кларнетів
Народжені вінки моїх сонат
Природньо, як при зустрічі багнетів
Ми чуєм дружню пісню канонад.

Зустрівся я з Джульєттою Гвічарді,
У мене влучив снайпер-купідон.
Я вилив це у "Місячній сонаті",
Кохання світло та армагедон.

Вистукував я такт наївно й вперто,
Без слуху – чув, без міри відчував,
Запалював маленький пломінець.

Цей пломінець вже виріс у лібрето,
Я ж в музиці живу, як починав.
Життя початок має і кінець.

Анастасія ГНЄУШЕВА
Літературна творчість,
українська мова і література

У меня под сердцем тридцать три пореза,
У тебя там же девяносто четыре шрама.
Мы с тобой на всех дружеских посиделках сидим вместе,
Но говорить о чем-то серьезном пока еще рано.

Когда-то я сбивала костяшки в кровь,
Сдирала колени об обочины.
Ты тоже оставил где-то вмятины от кулаков,
Тебе тоже давали пощечены.

Мы с тобой немного похожи,
И на всех дружеских посиделках сидим рядом.
Я оставлю себе свои тридцать три пореза,
И заберу твои девяносто четыре шрама.

ЩАСТЯ ФЕЛІКСА

Фелікс був щасливою людиною, адже щойно виграв надзвичайно велику суму грошей у лотереї. Жодна людина ще не отримувала так багато.

На що б ви витратили такі гроші? Погляньмо правді у вічі: кожен із нас знайшов би чудове застосування величезній сумі, проте зазвичай більшість потім шкодує через нераціональне використання коштів. За все своє життя Фелікс не зустрів жодної людини, яка б сказала йому: "Колись у мене була ціла купа грошей, я витратив усе до останньої копійчини й ні про що не шкодую!". На жаль, більшість із нас не вміє користуватися тим, що йому надається долею. Ідучи додому з кейсом, доверху набитим дорогоцінними паперами, він думав: "Може, купити ще більше грошей? Хоча ні, звучить безглуздо". Справді, ця ідея була не найкращою, проте давайте не будемо називати Фелікса дурнем. Він уперше в житті мав на руках таку суму, його думки сплуталися, наче від сильного удару.

Фелікс жив у багатоквартирному будинку в бідному кварталі. Тепер він міг із легкістю з'їхати й поселитися поруч зі знаменитістю чи нафтовим магнатом.

Назустріч поспішав Сліпий – пес, що вже декілька років жив у дворі будинку. Він був старим і дуже погано бачив, проте завжди зустрічав жителів будинку, радісно стрибаючи й облизуючи руки. Фелікс подивився на собаку, і в голові промайнула ідея: "Чому б не оплатити операцію на очах Сліпого? Йому, звісно, недовго залишилося, проте нехай хоч помре здоровим. Вирішено. А що ж робити з рештою суми?"

Увійшовши до квартири, Фелікс поставив кейс на підлогу. Спробував увімкнути світло, але згадав, що його давно позбавили цієї послуги через несплату комунальних платежів. Фелікс сумно зітхнув, проте відразу ж опам'ятався.

Адже тепер він може сплачувати все аж до смерті. Ні, стоп, він може змінити цю квартиру! Так! Переїде в краще місце!

Однак чомусь відразу відмовився від цієї ідеї. Він раптом згадав, що йому шістдесят, згадав, що працює на пивоварні, звідки багаторазово крав склянки з товаром, а потім здавав порожні пляшки, щоб заробити й купити сигарет. Фелікс згадав, що в нього нікого немає, згадав, що живе в цьому домі більшу частину свого життя. Дивлячись на залізний кейс, що виблискував завдяки місячному сяйву, яке проникало в квартиру через брудне вікно, він зрозумів, що йому ці гроші не потрібні. Фелікс не зміг стати багатієм завдяки своїй праці, тож яке право мав витратити гроші, що не належать нікому?

Так мислив Фелікс, сидячи на старому ліжку у своїй однокімнатній квартирі.

Що ж робити з грошима? Так, вони Феліксу не потрібні, проте викинути їх на смітник було б найбезглуздішим рішенням у його житті. Тож він відкрив кейс, відклав суму, якої мало вистачити на операцію Сліпому, сховав її під матрац і покинув свої апартаменти, маючи намір знайти того, кому гроші набагато потрібніші.

Сівши у свою стару автівку, Фелікс почав їздити по місту в пошуках. Це продовжувалося недовго, через декілька кварталів він побачив жінку приблизно сорока років, що сиділа на лавочці біля лікарні й плакала.

Фелікс нерішуче вийшов із машини й підійшов до неї. Вона спочатку не звернула увагу на чоловіка, а, побачивши, здригнулась, сприйнявши його, мабуть, за злодія або збоченця, за що її, погляньмо правді у вічі, не можна звинувачувати. Фелікс поставив кейс поруч із лавочкою.

— Мем, у вас... у вас, мабуть, проблеми... Ось, це допоможе. Беріть, скільки вам потрібно.

Він швидко повернувся в машину, залишивши здивовану жінку й натиснув на педаль газу. Тієї миті Фелікс відчув себе справді вільною людиною.

Старий знову бачив, проте жити йому залишалося недовго. Фелікс узяв пса до себе й щовечора, повертаючись із роботи, грав із ним. Життя все ще було нікчемним, проте хіба воно не має бути таким? Зрештою, дивлячись на веселого пса, Фелікс розумів, що шкодувати йому нема про що.

ПЕРСОНАЖ

Почати варто було б із того, з чого все почалося. Проте враховуючи, що це не матиме ніякого сенсу й ніяк не впливатиме ні на читача цієї правдивої розповіді, ні на головного героя, ні на його реальний прототип, пропоную утриматися від зайвих слів і, нарешті, почати оповідь із найцікавішого.

Отже, головний герой (як би його не звали, це зовсім не важливо) прокинувся у труні на глибині шести метрів під землею. Руки й ноги були зв'язаними, рот заклеєний липкою стрічкою.

Спершу нашого героя охопив жах. Це й не дивно, він був самотній, до того ж зв'язаний і замкнений у труні під землею. Доволі неприємна ситуація, чи не так?

Потім його охопила паніка. Вона виявлялась ударами головою об стінки дерев'яної коробки, швидкими рухами всім тілом, намаганнями вибратися із труни, які, погляньмо правді в очі, не мали жодного сенсу.

Поборовши паніку, головний герой відклеїв стрічку від обличчя й почав кликати на допомогу. Звичайно, його легко звинуватити в дурості, адже що є безглуздішим, ніж кликати на допомогу, перебуваючи у труні під землею. А якби ви опинилися в такій самій ситуації, чи не стали б кликати на допомогу? Думаю, обов'язково стали б!

Проте повернімося до персонажа нашого невеликого оповідання. Зрозумівши, що ніхто йому не допоможе, доки він тут, наш герой спробував позбутися мотузок, що скували його кінцівки. Доля була на його боці, тому він одразу знайшов ножики, який, однак, різав кепсько. Персонаж нашого невеликого оповідання витратив 32 хвилини, щоб розрізати мотузки на руках і ногах, зате тепер він був вільним від пут, що стримували його. Але, незважаючи на це, цілковитої свободи ще не було досягнуто.

Герой абсолютно нічого не бачив, у цьому місці було дуже темно й вогко. Він з усієї сили почав битися об стіни кулаками, ногами, намагаючись вибратись. Нарешті, йому вдалося пробити дерев'яний ящик, точніше, маленький шматок бічної частини труни. Герой намацав діру й зрозумів, що оточений землею і камінням.

Отже, усі його намагання були марними. Він усе одно б не вибрався живим із цієї ситуації.

Головний герой розповіді не знав, хто й коли поклав його непритомного до дерев'яного ящика і, помістивши труну в глибоку яму, засипав землею. Він навіть не здогадувався, навіщо було зв'язувати йому руки й ноги, адже він усе одно б не вибрався з цієї пастки. Проте, який сенс мають усі ці питання? Головне, що вірите ви чи ні, це справді реальна історія.

БІГ НА МІСЦІ, АБО "СІМ-СІМ, ВІДЧИНИСЯ"

Алі-Баба не був бідняком, проте язык не повертався назвати його багатим. Єдине, на що могла сподіватися його родина – невеличкі гроші, зароблені сумлінною працею. Алі-Баба працював свинопасом і якось із ним сталася надзвичайна пригода.

День був спекотним, брудні свині руйнували святість природи нестримним вереском, що нагадував крик серен у синьому морі. Алі-Баба досить добре знав місцевість, проте ніколи не натрапляв на печеру, що майоріла тоді перед його очима. Вхід був закритий величезним каменем, що важив, мабуть, декілька тон, не менше й не більше.

– Дивно, що я ніколи не бачив цього каменя, хоча чудово знаюся на місцевості! – промовив здивований Алі-Баба.

Свинопас підійшов до печери ближче й помітив, що на камені щось написано досить великими літерами.

Довго стояв перед входом Алі-Баба, зачарований словами, що, неначе блискавка, вразили його серце, яке так довго скніло в грудях, чекаючи на диво, яке, за сподіваннями цього бідного чоловіка, прийде й витягне його разом із сім'єю (або не обов'язково із сім'єю) з пекла, яким було життя простого селянина, що працював на зажерливих магнатів, які не розуміють, наскільки важко насправді існувати у світі, де править несправедливість.

На камені було написано: "Той, хто знайде цю печеру, підійде до каменя й прочитає цей напис, буде щасливим до кінця своїх днів, адже лишиться йому лише знайти підхожі слова, промовити їх, і відчиняться ворота, і зайде бадьора людина до печери,

повної скарбів, погляне на скарби і зможе забрати їх із собою, щоб жити довго, щасливо й безтурботно, неначе багата людина, до кінця свого життя, із сім'єю чи без сім'ї.

І безмежно зрадів Алі-Баба, адже він уже знайшов печеру й прочитав вказівку, отже, залишилося лише відчинити двері. Замислився Алі-Баба й через декілька хвилин натхненно закричав:

– Сім-Сім, відчинися!

Проте не спрацювало, і здивувався Алі-Баба, адже раніше цей пароль завжди підходив.

Дружина Алі-Баби мала йти працювати, адже чоловік, який повністю присвятив власний час таємниці напису на стіні, покинув роботу й цілодобово сидів перед величезним каменем, думаючи над можливим паролем.

Друзі хвилювалися за Алі-Бабу, адже, охоплений ідеєю скарбу, він забув про все інше. Його голова була зайнята печерою.

Якось давній товариш Касим навідав Алі-Бабу біля тієї печери.

– Та годі вже сидіти тут! Подумай про дружину (*ім'я якої я б, звісно, назвав, проте вона згадуватиметься тут ще лише один раз, тому яка кому різниця? – автор*), про дітей (*уявімо, що вони в нього є, добре? – автор*). Ти покинув усе. І заради чого, Алі-Бабо? Заради чого?

– А як би ти вчинив, Касиме?! Якби ти був на моєму місці, що б ти зробив? Невже вчинив би інакше? Що б зробив ти, якби вчепився за диво? Невже б так просто відпустив його?

– Алі-Бабо, це ніяке не диво! Ти що, справді думаєш, що в цій печері скарби? Це міг написати будь-хто, друже!

– Ні, я відмовляюсь вірити! Друже, кожен із нас заслуговує бути свідком дива. Певна річ, скептиком бути добре, проте хіба ти не віриш у дива? Згадай, як ти вперше побачив очі свого сина, Касиме. Що ти тоді сказав?

Касим опустил очі в землю, сльози полилися з них.

– Ти сказав: "Дива існують". І ти мав рацію.

Лише промовив це Алі-Баба, і ворота відчинилися. Зайшли до печери друзі й побачили...

ІГРАШКА

Минуло вже п'ять років із моменту випуску першої моделі електронної собаки нового зразка. Минуло вже близько десяти років із моменту початку розробки роботів, запрограмованих бути не просто штучною заміною живих тварин, а пріоритетом у виборі між творінням матінки природи і створеним завдяки плідній праці тисяч професіоналів і людському інтелекту. Пам'ятаєте наші перші моделі? Вони були важкі, металеві й незручні у користуванні. Саме тому ми не випустили їх у продаж. Дітям було небезпечно гратися з такими предметами. Їх ніяк не можна порівняти з МС101, моделі якої ось уже п'ять років дарують радість дітям і дорослим усього світу. Їхня вага менша, ніж два кілограми, шкіряне покриття робить їх подібними до справжніх тварин. До того ж, МС101 розраховані на 40 років служби, і не було ще жодного випадку збою в системі роботів. Вони мають чудову пам'ять і стали неперевершеною заміною справжніх домашніх улюбленців. Тож я хочу подякувати перш за все тим, хто всі ці роки працював зі мною, всім, хто підтримував нас у досягненні наших цілей. Світ розвивається, тож давайте розвиватися разом із ним!

(Із промови Еріка Каплана, засновника корпорації "МЕСН" і розробника моделі "Механічна Собака 101" на врученні нагороди "Людина року 2017").

Що б ви сказали своєму дванадцятирічному сину, знаючи, що жити йому залишилося кілька годин, а то й менше? Вам, напевне, просто хотілося б побути з ним наодинці востаннє, забувши про всі неприємності, просто порадіти, що він усе ще тут.

— Мамо, я скоро помру, чи не так?

Катрін із останніх сил стримувала сльози. Їй важко було говорити, так само, як і її чоловіку, П'єру. З останніх сил вони намагалися не показувати синові, що ситуація безнадійна. Їм так хотілося, щоб у нього залишилася віра, що все налагодиться. Адже лише факти можуть зрадити тебе, надія — ніколи. Вона з тобою до останнього подиху.

– Звісно ні, Філіпе. Скоро ми поїдемо звідси. Мій хлопчику, ти будеш жити ще дуже довго, у тебе ще стільки всього попереду.

Проте Катрін не вміла брехати, особливо сину. На ліжку разом із Філіпом лежав його вірний друг Родріго, механічний пес моделі 101, подарований батьками на День народження. Він був поруч із Філіпом уже сім років і жодного разу не виходив із ладу. Проте останнім часом він усе більше згасав. Виникало відчуття, що батькам продали стару модель, і термін дії закінчується.

Філіп поглянув у вікно. Сонце світило в його обличчя, а блакитне небо віддзеркалювалося в очах. Родріго, за прикладом хазяїна, також поглянув на небо та сонце і його електронні собачі очі стали схожими на безкраї моря, якими самотньо пливають дві яскраві рятівні шлюпки. Філіп і його пес бачили одне й те саме і переживали схожі відчуття. Їх переповнювала любов, однак одному з них вона була надана батьками, а іншому – технічними геніями.

Філіп востаннє подивився на своїх батьків і Родріго, на свою родину й назавжди перестав дихати.

Пізніше лікарі забрали собаку й виявилось, що робота механізму зупинилася. Мабуть, батьків Філіпа й справді надурили в магазині.

ДИВО

Блакитного гіганта виявили більш ніж півстоліття тому. Першими його помітили студенти-фізики завдяки телескопу в університеті 1994 року. Гігант був яскравим нестабільним об'єктом, що кружляв на орбіті Сатурна.

Цікавим було те, що він з'явився цілком раптово і, незважаючи на яскравість і очевидне виділення великої маси тепла й енергії, усе одно крутився навколо планети. Діаметр Блакитного гіганта, як цей об'єкт чомусь назвали в засобах масової інформації, за підрахунками дорівнював приблизно 7300 кілометрам, тобто не набагато більший, ніж розміри нашої планети.

Спостереження за об'єктом велось цілодобово з моменту його виявлення. Уявіть, яким було здивування людства, коли через мі-

сяць Блакитний гігант просто випарувався, зник, щоб знову з'явитися через тиждень. Це явище було постійним – кожного місяця, причому через дуже точні проміжки часу, об'єкт зникав, щоб згодом повернутися. Науковці не могли пояснити поведінки Гіганта, вони ще ніколи не спостерігали нічого подібного. Зрештою, розповсюдженою стала версія про те, що це звичайна космічна аномалія, яку наука, на жаль, наразі не може пояснити.

Проект дослідження закрили, проте населення земної кулі не припинило говорити про незвичайний супутник далекої планети. Багато хто вважав це подарунком Господа, дверима до Раю. Дехто навіть хотів створити нову релігію й поклонятися невідомій дивовижі. Спостереження доводили, що супутник аж ніяк не впливає ні на планету, ні на те, що її оточує. Це зумовило те, що виявлення Гіганта величезна частина населення вважала виявом масового психозу й навіть узагалі заперечувала існування об'єкта, відмовляючись слухати науковців.

Усе змінилося, коли у 2005 році всі без винятку штучні супутники Землі отримали найсильніший із бачених людством радіосигнал. Саме тоді проект із дослідження Гіганта було відновлено. Радіосигнал так і не був розшифрований. Після 2005 року наші супутники отримували потужні сигнали щороку. Таємниці не було, усе населення спостерігало за перебігом подій. Ставлення до "Дива", як його охрестили науковці через незрозумілу поведінку, різко змінювалося протягом років. Жителі багатьох країн боялися, що Диво є нічим іншим, як дверима до Пекла, вони були впевнені, що жарти з цим можуть викликати загибель. Інші, навпаки, продовжували вважати Блакитного Гіганта чи не четвертим втіленням Господа. Велика кількість науковців припускала, що об'єкт може відкрити людям очі на питання, відповіді на які ще не були отримані.

2008 року було вирішено спорядити експедицію до Сатурна – групу найкращих професіоналів, представників різних країн і народів. Радіосигнали надавали привід робити припущення, що людство нарешті зіштовхнулося з іншопланетною цивілізацією, тож не можна прогавити найвеличнішої можливості в історії.

Керівник проекту, професор Губерт Стенлі, був жорстоко вбитий 23 грудня 2010 року терористами нового угруповання,

що мало прихильників у багатьох країнах світу. Вони вимагали припинити будь-які дослідження, пов'язані з Дивом. Проте вчені не могли цього зробити, занадто багато залежало від проекту.

Керівництва деяких країн повністю розірвали стосунки з іншими державами через розбіжності в поглядах стосовно Блакитного Гіганта. Це зумовило заборону ЗМІ у деяких регіонах світу, повну ізоляцію людей, що там проживали.

30 червня 2045 року відкриття німецького вченого Фрідріха Шульца сколихнуло світ. Тепер кріоконсервація людського організму з подальшим відновленням усіх систем стала можливою. Першим на собі експеримент перевірів сам Шульц, пробувши у замороженому стані два роки.

Шатл, що мав бути використаним в експедиції, будувався більше тридцяти років і був повністю готовим у 2051 році. У багатьох державах був відновлений тоталітаризм, доступ до джерел інформації був повністю заборонений, тож майже половина населення земної кулі не знала про політ, що планувався на 2060 рік. Група представників Землі була укомплектована й готова до польоту. Країни, які брали участь у розвитку проекту протягом половини століття, запропонували найкращих із найкращих. Команда складалася з найкращих лінгвістів, пілотів, лікарів, фізиків, хіміків, біологів, а також тих, хто мав керувати місією й здійснювати детальні спостереження за тим, що відбувається. Протягом польоту учасники завдання мали перебувати в кріокамерах, а керівництвом у цей час займався б ШІ-2050 – найкраща на той час модель штучного пілотування й керування системами повітряного корабля.

1 червня 2060 року відбувся запуск. Проте ракета не встигла навіть покинути Землю, як сталася жаклива трагедія. Із невідомих на той момент причин корабель вибухнув, усі члени команди загинули. У прояві тероризму звинуватили багатьох відомих членів руху проти дослідження Дива. Більшість із них були знищені, а спілка країн розпочала розробку нового шатла.

Через шість років новий корабель із тридцятьма членами екіпажу, що вже перебували у стані кріоконсервації, покинув планету Земля. Проте одна із систем корабля виявилася несправною, і після двох років польоту зв'язок із шатлом було втрачено.

Проте екіпаж не загинув, адже він ніколи не покидав Землю. Фрідріх Шульц справді винайшов технологію безпечної кріоконсервації, що використовувалася для продовження життя видатними людьми, або тими, хто просто хотів прожити значно довше й мав для цього кошти. Губерт Стенлі залишився звичайним фізиком і помер природною смертю у власному ліжку, тримаючи за руку свою люблячу дружину.

1994 року студенти-фізики Адам Малкович і Теодор Вуйцех, святкуючи захист дипломів, намагалися знайти щось цікаве, спостерігаючи за Всесвітом у гігантський університетський телескоп. Проте вони нічого не знайшли.

Державна Научно-
артистична-художня бібліотека
ім. В. Г. Заболотного

Світлина Юлії КУЗЬМЕНКО

ЧЕРГОВА ЛІТЕРАТУРНА СТУДІЯ У ФІЛОЛОГІВ

Нагадаємо, літературні зібрання проводяться щомісяця кожного другого вівторка. 13 листопада на зустрічі серед іншого була розмова з головним редактором газети "Літературна Україна" Сергієм Кулідою. Він наш випускник, однокурсник професора Ніни Бернадської, яка теж завітала на літстудію побачитися з приятелем та дізнатися, як справи в газеті. Спершу пан Сергій розповів студентам трохи про себе. Він свого часу теж відвідував літстудії тоді ще філологічного факультету. Жартуючи, ділиться: 1976 року приходив на пари у рваних джинсах та з довгим волоссям. Став і письменником: має документальні оповідання про шпигунів. Головування в "Літературній Україні" для нього є однією з найважливіших речей. Газета вже 91 рік висвітлює літературний процес. До інтерв'ю сьогодні запрошують Сергія Жадана, Юрія Андруховича, Ірен Роздобудько... Але молодим письменникам пробитися важко, визнає Сергій Куліда. Передплатник "зі стажем" Ніна Бернадська зазначає, що газета стала сучаснішою, ближчою до читача, однак часто ідеї молодих авторів повторюються. Сергій додає, що теми творів дедалі песимістичніші. Варто б друкувати студентів Інституту філології, яким є що показати! Цікавий зріз нових жанрів і сюжетів у літтворців ІФ точно знайдеться. Газеті сьогодні важливо вистояти у складних умовах. Однак Михайло Наєнко, директор Центру літтворчості, каже, що труднощі сучасності – ті самі, що й усіх часів: "Макулатури завжди було багато. Історія літератури – не те, що написано, а те, що зостається".

У плані літстудії була презентація 10 випуску студентського альманаху "Сві-й-танок". Багато хто з надрукованих там – нині вже випускники ІФ і, як помітив студент Мар'ян Кондратюк, уже стали класиками сучасності. Це Василь Соловій, Ігор Мітров, Ілона Червоткіна, Яніна Дияк, Дарина Гладун і багато інших. Дехто з них пішов у мистецьку сферу, хтось навчається в аспірантурі. Добре, що знайшли себе та завоювали ім'я! Михайло Кузьмович говорить, що сьогодні вже не народиться шістде-

святництво, народиться щось інше. Він висловив думку, що сьогодні творча молодь не так тісно спілкується між собою.

Зустріч була дуже емоційна, не без палких дискусій. Однак усе це – пожива для розуму. Одним із найголовніших і найприємніших моментів літстудії стали твори третьокурсників спеціальності "літературна творчість". Поезії читали: Анна Комар, Ольга Крамар (Леля Покотиполе), Ярина Михайленко. Просто з під пера зачитав поезію про смерть Віктор Свінціцький. А староста літстудії Іванна Чорна поділилася "Мікроскопічною трагедією", дівчина більше віддається прозі. На завершення вона також зачитала уривок із прози Марини Єщенко, іще однієї яскравої випускниці Інституту. Лунали справді гарні твори. І всі суперечки врешті змовкають, поступаючись Мистецтву.

ПОЕЗІЯ І ПРОЗА СТУДІЙЦІВ 3-ГО КУРСУ

Леля ПОКОТИПОЛЕ
Літературна творчість,
українська мова і література

Найгірше з усього, що сталося, – можливість послухати
разом з тобою, як б'ється вітер у комині,
брехати тобі впівголоса щось про те, що дикі звірі ходять
під нашими вікнами,
не бути для тебе ніким і нічим: ані втомою, ані захистом,
ані частиною дому,
ані псом, ані паном, ані бодай із тобою пошлюбленим чоловіком,
не знати нічого поза твоїм обличчям, твоїми руками,
поза цією печаллю.

Але так уже склалося: я говорю до тебе, ніби стоячи на межі,
бо ти – єдина моя межа, єдина причина замислюватися
про біль і час

(поза можливістю перетнути, поза можливістю бути поза
і пережити).

Через це говорити з тобою – приховувати потрошені ребра
й болючий кашель із кров'ю;

бути поза тобою й ламанням ребер – лежати в темряві
напівмертвою п'яною рибою.

Тому, кажу я, прислухайся, панно, вовки приходять під твої
вікна, мовби на прощу;

прислухайся, панно, м'ята сохне під стелею з тихим тріском,
а не мої кості потріскують.

Так, я брешу, аби ти зважала хоча б на якусь із нераптових
моїх появ.

З'являюся в дверях із пильнованим спазмом у горлі,
і спазму ні позбутися, ні запити.

Я брешу, адже ти гидуєш дивитися, як болять мені свіжі рани
й утомлені м'язи,

і тому я ношу червоне й сміюся, аж поки в кутиках рота
не проступає піна.

Я не знав, де подітись від тебе, зривався в походи,
спав горічерева на траві.

Я прив'язував до сідел ворожі голови та черевиками копав
під дих війну.

Тож не проси мене дати спокій, тому що в мене в цьому
питанні немає вибору.

Тож не посилай мене, панно, за смертю — я знаю,
де її відшукати, як повернутися.

САДИСТСЬКИЙ ВІРШИК

усе буде наступним чином:
займеться перша будівля,
не діятиме закон,
тремтітимуть пси, яких ми спустимо з ланців, і пси,
що очолять наші ряди,
перехожі тікатимуть,
шпортаючись на бруківці,
не помічаючи перепон,
наші берці з металом чавитимуть суміш із крові, землі
й дощової брудної води.

я виглядатиму мило у світлій сукні, панчохах, з ножем
і дробовиком.
можливо, ти навіть згадаєш про мене, аби кивнути й сказати:
"ходи сюди"

ось уяви:
я ступаю до тебе, ніби на трап останнього корабля,
який відходить із порту, де помирають від голоду,
виснаження й чуми.
щось усередині мене тонко тремтить, ніби тінь
паперового журавля,
якого сіпає вітром на тлі повстання, хоча він мав
провіщати мир.
кола втоми у тебе попід очима будуть землисті,

бо сам ти – ніби земля.
лежати б на цій землі,
під цією землею.
як хочеш, так це і розумій.

ти побачиш, як у моїх рисах з'являється
солонувата, мов піт, гірка,
неможлива жага, від якої кусають за шкіру
і не вимовляють слова.
як я йду поруч з тобою:
тримай мене, як катовані тримають себе в руках,
щоб великі синці розквітали у мене на шкірі
нижче короткого рукава,
накажи стати струнко своїм солдатам, накажи
заткнутися своїм жінкам.
ось тобі вся любов.
ось тобі я –
відбита,
воїнка,
вартова –

усе виростає з любові, з її останньої В.
поки йтимемо, розкажи
хоча б щось, аби я причащалась твоїми словами,
як рівними серед інших причасть,
перекладала їх натовпу, ніби проводила струм,
як жмуток дротових жил,
а тоді подавала долоню кожному із повстанців.
й у відповідний час
довела б, що не гірше від них умію стріляти
і повертати в ранах ножі,
чути твої накази крізь гвалт,
бачити твої риси крізь чорний чад.

усе буде наступним чином: тебе я триматимусь,
як найважливішого з маяків.
місто горітиме.
я цілуватиму опіки, якщо раптом тебе опече.

відблиски наших вогнищ повільно рухатимуться
в напрямі дна ріки,
риби пливтимуть до них, сахаючись мертвих тіл
і викинутих речей.
я буду палити на вулицях чужинських ідолів
та чужинські книжки
про славу невизнаних майбутнього та минулого
і твоїх очей.

у князеві є щось понад князя – щось королівське.
приходить дівча.
він бере дівча на коліна.

він слухає, як вона щось бурчить і сердиться.
вона наслухає, як гупає його серце,
кожен м'яз його напинається, мовби нитка.

вона прийшла, бо її до нього магнітить,
бо він дивно говорить і старший років на двадцять,
бо навчає розрізняти рослини і цілуватися.

рухи у дівчинки – глянеш, так і зачепишся.
князь говорить:

"скільки на світі чудових речей.
нарешті вони почали стосуватися нас:
біле тепло – внутрішній бік стегна;
прохолода, яку ти вбирала до літа весь рік;
родимки, ніби зірки, що горять угорі;
подряпини на колінах, досі рубінові.
я не кусаюся
(майже)
тому не бійся,
видихни спазм із грудей – болісну загату.

поговори, поки я тебе роздягатиму"

і вона проговорює:
вивчені назви рослин;
як виростають трави поміж цеглин;
яка з дерев відкривається висота;
як почали розбудовувати міста;
скільки в книжках захоплюючих пригод;
і що вона, ймовірно, любить його.

а він говорить:
"над нами небо весни.
скільки у ньому чорної глибини.
скільки вмістило весняної висоти,
тіло, яке ще не припинило рости",
як вік стає одним із неважливих чисел;
як обтікати губами її ключиці;
як затікати руками за обрій одягу;
як голова йде, мов до танцю, обертом.

а вона бачить – і в ній виростає жах, –
як його усміх стає гнутим лезом ножа;
як розстібає сукню його правиця;
як рухи його тремтливішають і пришвидшуються.

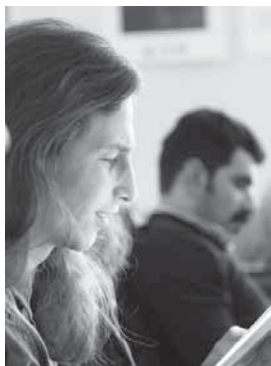
очі у князя – глянеш та опечешся.

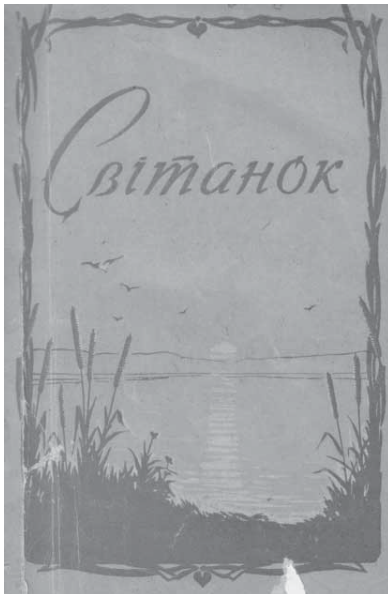
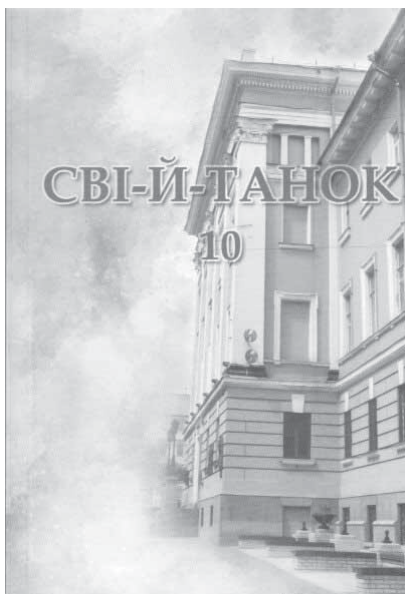
біло світитися в розрізі сукні її плече –
зірка давно заблукалому кораблю.

"я люблю, – каже він, – люблю тебе, я люблю,
біль і вогонь, моя втрачена Палестина"

"мені страшно, – каже вона йому, – відпусти мене"

Світлини Андрія ПАСЛАВСЬКОГО та Юлії КУЗЬМЕНКО

"ПОВСТАНСЬКЕ РАДІО" ЛЕЛІ ПОКОТИПОЛЕ

Літературні студії в Інституті філології різноформатні. Та й різної тематики. 27 листопада, відбулося вечірнє засідання. Іванна Чорна вже кілька місяців блискуче виконує свою відповідальну місію – бути старостою на студіях. Але цього вечора забрала небагато уваги слухачів, адже в центрі була презентація збірки поезії Лелі Покотиполе (творчий псевдонім нашої студентки-літтворця Ольги Крамар).

Хоча Іванна також доклала руку до виходу видання – ілюструвала обкладинку. Збірка має назву "Повстанське радіо", там понад 80 поезій. Є про події Майдану, Революцію, і, звичайно, неправильно не говорити про любов. Другий розділ – автобіографічний. І з'являється важливий, поряд з іншими, образ пана отамана, який Леля писала з двох різних людей. Козацтво захоплювало дівчину завжди, і тут ідеться про сучасних козаків. Багато читала на замовлення, адже підтримати презентацію прийшли одногрупники Ольги, її друзі з інших курсів та просто близькі люди. Анна Комар зізналася: знайома зі збіркою. Але цього вечора вперше відчула, слухаючи вірші, ніби це її, рідне. Михайло Наєнко, директор Центру літтворчості ІФ, також наприкінці дав свій відгук на збірку: "Важливо почути з вуст самого автора його твори. Саме так, як він провідчував це. І не можна впускати прозу до поезії!"

Світлина Юлії КУЗЬМЕНКО

ЗНОВУ ЧИТАЄМО ОДНЕ ОДНОМУ ПОЕЗІЮ

Літературна студія імені М. Рильського не збиралася вже давно. Написалося за цей час, навідчувалося... Адже теми для справжньої поезії йдуть від душі. Так каже директор Центру літтворчості Михайло Наєнко, який радий був знову зібрати літтворців (і не тільки) до поетичних і прозових читань. Захід почався з приємної новини. Поетичну збірку студентки 3 курсу Лелі Покотиполе (Ольги Крамарь) висувають на Міжнародну українсько-німецьку премію імені Олеса Гончара. Вона існує вже протягом 11 років і призначається до Дня народження письменника – 3 квітня. Принагідно згадаємо, що в Інституті філології працює кімната-музей Олеса Гончара. Тримаємо кулачки за Лелю!

Після розмов про премію – до читань. Староста літстудії Іванна Чорна теж скучила за літературними посиденьками. Власне, протягом зимової сесії та зимових канікул завдяки соцмережам комунікація між курсами не зникає, але зовсім інша річ – зібратися разом у залі рідного Жовтого, оцінити твори на слух, попитати поради щодо власних текстів. Будемо гратися з форматами! Іванна згадувала вечірню літстудію ІФ, що відбулася торік у кінці жовтня. Чом би не повторити? Леля Покотиполе запропонувала тематичні літстудії. Певна річ, це не буде лишень банальна романтична поезія. Проте читці вже приблизно знатимуть, куди йдуть та що почують. Катерина Барановська згадала іншу традицію: на "виїзних" літстудіях у Лунотечі (ФРЕКС) студенти складали разом вірш по рядочку. Виходило несподівано й весело. Серед пропозицій – літературний челендж на тиждень-два. Якщо хтось ніколи не брався за верлібр чи фантастичне оповідання, це непоганий шанс трохи випробувати власне перо! Професор Михайло Наєнко дав відгук кожному, хто декламував поезію та прозу. Крім того, усі гості літстудії отримали по солодкому подаруночку, бо аж три свята можемо відзначити: початок нового семестру, День студента (Тетянин день) і День Святого Валентина. Святкуймо та творімо!

ПОЕЗІЯ І ПРОЗА СТУДІЙЦІВ 4-ГО КУРСУ

Катерина ЧАЙКА
*"Літературна творчість,
українська мова і література"*

ЗАВІРЮХА

Холод заливає погляд.
Тане сльозинками слід
На блідому обличчі.
У мене важка алергія.
Каталізатор – байдужість.
Та чи в когось бувала
Алергія на тепло?
Комусь пекло добро?
Хмурились, усміхаючись?

БИТВА В НАДВЕЧІР'І

Л. Тарнашинській

Ти – епіцентр торнадо,
В якому постійно тиша.
Я – місячне затемнення,
Яке пробила лихоманка.
Разом ми – зелений відблиск
Невизначеного минулого,
Самота самограйки пристрастей.
Певно, й можемо, що слухати
Солодку арію миготливого маяка,
Що стоїть самовидцем розбрату
На мінному полі стосунків.
"Чому?" – питання одвічне глушиться,
І луна віддзеркалює – "Бо так є".

ВОГНИК

Темінь у коридорах
Серед дня кольору кучерявих хмар.
Лиш крізь шпарину проника сліпучий
Промінь.
Я випалена у сажу і вивітрена,
Але не ним.
Мене вичавила весна,
Вимучила і забрала зміст
Слів.
Що слова – брехня все сказане,
Літери нам, як пусті коробки.
Та й чуття лицемірить по-чорному
За власним бажанням.
Нектар думки дістанеться іншому,
А могла б продукувати березовий сік,
Не жаль мені було поділитись
Розчином мрій та ілюзій – кожному
По флакончику.
Нехай! Подарую зів'ялі тюльпани
Комусь іншому, та й запалає
Чорна, гірка, віджила своє сажа
Порохом.

Мар'ян КОНДРАТЮК
*"Літературна творчість,
українська мова і література"*

* * *

Любов а не імена троюрідних братів
Не адреси благородних чортів що мають забрати сусіда
Не назви зупинок
Не пил вулиць
Ти навіть пам'ятаєш де і наскільки бридотніший пил

А вночі пилюга осідає на обличчі
Тому й не смачний
Тому й старіємо
Якби не прокидався 10 годин
Обріс би мохом
То тепло але тобі неприємно
Буде

А пилюка не знає ні вітру ні чаю
Все осідає
Все у каву
І п'ю це пюре
Без сметани
Просто щоб тиск підкачати

І я ж не поет
І не пишу роками
Пил в записник
Пил на гітару

Най засипле сусіда
Чорти не знайдуть

Пил на моїх окулярах
І я не помічаю пил
У дулах
Що зі світу здують
Менти яких переплавили з гармат
Після війни
І тому менти все ж ціляться в своїх
Бо виливали їх із великих дул які читали не своїх

Осяде пил і я нічого не побачу
Я подумаю що так і треба
Що на прив'язі нерви
І не повірю
Чорти йдуть таки за мною

Коли не лишиться ялинок у квартирах,
Коли навпроти примружилась самота,
Перед твоїми шторами поселиться страх.
Твого посуду припишуть вогники.
І все, ніби кінець.

В будинку вічної осені
Зима чимчикує на спад,
Засинає останнім голосом знайомим.
Мовчить з тобою стеля, німіє екран.
Моторошно дивитись у дзеркало порожнє.
Німіє всесвіт, де ти раніше мовчав.
Замовкли келихи, їх не стали мити.
Хай прийде будень – розбавить газетами зал.
Хай буде знову осінь, без надії на диво.
І вічний кінець літа.

І живеш цим тільки ти.
Тоді настане ніч. І лячно, як не відволікайся.
Усі, хто забавляли, тепер суворо сплять.
Хай настане осінь, я заспіваю їй про літо,
А воно ж не скінчилось! Дивись, воно в гірляндах,
Заплуталось і дихає.
І вічний-вічний міст не старіє,
Йому нема куди.
Зліз сніг у парку за мостом.
Здіймаю келих, хай настане кінець літа.
Я за його здоров'я,
Помию посуд за нього!

Про кавоварку

кожен гріється, як може,
а я – холодильник.
свій штекер – нікому,
знаю, чекає моя стіна, а поряд із нею – моя кавоварка.
грійтеся, сволоти, шукайте воші,
в холодильнику не знайдете тепла.
...о, ні! я чимось її засмутив – моя кавоварка потекла.
під вікном кричать підпарканні ложки,
вони забули, я ж двері в заморожені пельмені.
ми з кавоваркою стоїмо у різних відділах магазину побутової
техніки,
різні принципи корисної дії.
але я, однак, вірю: нам стояти з нею в одній кухні,
дверцята холодильника залиті
солодко-терпко збудженою кавою з молоком,
кавоварка зігріта пельменів теплом.

Сьогодні не особливий день.
Звичні дні.
Від зупинки до даху –
Рівно цигарка.

І наблизившись до...
Упіймавши цигарки дно,
Він помітить,
Що взяв половину собі,
Половину – зжер вітер.
Погляд мій вгору.
Там – світло.
Я стану сидіти на фундаменті,
І зрозумію,
Що якщо я просиджу до дна ночі,
То в хмарах не помічу точно
Літака, який може з ніг мене збити.

Але я не хочу під дах.
І курити – не мій шлях,
щоб змиритись.
Бо горітиме світло
Не тобі й не мені.
І холодно однаково двом.

Повертаюсь на зупинку,
Зупинити трішки час і землю.
А земля – вперта облізла білка.
Їй би відірватися від собак
І по весні, не взимку, не так
На себе вилити б валер'янки літр
І прийде схреститись, а може й жити
Хтивий юпітер.

Може, й ми будемо під світлом.
Може, й ми побачимо з вікна...
Як тріщатимуть гілки,
Як зійдуть усі вісі
У закоханих землі й юпітера.

* * *

Засох голуб на асфальті –
символ миру між нами останній.
Сумна мелодія світлофору
сповіщає сліпим початок руху в нікуди.

Я не встиг, я – символ миру і розлуки.
І нескінченні наші злуки: 9 днів, 40 днів, рік...
Ви, панно, будете ходити...
Вінки, цукерки, свічки, квіти...
В маршрутках будуть говорити...
Простіше було б вже забити
І не жити,
Дієслівними римами вікна заліпити.

Я підводжуся з колін,
живого голуба здіймаю.
І наші зустрічі, я знаю,
як світлофор глухонімим.

Асфальт просох, настала тиша.
Сліпий коханій тихо пише:
"Коли мовчиш – тебе немає.
А коли дощ мені навзаєм
сторінки днів перегортає.
Асфальт підсох, тебе чекаю!"

"І що залишиться на двох?!"

Останній рядок,
останній дотик..."

— захлинається язиком, кричить з трибуни мізантроп.

* * *

Мене з дитинства ніхто не вчив літати
Як всі здивувались коли я полетів

Всі побігли за граблями мене з неба знімати
А я летів
наперекір вітрам

Я пробував любов намалювати і кохати
Потім довго у петлі висів

Виявилось, я не вмію малювати
Ти не усміхалась
ти скривилась
обманув мене зір

Знизу всі кричали: Злазь!
А я летів мені це не сниться
Ти мені усміхнулась а я
у відповідь скривився.

* * *

Головне правило: бий, ламай, трощи, зціп зуби!
А ще головніше – залишися з зубами!

Мій революціонер

Масштабніших революцій, ніж було, не станеться.

І той, хто героєм не встиг побувати
(Свинцевий рюкзак за плечима зів'ялий),
Розкидає канителі свинцевий запах.
Десь між метро, північчю та нотами.

Ці сумки з тканини, що пропахли шкірою,
Скоро запахнуть в'яленим жахом.
І ніхто не воскресне між парафією та неділею,
І ніхто не змовчить, коли читають літургію.

Наступна станція – жах, наступні двері – пекло і мерво.
І сірі ці всі, всі сірі клопи,
Ті, що деруться до ніг, деруться до м'яса,
Тобі запахнуть між дверима сни.

Кому вниз, кому вгору – все вони знають.
І сходить паніка на спад,
І сходи панують над спорожнілими.
І котяться вниз,
І він вже просяк...
Так помирає дух героїзму.

* * *

Серце б'ється, б'ється-рветься,
Ламаючи і ребра, і хребет.
Медсестра схвально кивне головою,
А лікар зв'яже і поведе в свій кабінет.

* * *

Якби дозволила мені, я б склав тебе вдвоє,
Спакував у кофр гітарний і заніс до себе додому.

* * *

І радість сноба –
забив на моду
і на погоду.
Благаю вас, залиште номер,
я обіцяю: не подзвоню!

* * *

він випив неналитої кави
закусив губами
подивися на годинник
заціпенілий
подумав і знову випив

* * *

Мій подих розбивається об скло морозу.
Я шукаю у цьому любовному трикутнику гіпотенузу.

Дивлюсь на небо, але бачу тільки стелю,
Де замість зірок лише люстерко.

І я згубився! Вище-нижче?!
Я не бачу, де тут верх, а де низ.
І, як хотілось, не зумілось,
Не втримав мене старий карниз!

Вранці на годинник подивився.
Чекаючи, що він мене має здивувати.
Ні, все, як завжди. Вже більше дев'яти!
Залишається з собою в піжмурки грати:
"Де ти? Де ти? Де ти?"...

На повідомлення нема кому відповідати!..

розквітни знов у своїй весні,
розквітни у моїй траві
пролийся у рядки рясні
ногами-горлом я відчую
твій цигарковий крематорій.

Вище стелі свого туалету

Я постійно хотів піднятися вище стелі,
Але бачив лише стелю туалету.
Я летів, але мені чогось не вистачало,
Та невидима рука на землю опускала.

У мене гарно покладена плитка в туалеті,
Я завдячую за це якомусь Моджахеду,
Та все одно я не міг піднятись
Вище стелі свого туалету.

А день за днем все мерехтить-минає,
Надію, як Ікар, у крилах колихаю.
Мрія під ранок згасає на очах,
У каві гірчить нездійсненності страх.

Я потрапляю в одні й ті ж тенета
І поринаю в дежавю розчарувань.
Політ лише до стелі туалету,
Неначе сон гіркий, самообман.

Я плюнув на все,
Я більше не міг.
Я плюнув на весну,
Я плюнув на сніг.

Стрибаючи з найвищої точки планети
Не здійнявся вище стелі свого туалету!

Так менше болить.

Тебе зриває дощем, кудись, від нього.
Ти покидаєш тепле ліжко-барлогу.
Залиши йому трохи тепла, трохи снів,
Може, збагне: "не вберіг, наче сніг"...
Ти залиш його, доки він спить.

...

Так менше болить.

Він на ранок геть не згадає,
Думки кислотою з'їдають до краю:
Метелику мій, лети!
Крильцями шелести!
Ти залиш його, доки він спить.

...

Так менше болить.
Так менше болить.
Так менше болить.

Тютюнова ода

Тютюнові феї
десь забарились,
від мене не тхне димом,
Пальці посвітлили.

Гей, тютюнові феї,
на кого покинули?
З ким я тепер куритиму,
З ким я погину?

Мій вулик не приносить меду,
Мої бджоли обсіли тютюнові дерева.
Гей, тютюнові феї, ну так не треба,
Я фільтром, як пензлем, малюватиму вас.

О, сер Волтер Релі,
Бог фей тих...

У спину бджоли жалять-жалять,
А мені не жаль їх.
Тютюнові соти,
Коричневі соплі,
Здичавілі рецептори,
Прощайте!

Про що ти думаєш,
Коли
Мертвих тварин із дороги
Виносиш до трави?

Що тобі мають відповісти люди,
Коли ти
Закриваєш їм повіки,
Сприймаючи за трупів?

Ти не копаєш ями,
Просто сховай під листя.
Хтось потім дістане,
Може, знадобиться.

Караван

"Караван. Вне времен и вне границ.

Караван – миллион усталых лиц!"

А. Кутиков, А. Макаревич

я думок твоїх невільниць
стодрімий караван,
по пісках стежки стожильні,
на верблюдах бедуїни
крізь чужих думок руїни.

...

тут твій Camel,
як вода.

забрало сонця.
я – пісок без води.
тут усюди від злості,
зла останні форпости,
хащі із лободи.

забрало сонця.
я – пісок без води.
зцвинтаріла латиниця.

...

та я не поводити.

останню воду
на твої ноги.
вбережи себе
для дороги.

вбережи себе:
йдеш – живеш.

сонце —
без меж.

сонце
голими грудьми,
сонце
Цельсія п'ятьми.

Про перших і останніх

Останній комар, як останній орел.
Гордий, мов птах, він забув померти.
Він засохне під світлом не сонця, а люстри.
А може, доля в каві потонути.
Він там мерзне, але стихія — двір,
Миліший підвіконня — цвинтар братів.

І питання у нього одне: "Чому я не помер ще?".

Щоб більше побачити ніж ті, що перші.

* * *

Місяць переліг на інший бік,
За ним гнались собаки, та він утік.

Місяць — льодяник з синього молока і білого антифризу.
Хто його порізав? За що його повісив?
Донизу...

Місяць танув і крапав на кригу,
Я краз годував голубів піснями і хлібом,
Та що їм той хліб?
Сьорбали антифриз з молоком.

Місяць переліг на інший бік.
За ним гнались собаки, та він утік.

Голуби навіть не закусили,
Їм заздрили з вікон
Усі ті боби, що подуріли,
Що не проростуть.

Місяць переліг на інший бік.
За ним гнались собаки, та він утік.

П'яні голуби – небезпечні гниди,
А хто тут гидить синім?
А ну пішли на фіг звідси!

Місяць переліг на інший бік.
За ним гнались собаки, та він утік.

Я заспокоююся, є у неї
Весна, яка ходить топлес.
Нерви закріплені клеєм,
Сумління, що не розбестить кодекс.

У ловці снів
Твоїм над ліжком
Повис я.
Твій ловець снів –
чи шалик, чи петля.

Але...
Це просто сни,
Ти рукою їх віджени.

А кодекс – то бульдог на прив'язі.
Він не відірветься,
якщо не розізнати.

Ти затигуєш міцніше всі петлі,
Щоб не розбився об землю я.
Тримасних котів не буває –
Цілковита брехня.
У них кольорів вистачить,
Щоб вкритись.
Розплющиш очі –
А донизу головою я:
Один, два, три.
Усі на місці.

Обтягнули джинси ноги.
Я засмучений не трохи.
І ногами-сірниками,
Об цю землю шепеляву,
Я підпалюю себе.
Стане попелом мій гнів.
Я вже майже догорів.
І залишить чорний слід,
Погляд мій в твоїй руці.

Останніх комарів не вбивають.
Картинами двері забиті.
Із дзеркала я не впізнав би,
Чий очі стануть бурштином.

Вона припнула корабель до неба,
Штилем його прибила,

На весла струни чіпляла,
На штори підуть вітрила.

Мій телефон вибухає – смерть мені подзвонила,
Буде мене ревнувати та, у якої очі з бурштином.

Оптимістичний смуток

Страшно дивитися на годинник і в паспорт.
Страшно змиритися з тим, що ще встигаєш.
Об їхні імена ламають язики,
Я думав так завжди.

Невдовзі твоя станція. А де твій квиток?
От і кінець, а старт не прийшов.
Зріжемо повз ліс, шрами в подарунок.
Оптимістичний смуток.

На літо

Цвітом горло забило,
Дере із нього кадиковим м'ясом.
Я б цих людей на мило,
Та кашляю тут червоно-гарячим.

Я обгавкав всю землю влітку.
Бруньки й брюнетки в канаву стікають.
Необхідністю те, що було сакральним, відвертим,
На цей сезон між нами стане.

Іграшкові ведмедики

Якщо ти любиш їх,
Маєш прийняти усе їхнє повністю.
Любити їхнє м'ясо, хутро і шкіру
Із такою поживною користю.

І голови їхні на стяжницях твоїх прапорів
Відлякуватимуть всюди своїх і чужих.
Шануй, поки є, а якщо і ні,
Не плач, що їх не вберіг.

Розмовний ломбард

Моя постать закладена в ломбарді розмов і таємниць,
Проте, тобі, друже, тепер є, що сказати.
Ти проп'єш слова останні, щось там згадаєш,
А мені добре й тут спати під каштаном.

Брати в борг без надії,
Їсти борщ без довіри.
У тупості не буває міри.

То най же впаде сумка з домкратом
Із полиці високої громом осіннім
На тих, хто мовчав і кому не смішно.
Я вас заклав, побажайте смачного.

Якби вони були разом,
Я був би вільним.
Небо і земля,
Я – горизонт.
Чим прошите життя,
Хто забив вікна?
Між холодом і чорним
Обираєш зло.

Ірина ПЛАТОН
*"Українська мова та література,
англійська мова"*

Коли в моїй країні почалася війна, мені було шістнадцять.
Готова казати про це буденним тоном, або взагалі не казати.
Я поки що (крім тебе і спокою, звісно) нікого не втратила,
І більше не плачу.
Але я скажу: мені боляче.
(І я скажу: тепер так звично знати, що люди зраджують).

Я буду про це мовчати і буду злитися.
(О, я вже злюся. Чому ж не можу про це сказати?).
Ти був мені сонцем, повітрям, світочем.
Не стало тебе.
А я... втомилася (плакати і боятися).

У якоїсь поетки так гарно було написано,
що зорі пахнуть медом. Ні, пахли тобою!..
Помовчимо?.. Ні – помовчімо. (Ніколи не вивчити,
як жити без тебе серцю цьому перекроєному
на чорне багаття,
червону ганчірку,
на думку: ніколи не буде нас двоє).
Давай помовчимо? Прошу тебе: помовчімо!
А далі я скажу їм, хто вони й що вони скоїли.

Бо поки у мене є слово – мій арбалет –
Чому б не стріляти так само, як інші стріляють градами?
Чого нам боятися?.. (зрештою, всі ми померемо).
Кажі.
Обирай.
Помирати стоячи чи падаючи.

Ця осінь іще не осінь.
Та сонце уже не гріє.
І дощ накрапа, голосить
Про вкрадені з літом мрії.

В салоні авто так тепло.
Пальто огорнуло душу.
Ще трошки собі потерпиш.
Душило – і вже не душить.

В пальті заховалось серце.
Бо ж як?.. – показатись страшно.
А ти і не знай, як терпко.
Навіщо тобі, відважному?..

Ця осінь іще не осінь.
Ще пальці стискають книжку.
А далі, як припорошить,
Як холод заповнить простір,
Про тебе – так ніжно, просто,
Так тепло – я ще напишу.

А я прийду до тебе тихо-тихо.
Утомленого. Будеш спочивати
Від запаху, яким ти щойно дихав, –
Гіркої лікарняної палати.

А я прийду до тебе, як приходиш
Ти в дні тяжкі до мене, наче подих.
Я п'ю тебе, як небо і як воду.
Ти п'єш мою тяжку всьому незгоду.

Я знаю те, що нас з тобою двоє.
Що ти прийдеш, коли ніхто не прийде.
Удвох з тобою вистоїмо, дійдем...
Ну правда ж?.. Цілий світ є ми з тобою.

Прости мені!.. Прости, що не приходжу
Завжди-завжди, коли тобі потрібна.
Ти – мій. Давай весь біль уцент подрібнимо,
Бо ти *прихожий*, а не перехожий.

З тобою я – хоч проти всього світу.
Ти знаєш? Я люблю тебе, мій тату.
Я не кажу, що вже не буду плакати,
Але кажу: теж хочу тебе гріти.

Ти ходиш серед цих людей,
вже звично замерзаючи.
Ти схожий на осіннє дерево
(оголене, безпомічне).
Твій час іде, невпинно йде.
Його не помічаєш ти.
Корінням за землю тримаєшся.
Надірвано. І тонеш в ній.

Ти чуєш впевнені слова,
як жити тобі, дереву.
Тобі виламують гілля,
підлаштовуючи під оточення.
Твоя душа іще жива
й заповнена химерами.
Але вона мов, не твоя,
і ти живеш якось збочено.

Ти робиш постійно те,
що розумні тобі вказують.
І втрачаєш здатність відчувати себе,
і взагалі будь-які здатності.
У тебе є своє. Святе.
Неповторне. Нерозказане.
Але воно все ж заслабке.
І для них воно непридатне.

У землі не лишається живильного соку.
І ти майже падаєш.
Твоя кора, хвороблива, облуплена,
не захищає від холоду.
Удари вітру розхитують тебе на всі боки.
А ти тільки згадуєш,
Як колись було тепло, сонячно.
І час цей був золотом.

Тепер тебе вже ніхто не визнає.
Ти їм огидливе.
Тебе знову поглине земля –
назад у велике черево.
Але ти не хочеш вмирати.
Ти хочеш вистояти.
І з останніх сил шепочеш їм:
"Я не погане дерево...".

У хвилини найбільшого розпачу
Головне – не впадати у відчай.
Я на перетині доріг стою.
Головне – не впадати у відчай.
Головне – не впадати у відчай.

Світ мій збито і скострубачено
Із уламків золи і каменю.
Я б хотіла Вас знов побачити,
Розтрощити оті залежні
Із уламків золи і каменю.

Не займатися самознищенням.
Не копати занадто глибоко.
Йти за тими, хто вивищує.
Йти від тих, хто занижує.
Не займатися самознищенням.

Будувати себе. Правильно.
Відкидати порожнє мислення.
Не здаватися затравленості.
Не піддатися. Не нависнути.
Відкидати даремне мислення.

Бути вдячною за знесиленість.
За протест і за всю зболеність.
Розпрощатися із крилами
І залишитися в оголенні.
Бути вдячною за знесиленість.

Дочекатися нових символів.
Дочекатися нових відліків.
Дочекатись себе. Іншої.
І тоді Ви, мабуть, прийдете.

І самота не може бути вічна,
І зайві сповіді творить нема потреби.
"Далекий від людей" – це не трагічно,
Трагічно – це "далекий сам від себе".

І не хотіла б я себе втрачати,
Як не хотіла би здаватись втомі...
Два полюси: кричати чи мовчати?
Згорати чи загнати серце в кому?

І я не знаю, просто вже не знаю,
Де й як знайти баланс між полюсами...
Я думкою до Бога ввись злітаю,
Та сірості торкаюся ногами.

І кожен день виснажує та сила,
А я могла б багато так віддати,
Щоб втримати не сірість ту, а крила,
Щоб більше їх ніколи не пускати...

Врятуй мене, мій Києве! Я згодна.
Бо – бачиш? – поступово племінь гасне!..
І я йду, холодна і голодна,
Але болить одне – що йду невчасно.

ДО МУЗИ

Ти приходиш до мене, мов поклик,
Вічний поклик душі. Цілоденний.
Ти мій друг, ти мій ворог, мій пошук,
Поривання моє, одкровення...

У тобі я розради шукаю,
Із тобою розплющую очі.
Ти ж ніколи мене не питаєш,
Чи я хочу тебе, чи не хочу...

Ти приходиш всевладно, царівно,
І мені не лишаєш спокою.

Ми з тобою, одначе, не рівні:
Ти керуєш і граєшся мною.

Ти із мене виліплюєш пробу.
Твориш з мене усе, що завгодно.
Я кричу: "Що ж ти коїш?! Що робиш?!"
Зупинись! Ми впадемо в безодню!"

Ти ж мене не полишиш ніколи,
Переслідувачу мій безжальний.
Ти захочеш – й душа моя гола,
Я пишу й щось шукаю благально...

То навіщо, навіщо ж приходиш?
І чому геть мене не жалієш?
Хоч у небі, хоч в пеклі знаходиш,
А покинути так і не смієш...

Я зріднилась з тобою, зрослася,
Ти торкаєш, підходиш все ближче...
Ти в моєму житті відбулася.
Й будеш завжди. І я буду вище.

Ми з тобою удвох бачим Бога.
Ти до Нього мене пропустила.
Наші вірші простенькі, убогі,
Але в них я тебе полюбила.

І не можу тебе відпустити,
І не хочу з тобою розстатись...
Як без тебе, скажи мені, жити?
Якщо я зрозуміла: моя ти...

Ти завжди залишайся зі мною.
Моє серце з тобою розкрилось.
І завжди залишайся собою –
Коли іншого нам не лишилось.

МІЙ КИЄВЕ...

Я не хочу тебе покидати.
Ти потрібен мені, серце, друже!..
Ти прекрасний, прекрасний заслужено,
Я б хотіла тебе оспівати...

Ти для мене був світом, зорею,
Чесним покликом білої мрії,
Почуттям, що сколихує її,
Коли сльози тремтять... І душею

Призвичаїлась до тебе, звикла...
Найдорожчий дарунок від долі –
То є ти, місто правди та волі!..
Все, що було до тебе, мов зникло.

Ти з небес опустився до мене,
Ти – син янгола, Бога, пророка?
Я не знаю!.. Мій вічно високий,
Вічно юний... В нас очі зелені...

Я розгледіла – віриш? – їхній колір,
Я б у ньому жила і тонула!..
Все, що було до нього, послухало,
З ним чуття до безмежності голі...

Їм не холодно все ж, не до болю!..
Я вже знала тебе – й повернулась...
Десь, колись ми стрічались... Згорнулась
У тепло від очей твоїх кольору...

Чи ти можеш згадати, як знали
Одне одного десь ми?.. Де саме?..
Я провалююсь в пам'яті злами;
Я згубила тебе й відшукала.

І тепер вже не йди, я не можу,
Я без тебе за три дні зів'яну.
Просто знай: так без тебе погано!..
Не розквітнуть без тебе вже рожі...

Ти мене приручив – пам'ятай же!..
Де хоч краплю тебе не знаходжу,
Жить не можу, творити. Тривожна,
Я тебе все шукаю й чекаю...

Я не хочу надовго розстатись –
Лиш на мить, щоб побачити маму:
Мама плаче без мене... Дзвінками
Ми вмовляємо душі триматись...

Я поїду, та скоро вернуся.
Не забудь мене, не відрікайся:
Ти навічно для мене лишаєшся
Божим дивом! Тобі я молюся.

Обійми мене, милий мій Києве!
Я не зможу тебе розлюбити.
Я завжди буду Бога просити,
Щоб ти серце своє мені виявив...

Тим, хто оцінює рибу за здатністю
лазити по деревах

Я людина! Ви забули! Я – ЛЮДИНА!
Залиште мене! Уже немає сил...
Дайте вихід серцю! Серце – гине...
Не женіть його у темряву могил.

Дайте мені дихати і бути.
Я не хочу тліти так, як ви.
Я не хочу!!!
Дайте, дайте чути
Вись мою – не ваш безглуздий вир.

Я не бачу сенсу... Ні, не бачу
Так, як ви, прожити свої дні!
Я кричу! Не чуєте...
Я плачу.
Хочу вгору! Хочу!!! Ви ж – на дні.

Не тягніть й мене туди!
Пустіть же!!!
Хочете й мене забрать на дно?
Моє серце і без вас тремтить вже...
Важко це...

Дайте мені жити! Дайте ЖИТИ!..
Я не відчуваю, що жива.
Я не можу просто, тихо гнити,
Як гниє в осінній час трава...

Все ще пам'ятаю, де я.
В Києві...

Місто сподівань і місто мрій...
Та ще мить – й вкрадете мої мрії ви,
А без них не буде і надій.

Знаєте, що прикро, що так боляче?
В день, коли душа розради жде,
Ти,
безсилий,
з містом заговорюєш,
Що стає ріднішим за людей.

Юлія КУЗЬМЕНКО

*Українська мова та література,
іноземна мова*

Хай же кожному ранку раді ми.
В її сина четверта стадія.
Привіт, Боже! Врятуєш, може?
Закладусь хоч на що. Дивись мені.
Ти вдихаєш дурман та істину.
Там, без тебе, внизу, – розхристання.
Телебачення каже й радіо,
що у нього четверта стадія.
Замість щік на лиці западини.
Він чекає на перший сніг.
І читає багацько книг.
Ну ж бо, Господи!
Подивись, прийди!
А шляхи-то твої незвідані.
Він кохає дівчину на виданні.
Він досліджує лускокрилих.
Спить частіше, бо вже без сили.
Хоч заводить щодня будильник.
Себе знайде у жвавій громаді.
Мир встановлює над безладдями.
Але в нього четверта стадія.
Хлопець чітко тебе питається,
чого варта його дисертація,
чи кохану кликати заміж?
Боже, що ти йому порадиш?

Постій, постій...
Поступово порожніє корпус.
Жолуді падають, б'ють по стіні –
Трісь!

Вересень квітам
Показує жовті фокуси.
За традицією
Має тут бути
Слово "осінь".
Йдеш – і тобі усміхнуться
За раз півсотні.
Байдуже, байдуже,
Що не вітаються п'ятеро.
Ти цим рядкам на папері нічого не винна.
Хай же ростуть,
Мов вітром занесені колосочки.

Не відмовляйся від доброї справи,
Шануй безсоння.
Встигнеш на дрібку більше –
Хіба не диво?
Може, вже завтра підеш в засвіти босоніж?
Спробуй помалу росюю.
Холодно. Звикнеш.
Чи побачиш себе ти сивим?
Скільки літ тобі?
Скільки осеней?
А ти встиг,
Коли так відчайдушно просили,
Привітатися, зайве спитати, як справи?
Напекти млинців, посадити кущ іпомеї,
Прочитати "Улісс", додати лимону до кави,
Реготати з дитиною, заночувати в музеї?
Про кохання –
не тільки віршем чи піснею –
Встиг?
Поспіши, хутчіш! Бо кохання – не гріх!

І забудь про потім. Немає "потім".
Познімай усі маски. На той світ із лицем не пускають.
Пригадай свої крила. Людино, що ти колись любила?

Пускати змія, малювати тата.
Забрести в якусь зону,
Де не знайдуть телефони.
Ось ти. Лише ти.
В минулому, нині і завтра.
Із душі на папір – рядки.
Страх і жаль на будь-що відкинь
І біжи з життям наввипередки.

Раптом – іще один.
Потім іще одна.
Не замикай дверей.
Не зачиняй вікна.
Схоче – тебе знайде.
Байдуже на твій сміх.
Чхати на трьох дітей.
На тисячі ідей.
В муках чи просто так.
В місті, в селі, уві сні...
Може, це перший знак?
Не поспішай, спинись.
Навіть якщо оминуть
Голод, війна, чума,
Тут ти і зараз відчуй,
Як розтає туман,
Як усміхається друг,
Як на губах полин...
Раптом з-за обрію круг
Раптом піде ще один...

Відповім, приїду – мені ж не шкода!
Зафарбую шлях олівцем блакитним.
У човні без весел, в ріці без броду
Припливе душа проти лих і вітру.
Розбуджу тебе о четвертій ранку:
Обіцяв зустріти схід сонця разом.
Тихо підем, кожен зі свого ганку.
Шлях обірве раптом вітальна фраза.
"О, привіт!" – "Привіт!" – "Як спалося?" – "Гарно!" –
"Рахував зірки" – "Розсипала миті".
Ми порвемо прірви та гугл-карти,
Підтюпцем – у танець, промінням вмиті.
Ми удвох одне, ми в єдинім двоє,
Виганяйтесь, ревнощі, лайки, з дому!
Ти вперед іди, я ще крок постію.
Наш союз – за Богом, любов – за Фроммом.
"Це любов – не кривда!", – співав іспанець.
Я знайду тебе і вклонюсь здалека.
Не танок світанку – фантазій танець...
Я знайду тебе, мов свій дім – лелека.
Сподіванням марю багатолітнім,
Люди брешуть хай і мете погода –
Зафарбую все олівцем блакитним!
Відповім, приїду – мені ж не шкода.

Парасоля. Поділ. Дощ.
Парасоля. Поділ. Світло.
Парасоля. Поділ. Жовто.
Нам з тобою удвох рідно.
Разом ми під склепінням міста.
Парасоля одна – низько.

Краплі падають звисока-звисока
І лякають містянку-кицьку.
Ти мене захищаєш від вицвіту.
Ми уздовж переходимо вулицю.
Не знебарвлює дощ свята.
Парасолька в дитячих руцях.
Як би кадр цей яскраво зняти?
Я зніму. Роздрукую. Вкладу в конвертик.
Щоб згадати цей день, коли скажеш "Бувай".
І такі мої спогади сильні й уперті:
Дощ. Поділ. Парасоля. Святковий трамвай.

Міцно стуляю вуха, однак почую.
Я занімію, лиш лезо в мені кричатиме.
Боже, збери по шматочках болі – мені ж пасує!
Буде міцнішим камінь в траві із датами.

Просто пообіцяй: так само мені прощатимеш.
Хай голос мій у слухавці буде радістю.
Хай я тебе побачу над марністю, безвістю...
Дух мій шматований поряд твого літатиме.

Ріжте в жмути та шмаття – ні сліз, ні крику.
Ще затанцюю вальс у залізній пастці.
Знати б лише, що ти за межею не зникнеш.
Друг ти, чи принц ти, чи маг у весняній казці?

Вщухло порожнє: всіх образ не пересумуєш.
Ти в мене є. Мій взірєць і моє безсмертя.
Як ти живеш? Де каву в обід смакуєш?
Погляд твій гоїть, зшиває думки роздерті.

Ми ж ще зустрінемося, правда? Ти скажеш: "Добре...".
Туга вселенська й зло – то чуже, то зовні.
Разом в міському натовпі ми хоробрі!
Може, за краєм світу нам буде хороше.

Обійми її теплим словом.
В її серці живуть дощі.
І супутники – Фобос і Деймос –
Її зболеної душі.

Вона стужилася за світлом.
Засліпило їй Сонце планети.
А рука простягається, квола.
І шукає все: де ти? де ти?

Ти вдягнеш кольорову сорочку.
Вона – светр свій старий, кольоровий.
Все так марно, так байдуже, Боже!..
І навіщо підводитись знову?

Чи не ліпше навіки упасти?
Хай сміються, засуджують, кпиняють.
От так просто: удома, в молитві
Проштрикнути саму себе в спину.

Хто згадає? Ну хто згадає??
Лише зверхньо махнуть рукою,
На ту пальцем зневажливо вкажуть,
Що не вистояла у двобої.

І от янгол із чортом над нею
Затялися за цапову душу.

Хтось програє. Ти визнаєш за пір'ям,
Яке візьмеш із німої подушки.

Пом'яни її теплим словом.
В її серці – навіки морок.
Їй уста твоє ймення гріло.
Вона вмерла у ніч на вівторок.

Дмитро ЗОЗУЛЯ
"Літературна творчість,
українська мова і література"

ПІДГОРІЛИ

Те літо видалося аж надто спекотним. Якщо в червні ще можна було терпіти знущання сонця більш-менш безболісно, то в липні, аби витримати сорокаградусну задуху, люди мусили (яка іронія!) їхати кудись на південь – на море. Уранці і ввечері шукати порятунку в прохолодних зелених хвилях, а вдень ховатися в морозильних камерах готельних холодильників.

Родина Макарових так і вчинила. Щоправда, не в повному складі: Ванька, худий, як тріска, і блідий, як крейда, десятикласник, уже майже одинадятикласник, залишився в маленькому і нецікавому провінційному місті. Це було вкрай несправедливо: доки батьки, а точніше, мати та його новий вітчим насолоджувалися коктейлями десь на турецькому узбережжі, Ванька мусив пектися на палючому українському сонці. Образа, спочатку локальна – на матір, а потім, як це часто буває в підлітковому віці – всесвітня, швидко переросла в справжнісіньку депресію. Плоди цієї депресії мусила збирати старенька Ганна Миколаївна – бабуся Ваньки.

У далекому радянському минулому Ганна Миколаївна була вчителькою літератури. Тож, зрозуміло, мала специфічне бачення дитячого виховання: змушувала Ваньку читати товстезні томи українських та російських класиків, трохи тонші віршові збірки європейських романтиків і, нарешті, окремі твори з власного доробку. Як і належить будь-якому нормальному хлопчині його віку, Ванька ненавидів за це бабусю. Проте обожнював її картопляні пиріжки. Іноді йому здавалося, що від самогубства – єдиної можливої перемоги над світовою несправедливістю – його втримують лише картопляні пиріжки.

Десь на третій день після від'їзду клятого прибулуди дяді Віті та не менш клятої, хоча й рідної, матері на море, а також після чергової комп'ютерної ночі, червоноокий Ванька сидить на кух-

ні і знехотя длубає ложкою ріденьку вівсяну кашу. Ганна Миколаївна, стоячи до нього спиною, миє посуд. Із самого ранку особливо спекотно, можливо, тому вона постійно змочує собі лоба холодною водою і важко зітхає.

– Їж швидше, мені треба вимити тарілку, – незадоволено, проте зовсім не агресивно каже бабуся, намащуючи миючим засобом губку. – Ти вже півгодини сидиш.

– Не хочу, – чесно відповідає Ванька, малюючи ложкою в сіруватій субстанції чергове коло.

Ганна Миколаївна бере пательню і починає її натирати.

– Вівсянка корисна. Пам'ятаєш, лорд Генрі із "Собаки Баскервілів" уранці їв саме її...

– Не пам'ятаю.

Ганна Миколаївна припиняє терти пательню і розвертається до Ваньки обличчям. В її очах недовіра, змішана з роздратуванням.

– Тобто як? Я ж тобі говорила вчора прочитати "Собаку Баскервілів"!

– А я не читав!

Червоні очі Ваньки з викликом дивляться прямисінько в підліпуваті бабусині.

– Тобто як? – знову повторює Ганна Миколаївна. – А чим же ти займався тоді?! Ти ж казав, що хочеш ще почитати, коли я до тебе стукала вчора ввечері!

Ванька нічого не відповідає. Тільки позіхає і опускає очі в тарілку. Після недовгих роздумів він таки вирішує з'їсти ще одну ложку каші.

– То ти знову грав на комп'ютері! – здогадується бабуся. Вона бере до рук якусь каструлю і, розвернувшись спиною до Ваньки, тре її губкою. – Я ж тобі казала, ніякого комп'ютера, поки не дочитаєш Конана Дойля!

Ванька мовчить. Каша не лізе, до того ж, дуже хочеться спати. Бабуся зітхає, змочує лоба водою і тре каструлю. Сонце підіймається все вище.

Урешті посуд закінчується, а каша – ні. Ганні Миколаївні вривається терпець, тож вона гучніше, ніж цього дозволяє вчительська етика, звертається до онука:

– Швидше доїдай свою кашу і марш читати "Собаку Баскервілів"! Мені треба домивати посуд. Через десять хвилин серіал... І ніякого комп'ютера! Тебе покарано!

До Ваньки поступово доходить зміст останніх бабусиних слів. Деякий час, секунд три, на кухні чутно тільки, як біжить із крана вода. Від напруги, напевно, таргани, якби вони навіть були в начищеній до блиску квартирі Ганни Миколаївни, втекли б до сусідів. Саме після такого затишшя, зазвичай, падають атомні бомби...

– Та не буду я її жерти! – кричить Ванька.

...або тарілки. Вони перевертаються, розбризкуючи рідкувату вівсяну кашу на всі боки, а потім падають на підлогу з дещо перебільшеним дзвоном. Услід за тарілками падають стільці, на яких до того сиділи невиспані десятикласники, а у бабусь починають сіпатися щоки і вириватися ритмічні "ой-ой-ой". Бабусі також падають, якщо щастить – на стілець. Ганні Миколаївні щастить.

– Ти мене вже дістала! – знову кричить Ванька, оглядаючи навколишній простір у пошуках чогось такого, що можна було б кинути. – Спочатку мамця зі своїм хахалем їдуть на моря, потім ти падаєш мені на голову! Поки всі мої друзі десь відпочивають... Я мушу сидіть тут і читати... Читати фіг знає що! – Ванька таки знаходить, що можна кинути. Тут-таки, на столі, лежить нещодавно відкрита пачка з якимись пігулками. Хлопчина ковзає по ній поглядом, і, повторюючи перші чотири букви назви, кидає його прямісінько в лоба бабусі. Бабуся сіпається.

– Вали... Вали... Вали звідси! Як ти мене дістала! Як мене всі дістали! – зараз очиська Ваньки стали ще червонішими, хоча, здавалося, куди б. – Як мене все дістало! Иди до біса зі своїми Дойлями! Ти мені ще на компі заборониш грати? Та йди ти до біса! – Ванька гупає кулаком по столу, бабуся здригається і ще гучніше йойкає. Ніж, який до того спокійно стояв на підставці, випадає звідти, і знервований Ванька його хапає. – Як мене все дістало! Та я... Та я собі вени поріжу! Будеш знати!.. І ти, і моя клята матуся!

Ганна Миколаївна не спроможна бодай щось промовити. Вона злякано дивиться на онука, йойкає і міцно притискає руки до

грудей. Ванька, своєю чергою, міцно стискає ножа і намагається спопелити бабусю поглядом. Розуміючи, що нічого з цього не вийде, він, урешті, ледь не послизнувшись на каші, влітає з кухні, влітає до своєї кімнати і гучно грюкає дверима. Минає щедесь із півхвилини, і Ганна Миколаївна під ледь приглушений супровід "Rammstein" із Ванькових колонок тремтливими руками шукає загублені пігулки й обливається холодною водою.

Те літо справді видалось аж надто спекотним. Вмикати пічку – це справжні тортури, але заради коханого онука, нехай і трішки невірноваженого, можна піти на будь-які жертви.

Ганна Миколаївна, витративши довгі дві години на те, щоб заспокоїти нерви, зрештою вирішила помиритися з Ванькою. Повсякчасно зітхаючи, вона прибрала залишки каші й тарілки, поставила на місце стілець. Про серіал навіть не згадувала. Намила й начистила картоплі, замісила тісто... Бабуся знала гастрономічні вподобання онука, тож найкращим варіантом для примирення обрала пиріжки. Дуже швидко на кухні стало, як у пеклі, але заради онука...

А Ванька після ранкового скандалу вирішив заспокоїтися грою в шутер. Виходило кепсько. Його постійно вбивали, настрій псувався ще сильніше, тож, урешті, стомлений сваркою з бабусею, спекою, грою і безсонною ніччю, хлопець вирішив трішки відпочити. Вимкнув комп'ютер, одягнув подарунок дяді Віті – навушники "Marshall" – і вмотився на ліжку. Ніж перед тим, ясна річ, відклав подалі, а двері зачинив на засув. За кілька днів до від'їзду батьків у Туреччину він змусив Вітю відремонтувати той засув. Аби ніхто не порушував особистий простір, так би мовити, а насправді – аби не заважав спокійно дивитися порно.

Минає ще деякий час. Ганна Миколаївна ставить у пічку останню порцію пиріжків і тяжко зітхає. Вкотре змочує лоба холодною водою. Їй недобре: спека, гіперболізована пічкою, тисне на мізки й заважає нормально дихати. Але бабуся знає: пиріжки того варті. А ще більше того вартий Ванька!

Вона підіймається зі стільця і повільно, мов у тумані, рухається до кімнати онука.

– Ваню! Іди їсти!

Мовчання у відповідь.

...Nun, liebe Kinder... gebt fein acht!

Ich bin die Stimme... aus dem Kissen...

Ваня сопе.

– Ваню! – підходячи до дверей у кімнату онука, знову кличе бабуся. – Я приготувала твої улюблені пиріжки!

Мовчання за дверима стає підозрілим. Ганна Миколаївна важко зітхає.

Ich singe bis der Tag erwacht...

Ваня сопе.

– Ваню! Ваню! – бабуся занепокоєна. Вона несміливо стукає в двері і кладе долоню на ручку. – Ти мене чуєш? Ваню!

Ніхто не відповідає, ніхто не чує...

Einheller... Schein am Firmament...

Ваня сопе.

– Ваню, ти ж тоді пожартував?! – бабуся сіпає ручку дверей, але вони й не думають відчинятися. Дядя Вітя добре полагодив засув. Дихання Ганни Миколаївни збивається.

Mein Herz Brennt!!!

Уяву бабусі блискавкою пронизує ніж, який уранці вихопив онук. Вона пригадує його погрози "порізати вени", і дихання збивається ще сильніше.

Mein Herz Brennt!!!

– Ваню! – кличе Ганна Миколаївна слабким голосом і однією рукою намагається відчинити двері, а іншою хапається за серце.

...Mein Herz Brennt!!!

Ноги зраджують Ганні Миколаївні, тож вона, спираючись спиною на стіну, повільно спускається на підлогу.

...Mein Herz Brennt!!!

– Ваню... – шепоче Ганна Миколаївна і лізе тією рукою, якою раніше тримала ручку дверей, у карман старої сукенки. Звідти виймає пігулки.

...Mein Herz Brennt!!!

Витискає собі до рота одну таблетку, яка, ясна річ, нічим допомогти не може.

...Mein Herz Brennt!!!

Очі Ганни Миколаївни заковчуються, а рука тре ліву частину грудей.

...Mein Herz Brennt!!!

Ганна Миколаївна здригається, її груди кілька разів важко здійсмаються, і бабуса заспокоюється.

...Mein Herz Brennt!!!

Ваня сопе. Композиція в навушниках замовкає і, після секундної паузи, починається інша.

Ваня прокидається від страшної спеки і неприємного запаху. Розплющує очі і спочатку думає, що все ще продовжує спати: обриси кімнати губляться в диму. Хлопчина скидає "Marshall" і різко зістрибує з ліжка.

– Бабусю! – кричить він, у три стрибки опиняючись біля дверей і відмикаючи засув. – Бабусю! У тебе пиріжки...

ТЕМРЯВА

Прокинувшись, я нічого не побачив. Спочатку мені спало на думку, що довколишня темрява має іманентне походження, тож треба просто розплющити очі й добряче ними покліпати. Але коли нехитрі вправи, що ними спросоння розважається більшість населення планети, не спричинили позитивних наслідків, прийшло розуміння всієї трагічності ситуації.

Абсолютна сліпота?

Я спробував пригадати бодай якусь причину, що могла б зумовити такі наслідки, але не спромігся. Власне кажучи, видавалося, наче локальний диск із моєю особистою інформацією хтось відформатував, залишивши при цьому загальне розуміння всесвіту й певний понятійний апарат.

Амнезія?!

Цього було вже забагато для моєї цнотливо-чистої свідомості, тож я спробував кричати та махати руками.

Ані перша, ані друга дія нормально реалізуватися не змогли, але, принаймні, змусили відкласти висновки про сліпоту на потім: крик аж надто вдарив по вухах, а руки боляче стукнули у стінки чогось, що сильно нагадувало дерев'яний ящик.

Я похолов і спробував обмацати місце своєї теперішньої дислокації. Чи то від надлишку адреналіну, чи то від вимушеної сліпоти, але перебільшено чутливі дотикові рецептори пальців безпомилково сповістили остаточно пробуджений мозок про те, що я справді опинився в чомусь дерев'яному, зсередини обтягненому тонкою, швидше за все шовковою, тканиною.

"Ти в дупі", – звернувся до мене внутрішній голос. І мав рацію.

Хіба що задля більшої точності замість слова "дупа", він мав би вжити "труна", або ж "домовина".

Я знову спробував напружити пам'ять, але локальний диск із особистою інформацією досі лишався відформатованим. Щоправда, хворобливо активний мозок доволі швидко склав подальший план дій.

Я ще раз обережно обмацав стінки і вперся руками в те, що мало бути кришкою домовини. Зібрав сили і, не надто сподіваючись на позитивний результат, штовхнув.

Яким же було моє здивування, коли серйозного спротиву цей порух не зустрів. Кришка на мить підскочила, а потім знову впала на своє місце. Натхнений успіхом, я штовхнув ще раз, і вона з глухим стуком упала кудись за межі досягнення моїх рук.

Тепер у мене з'явилася щаслива можливість сісти, що я зробив із невимовною радістю.

На цьому моя радість і закінчилась. Світла навколо не побільшало, пам'ять не повернулася, а темний і, вочевидь, небезпечний усесвіт розширився з меж тісної труни до невідомих розмірів.

Витративши кілька хвилин на розминку затерплого тіла (виходить, пролежати в цьому малоприємному сховку довелося довго), я вирішив потихеньку вибиратися назовні. Спочатку перекинув ліву ногу, зі завмиранням серця намагаючись намацати підлогу, а потім, так і не знайшовши точки опори, праву. Твердого ґрунту все ще не було, і ось я вже більше, ніж по пояс, висунувся з труни.

Урешті все закінчилося саме так, як і мало скінчитися за всіма законами фізики: рівновагу було порушено, і я разом із невеликим дерев'яним ящиком полетів у незвідане.

Політ був коротким, але страшним і болісним: підлога виявилася непривітною, холодною і твердою. Не менш твердою і, до того ж, важкою, виявилася труна, яка добряче гепнула мені по спині. Вилізши з-під неї та трохи віддихавшись, я вирішив, що найрозумнішим у цій ситуації буде рух навкарачки подальше від домовини.

Зібравши всю сміливість і всі сили, я почав рух у темряву. Підлога була слизькою і гладенькою, тож мені спало на думку, що вона мармурова. Особливого значення це не мало, оскільки єдиною розвагою в цій ситуації для мене було розрізнення матеріалів. Дерево. Шовк. Мармур. Що далі?

А далі мені довго нічого не траплялося. Ландшафт не змінювався, ніяких перепоп на шляху не зустрічав. Жодних звуків чутно не було, а руху повітря не відчувалося. Я знову спробував кричати, але луни не почув. Отже, приміщення не таке й велике. І щойно я дійшов до цього висновку, як мої руки на щось наштовхнулися.

Випроставшись на повний зріст, я обмацав рівну вертикальну поверхню, до якої притиснувся. Потім почав рухатися вздовж неї і зрозумів, що це стіна. А якщо це стіна, то, очевидно, десь тут мало бути вікно або двері. Якщо, звичайно, вхід у цей темний світ не розташовувався десь на необстеженій ділянці підлоги. Або, що найгірше, на стелі. Туди б мені навряд чи вдалося дістатися.

Затамувавши подих, я повільно крокував усе далі й далі паралельно до стіни. Вона була трохи іншою на дотик, ніж підлога, швидше за все, кам'яною, але точніше сказати я не міг. Урешті, я наштовхнувся на чергову перепону, ще одну стіну, яка розташовувалася під прямим кутом до моєї. Покрокував уздовж неї. Потім була ще одна. І ще одна.

Отже, приміщення, у якому я перебував, було, принаймні, прямокутне, якщо не квадратне. Отже, мало чотири стіни. У жодній із трьох обстежених ніяких дверей не було. Отже, лишалася остання надія.

І ця надія справдилася. Коли я нарешті намацав щось схоже на двері на четвертій стіні, мене охопила радість. Вона посилювалася, коли я штовхнув те, що мало бути дверима, і воно піддалося тиску. Я вивалився у нове приміщення і, не втримавшись на ногах, знову опинився на підлозі. Підняв голову. Роззирнувся. Навколо була та сама темрява.

Кілька довгих хвилин я провів на підлозі, усім тілом здригаючись від тихих ридань. Але, врешті, опанувавши себе, я вирішив дотримуватися попереднього плану і рухатися далі.

Нове приміщення виявилось просторішим. Принаймні, йшов я тепер швидше, а часу на пошуки нових дверей витратив більше. Щоправда, знайшлися вони цього разу на третій стіні, тобто якраз навпроти тих, через які я увійшов. Звісно ж, і вони були незамкненими, і, звісно ж, за ними мене чекала та сама темрява і нова кімната.

А потім ще одна.

І ще одна.

І ще.

І...

Не знаю, скільки часу минуло, і скільки таких кімнат я подолав, інколи зупиняючись для відпочинку і жалісливих ридань (або для жалісливих ридань, а заодно і відпочинку), але врешті, цілком знесилений, мокрий від сліз і поту, я нашттовхнувся на чергові двері, проте відразу їх відчиняти, як це робив до того, не став. Я навіть прибрав від них руки, відірвався, так би мовити, від меж навколишнього світу, подолавши які, певна річ, мав би опинитися в нових межах, тільки ще трохи ширших за попередні, нових межах, захованих у тій самій темряві.

Отож, я зупинився, припинив свій беззмістовний рух і тихо (хоча тепер приміщення було настільки велике, що луна радо підхопила і багаторазово повторила кожне моє слово) промовив:

— Якщо за цими дверима не буде світла, сонячного світла, штучного світла, Божого світла... Господи, будь-якого світла, або, принаймні, не виявиться нікого, хто міг би довести мені мою сліпоту, то я обіцяю, обіцяю вам... Вам, тим, хто запхав мене в цей клятий лабіринт... Обіцяю, що я повернуся назад,

залізу в труну, накриюся кришкою, дочекаюся, коли в ній закінчиться повітря, і помру!

Якщо чесно, останні слова я таки кричав, тож луна гучно роносила оте моє "помру-у-у, помр-у-у, помр-у у-у-у" навсібіч, коли я зробив рішучий крок і простягнув уперед руки, щоб щось вхнути ті кляті двері, і...

...і ніяких дверей більше не було. Я просто полетів уперед. У чергову незвідану темряву.

І прокинувся.

Знову.

Навколо знову була темрява.

Навчений попереднім досвідом, я вже не намагався кліпати, кричати чи махати руками. Я знав, де я. Тільки рука стискала щось тонке, тверде і з клавішами. Я натиснув якусь із них, і побачив... Побачив світло. Яке сильно різонуло очі. Але після суцільної темряви воно все ж було, як ковток води для загубленого в пустелі.

Коли мої очі трохи при звичаїлись, я спробував оцінити нову ситуацію, в якій опинився. Пам'ять так і не повернулася, але, в усякому разі, я був не сліпий. Труна, у якій лежав, обшита білою шовковою тканиною. У руці стискав мобільний телефон. Без сім-картки, отже, без зв'язку із зовнішнім світом.

Я спробував підняти кришку труни, але цього разу вона не піддалася. Намагався. Спробував пошукати сімку або щось, що могло б бути корисним, обмацав руками всю домовину, але нічого не знайшов. Тоді обстежив органайзер телефону і, крім стандартного набору функцій без сімки типу "поставити будильник" чи "зробити аварійний виклик" (до речі, це мені так і не вдалося), знайшов додаток із назвою: "Записник". Куди й записав історію моїх темних поневірянь. Потім перечитав і, хоча локальний диск із особистою інформацією був відформатованим, дійшов висновку, що я точно письменник. А як не письменник, то, принаймні, амбітний графоман: стільки літер набрати в "Записнику" мобільного телефону міг би тільки він. Ще й назву вигадати. "Темрява". До того ж, насамкінець, я згадав, що

за новомодними літературними тенденціями треба намагатися писати в теперішньому часі.

Отож, пишу. Зараз я лежу в замкненій труні. Я бачу світло і навіть можу друкувати історії. Це добре. Але дихати стає дедалі важче. І це погано. Я відчуваю в собі силу інстинкту самозбереження, тож, швидше за все, іще спробую виламати кришку й вибратися із цієї халепи. Хоча особливих сподівань щодо цього не маю.

Я хочу закінчити історію оптимістично. Чи, бодай, небанально. Але що може бути банальніше, ніж розряджений акумулятор мобільного телефону, який стискають спітнілі руки ув'язненого в межах власної свідомості письменника?

Два відсотки заряду. Один.
"Зберегти".

Світлина Юлії КУЗЬМЕНКО

КВІТНЕВА ЛІТСТУДІЯ БУЛА ПЛІДНОЮ

Весна в Інституті філології дуже насичена різними подіями. Але ж давно не збиралися на літературну студію! Мабуть, час привітати одне одного з весною – уже не тільки календарною, а й квітковою – та послухати щось цікаве. Центр літературної творчості на чолі з професором Михайлом Наєнком 9 квітня зібрав усіх охочих в актовій залі ІФ.

Давненько не бачилися, а є чим похвалитися. Уже 22 роки існує Міжнародна німецько-українська премія імені Олеса Гончара, вручають її до дня народження письменника. Свого часу отримала Гончарівську премію Людмила Дядченко, віцепрезидент Асоціації українських письменників, співробітник Всеукраїнського навчально-наукового центру шевченкознавства.

Цього року в номінації "Проза" за збірку оповідань "Етюди потворного" відзнаку отримав Дмитро Зозуля, наш студент-літтворець 4 курсу. Інша нагорода знайшла переможницю, на курс молодшу, – нашу Лелю Покотиполе (Ольгу Крамарь) з її поетичною збіркою "Повстанське радіо". Художнє оформлення – Іванни Чорної, незмінної старости літстудії імені Рильського в ІФ.

Але премія Гончара – ще не всі наші перемоги за останні кілька місяців. П'ятеро наших юних митців – Світлана Вертола, Єгор Семенюк, Мар'ян Кондратович, Катерина Чайка і той-таки Дмитро Зозуля – опублікувалися в альманасі "Рідний край". Як згадує Михайло Кузьмович, цей збірник був першим україномовним після скасування заборон на друк. Але з 1917 протягом усієї радянської доби, ясна річ, не виходив ізнов. Відроджений 20 років тому завдяки тодішньому ректору Університету. Михайло Наєнко відтоді – голова редакційної ради альманаху. Нині видання виходить двічі на рік.

Не лише творчістю єдиною – до "Рідного краю" можете подавати й літературну критику. Студенти зачитали власні твори зі

свіжого випуску, згадуючи нещодавню практику в Музеї Рильського. Завдяки частим відвідинам Музею познайомилися з Ольгою Смольницькою. Вона посприяла публікаціям літтворців у "Рідному краї". Світлана Вертола, принагідно, згадала чудову ініціативу "Твоя поетична листівка" – легкий і цікавий для сприйняття формат, який залучає, до того ж, ілюстраторів до поезії. Листівки тепер побачимо й шведською! Літературники співпрацюють із кафедрою германської філології та перекладу нашого Інституту.

Михайло Кузьмович іще зачитав кілька рядків із Рильського та Сосюри, адже скоро будемо бачити "Київські вулиці, білі каштани" та як "Ластівки літають, бо літається". А потім професор відрекомендував Ларису Хоролець – народну артистку України, очільника кафедри театрального мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, що на території Києво-Печерської лаври. "Хрещеним батьком" пані Лариси є театр імені Франка, де вона зіграла понад 50 ролей. Окремі – особливо знамениті, як-от роль Ганни з "Украденого щастя" Івана Франка. Хоролець і сама написала чотири п'єси. А Михайла Кузьмовича Лариса Іванівна називає "хрещеним батьком у мистецтві". Актриса натхненно закликає: нехай молода когорта життєрадісних закладає нове літературознавство... і нову літературу! Нині ж вкладаємо в найцінніше – у цвіт нації. У молодь. Лариса Іванівна разом зі своїми студентами зіграла кілька уривків п'єс. Посміялися над сучасною комедією про бюрократизм "Санітарний день". А замислитися змусила постановка за Олексієм Коломійцем. Зала припинила, подумки відповідаючи на питання спектаклю. Що таке порядок? Хто є великі і як вони керують світом? Чому ми починаємо промови з "я"? Раби звикли до рабства і ніколи того не позбудуться? Усі продаються? А найнебезпечніша частина тіла – язик. Держава безсловесних буде щасливою. І можливо, щастя – їжа, нещастя – голод, а посередині – філософія.

Як завжди, театр дає катарсис і поштовх до міркувань. Актори, як і філологи, – майстри слова. Тож літстудія у квітні вдалася на славу.

ПОЕЗИЯ І ПРОЗА СТУДІЙЦІВ 1-ГО КУРСУ МАГІСТРАТУРИ

Олеся МЕДУХА

*"Російська мова та література,
іноземна мова"*

ВСЕ СЪЕЛИ ЦВЕТ ВИШЕН

Все вдохнули тополиный пух.
Привет, популярное чувство весны.
Если это единственная гора,
Которой осталось мне любоваться,
Буду идти вверх медленно.

Наконец-то пришли плохие люди.
Наконец-то произошло в мире
Сильное чувство ненависти и любви.
Да, ничего не знаю о войне.
Все, что вижу
Всегда –
После дождей –
Бесполезные куски червей,
Истоптанные и высохшие белые лепестки.
Вчера видел труп сизого голубя.
Сегодня пробежала по улице крыса...
Завтра я буду охотником,
Жертвой или ружьем.
И если эта гора – единственное,
Чем мне осталось любоваться,
Я растяну момент подъема
Подобно поздней весне.

САМОЕ ХОЛОДНОЕ ВРЕМЯ – ПЕРЕД РАССВЕТОМ

Солнечно тепло появляется, вливается
И подхватывает всё. Температуру особо.
Как мелкие вещи с края стола
Могущественной рукою.
Как много хороших слов на "С":
Словно свет солнца особый,
Сердце, сердцевина и сок.
Как и соль, и смятение солнца,
Себя смущение,
Себя создание,
Спокойствие состояний,
Смесь смеха со страхом,
Салюты, собрания,
Семена и сутры.

Все они от шипящего бога,
Языком подхватившего сути вещей.
Японский мальчик-дракон
Соробору.

Житие света

И я лежал:
Голова уперлась в камень,
Ноги на восток,
Чтобы видеть светового мотылька.
Когда жмуришь глаз,
Другой закрытый,
Может, жмуришь оба,
И под самым веком
Остается солнце –
Лучи света не доходят,
Заблуждаются в ресницах,
На три цвета распадаясь.

Разукрашен мой мотыль.
Никуда не улетает,
Ведь не нужно.
Я сквозь ткани
Невообразимых крыльев
Наблюдаю новый мир:
Каждая слезинка – сфера;
Влага – расширяет
Арфу света.
Почему же, Боже,
Все святые за собою,
За своею головою
Прячут эти струны света,
Тельце чудо-мотыля?!

Лежим дальше.
И сетчатка создает
Черный пламень внутри солнца.
Остается век захлопнуть,
Отдаляя мотылька.
И цветные пятна
Наблюдать
На темном полотне.

Там, где вода разбилась,
На секунду появилась
Ладонь волны.

Как-будто просьба:
– Мама, мама,
Помой мне руки
От пены.

Мама, мама...
– Слушай, волна,
Сама к умывальнику
Подойди.

Не трогай, не видишь –
Занято.
Люди приходят ко мне в пыли,
Я их слушаю, они моют руки,
Потом глазами выпяченными
Смотрю на их следы.

Вода уходит от берега,
Освобождая место для тишины.
Русалочка убегает.
За ней королевский шлейф.
Не трогай, не видишь –
Не понимаю,
За что эта просьба мне.

*Світлини Валерія ПОПОВА, Юлії КУЗЬМЕНКО
та Сергія ТЕРЕЩЕНКА*

**ПОЕЗІЯ І ПРОЗА СТУДІЙЦІВ –
ВИПУСКНИКІВ-ФІЛОЛОГІВ
УНІВЕРСИТЕТУ
ПОПЕРЕДНІХ РОКІВ**

Олег ЗДОРИК

(член Національної спілки письменників України)

Юнак натхненно б'є у барабани,
Ті барабани – все, що в нього є.
Душа відкрита – це суцільні рани;
Їм гоїтись навмисно не дає.

"Нехай болять, нехай терзають душу,
Нехай печуть пекельно кожну мить;
Я вибити із вас байдужість мушу
І ритмами людину народить!

Щоб не забули в лютій круговерті,
В гонитві за мільйонами грошви, –
Лише мистецтво – не підвладне смерті,
Та не йому вклоняється ви!".

Він буде завжди бити в барабани,
Допоки є життя, допоки світ...
...Цвінуть веселки, квіти і фонтани,
Лунає пісня на безмежжя літ.

Передчуття зими,
Передчуття весни,
Передчуття любові,
Передчуття...

Мов ніжний-ніжний аромат парфумів,
Що довгим шлейфом за тобою в'ється, –
Моя ж душа і плаче, і сміється;
Жадана мить нестримного буття –
Яке ж солодке це передчуття!

Вождам невідоме сирітство аскези,
Жертовність – чужа, неперейдена путь.
Вистукують в грудях залізні протези,
Швейцарські годинники справно ідуть.

Достукувався дощ до спогадів моїх,
Був теплий літній день, а скло заледеніло:
Я пам'ятаю плач, я пам'ятаю сміх,
Я пам'ятаю час: вже листя облетіло.

Я пам'ятаю ніч, як цілувались ми,
І вітер за вікном, і затишок кімнати...
Не вірилося нам у настання зими,
Не вірилось, та все ж чомусь була сумна ти.

І от сьогодні знов про це загомонів
Ласкавий барабан – ні блискавки, ні грому...
Господь дарує двом багато світлих днів, –
Той дивний листопад – лише мені, одному...

Ми тимчасово щасливі
І тимчасово нещасні,
Ми тимчасово жахливі
І тимчасово прекрасні.

Нас тимчасово не люблять
І тимчасово кохають,
Десь тимчасово загублять, –
Знову колись відшукають.

Ми тимчасово великі
І тимчасово мізерні,
До тимчасовості звиклі
До добрих справ і до скверни.

Ми взагалі тимчасові,
Після – лишаємо слово...
Вічної прагнем любові,
Звісно, також тимчасово.

А сьогодні – все для тебе,
А сьогодні – віщі сни...
І таким глибоким небо
Лиш буває восени.

А сьогодні – даль прозора,
Стала ближчою мета;
Відболіло те, що вчора...
Те, що завтра, пророста...

Ти прийшла до мене в гості –
Перебути холоди.
Стала доля на помості
І лишилась назавжди.

Переживи себе самого,
Бодай на день, бодай на мить...
Немає вищого нічого –
Себе самого пережить.

Щоб не зітліти з власним прахом
І не піти у небуття,
А стати перелітним птахом...
Життя і смерть – нове життя.

Переживи себе самого,
На сотні літ переживи,
Почувши вічний голос Бога,
Як шепіт сивої трави.

І буде вже кому згадати,
А то й поплакати коли...
Тебе не втиснути в дві дати,
Тобі не складено ціни.

Переживи себе у вірі,
Що дарував тобі Господь.
Доценту помирають звірі –
В людини помирає плоть.

ЕСКАЛАТОР

На день народження до Валі прийшло багато друзів. Аж здивувалися, як розмістити всіх у маленькій кімнаті гуртожитку. Врешті хлопці порозсували ліжка, позаносили стільці із сусідніх кімнат, і таки знайшлося місце для всіх. Валя порозставляла скромні наїдки і всі дружно сіли святкували. Хтось наливав вина, хтось виголошував тости, хтось плескав у долоні й вигукував, як усе добре.

– Сьогодні ми виголошуємо тости на честь Валентини, – виголосив Коля, – і сьогодні справді важливий для неї день. Кожен новий рік у житті – це початок нових стежок, це пошук нових можливостей. Тож бажаю Валентині не губитися у старих ідеалах, а відшукати нові, зміцнити й не полишати, не виконавши їх!

– Так! Ура!!! – загукали хлопці. Микола показав рукою, що не треба шуміти, і всі відразу ж припинили.

– А зараз я б хотів сказати кілька слів за іншу людину, яка є серед нас. Чарівна дівчина, яка завжди прийде на допомогу. Якби у нас на факультеті було більше таких людей, то ми померли б від лінії!

Усі засміялися, та Микола продовжив:

– Її усмішка зранку наводить на гарний настрій, що не полишає весь день. Тож давайте вип'ємо за її усмішку, щоб вона ніколи не в'янула! – і швидко перехилив бокал до дна.

– Гей, – устромив носа Ваня, – ти так і не назвав імені цієї дівчини!

Валя, яка ревниво поставилася до своєї конкурентки, закрила губу й чекала, що він скаже.

– Ой, вибачте, – зашарівся Коля, – Ці всі слова на адресу Тані! Єдине хотілося б додати, дарма ти не взяла участі в конкурсі "Міс університет". Корона тобі дуже б личила.

Таня, мов окропом облита, сиділа й дивилася в одну точку. Потім різко встала, ударила Колю по щоці долонею, розплакалася і побігла з кімнати.

– Красуне, ти куди?! – засміявся Ваня.

Усі сиділи, і ніхто не поворухнувся. Врешті двері хряпнули. Почулося відлуння кроків сходами. Коли вони затихли, хтось дістав нову пляшку вина і приготувався виголошувати новий тост. І свято розгорілося з новою силою.

Таня ж прибігла у свою кімнату, упала на ліжко й не ховалася від сліз. Вони душили її, а вона дозволяла їм себе душити. Коля подобався їй, але... Ось вона у восьмому класі. Уперше на справжньому шкільному вечорі. Почуття переповнюють. Додому летіла, мов на крилах. У руках корона з осіннього листя, завбачливо виготовлена педагогом-організатором...

– Я міс осені дві тисячі..., – натхненно з порога...

І дзвінкий ляпас важкої батькової руки:

– Учитися треба, а не в оті міски гратися.

Таня здивовано поглянула на нього, навіть сльози не бризнули з очей.

Ці слова й досі відлунювали їй у голові. Вона тоді закінчила школу із золотою медаллю. Вступила до університету. Нині, на другому курсі, показувала чи не найкращі результати. А все не могла забути батькових слів. І Миколу вдарила через це. Тепер злилася на себе, але інакше вдіяти не могла...

* * *

Після університету Таня вийшла заміж за старшого за себе чоловіка. Багатого, впливового. Батькам він подобався. Приїжджав завжди на машині, гарно паркувався під будинком. Завжди приносив квіти Тані. Вона сором'язливо усміхалася на його пропозиції вийти заміж, а він наполегливо чекав її відповіді. Доки мама не припинила цю безвихідь:

– Ну чому ти вагаєшся? – говорила вона одного серпневого ранку Тані, – Такий гарний чоловік, такий турботливий! Багатий, упевнений! Мені таке й не снилося в мої двадцять три! І не думай!

Таня не могла не думати. Та сумніватися у виборі батьків було не заведено. Тож наступного разу погодилася стати дружиною Артема. За місяць зіграли весілля, і вона переїхала до нього в будинок. Облаштувалася там. Готувала смачні сніданки і смачні вечері. Інколи з чоловіком вибиралися в театр, який дуже любила. Життя, здавалося, несе їй тільки приємні моменти...

– Хто це? – спитав розлючено Артем, коли вона сідала в його машину після роботи. Таня оглянулася і побачила, що до метро побіг її колега. Аж дивно стало від таких його слів.

– Співробітник, – відповіла спокійно, навіть не підозрюючи, які думки бушують зараз у його голові.

– Співробітник? То якого милого він говорив з тобою на сходах? Прощалися, мов пара закоханих!!!

– Припини, – дивувалася Таня. – Ми обговорювали план на наступний тиждень. Нам треба здати його до п'ятниці. Наша завідувачка на лікарняному, то це питання вирішуємо ми...

– То ваша завідувачка ще й на лікарняному? Ви зараз у кабінеті вдвох, чи що? – не зменшував обертів Артем.

– Ти що, нас до десятка в кабінеті. Та й завідувачка свій кабінет має, – ніяк не могла зрозуміти, що трапилося, Таня.

Зрозуміла лише вдома. Коли Артем різко пригальмував, випхав її з машини, і потягнув щосили у квартиру. А там різко ударив. Потім бив і бив ще. Вона впала на долівку, скрутилася калачиком, та все не могла ні опиратися, ні зрозуміти, що зробила не так. Уранці ж поглянула в дзеркало й зі здивуванням виявила, що синців на обличчі, шиї, руках, тобто тих місцях, які видно, немає. А восени носити під жакетом синці – можна. І вона пішла із синцями на роботу. Важко було брати навіть папку на столі, та усміхалася, вдавала, що все добре, і таки добула робочий день до завершення. Увечері ж знову під роботою на неї чекала машина чоловіка. Вона побачила її з вікна. Серце похолело. Зітхнула важко й пішла.

Артем був лояльний. Усміхався, квіти подарував. Повіз у ресторан. Її було важко їсти вишукані страви, боліли ребра. Та все ж вірила, що він усвідомив свою провину і так загладжує її. Розслабилася й усміхнулася.

– Це ти кому усміхнулася? – раптом знову найжачився Артем.

– Не вигадуй, – розслаблено відповіла Таня.

– Не вигадуй?! – загорівся чоловік, – Ти знову при мені комусь усміхаєшся! Крутиш із кимось роман, а мене за дурня маєш! Таке не пройде!

Вечеря була зіпсована. Поїхали додому мовчки. Та щойно у неї задзвонив телефон, як Артем схопив його й кинув об стіну.

Далі штовхнув Таню. Заспокоївся лише тоді, коли вона лежала на підлозі й важко дихала.

Синців знову не було.

За кілька місяців вона завагітніла і ходила, наповнена щастям. Артем не чіпав її, турбувався. Щодня зустрічав із роботи, задаровував подарунками. Возив до лікарні, коли того потребували обставини. Та щойно пішла на допологовий лікарняний і залишилася вдома, мов змінився. Постійно перевіряв шафи, тумбочки, телефон. Запитував консьєржів, чи ніхто не приходив і чи нікуди не ходила Таня.

– У тебе дуже гарна дружина, – сказав якимсь колега на роботі.

– Звідки знаєш?! – просичав знавісніло Артем.

– Це всі знають, – не відступав менеджер, – учора бачив її в книгарні, то хороші книжки вибирала. Для малюка, напевне.

– Для малюка, напевне?! – не угавав Артем, б'ючи Таню ременем, – Для нього старалася? Аякже! Мабуть, працівника книгарні собі приглянула?! Так? Кажи!!!

Таня зіщулилася і благала припинити, та Артем не чув і все старанніше бив ременем... Вона вертілася боками, щоб уберегти живіт... Та вберегти не вдалося. Тоді ж у неї відкрилася кровотека. Швидка допомога забрала її, проте врятувати дитя не вдалося.

Вийшла з лікарні спустошена. Сіла в маршрутку й поїхала на автостанцію. Звідти подалася у село до двоюрідної бабусі. Там привіталася, забралася на піч, яку вже не опалювали, бо були весна й тепло. І лежала там кілька днів.

Ні їжа її не цікавила, ні інші радощі життя. Боялася висунути голову з-за комина. Бабуся ж навіть не питала, що сталося. Бачила, що та злякана і знервована. Через два тижні приїхав у село чоловік. Розшукав Таню через батьків. Поставив машину біля дороги й подався у хату.

– Таню!!! – гукав щосили.

Вона ж, голодна, навіть якби хотіла, голос не подала.

– Вибачення не проситиму. Але і в тюрму через тебе не сяду. Ось свідоцтво про розлучення, і живи своїм життям...

"Так, своїм" – подумала Таня. І наступного дня таки зіслзла з печі. Спробувала щось з'їсти. Сльози виступили на обличчі. Шматок хліба не ліз до горла. Лише за тиждень спромоглася

нормально їсти. Призвичаїлася. Вибачилася перед двоюрідною бабусею, котра турбувалася про неї, як могла, але так і не зрозуміла, що трапилось. І поїхала в місто.

Маршрутка зупинилася біля метро. Таня шубовснула в людський потік. Її понесло до ескалатора. Спускалася вниз і розглядала реклами, ніби вони щось значили для неї. Раптом побачила, як ескалатором угору підіймався Микола. Так, це був саме той Микола, якого вона любила на другому курсі! Той Микола, якому дала ляпас за слова про її усмішку! Вона раптом зрозуміла, що неправильно весь час жила, що їде ескалатором униз, тоді як життя підіймається вгору... Хотілося плакати і кричати, забитися головою в подушку і гризти зубами її кінці... Та в неї не було дому. Тепер там нова, молодша за неї, і їй нікуди повертатися.

Пішла на стару роботу, забрала трудову книжку та подалася в пошуки нової. За тиждень знайшла, хоча й не високооплачувану, як раніше, проте була рада й такий.

* * *

На дванадцяту годину збиралася прес-конференція. Працівники бігали, дивилися, чи все на місці. Зібралися журналісти. Ставили багато питань щодо жінок, які вийшли за кордон і потім, зазнавши утисків від чоловіків, змушені були звернутися в громадську організацію, щоб ті їх урятували. За два роки організація домоглася повернення додому понад п'ятдесятьох жінок. Ще справами двадцяти трьох наразі займаються. Робота кипить.

– Ви поставили багато запитань, тому це буде останнє, – виголосив ведучий.

Підняли руку десятки журналістів. Однак ведучий дав слово хлопцеві, що ще жодного питання сьогодні не поставив, бо не міг протоптатися серед поважних колег.

– Тетяно Леонідівно, – запинаючись, запитав юнак, – ми знаємо, що ви успішна жінка, мама, дружина, місіс краси нашого міста. Скажіть, що спонукало вас зайнятися такою нелегкою справою?

Таня підвелася, секунду помовчала і відповіла:

– Ескалатор. Я їхала униз, не маючи сподівання, що все в житті вирішиться. І раптом побачила частину життя, яку зали-

шила у студентські роки, яка підіймалася вгору. Я зрозуміла, що ще можна все змінити. Я подзвонила своїй університетській подрузі. Слухавку взяла її мама. Сказала, що та два роки тому вийшла заміж у Туреччину. Відтоді про неї нічого не чути. І я взялася її шукати. Організувала пошукову групу. Врешті, ми її знайшли. І я зрозуміла, що на цьому спинятися не варто, що нашої допомоги потребують сотні українок!!! Адже часто жінці бракує сміливості зробити крок, щоб стати на ескалатор...

ЧАПОЛОЧ

(Уривок з роману)

Скільки тут омели на акаціях, скільки тут омели! Чорне гілляччя круглою омелою вкочується у вись. Як ви красиво хирієте, тільки-но подивись! Дерево-дерево, Господа Бога нашого помоли. Свого Бога, акаціє, теж попроси за нас, людей дерево-подібних, непевних, сльозогінних, бозна-кому-потрібних. Бог зна кому? Як ви красиво хирієте, акаційки, як кругло виокреслюється ваша довершеність. Ваша хвороба – найвитонченіша й найдосконаліша. Як недосконало хиріє людина супроти тебе, акаційко! Хоча й кругло хиріє, як і ти. І живе кругло. І дихає. Але все ж так далеко їй до твоєї вроди.

Цікаво, чи були б люди красивіші без вух?

Милі омели на ламаних лініях тіл акацій, деревоподібними в темний ряд вишикуваних. Безлисті люди блукають між ними, хиріють у своїх простраціях. Господи, чому людині не можливо хиріти так вишукано? На деяких акаціях стільки омели, що й омелі ніде впасти. Усе в омелі. Усе у хворобі. Голе гілляччя обважніло від легких кругляків. Сьорбніть повітря, омелочки, станьте ще легшими! Сьорбніть височіні, акаційки, помоліться Господу-Богу-Дереву вашому за нас, деревоподібних!

Бачите двійко гайворонів на чорношкірому верховітті? Не бачите? То дивіться на омелу. Коли омеліле дерево втрачає листя, його кругла недуга стає ще виразнішою. Як жінка, на якій залишилися тільки родимки й хрестик. *(До речі, хто додумався вішати Ісусика на ланцюжок?)*. Чорно-зелено, пухлинно, ошатно визріває акаційна хира довершеність.

Я більше не можу про омелу, добре? Сутінь влягається в цей студений простір, і омела підкочується до мене ще ближче. До скону досконала сутність. Сутінь. Я. Омела. Але все, ні слова про омелу!

Але, мо', омела?

Ні. Пізніше.

...

Розкажи мені про мене, Мілочко.

Ти, тоість Ви, красивий. Да, а ше не можна на "ти"?

Не можна.

Добре.

Який ше?

Жорстокий. Ви дуже жорстокий.

Налий мені. Завтра приходити?

Приходь. Подай яблуко.

Ше Ви теплий. Не всігда. Я б сказала, рідко. Може, ше раз?

Не съодні. Налий мені. Покуримо?

Да. Ви хочте знати про мене?

Не хочу.

І я.

Такий вітер. Зодягайся і йди, Мілочко.

То завтра?

Да. Подай яблуко і йди.

...

Дивіться-но, як це місто обросло омелою! Деякі місцеві недолужики кажуть, що це гнізда. Ахахахахахаха! Гнізда! Ви чули таке? Ось там – за цукрозаводом – найбільше омели. Акації там, розумієте? Коло дюшки¹ теж море омели. На тополях. А на коржику² – берези. Теж хирі. Кругло. Бачите двійко гайворонів? Правильно, дивіться на омелу. Гнізда! Перед переїздом – цвинтар. Маленький. Єврейський. Під камінням – деревоподібні. А зверху, знаєте, що на них дивиться? Тепер ні слова про омелу.

...

Мілочко! Пам'ятаєш минулий березень? Снігу було по самі душі. Ше хтось у криниці втопивсь. Зоя, здається. Я не любив її. Не вона? Тоді й зараз не люблю. Буде довго жити. Налий. Так

¹ Тут ДЮСШ – дитячо-юнацька спортивна школа.

² Тут – від кожазавод, місцева назва шкірзаводу.

ось, я тоді зрубав аличу. Аличу Йосі. Він досі не знає. Вона мені заважала. Але я не про це, Мілочко. Коли в тебе день народження? Ти ж знаєш. Тоїсть – Ви знаєте. Підкури.

...

Нащо вам знати, як зветься це місто? Достатньо того, що стела з його назвою втратила букву *о*. Для чого думати, що назва міста може щось змінити? Що сонце може сяяти тут по-іншому? Для чого думати, що люди народжені заради життя в ньому? Я пам'ятаю, колись ховали одного майже-поета. Його дружина – пристаркувата присохла груша, звісно, плід-груша, а не дерево-груша, хоча ні, і з деревом в неї теж є певна схожість, глянути хоча б на цей захлялий живі-мощі-стовбур із руками-гілками й пальцями-бруньками, – тоді сказала, що він – її чоловік, майже-піїт – та яке там майже! – просто словоблудпийак, – заслужив померти саме в цьому місті, що він не міг би вмерти в іншому місті, що інше місто не прийняло б його у свою землю. Знаєте, що я тоді сказав їй? Що рис у коливі сирий.

І нащо вам знати, де це місто? Достатньо того, що його омиває море омели. Коло районки³ воно впадає в цілий омеловий океан. А тоді вже за межі міста. Хай собі тече. Вулицями пухлинними, коліями зміїними, звивистими дорогами, понад церковними рогами, попід дахами всмальцованими. Чорно-зеленими хвилями межи людськими бадиллями, межи птахами шпаркими, межи холодних риб, і вигинайся углиб. Неба, набитого хмарами, хмар, перебілених парою, сонячною гітарою із оберемком струн. Там ти знайдеш великого Господа-Бога-Дерево, в Нього стовбурів семеро п'ють омеловий шум.

...

Ти любиш море, Мілочко?

Дужче, ще дужче, прошу!

Море любиш, Мілочко?

Ще сильніше, візьміть сильніше! Глибше!

Ти бачила море?

Я вже почті, ще трошки.

³ Тут – місцева назва районної лікарні.

Дай мені відповідь, суко!

Люблю море, люблю, дужче візьми мене, візьміть мене, аааааа, болить! Я вже почті! Уже, уже, да, да, да! Уууу-ж-еєєє!

...

Нащо вам знати, скільки тут проживає людей? Йося сказав би, що людей нині не залилося – одні нелюди, а на тому слові обов'язково пирснув би когось із вас в обличчя слиною: "нелюдди". Пришелепкуватий Йося. Я спав із його донькою, ну як спав – просто засадив їй межі кістлявих хай-бог-милує-відвертає сідниць коло санстанції на Зелене свято. Було ще раз. У якомусь затхлому під'їзді. Але я тоді не кінчив. Це рахується? Мабуть, ні. Як же її звати? Зоя, здається. Якось Йося прийшов був до мене з пляшкою. Розповідав щось про наше місто, що не той тепер миргород, хорол-річка не та, що все йде, все минає, і краю немає, куди воно ділось, відкіля взялось, що життя іде, і все без коректур, що і день іде, і ніч іде, і що куди не плюнь (при цьому плюнув) – нелюд. Знаєте, що я йому відповів? Щоби ішов підкурив од свічки.

МІСЦЕ, КУДИ НЕ ЇЗДЯТЬ ПОТЯГИ

(Уривок)

0

— Я дивлюся в дзеркало й ненавиджу себе. Я готова роздерти обличчя до крові, зробити боляче, вивергнути назовні органи й кишки, аби забити почуття нікчемності.

— Я любитиму тебе за двох, — сказав він і поклав блискучий ремінь між нами на стіл.

1

Два роки я збирала валізу: трусики, ліфчики, сукні, спідниці, панчішки — чорні з мереживом, котрі затягувала довкола горла туго. Нехай щемлять. Ярмо грітиме, думаєш?

Три роки я обирала найліпший варіант шляху. Літаком, потягом, електричкою, пароплавом, машиною, ракетою, верхи на коні / віслюку / верблюді, на повітряній кулі, автобусом, метро. Я гадала, якою мапою ліпше скористатися. Паперовою чи електронною, військовою чи схемою автошляхів.

Та якось на світанку я підвелась, узяла валізу й пішла навпростець.

Я прямую до місця, куди не їздять потяги.

Покинута колія плутається виткою змією, затерті сліди інших подорожніх ведуть. Спрагла трава стирчить жовтими язиками до неба. Мріє про дощ і пашисть.

Валіза скрипить і підскакує, ремінь чоловіка і мої каструлі всередині гримлять; реп'яхи колють пальці, лізуть до сандалів. Хворе сонце тулиться в кут, пророчить сутінки.

Панчішки довкола горла — джгутом, лапами чорними тиснуть. Я не хочу, не хочу думати. Я забула все враз і давно.

Тут не їздять потяги / вози / машини, лише час від часу волочать лапи звірі, що були людьми.

Кілька місяців напередодні я майже ні з ким не спілкувалася. Мене оточували спогади, книги, сни й нотатки в зошиті.

Я пірнала глибше і глибше в чорну воду (днів). А коли темнота наповнила легені по вінця, а задуха захарчала в горлі – я побачила землю на горизонті.

Він любив стояти в мене за спиною, опустивши великі руки на плечі. І я почувалася захищеною.

Ранок / вечір / тиждень / місяць / рік м'ялись у кубло, у заплутане, брудне кубло, схоже на ті, що у волосі збиваються, якщо довго не розчісувати. Я чистила картоплю, витирала пил, мила крупу, малювала губи за кілька хвилин до, проводжала його у відрядження, конфорки шипіли синьо, надворі перегукувалися *чужі* діти, вода крапала з розхлябаного крана, пахло борщем чи печеними яблуками – великі руки лежали на моїх плечах повсякчас.

Він любив, коли я вдягала сукні й спідниці, а ще панчішки: *"Найліпше, чорні з мереживом, любя"*. На кухні я мала найгостріші ножі, у шафі – десятки пар панчішок (здається, вони ніколи не закінчувалися).

Удень, коли квартира перетворювалася на порожній акваріум, я відчиняла всі двері й вікна і, схопившись за шибку, замирала. Тlustі хмари згущувалися, як піна для ванн. Я могла б злетіти вище за пласкі, бетонні дахи. Сьогодні чи завтра. Коли заманеться.

Часом я спостерігала, як він спить. Простягала руку до обличчя й уявляла, як ніжно торкаюся його колючої щетини / чи занурююся нігтями в западини очей і видираю ті дурні, білі кульки – вони в липкому, вишневому желе / чи затуляю його самовдоволену пику подушкою, наволочку з "Jysk" просякає озерцями слина / чи один із моїх гострих ножів проштрикує йому груди один, два, п'ять разів / чи підрізаю сонну артерію (мені часто трапляється м'ясо з жилами і слизькі хрящі – це, мабуть, щось схоже) – він навіть не встигне прокинутись.

Тоді я дивлюся на нього ще мить і вічність, лагідно посміхаюсь, а потім розвертаюся спиною, стуляю повіки й падаю.

І от зараз я крокую вздовж в'юнкої покинутої колії, жовті язики трави лижуть ноги дзвінко, валіза торохтить, гравій розхлюпується навсбіч, та великі руки досі лежать на моїх плечах.

Бах. Бах. Бах!

Віддалік гупають старі колеса. День / ніч. Котяться по горбистій колії. А навколо – кружальця пилу; сірі бджоли на спиці сідають.

Бах. Бах. Бах!

Старі колеса тягнуть воза. Далеко, я нічого не бачу. Та знаю, що у возі сидить баба, мурахи геть поїли її шкіру, вигризли зморшки. Вона курить люльку, дим синіє пожежею в небі; тре, тре, тре руки свіжим сіном, щоб забити запах крові і старості.

– Вйо! – кричить баба. – Вйо, вйо! – підганяє коней.

Рветься вперед, спішить до місця, куди не їздять потяги / автобуси / кораблі / ракети. Вона хоче синього обрію і нових черевиків. Вона має встигнути, хоча б зараз, після років і років заганяного *кимось* життя.

Валіза – тяжка й холодна – камінь на повідці. Відтягує руку, вдаряється в литки, маленькі коліщата збиті – болять і ниють; пасок чоловіка сичить змією всередині, залізна пряжка-голова по стінках лупить.

Він часто брав шкіряну тварюку у великі долоні, вправно стискав і розтягував – клац-клац! Тоді акуратно розкладав її на столі, пестив пальцями, залізна голова подзвякувала пустотливо. *"Давай поговоримо, сонечко"*, – посміхався він.

Я не знала, чи пече цілунок залізної голови, чи лишаються синці або шрами. Та пам'ятала добре, як свистить ремінь біля вуха (зграя знавіснілих комах), як зітхає і стогне паркет, рахуючи нові подряпини. А ще те, як предмети чоловічого одягу допомагають закоханим примиритися.

Я маю зізнатися, що ненавиджу мобільні телефони, комп'ютери, та найбільше – камери відеоспостереження. Вони ростуть швидко, як гриби, гризуть корінням стіни.

Кілька камер з'явились і в нашій квартирі колись. Було так: він прийшов із роботи раніше й нашттовхнувся на розчехнуті скрізь двері й вікна, по кутках блукав і маявся холодний вітер, я схопилась за шибку й залякла. Сказала, що роблю провіт-

рювання, як завжди. Він не повірив і запросив усіх тих диваків. Вони притягли чорно-біле спагеті дротів, аби живити скляне очище в кожній кімнаті, на кухні, у вбиральні. Тепер він щомиті міг перевірити, чи все гаразд. *Адже я хвилююся, коли ти нарешті втямиш?!*

Нині я радію, що ніхто за мною не стежить. Хіба що ти. Але ж ти – по той бік, і це зовсім інше. Тож лякатися нема чого.

Ти слиниш палець, бліді сторінки від дотиків хвилями гойдаються. І думаєш, що моя історія – цілковита вигадка, але це не так.

Ти міг / могла б навіть переглянути всі мої смс-ки, усі повідомлення у Вайбері, Вотсаппі, Фейсбуці, як робив він. Я б не образилась. Адже ти навряд чи тричі перепитуватимеш, хто така Аня і з якого дива ми вирішили зустрітися (*"А що як ми зателефонуємо на цей номер і дізнаємось, чи в абонента дівочий голос?"*), де ми познайомилися з однокласником Ваською (*"Він трахає всіх підряд. Я по очах бачу!"*), і навіщо я підписалася на групу "Англійська мова" (*"Нові знайомі за кордоном з'явилися?"*).

Ти не вмовлятимеш мене покинути роботу, щоб я трохи відпочила й розслабилась. *Ти така напружена.* А навіть якщо вмовиш, то не зачиниш у велетенській квартирі, бо мета мого життя – дбати про тебе і крапка. *Хіба ти, сонечко, хочеш стати схожою на тих нещасних старих дів, що забили собі мізки ідіотськими думками про кар'єру лише тому, що ніхто про них не піклується? Не піклується з тієї причини, що вони надто страшні чи мають занадто паскудний характер, тож жоден нормальний чоловік їх не витримає, хіба що кінчений педик.*

Ти не посвариш мене з усіма друзями й подругами, не відправиш батьків якнайдалі, придбавши їм гарненький будиночок деінде (*"Якщо міська квартира вам більше не потрібна, найкраще її продати"*), не повісиш усюди скляні очиська і триматимеш ремінь ближче до своїх штанів.

Тому я можу тобі довіряти.

Коли я згадую, із чого все починалося, здається, це – сон шизофреніка чи (що вже там) кислотні галюцинації. Зустрічала я перших і любителів другого бачила, і кожен за дев'яте коло спускався. Кілька тисяч разів.

А втім, історії не змінити.

Усе було так.

Того дня я побачила море. Лазурове, як око великої риби.

Я стояла на балконі, гризла тропічний фрукт. Цей балконів – один із крихітних отворів усередині стільника. Навпроти, праворуч і ліворуч, такі ж отвори, а море – попереду і навколо.

Прозора хвиля хапає мене в обійми, а тоді враз відпускає. Мені тепло і трохи лоскотно.

Учора я зустріла найкращого у світі чоловіка. Ми, іскра, що прослизнула між нами, закинута Богом кав'ярня в південному місті, що тоді ще було *нашим*. Ще трохи, і він поклав би мене животом на стіл і трахав просто там, у порожній залі. Та я не зважилась на те, про що потім могла б пошкодувати. Ми навіть не познайомились.

Наступного вечора я сиділа на парасолі, пила дешеве вино й дивилася на стіну. Упоперек жовтого ракушняка графіті – "Black heaven".

– Знаєш, що означає цей напис? – низький голос за спиною.

Озираюся й бачу його. Того чоловіка із закинutoї Богом кав'ярні.

– Аякже. Знаю. Чорні небеса.

– Або, точніше, "чорний рай", – каже він і примощується поряд, – Я помітив тебе ще вчора. У кав'ярні. Ти була вбрана в темні джинси й картату сорочку. На твоїй скроні пульсувала жилка.

Я хитаю головою й усміхаюся. Усе так і було. Ти, здається, немісцева. Ти рухася, говориш, навіть дихаєш зовсім інакше, ніж тутешні жінки.

– А як вони дихають?

– Інакше. То як? Звідки ти?

– Зі столиці.

– Я теж. Але живу тут останні два місяці.

Він замовк і тиша з хрускотом впала мені на плечі.

– Як гадаєш, чи існує десь чорний рай?

– Існує.

– Справді? – дивується він, – І який він, по-твоєму? Хто там мешкає?

– Я.

– Ти? Дуже розпливчата відповідь. А хто ще? Хто з celebrities? – він кумедно копіює американський акцент.

– Ну, хоча б Мерилін Монро.

Він дивиться на мене, зіниці – два чорні урвища.

– Відповідь прийнято. А хто ще?

– Хемінгуей. Він був геніальним письменником, але мав серйозні психічні розлади. І врешті застреле...

– Не варто продовжувати, – він чомусь посміхається, а тоді зненацька спинається на ноги й скрикує: – Гей! Ви чуєте?! Мені подобається ця дівчинка!

Тоді ми гуляємо містом, губимось у вузьких провулках, а потім сидимо у найманій квартирі. Вікна фіранками лопотять.

Пляшку надимає в'язкий туман – маленький паротяг усередині. Фольга сичить і морщиться – каннабіс пече. Ми робимо вдих (один, другий, третій) крізь діру з обвугленими контурами. Дим жалить.

Думки вовтузяться слизькими хробаками. Я не повинна цього робити. На мене чекає дехто вдома. Дехто із рудим волоссям, що стирчить їжачими голками. Дехто на ім'я Макс.

– Скажи, що тобі заважає? – ми сидимо одне навпроти одного. Зелені стіни чужої кухні мозолять очі, світлофором міняються.

– Ти про що? – прикидаюся дурепою.

– Гадаю, ти дуже добре розумієш, про що я.

– Зовсім ні.

Жилка б'ється на скроні, звивається синьою змією.

Ми куримо, і білий прудкий туман заливає легені молочним. Думки павутинням замотані, шарпаються, як мухи.

Його телефон заводить блюз. Викапаний трубадур.

Ми танцюємо. Відчуваю його важке дихання, темне волосся змішується з моїм руським. Він проводить рукою по моїй спині, наче на струнних грає. Нічого собі колега. Теж скрипаль?

– Можна поставити особисте питання? – каже він.

– Давай.

– Що як я тебе поцілую?

Його губи дихають у мою щоку. Серце пускається вчвал, я намагаюся загальмувати його. Думки в трясовину втрапили.

– Ні, – відповідаю я, збираючи рештки впевненості.

– Чому?

– Ланцюги скували мене. Ні, не ланцюги, а кайдани.

– Гаразд.

Музика юшить, накочується хвилями, він підспівує.

Туман стелиться навколо і крізь мене, змиває межі й кордони. Його пальці в'їдаються в тіло, і я зненацька помічаю, що вп'ялася нігтями в його плече, як фурія. Червона риска повзе по шкірі.

Якщо ти сказала слово, пам'ятай про слово.

Наступний кадр, і я пірнаю й пливу поміж грузьких подушок і простирадл, плутаюся в сукні.

Мої губи досі стулені, свинець плавиться. Я помічаю, як вигинається тіло в його обіймах, я чую, як рветься струна.

Якщо ти сказала слово, пам'ятай про слово.

– Ні, я не можу. Ти маєш піти, – кажу. Сили сходять нанівець, та я виборсуюся з подушок і простирадл, поправляю зачіску, пилинки із сукні здмухую.

– Я піду, як скажеш. Давай наостанок викурино по одній?

Я бажаю, аби цигарка обпекла горло й легені, випалила мене вщент із шипінням і гнівом.

Ми стоїмо на балконі, місто блимає світляками вікон, його стегно майже торкається мого.

– Я можу в тебе запитати дещо наостанок?

– Що ж, питай.

Якщо ти сказала слово, пам'ятай про слово.

– Ти вирішила обірвати все просто зараз. Обірвати ще до початку. То скажи мені бодай, твої "ланцюги" варті того?

Між нами бісів американський каньйон, хочеться кричати мені.

– Ні, не варті, – зривається з язика.

Бодай би хтось узяв нагостре лезо й відтяв той язик із коренем, розпанахав піднебіння, написав упоперек обличчя: "Зрадниця".

– Тоді ти не знаєш себе.

Я дивлюся додола на чорні тіні дерев і ямкуватий асфальт. Він крутить у пальцях недопалок, катає його по долоні, мов іграшковий м'ячик. А тоді жбурляє вниз. Комета летить у бік коренастої акації.

– Нехай це дерево для тебе горить, – каже він і виходить з балкону. За мить двері до квартири скриплять старече й зачиняються.

Я бачу, як спалахує акація білим, як вогонь повзе вгору, жере стіни стільників, як перекидається на дахи сусідніх бу-

динків. Місто волає від болю тисячами голосів, синій стовп здіймається в небо.

Тепер я знаю, який із себе рай і якого він кольору.

Лягаю в ліжко, простирадла отрутою пахнуть. Стеля гойдається, сипле крейдою й пилом.

Зранку я сідаю на перший потяг: швидше, геть, із забутого Богом міста. Тікати.

І от я вдома. Тут усе, як завжди. Хворе сонце тулиться в кут, пророчить сутінки. Хмарочоси в небо впираються, гострими іклами хмари деруть.

Я відкриваю двері *іншого* своїм ключем. Він, певно, спить, руде волосся подушку коле.

Навшпиньки заходжу до спальні. Макс і справді спить, посопує мирно. Поряд із ним – розкішна білявка, а з іншого боку – вузькоока звабниця. Теж куняють, зморені втомою.

Макс любить вишукані речі, найкращі ресторани й дорогих повій.

Я тихенько причиняю двері й повзу на край міста, до одного зі столичних спальних районів, де річка бринить тятивою, а будинки, як коробки із сірниками, всі на одне обличчя....

Олександр СТУСЕНКО
(член Національної спілки письменників України)

ПАРОДІЇ, ЕПІГРАМИ

МОЛОДИЙ ШЕВЧЕНКО

Скиньте з Шевченка шапку. Та отого дурного кожуха.

.....
А він вибухає і шпетить всю вашу дурну макітру
І молодю круговертить. Молодо! Проти вітру!

.....
Шевченко був молодим. Шевченко завжди молодий.

*Іван Драч, із книжки
"Противні строфи"*

Скиньте з Шевченка шапку та отого дурного кожуха!
Вдягніть йому краще футболку, настромляйте сережок у вуха.
Зголїть старосвітські вуса, помажте під носом лосьйоном.
Купіть йому модний слайдер: хай бавиться тим телефоном.
Поставте його на ролики, надіньте шолом на макітру.
Нехай собі круговертить – молодю, проти вітру!
Запустить собі хай дреди або ірокез рудий...
Шевченко був молодим. Шевченко завжди молодий.

БАЛАДА ПРО ПРИСМАК

Кому – шапку смушеву,
кому – люльку дешеву...

.....
Кому пушок на рило,
а дядькові Кирилові – крила.

*Іван Драч, із книжки
"Протуберанці серця"*

Кому – дими,
Кому – килими;
Кому – літа палючого,
А кому – зими.

Кому – жар-багаття,
Кому – нове плаття,
А кому – й розп'яття.

*Олег Здорик, із книжки
"Передчуття"*

Кому – килими,
Кому – літа серед зими;
Кому – спирту пекучого,
А кому – малява з тюрми.

Кому – міцного плеча,
Кому – півтора калача,
Кому – нового м'яча,
А кому й присмак Драча.

БЛЕК-ВОКАЛ

Я нічим не кращий за Миколу.
Він мене замінить, я – його.
Ми ще, може, підемо по колу,
Може, ще зазнаєм ого-го!
Уночі чи й зранку без сніданку,
Стримавши матюк на язика,
Опинюся, грішний я, у танку,
Він – у штабі (нерви – в кулаку!).
Я нічим не кращий за Івана,
За Петра, Степана, Василя...
Всяк із нас, загиблий, рідним – рана.
Той, хто вижив, також рідним – рана.
Кров'ю плаче зранена земля.

Я ходжу колами

мої очі зав'язані
шматком барвистої темряви
мої пальці розмотують
клубок чорної землі
щоби пришити мене як латку
до чийогось зім'ятого серця
поїденого міллю
яке давно не вдягали
і приміряли востаннє
перед тим як ув'язнити
у переповненій шафі

я ходжу колами
шафа мені серце
шафа мені дзеркало
намотую на пальці
світло зі щілини
а замість нього
тільки стигла темрява
лягає мені на повіки
ніби перший сніг
але не тане

дивлюся у дзеркало і чую
що я діряве серце
наскрізь проїдене темрявою
яке ніколи не вдягали
і ніколи не вдягнуть

Ти стоятимеш на перехресті

під осиковим поглядом неба
твою тінь закопають у землю
за спиною перехрестя

вона виросте сірим пагоном
який поливатимуть двічі на рік
осикові сльози неба

коли опадє її перший листок
його покладуть між сторінками
двох років
коли опадє її другий листок
його покладуть між сторінками
двох тисячоліть

на перехрестя виповзе
холодний восьмипелюстковий ранок
що так і не дочекається
на осикове сонце

За цими стінами тільки вода

обіймає їх
ніби добра мачуха
добра але чужа

вони бачать наскрізь
її прозору душу
вони пробивають наскрізь
її прозору душу
своїми загостреними тінями
на які бризкає прозора кров
а тим часом червоний грім
розповзається моїми венами

я виходжу з кімнати
і йду пересохлим горлом пустелі
аби втамувати спрагу
її серцем.

Вона обрізає крила снігу
кривими ножицями слідів
підкреслює світанок червоним
ніби найбільшу помилку дня
шукає тріщини в небі
щоб розламати його шкаралупу
хай розтечеться
чорнильними плямами холоду

ця війна не по східний бік від тебе
і не по західний
вона твоя серцевина
вичавлює з тебе білий колір
загострює твою темряву
що скоро заблищить замість світла
і прокладе тобі дорогу

Лічилка
чотири сонця гаснуть по черзі
обіймають тебе на прощання
всіма своїми пелюстками
і твоїм обличчям котяться
чотири клубки

котилася торба
з високого горба
а в тій торбі
хліб та паляниця

кому доведеться
той буде жмурити
а в тій торбі
засушені пелюстки
чотирьох сонць
чотирьох величезних жуків
жовтого кольору
яка з пелюсток кому належала?

котилася торба
з високого горба
котилися клубки
порожні й важкі

ти вже не пам'ятаєш
яке сонце погасло першим
але знаєш точно
що в них була на чотирьох
одна пелюстка

Ти не хочеш бачити
як усередині тебе кричить
глуха і безкрила кімната

ти не хочеш чути
як ворухаться губи її
тонкі почорнілі кути
до яких ти прибила цвяхами
порожнечу

як її пальці тужать за тим
хто щоранку виходив із неї
щоб одразу прийти назад
як вікно її
перехрестя усіх доріг

саме загубилося поміж ними
видивляючись
чи бува він не йде

ти не хочеш дивитися
і не хочеш слухати
твій голос душить крики кімнати
в кулаку
вона замовкає
і вже не зможе дізнатися
що з неї ніхто не виходив
і ніхто не повертався

Хтось розбив ліхтар
і світло витікає з нього
у сніг

до ранку осипеться
зблідлим холодним листям
і сиротлива тінь
порожнього ліхтаря
ляже сірою латкою
на крикливе латунне небо

так однієї ночі
спорожніє світ
останній листок світла опадє на руку
запізнілому перехожому
залишить подряпину
і зникне

Усе що тобі лишилося
розпалити сон
із почорнілого гілляччя спогадів
які збирала у старому

позаторішньому лісі
позаторішньому житті

один і той самий сон
зі спогадів
які от-от закінчаться
але не мають початку

ним не зігрієш
порожні змерзлі руки
не розгладиш байдужі зморшки повітря
і зім'яті крила майбутнього

але ти будеш сидіти до ранку
у мідних відблисках
свого єдиного сну
стерегти його
ніби останню бруньку тепла
і носити мовчазні гілки спогадів
навіть якщо їх
уже не залишиться

Сонячні леза

обрізають моє волосся
воно червоніє і падає
ніби зрадливе листя
не побачивши холоду
не дочекавшись на осінь

сонце встромляє лезо
у мою шкіру
вона зойкає і біжить кудись
наче перелякана ящірка

а я ходжу навколо сонця
поки його леза не скрутяться
як зів'ялі пелюстки
поки волосся
не відросте і зазеленіє
поки нитки дощу
не пришиють шкіру назад

але піски пустелі
прив'язують мене ще міцніше
я затоптую себе
сліди відбиваються в лезах сонця
ніби у дзеркалі
і висихають

Жінка розмотує біле полотно довжиною в день

воно ще порожне
жінка ще не починала писати
по ньому хрестиками
але ти знаєш точно
що дня тобі не вистачить
ти будеш читати його роками
щоночі забуваючи
аби вранці почати заново

ти обійдеш його зі всіх боків
зав'яжеш ним очі
станеш його тінню
одним із його відтінків
але ніколи не станеш білим
ніколи не будеш таким порожнім
і таким бездонним

Випусти на волю

свого стривоженого птаха
хай замалює шибку
густо-чорними криками

тоді надщерблене світло злякається
і скрутиться клубком
у горлі бунтівливої кімнати
а ти зможеш
довго смикати за нитку
її приручене дихання
ніби досвідчений лялькар
поки не відчуєш на своїй шиї
петлю чорного крику

Розтікаєшся обличчям часу

ніби важка дощова краплина
залишаєш плямисті сліди
які надто легко витерти
сірою гумкою вітру
чи кривим лезом
сонячного променя

але час розмазує тебе своїм обличчям
як заплакана дитина
і ти губишся в його шкірі
шукаєш ногами коріння
переплітаєшся з ним
аби прорости крихітним пагоном часу
і відчувати на своєму обличчі
важкі краплини
чийогось дощу

Старе чорношкіре місто

дихає так
ніби тільки вчора
повернулося додому

будинки його
спорожнілі сумні подорожні
зі згаслими вогнищами вікон
і брудними капелюхами дахів

небо жбурляє у нього снігом
і перестиглими зірками
засипаючи всі дороги
усі спогади
навіть про те як дихати
і ночами тихцем мандрувати
до інших міст

старе чорношкіре місто
більше ніколи
не збереться в дорогу
у його горлі
застряг клубок часу
не може вибратися
з тісного горбатого провулку

старе чорношкіре місто
з погаслими зірками у волоссі
дивиться як повз нього
проходять потуги
і пролітають журавлі
але не зупиняються

Любов кидає на стіну

жовтогарячу тінь
і старе каміння чує
як у ньому ворухаться
перші паростки сонця

єдине бажання
затоптати їх
заглушити бур'яном
щоб не відчули себе живими
аби не зрозуміли
що можуть бути ще кимось
окрім каменю

паростки розплющили очі
почали пробивати стіну
стрілами відчаю
тільки тінь любові розтанула
разом із останнім снігом

це війна в якій немає
переможців і переможених
бо каміння ніколи не скаже
кого заховало заживо
а терновий кущ біля нього
ніколи не зізнається
ким був у зародку

Давати словам імена

це твоя робота
ти її не любиш
бо перш ніж назвати слово
треба вбити
його попереднє ім'я

вирвати з корінням
черговий шматок реальності
залишивши похмуру дірку
яка буде зіяти
кульгавою раною
і нізащо не зарубцюється
навіть якщо покропити
живою водою
як у казці про грифа
що ніс героя
з того світу на цей

навколо тебе кружляють
напівмертві слова
поповнюючи список
твоїх нових імен

Ти досі шукаєш бузкову квітку
із п'ятьма пелюстками
яка здійснює бажання
рахуєш і рахуєш до чотирьох
із надією вимовити "п'ять"

знайти п'ятипелюсткову квітку —
як стояти на перехресті
п'яти доріг
не розуміти
яка з них п'ята
боятися
випадково піти
четвертою
другою
першою

третьою
і врешті прорости на перехресті
шостою дорогою
шостою найщасливішою пелюсткою

На світлинах із мого дитинства

мама розплітає волосся
кольору першого весняного грому
воно сміється голосом грози
роз'їдає чорно-білість паперу
обпалює руки блискавками

на фото з моєї юності
мамине волосся
надто коротке
щоб бути громом
надто добре
щоб бути блискавкою
надто тепле
щоб бути снігом
усміхається краями кучерів
берегами
теплого нічного океану

зараз мамине волосся
лінія замість усмішки
стежка
протоптана у снігу
але світлини про це не розкажуть
мама не фотографується
на телефони
а плівковий фотоапарат
уже не відремонтують

Сіль вода

сіль вода

сільвода

голосно повторюєш

як у дитинстві

побачивши великого джмеля

що кружляє навколо тебе

джміль утомлено змахує крилами

чи сторінками казки

про твоє дитинство?

малює в повітрі прозорі знаки

знаки скінченності

мовою

якою ти колись розмовляла

намагаєшся прочитати

перша неправильна літера

і знаки втрачають невагомість

летять униз

волохатими звуками джмелиного голосу

а ти намагаєшся піймати їх

на гачки слів

цукор мед

цукор мед

цукормед

Сім'я – сестра-близнючка самотності

тільки трохи гучніша

тільки ви з нею не маєте

спільної мови

мови яку створили

спільно з самотністю

ти співавтор самотності
та руйнівник сім'ї

сім'я й самотність – сестри-близнючки
тепло і кривда
крига і блискавка
обидві ходять у вінках
одна в лавровому
друга в терновому
тільки хто в якому?

Дерево без коріння

живе в повітрі
п'є кам'яністі сліди будинків
забиває в небо
цвяхи своєї тіні
хоч губами тягнеться до землі

не говорить пошерхлому листю
дерево глухоніме
помирає раз на десять років
щоб воскреснути ближче до неба

народжує мандарини кволі
зі смаком пустелі сліпої
що розсипаються у руках
і течуть до сонця

Біля стіни що плаче

бачу як людські тіла
струмками біжать угору
тільки вгору
назад ніхто не повертається

хіба що падає
кісточками мандаринів
чи обрубком пустельного вітру

людські тіла біжать ріками
бризки їхніх поглядів
до мене не долітають
чи просто тіла не можуть бачити

чим вони живляться
крім солоного плачу каменю
куди їм текти
якщо сльози висохнуть
а стіна пустить коріння
і зазеленіє?

Домальовую крила

твоїм поводитирям
перев'язую ваші дороги бинтами
обпікаю пальці
бо дороги червоні
від ваших ніг

червоне на червоному
ріже руки
ріже пам'ять

і крила твоїх поводитирів
не хочуть літати
червоніють та осипаються

ти не приймаєш від мене нічого
навіть води
яка густішає

звивається зміями
повільно змінює колір

тому потай
обрізаю свої крила
і стаю до лав
твоїх поводитирів

Руки на сцені говорять голосно
але ти їх не чуєш
бо це руки глухого

руки кидають тобі
клубки слів
які летять на підлогу
сірими пасмами

тільки їх не змотати назад
нитки розповзаються
удруге слів не вимовиш
за глухим не повториш
надто тонкі
надто складні
невагомий тягар на язика

а руки зі сцени кричать
оглушують повітря
клубки падають
слова гаснуть

Цей дзвін такий довгий
ніби торішня зима
ніби падіння
першого листка з дерева
у безвітряну ніч

котиться мов яблуко
яке щойно осиротіло
відірвавшись від гілки

дзвін такий довгий
ніби життя дзвонаря
поки дійде до останньої сходинки
зламає дерев'яні ребра дзвіниці
зламає всі гілки
зробить сиротами
всі яблука

цей дзвін не по мертвих
а по народжених
такий довгий
як їхній шлях назад

* * *

тут.

стиснувши горизонт. у широтах –
північних від тебе де осінь тепер золота
засидівшись мов у консервній банці шпрота
(а судячи з довжини ніг – у нас таки довгота)
гороскопи читаю в газеті якраз для всіх
однакові переважно на кожен день тижня
легше зірок спитати – їхній сміх
заливає кімнату і сусідів ближніх
що там моя пустеля? не пересох пісок?
вчепитись у землю – його перспектива нехитра
тут. перекривши усякий з тобою зв'язок
голуби відлітають у небо. наче молитва.

* * *

в цьому логіки мало але ж бувають дива
сонце випалює навіть залишки солі
райські солодкі черешні в місці якого нема
звуки кроків якихось змовкають поволі
те що не можна втримати те що іде на дно
в душу найкраще влезить і забирає душу
в дзеркалі бачиш пейзаж якому усе одно
хто його тілом і голосом рушить
витріщити широко очі. в пам'ять внести: голова
чайки і кусень моря що обліпила хвою
й те що ти зупинялась тут і навіть трохи жила
не згадає ніхто
крім тебе самої

математика не надіється. логіка оплакує пластівці
на сніданок що на одну персону холонуть
звільнено простір до того що навіть у манівці
не заведе ніхто і не злякає полоном
неба шматки з вікном хоч і міцно спаяні
та пропускають крізь рами мух та фею
і луна – підтвердивши добру акустику спальні
за відсутності опору – досі гуляє нею
восьма двадцять. і щедра безмежність хвиль та піску
не дає зосередитись оку на вічних житейських драмах
рідна мова тебе виказує: виривається переляканим "ку-ку"
що й було першим словом адама

У пошуках Орфєєвого слїду

Перепливаєш море, не торкаючись води,
і, опинившись на іншому березі,
несподівано згадуєш про Істину,
втоплену у вині
сім тисяч років тому.

Вирушаєш на пошуки Орфєєвого слїду,
але вкотре повертаєшся до себе,
до свого берега.

І ходиш отак по колу,
бо все у житті – коло,
бо все у тобі – сонце.

Зупиняєшся лише тоді,
коли на тебе тисне страх перед невідомістю
або ж відчуття провини
перед незачатими дітьми
і ненаписаними віршами.

Зупиняєшся, щоби позбутися того тягаря –
топиш його у морі
або у вині.

Звільняєшся і йдеш собі далі,
слухаючи щебетання птахів,
дзюркотіння струмків, шепіт каменів,
звільняєшся і йдеш собі далі,
шукаючи...

І ходиш отак по колу,
бо все в житті – коло,
бо все в тобі – сонце.

Вишивання

На п'яльця,
від прабаби-язичниці успадковані,
чисте полотно свого майбутнього часу
натягую.
Кольорове муліне, ніби священні знаки,
між пальців пропускаючи,
ретельно перебираю:
жовте – сонце (завжди вгорі має бути),
блакитне – небо (його ще й у воді побачити можна),
синє – море,
чорне – ніч і земля виорана,
червоне – троянди або півонії,
зелене – листя на деревах і все те зілля,
що людей від голодної смерті рятує,
біле – конвалії або сніг (залежно від пори року),
сіре – туман,
а, може, і камінь при дорозі
("підеш *сюди* – себе знайдеш,
підеш *туди* – усе втратиш")...

Кожне життя – це окремий набір кольорів,
вишивка на шматку полотна,
строката або строга –
все залежить від нашого вибору.
Але, головне,
казала моя бабця (онука тієї,
котра п'яльця по собі залишила),
головне – аби нитка крізь вушко голки
пройшла
і не вислизнула,
заки життя своє
вишиватимеш.

Донечці

Поки спиш, пришиваю рудому ведмедику лапку,
допиваю свій чай і читаю невтішні новини.
Вже нема запитань, тільки оклик і знову – три крапки,
під якими майбутнє – твоє і моєї країни...
І так сумно, що друзів насправді лишилася дрібка,
що всі вороги – аж настільки нікчемні й убогі,
трансформую ненависть до них – то в жабку, то в рибку...
Ти навчила мене малювати. І вірити в Бога.
Тож молюся. Малюю. Заповнюю аркуш і тишу.
Поки спиш. Поки бачиш цей світ у рожевих відтінках.
А ведмедик підморгує: певно, рудому видніше,
що добро переможе. Маленька моя українко...

Мурахи Йоганна Себастьяна

Підшкірні мурахи
що люблять Йоганна Себастьяна
цього старого підсліпуватого контрабандиста
що перевіз через найміцніший кордон
тонни любові
сипучої рідкої тягнучої мов нуга
з домішками чорних скоцюрблених пауз
я знаю
де ваш мурашник

Жуки-пожежники
в костюмах супергероїв
зчеплені по двоє й троє –
жертви дитячих експериментів
проповідники дистильованої весняної любові –
я знаю
що ви робите в моїй голові

Сьогодні моє серце прокинулось сонечком
божою дійною корівкою
порахуй цятки на його крилах
не жахайся
все-бо добіжить кінця:
музика що обертає наш світ
хрущі що гудуть у траві
сміх лопотливого листя
на якому мурахи випасатимуть тлю

Напівсліпий музикант
лише розставить акценти
підчистить партії
й задоволено всміхнеться

складаючи наші партитури
до величезного нотного архіву

І по двохсотрічній забутті
хтось розгорне дрібно поцятковані аркуші
а там ми
взялися за руки:
я вхопила за горло
рожеву ноту півонії
ти обережно виймаєш
комашинку паузи з мого волосся

І місто випрямляється
після довгого сну в незручній позі
і дрібні мурахи біжать
по сірому асфальту
його затерпліх рук

Бум-шкряб-шкряб

бум-шкряб-шкряб

так на слух визначали вальс
у молодших класах
музичної школи
бігали коридорами
присідали
потім закидали назад голови:
ЛСД для третьокласників

якщо крутитися
довкола самого себе
зсередини проросте вісь
не дасть зупинитися
якщо крутитися вдвох

вісь посередині
потім розходимось
вісь всихає

тихіше
всього-на-всього
бум-шкряб-шкряб
бум-шкряб-шкряб

скажеш шопен
шуберт
штраус
зламаєш пальці мефісто-ліст
а на споді все одно
все так само
бум-шкряб-шкряб
бум-шкряб-шкряб

прищавий дощик
підліток-максималіст
іде бо повинен іти
і буде що буде
присмак іржі
розрізана нота яблука
невже не впізнаєш
це я
біла квітка
сповільнений великий вибух
а потому
зелене
бум-шкряб-шкряб
бум-шкряб-шкряб

падають яблука
падають зорі
падають сірі краплі

все відлунює
розходиться колами
і зсередини
хтось біля дверей
стоїть і стукає
дай руку
чуєш
стукає

бум-шкряб-шкряб
бум-шкряб-шкряб

не відчиняю

ЕСеСеСеРце

моя прабабуся добре вміла співати
найбільше любила про Галю й сосну
(в Росії теж знали таку пісню)
я досі шукаю її голос
у себе всередині
і дивуюсь
коли знаходжу порожню пляшку

у мого дідуся в грудях
билося два серця:
одне з них – еСеСеСеРце –
одного разу не витримало
понабудували якихось кордонів
то й діти рідко приїжджають
щоліта щотихіше жалівся він
а я здогадувалася
що кордони тут ні до чого
та нудьгуючи подумувала
що карламаркса –

то велике волохате чудовисько
тому не дивно
що школу побудували на її вулиці

мій батько спорожнив багато пляшок
але безодня так і не загоїлась
ні зовні ні зсередини
коли він засинав
навіть під вішаком в коридорі
усі були щасливі
а я нишком пробувала розбудити лихо
поки воно тихе
і звідтоді добре цього ремесла навчилася

але вони всі пішли
тільки мама дивиться у фейсбучне віконечко
як ми жбурляємо вогняні пляшки
крижані слова
і розкуйовджені клубочки сердець
з усієї можливої зброї гатимо в чорну безодню
і нам здається що вона починає гоїтися
а насправді може
рахітичні примари
по тонкій кризі ковзають
і грають у хокей порожньою пляшкою
і не сліди на воді –
лише пунктири –
лінії розмежування
на контурній карті майбутнього

З тих пір як я не пішла на війну

на всі питання відповідаю
нічого особливого
нічого геть особливого

перевертаю дні з боку на бік
щоб не утворювалися пролежні:

нечітка фігурка що похитується коло вікна в автобусі
і зазирає на екран до сусіда
дофаміновий раб що полює на людську увагу
аби відчувати в собі
тонку пульсуючу нитку життя

з тих пір як я не пішла на війну
я забула слова якими можна втішити
розучилася виймати скалки з неба –
й небо ніжно-рожево сочить сукровицею
це називається світанок
дерева на обрії збиваються в зграї
це називається ліс
але як називати дівчинку
що тепер така невагомо-Василівна
бо немає вже ніякого Василя
що наче підвішена до неба двома прищепками за плечики
тягнеться росте співає

з тих пір як я не пішла на війну
я не вмію вчити дітей музики
бо мрію крізь тонку плівку гіркоти
бо всміхаюся навпроти кривого дзеркала
бо співаю крізь товсті стіни
які нікого не вберегли

Щоранку вставай і розбивай дзеркало

беручи до рук різні тверді предмети
нахиляючись над водоспадом уламків
намагаючись вполювати найгострішу рису

зголюючи ніч
по волосинці
ось так
щоранку вставай і розбивай дзеркало
є люди
а є уперті факти дійсності
яких не бачити не чути не торкатися
не називати обертаючи на язиці приголосні
виштовхуючи по одній голосні
щоранку вставай і розбивай дзеркало
поки паралельні життя
підступають під саму поверхню в середині жовтня
а вперта реальність перекочується під язиком
поки диспетчери перемовляються вздовж залізничних колій
де відсталий від графіку потяг стоїть на випадкових зупинках

поете
намагаючись помітити брижі на тонкій межі
оголених гілок з блакитної тверді не виймаючи
ти зшиваєш світ у точках схожості
а він розлітається похвилинно по крапельно
по зорі по камінцю –
щоранку вставай і розбивай дзеркало
і дивись
як осінь криваво вищирилася навпроти
щоб написати вірш
без жодної метафори

* * *

У холодильнику тане вода
і пахне вчорашньою обережною ніжністю
Ранок на кухні такий яскравий
наче сонце не зійшло
а розірвалося в зеніті

Боже я хочу говорити з Тобою
а Ти кричиш до мене надто голосно
очима сніговиків
що тануть усміхаючись
Я не розбираю слів
Я боюся Тебе
Я нахилилася й витираю крейдяні кола на підлозі
Що їх креслила аби сюди не ввійшла темрява
Чому Ти не сказав
Що світло теж забуває дорогу до обережного серця?
Я так боялась що Ти покараєш мене
що взялася за це сама
Я дуже старалася
Але Ти не кликав до дошки
Не відбулося жодного іспиту
жодної перевірки
після яких можна назвати себе кимось іншим
Просто світило сонце і грав будильник
Просто нове покоління соняхів проводжало автобуси за обрій
Який Ти тепер Боже?
Після всього чого не було й не могло бути?
Це справді Ти розливаєш тепло по келихах п'ятничних вечорів?
Це справді Ти наймолодший відтінок неба в синцях на колі-
нах вокзальних повій?
Це Ти вчора й сьогодні і завтра писатимеш на дорозі перед
школою "Ласкаво просимо"?
Боже Ти можеш не слухати
помилятися здуріти образитись піти
навіть померти врешті-решт
я більше не злитимусь
Бачиш
перший їжак переходить дорогу
принохується до мокрого асфальту
І поки ми дивимося не відводячи погляду
нічого поганого не станеться
Я ж правильно Тебе зрозуміла?

Ні кроку назад моя божа корівко

цього разу осінь взяла данину волоссям
ми живі й нестерпні
нам укоотре щастить
ниють рани картоплі замазані землею
там де лопата необережно увійшла й ніхто не встиг зойкнути
ми стоїмо й тішимося
ми брудні й молоді
ми найкрасивіша помилка нашого неохайного бога
у нього не здійметься рука й цього разу
я певна
ні погляду назад мій крихкий супутнику
бо там
натрамбувавши землю круглими картоплинами
спить двадцяте століття
тяжким спекотним сном
притулившись своєю другою половиною
тобто щокою до наших дитячих кімнат
і нічого хорошого не буде
якщо його розбудити оцим сопітливим вовтузінням коло ями
а попереду море мій песику
а попереду більше ніж ми й наші кудлаті боги
і червоний сліпучий спалах цього разу не треба зализувати
здається це і є світанок
про який нам так багато розповідали

**ВЕРНІСАЖІ,
ХРАМОВІ СВЯТА,
ЮВІЛЕЇ, ДІАЛОГИ**

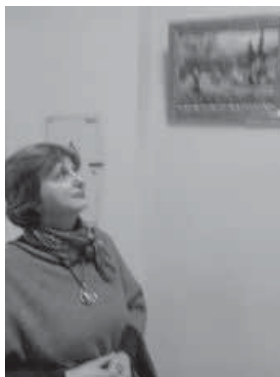
ПЕЙЗАЖНИЙ СВІТ ОЛЕСІ КОСТЮК

Центр літературної творчості взяв участь у презентації виставки картин Олесі КОСТЮК (викладача німецької мови в Дипломатичній академії України імені Геннадія Удовенка при Міністерстві закордонних справ, а у 2013–2014 роках – асистента кафедри перекладу з німецької мови в КНУ імені Тараса Шевченка). Виставка експонувалася також у Мюнхені, Франкфурті-на-Майні, Дюссельдорфі, Парижі. На виручені кошти з таких заходів та з допомогою спонсорів художниця організовує щорічне стажування в Німеччині обдарованих дітей, батьки яких – учасники АТО.

Під час презентації було показано програму 5 телеканалу України з назвою "На часі" (про щорічне літнє стажування 20 дітей із 8 областей України). Акція відбувалася за підтримки Мюнхенської мерії та чоловіка художниці – дипломата Вадима Костюка та їхнього сина-студента Інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка.

Девіз Дипломатичної академії – слова Геннадія Удовенка: "Професійність. Порядність. Патріотизм". Вони стосуються і картин Олесі Костюк. Її твори виконані професійно, пройняті патріотичними почуттями, незалежно від того, пейзажі яких країн вона зобразила. А це, крім України, пейзажі Німеччини, Італії, Франції тощо. Презентувалися на виставці також альбоми з картинами, які художниця роздарувала велелюдним шанувальникам мистецтва...

Основний художній стиль живопису Олесі Костюк – імпресіонізм. Коригувала й удосконалювала його для художниці "французька українка" Маргарита, котра як митець вихована на французькому імпресіонізмі.

Світлини Михайла НАЄНКА

ХРАМОВЕ СВЯТО В ІНСТИТУТІ ФІЛОЛОГІЇ

Ця середа, 21 листопада, була днем знаковим: п'ята річниця початку Революції Гідності. Також у цей день відзначають храмове свято міста Києва – День архістратиґа Михайла, небесного покровителя столиці. По обіді актовa зала Інституту заповнилася на ще одну радісну подію – на ювілей Михайла Кузьмовича Наєнка та презентацію його нових видань. Модерувала Неля Даниленко.

Михайло Кузьмович – член Спілок письменників і журналістів, Шевченківський лауреат. Був деканом філологічного факультету Університету (1992–2001). За його керівництва у філологічному осередку КНУ відкрито ряд нових спеціальностей, серед яких фольклористика, літературна творчість, хорватистика, класична філологія. Привітати професора Михайла Наєнка з Днем народження завітали представники всіх кафедр, які сьогодні опікуються цими навчальними програмами. Нині Михайло Кузьмович такий самий невгамовний та діяльний. Прикладом є створення ним торік Центру літтворчості ІФ.

Михайло Наєнко каже: "Слово – хата нації". Він виховав не одне покоління літературознавців. 20 докторів і кандидатів наук захистилися під його керівництвом, ще двоє дописують наукові роботи. Тієї кількості студентів, яких виховав Михайло Кузьмович, не злічити. Наш випускник Олександр Штепан сказав, що Наєнко для нього – титан.

Вітали ювіляра проректор КНУ з міжнародних зв'язків Петро Бех, секретар НСПУ Микола Славинський і багато друзів Михайла Наєнка зі Спілки письменників, кілька кафедр Інституту філології, академік НАНУ, декан філософського факультету Анатолій Конверський. Звичайно ж, іменинник був дуже радий, що на святі присутні члени його власної родини: дружина Зоя Андріївна, доньки Галина та Олеся, трьоє онуків.

Відбувся невеличкий концерт. Виступив театр КХАТ (Класичний художній альтернативний театр). Виконали епізод із улюбленої вистави Михайла Кузьмовича "Йоганна, жінка Хусо-

ва" авторства Лесі Українки. Хуса грав Віктора Кошель, головний режисер КХАТу, а Йоганну – художній керівник театру Катаріна Сінчілло. Музичний подарунок подарували найкращі голоси Національної музичної академії ім. П. Чайковського під керівництвом професора Валентини Антонюк (до речі, колишньої студентки Наєнка ще в музичному училищі імені Глієра).

Який же Михайло Наєнко в очах однолітків, колег, випускників? Невтомний, спраглий до навчання та праці, молодий, чудовий педагог із почуттям гумору. Гості кажуть: "Бажаємо Вам дожити до 100 років. А там ми Вам підкажемо".

Многії літа, Михайле Кузьмовичу!

Світлини Валерія ПОПОВА та Юлії КУЗЬМЕНКО

100-ліття АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

Директор Центру літературної творчості Михайло Насенко був запрошений на Ювілейну сесію НАН України з нагоди її 100-ліття. У системі академії (в Інституті літератури імені Тараса Шевченка) він трудився з 1979 по 1989 рік. Там захистив докторську дисертацію, працював провідним науковим співробітником і вченим секретарем Інституту. Запрошений на роботу в університет на посаду завідувача кафедри теорії літератури (1989–2004), а в 1992 році був обраний на посаду декана філо-

логічного факультету (1992–2001). На посаді професора кафедри теорії літератури та кафедри славістики працював з 2001 по 2017 рік. З 2017 року – директор Центру літературної творчості Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка.

Академічну громадськість на ювілейній сесії привітали у своїх виступах Президент України Петро Порошенко, Прем'єр-міністр України Володимир Гройсман, Президент НАН України академік Борис Патон, провідні зарубіжні вчені, а також ректор КНУ імені Тараса Шевченка академік Леонід Губерський.

**ВИСТУП РЕКТОРА КИЇВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА Л. В. ГУБЕРСЬКОГО
З НАГОДИ 100-РІЧЧЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ**

Шановний пане Президенте України!
Шановний пане Прем'єр-міністре України!
Шановний Борисе Євгеновичу!
Шановні учасники ювілейної сесії!

Від нашої університетської спільноти щиро вітаю всіх вас із нагоди 100-річчя Національної академії наук України.

Академія наук має визначні успіхи. Їх знає весь світ. Для нас – освітян – важливо, що одним із головних напрямків діяльності Академії є забезпечення нерозривного зв'язку науки та освіти, зокрема – встановлення ефективної і постійної взаємодії академічних установ із університетами.

І це зрозуміло. Адже міжнародна практика свідчить про історичний зв'язок процесу формування академій із національними університетами.

Наочним підтвердженням цього є історія нашої Академії. Бо й саму ідею творення Академії запропонували університетські професори – Микола Василенко і Володимир Вернадський.

Більшість перших співробітників Академії та її керівників були випускниками чи викладачами Київського університету святого Володимира. Зокрема, у різні часи Академію очолювали Володимир Вернадський, Микола Василенко, Орест Левицький, Володимир Липський, Данило Заболотний, Олександр Богомолець.

20 академічних кафедр із 30 наявних у 20-х роках (такою була тоді структура Академії) також очолювали вихованці або працівники Університету. Серед них: Михайло Грушевський, Агатангел Кримський, Сергій Єфремов, Володимир Перетц, Георгій Пфейффер, Микола Крилов, Іван Шмальгаузен, Дмитро Граве, Павло Тутковський, Борис Срезневський, Костянтин Воблий, Олексій Гіляров та інші.

Отже, уже на початку зародження української Академії були закладені фундаментальні основи тісної та ефективної співпраці університетів і академічних установ.

Сьогодні практично немає українських університетів, які б не співпрацювали з інституціями Національної Академії. Провідні університетські науковці входять до складу Академії. Наші об'єднані зусилля збагачують потенціал української науки та зміцнюють творчі зв'язки університетів та Академії. Така співпраця стосується не лише наукової, але й освітньої роботи як у підготовці наукових кадрів, так і участі академічних вчених у виробленні змісту вищої освіти та в навчальному процесі.

Провідні вчені академічних інститутів ведуть дослідницькими дорогами студентів та аспірантів, залучаючи їх до самостійного пошуку, демонструють свої наукові доробки та формують школи наукової діяльності.

Наведу приклад співпраці Академії і нашого Університету. З кінця 80-х років успішно функціонує Відділення цільової підготовки Київського національного університету імені Тараса Шевченка при Національній академії наук України. Наші вчені проводять спільні дослідження; академіки, член-кореспонденти, доктори наук Академії здійснюють наукове керівництво докто-

рантами та аспірантами, є членами спеціалізованих вчених рад Університету; щорічно до 200 співробітників Академії залучаються до викладацької роботи та керівництва науковою практикою студентів в академічних установах.

Тож, користуючись нагодою, хочу від усієї університетської спільноти висловити Вам, шановний Борисе Євгеновичу, і у Вашій особі всій Академії щиру вдячність за всебічну співпрацю з вищою школою та постійну підтримку університетської науки.

Шановні колеги!

Сучасні світові тенденції вимагають утвердження єдності науки, освіти та інновацій. Саме на цьому неодноразово наголошує наш Президент Петро Олексійович Порошенко.

І тому нового змісту має набути співпраця університетів із науковими установами Академії. В нинішніх умовах на передній план виходить необхідність об'єднання наших ресурсів та інтелектуального потенціалу для досягнення спільних результатів.

Передовсім, це стосується пошуку нових джерел фінансування; створення науково-навчальних центрів для спільних досліджень у проривних галузях; вироблення ефективного механізму впровадження наукових результатів; поглиблення спільної діяльності із зарубіжними партнерами; поліпшення індивідуальної роботи з талановитою молоддю; активізації роботи по створенню спільних підручників, навчальних посібників та науково-популярної літератури.

І, безперечно, зусилля наших науковців і надалі мають спрямовуватися на розробку актуальних проблем для забезпечення економічного зростання та, що особливо важливо сьогодні, для зміцнення обороноздатності нашої країни.

То ж дозвольте ще раз привітати колектив Національної академії наук з ювілеєм, побажати всім доброго здоров'я та нових звершень.

Із сайту КНУ імені Тараса Шевченка

Урочисту частину сесії завершив своїм виступом Президент академії, Герой України Борис Патон. Він подякував науковій громадськості за плідну (100-літню!) працю в академії та за привітання, які надійшли йому у зв'язку з його 100-літтям. Прези-

дент України Петро Порошенко своїм указом нагородив ювіляра Орденом Ярослава Мудрого.

Після урочистої сесії для її учасників запропоновано грандіозний концерт української та світової музики. Звучала увертюра до опери Миколи Лисенка "Тарас Бульба", фінальна частина опери Семена Гулака-Артемовського "Запорожець за Дунаєм", народні пісні й романси, а також "Запорозький марш", збережений бандуристом Євгеном Адамцевичем. Усі номери концерту супроводжувалися грою симфонічного оркестру Національної опери і балету імені Тараса Шевченка. Диригент – Герман Макаренко.

Світлини з інтернет-ресурсу

НА ПОКЛІН ДО ПАМ'ЯТНИКА ВЕЛИКОМУ КОБЗАРЮ

9 березня 2019 року, з нагоди 205-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка, університетська громада вшанувала пам'ять Великого Кобзаря.

Тарас Шевченко – видатна особистість не тільки для ХІХ ст., а й для будь-якого періоду української історії. Поезії Великого Кобзаря є символом боротьби волелюбного українського народу; творча спадщина Тараса Шевченка надихає на звершення, підтримує в непростий час, дарує надію на кращу долю для незалежної України.

Урочисту ходу до пам'ятника Тарасові Шевченку очолили ректор КНУ Леонід Губерський, проректори Петро Бех, Володимир Бугров, Віктор Мартинюк, голова профкому Володимир Цвих, керівник центру виховної роботи Ірина Кондратьєва, директори інститутів, декани факультетів та представники студентського парламенту Університету. Відзначити чергову річницю від дня народження славетного українського митця зібралися співробітники, викладачі, науковці, аспіранти, студенти, курсанти КНУ та інші шанувальники творчості Великого Кобзаря, які пройшли урочистою ходою й поклали квіти до постаменту Шевченкові.

Наприкінці урочистостей біля пам'ятника Кобзареві зазвучали твори Тараса Шевченка в майстерному виконанні народної хорової капели "Дніпро" під керівництвом Ірини Душейко. Найвідоміші композиції "Заповіт" і "Реве та стогне Дніпр широкий" разом із хором заспівала вся університетська громада.

Низка урочистих, наукових та освітніх подій, приурочених до 205-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка, відбулася в КНУ 11–15 березня 2019 року. Узяти участь у заходах міг кожен охочий, варто було тільки уважно стежити за анонсами подій в Університеті.

Текст і світлини – із сайту КНУ імені Тараса Шевченка

ТАРАС ШЕВЧЕНКО ЗАВЖДИ З УКРАЇНСЬКОЮ НАЦІЄЮ

У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка вже стало доброю традицією у дні Шевченка зустрічатися з лауреатами Національної премії України імені Тараса Шевченка різних років. Цьогоріч 11 березня студенти, професорсько-викладацький склад та співробітники Університету на чолі з ректором Леонідом Губерським вели розмову з Богданом Горинем, цьогорічним лауреатом номінації "Публіцистика. Журналістика"; Михайлом Слабошпицьким, прозаїком, критиком, літературознавцем, публіцистом, громадським діячем, випускником КНУ, який був номінованим у 2005 році; Михайлом Наєнком, літературознавцем, доктором філологічних наук, випускником, а нині професором Інституту філології, лауреатом Шевченківської премії 1996 року. На святковій березневій зустрічі також були літературознавець, доктор філологічних наук, директор Інституту філології Григорій Семенюк, режисери фільму про Тараса Шевченка Олександр Денисенко і Тарас Ткаченко.

Кожен із високоповажних гостей поділився із присутніми своєю розповіддю про те, ким для них був і залишається Тарас Шевченко. Вони розповіли, як поетичне слово Шевченка позначилося на їхніх особистих зверненнях – творчих та наукових, а також на державотворенні України. Так, Леонід Васильович наголосив на актуальності Слова Кобзаря у сучасній Україні. Нині поезія Шевченка єднає Україну, утверджує її національний дух. Тарас Шевченко був із нами на Революції Гідності й нині присутній на фронті з бійцями. Він – наш Сучасник, Велетень духу. Про велич Шевченка говорять не лише в Україні, а в усьому світі. Бо він постать світового масштабу. Його твори пронизує ідея націєтворення, він закликав берегти свою землю, аби "не приспали оті злії люди". І ця ідея нині актуальна не лише для нас, українців, а й для всього світу.

Богдан Горинь наголосив на ідеї вільної України у Тараса. "Україну важко уявити без Шевченка. Він у нас у серці. Він

завжди був з українською нацією. У концтаборах, у тюрмах вмирати було легше з ним. На Майдані, на Сході Тарас був і є присутній. Він був перейнятий державотворенням. Із гіркотою писав про те, як Мазепа програв Петрові І: "Побороли б, якби однастайно стали". Ці слова актуальні й нині, адже відчуваємо, як не вистачає однастайності серед українців. Україна була в ярмі, бо не вистачало армії, міжнародного визнання і єдності, тої однастайності, про яку писав Тарас. Наразі відновлюємо ці три ключові компоненти і творимо сучасну Україну із Шевченком на вустах".

Михайло Наєнко назвав Кобзаря "сучасником", поезія якого живе в усі часи. Так є, так буде! Тарас Шевченко заклав фундамент Духовної України, яку нам захищати й розбудовувати.

З нагоди 205-ї річниці від дня народження Тараса Шевченка в стінах КНУ відбувся перегляд фільму Олександра Денисенка "Тарас. Повернення", створеного за підтримки Державного агентства України з питань кіно. Кінострічка розповідає про останні три місяці заслання Тараса Шевченка в Казахстані. Перед переглядом фільму виступили Олександр Денисенко та актор Борис Орлов, який грає Шевченка у стрічці. За словами режисера, цей фільм охопив найбільше локацій серед знятих українських кінострічок. "Це знято не про постамент, не про трафаретного Шевченка. Він тут не за зовнішньою схожістю взятий, а тут передано духовні внутрішні статки Тараса, його душу, яка повернена у фільмі в Україну. Ця тема нині актуальна, бо ми наразі намагаємося повернути наших моряків, ув'язнених на Сході", – зацентрував Олександр Денисенко.

Світлини Валерія ПОПОВА та Юлії КУЗЬМЕНКО

ВИСТУП НА ЗУСТРІЧІ З ЛАУРЕАТАМИ ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ

Шевченко не потребує схиляння, визнання чи похвальби. Бо він – геній. І водночас – загадка. Академік Олександр Білецький це помітив дуже давно. "Давньогрецький поет Гомер, мабуть, **безсмертний**, – казав він, – а Шевченко – **живий**". У більшість його текстів підставляй будь-що з нашої сучасності – і воно звучатиме, ніби сьогодні сказане. І не тільки, коли він писав про верхи суспільства: "*А на апостольських престолі / Чернець гогодований сидить...*". А й про людську масу загалом: "*Кругом мене, де не гляну, / Не люди, а змії*". Бо хіба це не змії, коли в Києві та області щогодини обкрадають одну квартиру!? Крадуть, між іншим, не тільки "рядові" злодюжки. Крадуть академіки, депутати, відомі літератори... Один збирає в дурних малоросів жертви на Тарасову церкву, другий – на пам'ятник Франка, третій – на ремонт храму, четвертий відкриває (під іменем дружини) кредитне товариство, яке насправді виявляється кредитним, бо обікрало навіть найвідоміших Шевченківських лауреатів. І кладуть усю цю крадіжку не в обіцяний кредит, а у свою кишеню. "*Недолюдки, діти юродиві*" – сказав би Тарас Григорович. Найцікавіше, що всі ці крадії досі "*між нами ходять* (як писав Максим Рильський) *і на зборах / Промови виголошують гучні. / Вони не знають тонів не бадьорих, / Та очі в них – пригляньтесь – скляні!*". Цур їм та пек їм.

Двадцять два роки тому в цій залі, на цій сцені відбувалася церемонія вручення Шевченківських премій 1997 року. Серед лауреатів тоді було сім випускників нашого університету: Віталій Дончик (германіст), Ірина Жиленко, Віра Агеєва (обидві – філологи-україністки), Володимир Моренець (славіст), Раїса Іванченко (історик), Смертний Аз (український філолог) і В'ячеслав Чорновіл (журналіст і багаторічний в'язень сумління). Від їхнього імені дозвольте привітати цього річних лауреа-

тів і побажати відповідним органам, аби надалі вручення Шевченківських премій відбувалося тільки в цьому нашому залі. У різні роки, бувало, вручали цю найвищу нагороду України і в Музеї Шевченка, і в Клубі ради міністрів, і в Оперному театрі, і на Чернечій горі в Каневі. В 1995–1997 роках мені вдалося переконати голову Шевченківського комітету Олеся Гончара й ректора університету Віктора Скопенка, аби така церемонія відбувалася саме тут, в університетській залі. Ця зала – найбільш сакральна територія щодо постаті Тараса Шевченка. Це єдине місце в Київському університеті, де Шевченко обов'язково мав би бути. Він працював в Археографічній комісії, базованій на університеті, і вже був зарахований на посаду університетського викладача живопису (не зайняв цю посаду фізично лише через арешт у квітні 1847 року) і тому не міг не бути в цій залі, оскільки за його життя вона була університетською церквою. Заходячи в університет, він обов'язково заходив до цієї церкви, а отже, його геній постійно витає тут, і саме тут варто вручати премію його імені. На такій церемонії обов'язково будуть присутніми студенти – молода надія України, а це – найголовніше; все, що відбувається без студентів, приречене на формальність і на фальш.

Серед цьогорічних лауреатів Шевченківської премії значиться лише один випускник нашого університету. Але випускник особливий – танкіст! Досі в університеті був лише один професійний танкіст, ректор університету. Військову службу він проходив у танковій частині як водій і гармаш танка Т-34. Нині на одного танкіста в університеті стало більше: випускниця філософського факультету Оксана Забужко відзначена Шевченківською премією за книжку "Знову я влізаю в танк". Жаль, що не за художню творчість, а за публіцистику. Мушу висловити прикрість, що за останні три роки Шевченківською премією не відзначений жоден материковий письменник як автор саме художнього твору. Отже, Оксано Степанівно, розвертай свій танк убік Спілки письменників і запитай, чому така слабка сучасна література, що не здатна на відзнаку премією Тараса Шевченка? Чому за останні п'ять років нічого не з'явилося в Україні, аби

дорівнятися, скажімо, до "Чорного ворона" Василя Шкляра, "Часу смертохристів" Юрія Щербака чи "Записок українського самашедшого" Ліни Костенко? Пишуть здебільшого по-азіатськи багатотомні мемуари (азіат, як відомо, їде на ішаку і співає про все, що бачить перед собою), забуваючи, що мемуари пишуться не більше, як на 200 сторінок машинопису: як-от "Зачарована Десна", "Кола Бруньон" чи "Маленький принц". Усе це мемуари, тільки вбгані у вишукану художню форму. Література, казав Лев Толстой, – це завжди спогад і вишуканий стиль. Письменник на те й письменник, щоб знаходити оригінальну художню форму для своїх творінь, а не писати багатотомні балачки про протирання штанів у дзеркалі та про іншу беліберду з бессарабського ринку...

Твій танк, Оксано, мав би ще запитати у сучасного керівництва письменницької Спілки, чому ніхто з них не входить до Шевченківського комітету? У першому його складі в 1962 р. були (до речі) усі секретарі або члени Президії спілчанської організації: Микола Бажан, Олесь Гончар, Олександр Корнійчук, Андрій Малишко, Максим Рильський, Павло Тичина. Якими б радянськими вони не були, але це – літературна класика. Хоча б одним своїм твором чи однією збіркою поезій. А сьогодні немає жодного такого. Твоєму, Оксано, танку є над чим подумати. Хоча б над тим, що, скажімо, нашому колишньому студенту-поетові Юрію Рибчинському можна безпомилково вручати Шевченківську премію за два шедеври: "Шлях до Тараса" і "Чарівна скрипка". Я не раз був свідком, коли, слухаючи пісні Осадчого і Поклада на ці його слова, не одна слухачка втирала сльози від естетично-душевного захоплення-переживання. А це – найпереконливіше свідчення, що маємо справу зі справжніми творами мистецтва, гідними найвищого відзначення!

З приємністю хочу привітати цьогорічного лауреата в галузі драматургії і театру. Ось уже кілька років підряд такого в Україні не було. Скажу по секрету – навіть головний флагман театрального дійства в українській столиці вже протягом, як мінімум, п'яти років існує без оригінальної театральної ви-

стави, яку можна було б відзначити Шевченківською премією: ставлять щось посереднє чи й просто прохідне. І добре, що є ще в нас обласні театри, такі, скажімо, як у Івано-Франківську, де відзначений Шевченківською премією режисер Ростислав Держипільський витворює на сцені справжні дива. Як, між іншим, і Богдан Горинь у галузі літературно-критичної публіцистики... Всіх їх і всіх нас ще раз вітаю від імені двадцятидворічних лауреатів! Слава Шевченковому генію і слава Київському університету!

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ "ХУДОЖНІЙ СВІТ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА"

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка 12 березня зібрав поціновувачів Тарасового слова. Після роботи спеціалізованих секцій по обіді провели пленарне засідання Міжнародної конференції, на яку завітали науковці з-за кордону, зокрема з Польщі та Грузії.

Після урочистого виконання Гімну України до аудиторії звернувся директор Інституту філології професор Григорій Семенюк. Згадував, як Тарас Григорович мріяв працювати в університеті. Більше про зв'язок Шевченка з нашим Університетом розповіла професор кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості Оксана Сліпущко. Вона проаналізувала шевченкознавство I половини XX ст. і згадала прізвища тих, хто і в радянську добу робив багато для Університету та пам'яті Тараса. Наприклад, Зеров і Филипович, які зазнали арешту та були розстріляні за проукраїнську позицію. Оксана Миколаївна нещодавно видала статтю, у якій детально оповідається про присвоєння імені Шевченка нашій альма-матер. Цьогогоріч святкуємо 80 років, наказ підписаний 5.03.1939, хоча ідея виникла двома роками раніше.

На конференцію був запрошений лауреат Шевченківської премії Петро Перебийніс (відзнаку отримав 2008 року за збірку поезій "Пшеничний годинник"). Він потішив залу власними віршами, шевченкіаною свого пера. Побажав усім: "Хай допомагає в ділі і творчості Бог і Шевченко!". Лауреат Шевченківської премії 1996 року Михайло Наєнко, який нині очолює Центр літературної творчості, переказав вітання від тогорічних лауреатів, адже тоді премію вручали в стінах Університету. Михайло Кузьмович зичив присутнім, аби в наступні роки більшало лауреатів-випускників Інституту філології.

Лада Коломієць, професор кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови, ознайомила слухачів із неоромантич-

ною концепцією перекладу. Мова – це метафізична реальність, а переклад – інструмент культурних інновацій. Перекладений текст потрібно читати разом із оригіналом, це міжпороговий простір, стереоскопічне читання, яке включає внутрішнє чуття та логічне значення тексту. Згадала блискучого перекладача Шевченка англійською Віру Річ, прах якої, за її заповітом, поховано в Каневі. Лада Володимирівна навела приклади перекладів Шевченкових "Реве та стогне Дніпр широкий", "Думи мої, думи", які чудово лягають на музику, як і оригінали. Професор Ніна Бернадська говорила про Тараса Шевченка в школі та проблеми вивчення літератури загалом. Почала доповідь віршем Сергія Жадана "Тарас Григорович Шевченко", де наявна постмодерністська іронія: чому ж сучасні діти не впізнають його, чому Тарас не всім цікавий? У школі має вивчатися мотив всеперемагаючого життєлюбства, прояви духовності героїв, виховуватися естетичний смак та насолода від мистецтва. Анкетування першокурсників показує, що не всі досягнули за шкільну програму його життєвий і творчий шлях, хоча хотіли б пізнати справжнього Шевченка, без штампів і стереотипів. Проблеми в школі нині такі: програма перевантажена, відлякує академічний принцип, соціальна тематика й проблематика; тестування як форма контролю формалізує мислення, зникає повага до автора й твору, механістичне запам'ятовування замінює уважне читання та ті емоції, що мусять викликати вірш чи проза. Також спостерігаємо клінічну смерть "людини, яка читає". Наслідки – неспроможність дитини висловити думку грамотно. Ірина Прушковська, доцент кафедри тюркології, розповіла про Шевченка – українського Месію в Туреччині, не оминувши при тому екскурсу до перших спроб українських вчених проникнути в орієнтальний світ. Переклади української літератури турецькою існували з початку ХХ ст., а пошвавилися у 2000-х, коли існувало політичне (Помаранчева революція) і культурне (перемога Руслани на Євробаченні) підґрунтя. Ширше відкрила Шевченка турецькою Федора Арнаут, яка переклала частину "Кобзаря". Постать Шевченка цікавить сучасного турка, відкриває світу митця-поета, формує образ великого сина України за кордоном. Про Шевченковий образ України в німецькомовному просторі говорила за-

відувач кафедри германської філології Марія Іваницька. Сьогодні імідж нас за кордоном формує Інтернет та подорожі, а раніше – поодинокі розповіді тих, хто був на наших теренах, а також книги й журнали. Перша згадка Шевченка – 1862 року до роковин його смерті, стаття Германа Леопольда Цунга "Життя російського поета", 1864, була надіслана з московської газети "День". Переклади Шевченка почалися трохи згодом, і містком стали Галичина й Буковина, на той час – частини Австро-Угорської імперії, де люди були від природи білінгвальними (знали й українську, і німецьку), а культурна політика – ліберальніша, ніж у Наддніпрянській Україні. Видатні перекладачі Тараса Григоровича німецькою – Ксенофонт Климкович, Сергій Шпойнаровський, Іван Франко, Остап Грицай, Юлія Віргінія.

Жваву дискусію викликала доповідь аспірантки кафедри стилістики та мовної комунікації Ольги Плясун, яка говорила про Шевченка як про прецедентний онім в лінгвоіміджелогії. Символ Шевченка широко використовується, по-новому візуалізується (пам'ятаємо цікаві погляди на його портрет художників Олега Шупляка, Андрія Єрмоленка, Юрія Шаповала). Ольга згадала нещодавно виставку карикатуриста Олександра Грехова "Квантовий стрибок Шевченка". Автор проводить паралелі життя та творчості Кобзаря з поп-зірками, героями кінострічок і мультфільмів. Однак не всі з таким висвітленням погоджуються. Професор Юрій Ковалів виступив різко проти. Питав: "А де ж справжній Шевченко?". Його образ – Кобзар зі Святим Письмом, навіщо знищувати Тараса? Це шлях у нікуди. Треба навчитися культурі перцепції та не приписувати Шевченкові те, чого він не мав. Завідувач кафедри російської філології Олена Снитко зауважила, що Україна нині переживає тектонічний злам свідомості, і під час таких змін відбувається карнавалізація (про це писав ще Бахтін). Потрібно зробити Шевченка для молоді "своїм поетом", шукати нових форм, які демонструє саме життя.

Так чи інак, Шевченко досі цікавий студентству та науковцям, його творчість інтерпретується знову й знову та дає поживу для роздумів.

Із сайту Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка

Примітка: На секційному засіданні цієї конференції Михайло Наєнко виступив із доповіддю "Тарас Шевченко у Вашингтоні". Текст її подано нижче. А на пленарному зібранні Михайло Наєнко привітав учасників конференції від імені лауреатів Шевченківської премії з двадцятидворічним стажем, а також висловив своє міркування щодо дискусії, розпочатої аспіранткою Ольгою Плясун. М. Наєнко запитав її, чи має вона художню, живописну освіту? Відповіла, що ні. А міркувала ж вона про Грехова, який продемонстрував свої картини (псевдокартини) з карикатурним зображенням Шевченка. М. Наєнко наголосив, що про це мали б говорити фахівці з живопису. Як і загалом, про будь-що варто слухати думку, насамперед, спеціалістів галузі; про музику має говорити музикант, про живопис – живописець, про балет – хореограф тощо. Звертаючись до Олени Снитко, яка говорила про "тектонічний злам" у свідомості сучасної молоді, що проглядається у псевдокартинах Грехова, М. Наєнко запитав: "Чи уявляєте ви, аби про тонкощі лінгвістики почав розповідати Вам якийсь великий спеціаліст із асенізації чи готельного господарства?". Відповідь була багатослівною, але не за темою. "Ми перебуваємо в університеті, – наголосив

М. Наєнко, – і про все тут треба говорити з наукового погляду, а не по-любительськи. Тут доречною могла б бути згадка про політика Вадима Рабиновича, який інколи використовує у своїй стилістиці "єврейські штучки". Його й програма на телеканалі 112 має назву зі "штучкою": "Кто кому Рабинович?". У карикатурах на Шевченка псевдохудожника Грехова якраз і проглядаються оті "штучки", мета яких – зробити якусь капость українській свідомості, втілення якої найбільш наявне в постаті Тараса Шевченка. Є ще й не писаний закон: не в тому річ, що "не чіпай авторитетів", а в тому, що не можна святотатствувати на історично-духовній свідомості будь-якої нації. Бо воно тобі неодмінно агукнеться (відлунить)...

ТАРАС ШЕВЧЕНКО У ВАШИНГТОНІ: МІФИ І РЕАЛЬНІСТЬ

Образне слово, сказане в потрібний час і "до місця", здатне породити цілу епоху в людській цивілізації. Так було з поетичним словом античного поета Тіртея, який своїми віршами надихнув знесилених спартанців на нові подвиги й утвердив у літературі як мистецтві крилатий вираз "поет-воїн". Невідомому автору "Слова про Ігорів похід" ми завдячуємо поетизації такого поняття, як "єдність", без якої немислиме існування будь-якого людського роду. Сковородинський заклик "De libertate!" ("До свободи!") визначив зміст нашого життя в останні понад два століття тощо.

Образ "Вашингтон" Тарас Шевченко вжив один раз у вірші "Юродивий" у 1857 році, а він відлунує в нашій свідомості до сьогодні. Означав цей образ не назву столиці США, а ім'я конкретної особи – першого президента Сполучених Штатів Америки Джорджа Вашингтона. І для американців, і для західної цивілізації він став символом чогось дуже значущого, на що "натякнув" Тарас Григорович у відомих словах зі свого "Юродивого":

О роде суєтний, проклятий,
Коли ти видохнеш? Коли
Ми діждемося Вашингтона
З новим і праведним законом?
А діждемось-таки колись.

Дуже важливим у Шевченка є контекст образу "Вашингтона": він постає як контраст до цілковитого нелюдства (суєтного, проклятого роду!), в імперських умовах якого доводиться жити ліричному герою "Юродивого". На думку цього героя, щось змінити в таких умовах міг би... американський президент Вашингтон із його "праведним законом".

Як відомо, поет не зобов'язаний вирішувати якісь проблеми; він лише ставить їх і по змозі вказує можливі шляхи їхнього розв'язання. У кінці 50-х років XIX ст. цивілізований світ знав, що

Джордж Вашингтон як перший президент США стояв в узголів'ї творення такої Конституції, яка мала узаконити державність у країні США, перетворити панівне рабство в ній на ідею вільного людства і дати можливість розкріпаченому "Я" вивести "на світ... Із тьми, із смрада, із неволі" всіх людських кривдників. Завдання, що не кажіть, надзвичайно тяжке, але іншого шляху немає; Джордж Вашингтон ним пішов і став своєрідним дороговказом для багатьох земель, зокрема й для ліричного героя Шевченкового "Юродивого".

На диво, актуальною ця проблема постала в українському бутті через 100 років після написання "Юродивого". Саме на рубежі 50–60-х років ХХ ст. українська діаспора в Сполучених Штатах зупинилася на думці, що варто (до 100-річчя з дня смерті Шевченка та 150-річчя від дня його народження) увіковічнити ім'я і постать українського генія на американському континенті. І саме – у місті з ім'ям Вашингтона.

Рубіж 50–60-х років – одна з найдраматичніших сторінок в українській літературі: смуга сталінізму, коли літературний процес майже зник, у небуття ще не відійшла, а шістдесятництво (як етапний крок у літературній історії) ще не встигло навіть оперитися. Платон Воронько ще міг елегійно проголошувати, що "Ленін іде по планеті, / Час комунізму гряде" (1958), Олесь Гончар завершував свою новоетапну "Людину і зброю" (1960), а Іван Драч бачив, як (разом із Шевченком) "йшла Україна в глибину століть" ("Похорон Шевченка", 1961). Цю шевченківську глибину століть тоді ж відчули й українські патріоти на американському континенті, створивши, насамперед, Комітет у справі зведення пам'ятника українському генієві у Вашингтоні. Почесним головою Комітету був тодішній Президент США Гаррі Трумен; схвалений Конгресом США закон про зведення монумента підписав наступний після Трумена американський президент Дуайт Ейзенхауер, а дотичну участь у цьому проєкті брали також кілька інших (потенційних) президентів: Рональд Рейган входив до складу згаданого Комітету, Джон Кеннеді допомагав реалізовувати цей проєкт, а Ліндон Джонсон написав спеціальну заяву, і капсулу з нею було вмонтовано під монумент у час його встановлення.

У Радянському Союзі намір американців установити пам'ятник Шевченку у Вашингтоні зчинив справжній переляк. У довідкових джерелах значиться, що за особистою вказівкою тодішнього першого секретаря ЦК Компартії СРСР М. С. Хрущова в терміновому порядку оголосили Всесоюзний конкурс проектів монумента. З-поміж 35 проектів-учасників перемогла робота маловідомих на той час українських скульпторів Ю. Синькевича, А. Фуженка, М. Грицюка, яка, власне, і зробила їх відомими. У результаті московський пам'ятник Тарасові Шевченку з'явився на півмісяця раніше за вашингтонський.

Відомо також, що проти образу Тараса Шевченка, запропонованого авторами московського пам'ятника, тобто Шевченка у шинелі-"крилатці", виступила низка інтелектуалів і представників української інтелігенції, зокрема поети М. Т. Рильський та П. Г. Тичина, адже свідчень, за якими б Тарас Шевченко носив одяг такого крою, не існує. Однак "окрилений" образ поета був затверджений московським начальством, зокрема, особисто Микитою Хрущовим, за що йому в 1964 році була присуджена українська Державна премія імені Тараса Шевченка. На вручення її в березні 1964 року він не приїхав, усе відкладалося "на потім", але 14 жовтня того ж року партійна кар'єра Микити Хрущова обірвалася, і премія досі так і не вручена.

З пам'ятником у Вашингтоні історія розгорталася за інакшим сценарієм. Розповідь про нього за спогадом 1997 року, коли разом із поетесою Ганною Чубач нам удалося побувати на одному представницькому форумі безпосередньо у Вашингтоні.

Похід з поетесою до пам'ятника Шевченку був у нас окремою програмою. Як її виконати – зорієнтувалися лише в останній день форуму: проігнорували заключне пленарне засідання й побігли (за два квартали) до площі з пам'ятником. Переодягаючись після обіду для того походу, я поглядав на екран телевізора, де несподівано з'явився американський президент Білл Клінтон. Ми ж із ним були "знайомі" (!) з часу зустрічі в Київському університеті, коли він усім членам Ученої ради університету, яка присудила йому "почесного доктора" (*honoris causa*), особисто потиснув руки. Потиск його руки я відчуваю досі, бо вона нагадала мені потиски музикантів ще з часів моєї праці в Музичному

училищі імені Глієра: руки в них м'яко-еластичні, набувши тієї еластичності від постійного "спілкування" зі струнними чи клавішними музичними інструментами. А Білл Клінтон, як відомо, за професією був музикантом-саксофоністом. На екрані я бачив його, проте не із саксофоном, а з пляшкою кока-коли: він стояв біля якогось кіоску, пив ту колу малими ковтками і спостерігав (разом із дочкою) за ходом фінальної гри в бейсбол. Американці ним, як знаємо, національно стурбовані. Ще й дуже...

Перебігаючи, проте, через квартали (тротуарами, звичайно), ми з поетесою помітили, що нас наздоганяє (трасою) табун автомашин, серед яких близько п'яти суто президентських. Виявляється, що для проїзду президентських кортежів у Вашингтоні ніхто не перекриває вулиць, вони їдуть у загальному потоці й тільки з двох боків вулиці стоїть у своїх обладунках трохи більше, ніж звичайно, патрульних поліціантів. Наближаючись до головного в'їзду у президентський Білий дім, ми звернули увагу, що перед в'їздом зібралося сотень п'ять якихось людей в інвалідних візках. Хтось нам сказав, що це страйкують інваліди, вимагаючи підвищення пенсійного забезпечення. Президентський кортеж вони, певна річ, пропустили, він зник за брамами, а вони продовжували страйкувати, щось вигукуючи тощо. А наш шлях стелився далі до Тарасового пам'ятника, про який ми наслухані ще з 1964 року. Американські газети (зокрема україно- й англomовна "Свобода") про відкриття пам'ятника тоді писала: **"27 червня 1964 року на площі Дюпон Сиркл в історичному центрі американської столиці Вашингтоні відкрили пам'ятник Тарасові Шевченку роботи скульптора Лео Мола та архітектора Радослава Жука. Вони зобразили Шевченка молодим.**

Цей монумент на гранітному постаменті, із бронзи, висотою понад 7 метрів, вагою у 45 тонн, було урочисто відкрито екс-президентом США Дуайтом Ейзенхауером. Дозвіл на зведення статуї Тараса Шевченка надали у своїй резолюції Сенат Сполучених Штатів та Палата представників США. Серед ініціаторів спорудження були мовознавець Юрій Шевельов та економіст Лев Добрянський. Кошти – \$ 250 тис., понад \$ 2 млн на теперішні гроші, – збирали через пожертви. Посольство СРСР декілька разів надсиало листи-протести до Конгресу

США. У квітні 1963 року мистецька комісія американської столиці затвердила запропонований проект пам'ятника, а також розроблене архітектором Радославом Жуком оформлення майдану. У травні 1965 року в підніжжя пам'ятника було вмуровано велику урну з нержавіючої сталі. У ній – земля, яку привезли з Шевченкової могили в Каневі. У постамент уклали ще "Пропам'ятну книгу" з коротким описом історії пам'ятника, список понад 50 тис. американських громадян, переважно українського походження, які вносили добровільні пожертви. Тепер усі найважливіші події українська громада в Америці відзначає біля пам'ятника Тарасові Шевченку. На відкритті зібралися понад 100 тис. осіб – переважно українці зі США, Канади, Австралії та Латинської Америки. Провели урочистий марш від пам'ятника Джорджу Вашингтону біля Білого дому до нового монумента. Після урочистих привітань виконали гімн США. Слово взяв голова Комітету зі спорудження пам'ятника мовознавець Роман Смаль-Стоцький. Говорив українською й англійською. За ним виступив президент США у 1953–1961 роках **Дуайт Ейзенхауер**. "Хоча світ сьогодні поділений між тиранією і волею, ми маємо надію й віру, що так не буде завжди. У кожній поневоленій країні тільки жменька творить лиху конспірацію, опановуючи співгромадян силою або ошуканством. Тому що людина інстинктивно бунтується проти уніформованості, вона прагне до волі, добробуту й миру. Тим часом воля кількох осіб заперечує волю мільйонів. Але не забуваймо вікової правди, що "це також минеться", – сказав президент.

Виступили президент УНР в екзилі Степан Витвицький, владики греко-католицької та православної церков. Урочистості тривали майже дві години. Завершили їх молитвою й гімном "Ще не вмерла Україна".

Із документального фільму про відкриття пам'ятника вдалося "вихопити" кілька "стопкадрів", які підтверджують правдивість цієї газетної інформації. Крім одного: в інших джерелах повідомлялося, що на відкритті пам'ятника зібралося не 100, а тільки 40 тисяч учасників. Та це не так суттєво... Головніше – у самому дійстві: почесний ескорт Президента США, американські та

українські національні прапори, згадані тисячі народу, виступ на відкритті пам'ятника экс-президента США Дуайта Ейзенхауера й фінал дійства, коли ще раз перед народом з'явилося море українських жовто-синіх знамен. Навіть за згадку про них, як я казав, в Україні можна було потрапити на довічно за тюремні гра-ти. А тут вони – як морські хвилі. На останньому знімку – Дуайт Ейзенхауер з охороною підходить до свого автомобіля після відкриття пам'ятника.

ДАВСЯ ШЕВЧЕНКА: ДВАЙТ Д. АЙЗЕНГАВЕР, з
ичної и до глибини душі зворушеної 100-т
расові ШЕВЧЕНКОВІ В СТОЛИЩІ АМЕРИКИ В С
нським днем" у ВАШИНГТОНІ. АМЕРИКАНСІ
ЯТНИК ШЕВЧЕНКОВІ НОВОЮ СТАТУЄЮ СВОБ

Якою ж була реакція в радянській Україні на факт відкриття пам'ятника Шевченку у Вашингтоні? Я був тоді третьокурсником університету, бігав на різні заходи, присвячені 150-річчю від дня народження поета, зокрема й на головний – у вчорішньому залі тодішньої (і теперішньої!) Верховної Ради УРСР. Там зібралося тоді мистецьке (і політичне від СРСР) товариство з усіх континентів земної кулі, щоб ушанувати нашого генія. У "Вечірніх світанках..." я писав, що слухав на тому вшануванні Рокуелла Кента, Ярослава Івашкевича, ораторів із Кавказу й Індії, а також цитовані в деяких виступах слова вже померлого турецького поета Назима Хікмета: *"Є поети одного міста, одного села, одного народу. Але є поети всіх міст, усіх сіл, усіх народів."*

Шевченко саме такий поет... Він підніс не тільки тему українського народу, що стогнав під гнітом царизму, але й тему посправжньому вільної людини".

Того ж року (1964) в українській періодиці публікувалася заява радянських культурників про те, що вашингтонський пам'ятник Шевченку є провокацією буржуазних націоналістів та імперіалістичної Америки, і в Україні від цієї провокації, мовляв, усі відмежовуються. Підписали ту заяву відомі на той час діячі культури й мистецтва, але вона (найімовірніше) була виробом кабінетних служб КДБ. Запевняю, що нормальний люд її не слухав, а ловив кожну нагоду, аби почути щось реальне про велич Шевченка чи дістати бодай листівку із зображенням вашингтонського пам'ятника. Як вона потрапила через залізну завісу в Україну – сказати важко, але якимось чином у когось дістав її

собі і я. Ризик був великий, бо якби компартійне керівництво (воно ж – кадебешне) університету її в мене виявило, то опинився б я і за межами університету, і заgrimів би за ґрати. А нині я із задоволенням показую цю листівку:

Через багато років, як я казав (а саме – у 1997 році), ми з Ганною Чубач вибрали той самий ракурс, що на листівці, і там себе сфотографували.

Обдивлялися ми тоді не лише пам'ятник, а й весь комплекс пам'ятного місця. Із чотирьох боків його росли чотири дуби, посажені ще в 1964 році, а "штатні мешканці" комплексу активно поливали, помітивши нас, ті дуби водою з невеличкої водойми, що входила в цей комплекс. Були вони, як видно, з невдах-українців, які не мали чогось кращого на прожиток, ніж збирати пожертви з екскурсантів, що приходили до пам'ятника. Ми з Ганною Чубач теж дали якісь пожертви, але тільки тим двом, що активно поливали дуби. Бо з іншого боку пам'ятника відпочивали (на застелених якимись куфайками гранітах) також два афро-американці. Вони на нас не звертали уваги, а ми – на них. Важ-

ливо, що на структурних складниках пам'ятника викарбувано і процитовано слова Тараса Шевченка про те, що Україна колись-таки діждеться свого Вашингтона, а також інформативні відомості для туристів про автора цих слів: *"Цей монумент Тарасові Шевченку, українському поетові XIX ст. і борцю за незалежність України та за свободу всього людства, який під іноземною російською імперіалістичною тиранією та колоніальним правлінням звертався до Вашингтона з його "новим і праведним законом"*.

ВІДЕОПОЕЗІЯ ВІД СТУДІЇ "СУБ'ЄКТИВ"

21 березня філологи відзначають Всесвітній день поезії. Літ-творці ІФ вирішили прикрасити це свято. Софія Безверха та Марія Ярмола Рей відкрили світ відеопоезії. Поети можуть прожити свій вірш на екрані, створити історію не лише в уяві чи на папері. Дівчата заснували першу в Україні студію відеопоезії "Суб'єктив". Їхній девіз: "Бачимо мистецтво, робимо мистецтво, вчимо мистецтву". У нашій країні майже немає літератури про такий жанр. Є що розвивати! Для порівняння: у Німеччині існують цілі школи відеопоезії. Там, наприклад, дівчата підліткового віку можуть створити тематичний твір. Відеопоезія постала з поетичного кіно (для прикладу, стрічка "Дзеркало" Андрія Тарковського). А проривом стала середина 2000-х, коли люди зрозуміли сучасну кліпову свідомість.

"Суб'єктив" займається жанром від ідеї до постпродакшну, а це й інтерв'ю з авторами, фотогалерея, поетичні листівки. Софія Безверха пригадує власну першу спробу створити ролик. Надіслала однокласнику постмодерну поему у форматі відео. І він зацікавився, хоча поезію не читає. Та студія починала не лише з власних творів. Візуалізували два вірші чеського бітника Вацлава Граб'є. Якщо "Голова дівчини" вийшла як філософсько-лірична поезія, то "Цей поїзд" розкриває депресію як генетичну пам'ять.

На тему депресії команда організувала цілий проект "Вихід". Хтось вважає, що поети творять у процесі й завдяки сильному емоційному стану. "Суб'єктивці" ж переконані: поет, пишучи, очищається, перекладає почуття на папір, сублімує. До слова, у 2017 році Україна посіла перше місце в Європі за кількістю депресивних людей. Це лише офіційні дані. "Вихід" повторює: не треба соромитися своїх почуттів. Депресія – це ненормально, із нею треба боротися. Чи можливо це через такий жанр мистецтва?

Гості Дня поезії побачили 4 відеотвори: "Крапка" (проза Лесі Зеліско), "Молоко" (Софія Безверха), "Рибка" (Марія Ярмола Рей), "Зверюшка" (Ілона Червоткіна). Ролики коротенькі, до 1–2 хвилин. Із розповідей творчої групи усвідомлюєш, скільки

роботи стоїть за одним уривком: підготовка, макіяж і зачіска, реквізити, власне зйомки (інколи на морозі, у лісі), монтаж... От чого на "Месників" чекають 1,5 роки!

Охочі могли прокоментувати, проаналізувати відеопоезії й отримати за це авторські наліпки від "Суб'єктива". Під час розмови дізналися, чи допомагає творчість боротися з депресією. Анна Комар відповіла, що натхнення спонтанне. Софія погодилася, адже дехто пише твори в дорозі, на серветочках чи просто в гаджет. Ми так виливаємо всі емоції, але читача більше зачіпають саме страждання. Викладач-літературознавець Олена Романенко зізналася, що їй найкраще пишеться стаття чи формується нова концепція, коли є можливість переключитися з рутини. Перезавантажився – і готовий до нової емоції!

На завершення Марія Ярмола запросила всіх поетів долучатися. Вона б хотіла провести дослідження серед творчих людей: як їм допомагає мистецтво? Планує блок відео про тілесність (про тіло та як його відчуває людина під час емоційних сплесків). І мріє про фотопроєкт – людина до і після розмови про депресію. Долучайтеся до студії "Суб'єктив" у соцмережах та на Ютубі!

Світлина Юлії КУЗЬМЕНКО

АНАТОЛІЙ КИЧИНСЬКИЙ: "ГОЛОВНЕ В ПОЕТА – ЦЕ ТЕКСТ"

Хвилюєшся, коли чекаєш на гостя. Хочеться, аби все вдало склалося. Надто коли йдеться про зустріч із поетом і художником, лауреатом Шевченківської премії. Анатолій Кичинський приїхав із рідної Херсонщини, аби познайомитися з творчою молоддю – студентами-літтворцями та літературознавцями Інституту філології Шевченкового університету. Подія відбулася 26 березня в Мистецькій залі Інституту філології, розмову вела Людмила Дядченко.

Анатолій Іванович відразу завоював симпатію зали. Поки студенти міркували, які запитання поставити митцю, викладачі обговорювали видання вибраних віршів поета "Жива і скошена тече в мені трава", гортали сторінки. Назва збірки – "Бренд Кичинського", як він сам висловився. Вірш із цим рядком написав ще на першому курсі педінституту. А ще із захопленням роздивлялися дібрані картини пана Анатолія. Професор Людмила Грицик усміхалася, коментуючи: "Просто Реріх!". Хоча пензель Кичинського справді вправний, він себе мислить більше поетом, аніж художником. Почав малювати ще до школи. Батьки накреслять щось олівцем, підуть на роботу, а син розфарбовує... У школі та інституті талант його помітили та залучали до створення стіннівок. Пізніше, під час письменницької паузи, він ненадовго зайнявся малярством для заробітку. Зізнається, що коли маєш талант, порівнюєш себе з іншими митцями: "От вони на виставках, ну чому це не я?". Нині Анатолій – почесний член Національної спілки художників України. І все ж для нього малювання – дозвілля. А основна справа – поезія!

Перша збірка Кичинського вийшла, коли йому було 26. На запитання модератора Людмили, хто були його вчителями, митець назвав Бориса Олійника, Миколу Вінграновського, дещо пригадалося з Івана Драча... Не оминув збірку Ліни Костенко "Над берегами вічної ріки" 1977 року. Нині поет має 18 книг

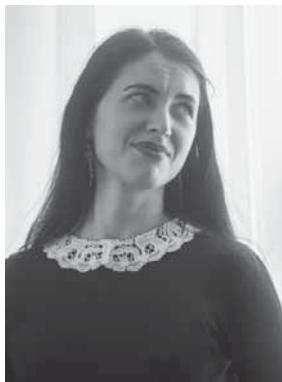
і вважає, що кожне нове видання мусить бути кращим за попереднє, усе вищим і вищим щаблем у творчості. Головне в поета – текст. Не нагороди, не визначення поколінь... Для Анатолія Івановича поділ на шістдесятників, вісімдесятників тощо – умовний. Кожен критик ділить по-своєму. Літературні премії (а Кичинський має таких до десятка) вважає приємними відзнаками, однак вони нічого не важать порівняно з власне творчістю. Один із дослідників доробку Кичинського Ярослав Голобородько наголошував на фольклорності та прокласичності поета. Сам Анатолій Іванович вважає, що поет творить мову. Творець інакше бачить матеріал. Можна не бути філологом за освітою (як-от інженер Є. Маланюк, хімік Л. Мосендз), але поет мусить відчувати мову, адже він вибирає з неї найкраще. Скульптор не ліпитиме з кепської глини! Чи помічаємо ми, яка багата на художні образи та метафори наша повсякденна мова? Час – летить, дощ – іде. Усе це з народу, але ж не збиралися люди до купи навмисне, аби вигадати фразеологізм чи пісню. Це унікальне творче мислення, до чого дає поштовх мова. У словниках можна знайти поживу для творчості. Свого часу це зробив Анатолій Іванович. Перечитавши словник фразеологізмів, написав вірш "Поштий у дурні" – зв'язну історію, складену лишень із фразеологічних сполук.

На загал, говорить Кичинський, надихнути може все – природа, люди, мистецтво... Перерв у творчості радить не боятися. Блок протягом шести років не написав жодного рядка. Та наступні роки після паузи можуть бути в декілька разів продуктивнішими. Можливо, рано ще думати про творчі перерви юним студентам-літтворцям, вони тільки починають торувати письменницьку стежку. Та буває, що поет творить кілька років, а вже відомий, видатний. Чи це лише піар? Пані Людмила поцікавилася в Анатолія Івановича, чи є серед сучасного літпоцесу справжні поети. На його думку, молоді й талановиті в нас є. Прикро, що інколи губляться серед моря графоманів.

Після розмови Кичинський зачитував свої найцікавіші поезії: "Процес", "Мисливець", "Лобода". Трохи згодом ще кілька віршів йому обрав професор Юрій Ковалів. Він дуже радий зустрічі з колегою та однодумцем. Юрій Іванович аналізує: у Кичинського

натурфілософська лірика, близька за поетикою з творчістю Володимира Підпалого. Лірику pana Анатолія декодували на спецкурсах разом зі студентами-україністами, їм дуже подобалася глибина слова Кичинського. До того ж відчувається рука і погляд художника, інтермедіальна практика. Додаймо до цього мислення сполучник про-: про страшні речі, які поруч із нами.

На прощання – невеличка автограф-сесія та фото на пам'ять. Буде над чим поміркувати після зустрічі з поетом.

Світлина Юлії КУЗЬМЕНКО

ЮРІЙ МУШКЕТИК – ВЕТЕРАН

Юрій Мушкетик – ветеран серед випускників Київського університету імені Тараса Шевченка. І серед письменників України також. Донедавна пальму першості тут тримав білоцерківський автор "Зір та Оселедців". Передавав він цю пальму Юрію Михайловичу два місяці тому.

Створив Юрій Мушкетик десятки романів і повістей. Найкращим і найактуальнішим для себе вважає роман "На брата брат". Повірімо йому, бо й сьогодні, змагаючись за президентську булаву, братовбивство залишається актуальним. Слава Богу, що словесне...

Юрію Мушкетика – 90! Поважний вік для поважного чоловіка. Шевченківського лауреата, Героя України. Написав я колись про нього статтю "Рубежі", окремий роздум про його античні сюжети, а також підрозділ у книзі "Художня література України" (2012).

Ювілярові вручено Адрес Київського університету: привітання ректора та пам'ятні сувеніри, пов'язані з майбутнім 185-річчям найвідомішого і одного з найстаріших вишів України. Юрій Мушкетик був його студентом, аспірантом і завжди є бажаним гостем у студентській аудиторії.

МУШКЕТИКУ ЮРІЮ МИХАЙЛОВИЧУ

**ГЕРОЮ УКРАЇНИ,
ЛАУРЕАТУ ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ПРЕМІЇ,
ВИДАТНОМУ ПИСЬМЕННИКОВІ
І ГРОМАДСЬКОМУ ДІЯЧЕВІ!**

ДОРОГІЙ ЮРІЮ МИХАЙЛОВИЧУ!

Колектив Київського національного університету імені Тараса Шевченка щиро вітає Вас із славним ювілеєм!

Ви – наш студент та аспірант, постійний учасник усіх університетських заходів і завжди бажаний гість. Ми пишаємося, що Ви є випускником університету та безмежно вдячні Вам за Вашу велику працю у сфері літератури. Ваші романи й повісті вивчають і за університетською програмою, і як літературу високої художньо-естетичної рівня. Ви відтворили найважливіші лінії історії українського народу, що є своєрідним дзеркалом нашої сучасності. За мотивами Ваших творів написано та захищено десятки кандидатських і докторських дисертацій, сотні бакалаврських і магістерських робіт.

Важливо, що першим свій великий твір (повість «Семен Палій», 1954) Ви написали ще студентом університету, а в наступні роки з-під Вашого пера вийшли кращі твори української літератури другої половини XX – початку XXI століття. Великий визовний вплив на студентську молодь мали і мають Ваші романи «Гайдамаки», «Гетьманський скарб», «Яса», «На брата брат», «Останній гетьман» та багато інших. Добре відомим є Ваші твори, що заглиблені до загальносвітової історії і міфології, серед яких «Суд над Сенекою», «Смерть Сократа», «Правда про Прометея», «Правда про Сізіфа» та ін. Вони, як і всі інші, що перекладені іншими мовами, вводять нашу літературу у світовий контекст.

Шановний Юрію Михайловичу!

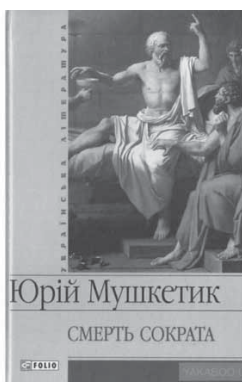
Ви є лауреатом багатьох літературних премій, незалежно Україна відзначила Вас найвищою державною нагородою – званням Героя України. Та найбільша шана для Вас – мільйони вдячних читачів усіх поколінь.

Зичимо Вам міцного козацького здоров'я, нових творчих перемог і подальших літературних успіхів на благо нашої квітучої України.

За дорученням Ученої ради університету,
всього університетського колективу –

ректор університету

І.В. Губерський

Многії, премногії літа ювіляру! До нових життєвих і творчих рубежів!

Світлини з інтернет-ресурсу

СТУДЕНТСЬКІ "БУДНІ" ЛІТЕРАТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ

У "Літературній Україні" від 13. 04. 2019 р. опубліковано кілька матеріалів про літературні заходи, пов'язані зі студентським життям Шевченкового університету в Києві. Зокрема, розповідь Юлії Кузьменко про відеопоезію студійців із "Суб'єктиву", детальний звіт поета Петра Перебийноса (голова журі) про вру-

чення Українсько-німецької премії імені Олеся Гончара (серед її лауреатів – молоді літератори з різних українських регіонів, а двоє – університетські філологи: Дмитро Зозуля, Леля Поко-типале), а також інформацію Прес-служби університету про зустріч студентів із лауреатами Шевченківської премії Богданом Горинем, Михайлом Наєнком, Михайлом Слабошпицьким та авторами показаного студентам кінофільму "Тарас. Повернення" (режисери Олександр Денисенко і Тарас Ткаченко та виконавець ролі Тараса Шевченка Борис Орлов). Модерував захід ректор університету академік Леонід Губерський. З роси й води студентам, університету і газеті!

НОВАЦІЇ

ВИДЕОПОЕЗІЯ ВІД СТУДІЇ «СУБ'ЄКТИВ»

стоп! за одним уривком пісню майже і заміска, режисит, ал зломки (інколи на морозі, у монтаж... От чого на «нижньому» 1,5 року! могли прокоментувати проаналізувати відеоопта за це отримати авторські ліпки від «Суб'єктиву».

На завершення Марія запросила всі етів долучатися. Бона б хотіла провести спілкування серед творчих людей: як ти лонатає мистецтво? Плануєш блог відеосплексності (про тино та як його відчувати динна під час емоційних сплесків). І мрієш фотопроєкти — людина до і після розпро депресію. Долучайтесь до студії «Суб'єктив» у соцімережах та на Ют'юбі!

Бережні філософи віднакашотко сесвітній день поезії. Літптворчі! ІФіришали прикрасити це світло. Софія Беззерка та Марія Ярмака-Рей! Відкрили світ відеопоезії!

Поети можуть показати свій вірш на екрані, створити історію не лише в увіччї на апері. Діагнота заснували першу в Україні студію відеопоезії «Суб'єктив». Інші дівча: Бачимо мистецтво, робимо мистецтво, вичю мистецтво». У нашій країні майже немає літератури про такий жанр. Є що розвивати! Для порівняння: у Німеччині існують цілі школи відеопоезії. Там, наприклад, дітячата ідилічного віку можуть створити таматінвий твір. Загалом відеопоезія постала з поетичного кіно (для прикладу, стрічка «Дардано» Андрія Тарковського). А проривом тала середина 2000-х, коли люди зрозуміли учасну кліпову сідрідність.

«Суб'єктив» займається жанром від ідеї до постпродакшну, а це інтерв'ю з авторами, фотогоалереї, поетичні листівки. Софія Беззерка пригадає власну першу спробу створити ролик. Надіслала однокласнику поштодерну поему у форматі відео. І він заціявився, хоча поезія не читала. Та студія поинала не лише з власних творів. Візуалізуали два вірша чеського бітника Вацлава раб'є. Якщо «Голова дівчини» вишла як філософсько-пірміна поезія, то «Цей поїздозкриває депресію як генетичну пам'ять».

На тему депресії команда організувала діній проект «Вийди». Хтось вважає, що інетптворчі в процесі і завади стиньому емоційному стану. «Суб'єктивці» ж переконані: тест, гнущучи, онцуються, перекладає поутта на папір, сублімує.

Гості Для поезії побачили 4 відеотвори: «Крапка» (проза Лесі Зеліско). «Молочка» (Софія Беззерка). «Рибка» (Марія Ярмака-Рей). «Зерюшка» (Ілона Червоткіна). Ролики коротенькі, близько 1–2 хвилини, із розповіддю творчої групи усвідомлюєш, скільки роботи

Юлія КУЗЬМЕНКО

Лауреати Міжнародної німецько-української премії
імені Олеса Гончара 2019 року

[illegible][illegible]

Із праці «Гародко самоцензурна новела Тарасовича» Геродот погортає в судинній моралі. Лежить, мов у замкнутій труні. Але у відкритій мові на мобільному історію своїх днів і думок полегше. І доходить висновку, що він точно писемникам. А як не писемникам, то принаймні дилігінтним громадянином. Бо хто ж згадів би в судинній твараї «набавки» і «переплати» нікого! Тому кожному з нас, мучеників історії, варто уважно прочитати цю новелу. І проміняти, як гарантію, на «Гародку» свою історію, свою працю, своє життя. Та в асо неозодично, що нею нагадує про історію. Та й до повторного, за яку присудило премію Дмитрої Зоюлі.

Наша премія має виступ майданчик прізвишів і слів. Мокє, тому лауреаті різні: ровні постійно слідує за нами і друкують між собою, допомагає нам одиному. Саме і в сервісизації цього «братства гонимців» надійшло це одне знакове подання. І знову повора совість... — майстер психологів

трагізм неприємної жіночої душі: «Сонячне око Марії голосно і страшно, дощ привнісши і заліз на дно... Я не знаю, куди мені йти. Я вилізла в ялику тисовину... Я опинилася в точці, де перетинаються всі прями...»

Ось у такій імпресіоністичній манері написано всі твори, сповнені глибокого драматизму збірки Марії Косин під назвою «Куди не йдеш потяг».

Очевидно, ціі весни у розв'язному просторі українського слова сталося якесь галактичне зрушення. І небо подарувало нам доленосні явища молоді літератури у всіх жанрах. Нас просто потрясло: метапроза, метапоезія і навіть метануліцистика, про яку ще далі буде мова.

Перед нами досить об'ємиста, на десять друкарських аркушів, книжка поезій із несподіваною назвою «Повстанське радіо». Та

Деля Покотиполе. Не одразу згадується що це псевдонім. Але ж який поетичний!

Мегаметафора — ось головний камертон цієї незвичної, нової, ні на що інше не схожої мексиканської поезії. Послухайте молитву із багатозначним програмним віршем «Padre»:

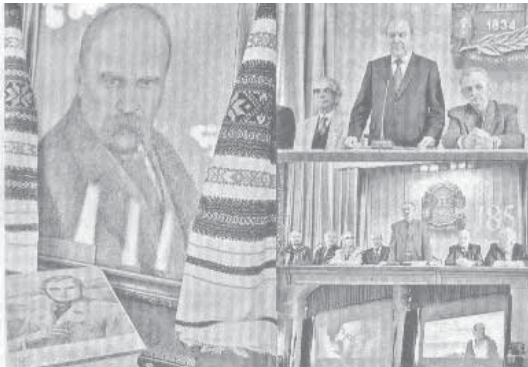
Я ослида руки в молитві
і перепало мне покаянство:
«Господи, прости,
ось моя хамуфляжна
скаратина робя...
Хай я стану ближчим до Тебе
і не лишу слідів —
я ж буду слугуєти
в Твоїй славі...» —
а Господи посміхнеться
на підкрочку носа,
моє кохання у родінні.

Знаюся я щосили змагаю себе, щоб не
цитувати до безмежності. Я не знаю, як пока-

Студенти Шевченкового університету зустрілися з новими (та попередніх років) лауреатами Шевченківської премії

На цьому разі у великий зал головного (Червоного) корпусу університету завітала Богдан Горинь (цьогорічний лауреат, лауреати 1997-го і 2008-го років Михайло Насієнко та Михайло Слабошпінський. Прийшли на зустріч із студентами також кінорежисер Олександр Денисенко — автор нового кінофільму «Тарас. Повернення», другий режисер фільму Тарас Ткаченко та молодий актор Борис Орлик — виконавець головної ролі у фільмі.

Говорили — кожен про своє розуміння величчя Шевченка. А студентам був показаний фільм Олександра Денисенка, про

кий дуже оригінально говорили і режисер його, і виконавець головної ролі. Ректор університету академік Леонід Губерський подякував гостям та студентам за творчу атмосферу зустрічі і побажав нових і нових

наближень до геніальної постаті Великого Кобзаря.

Прес-служба КНУ
ім. Тараса Шевченка

СТАНЬ ПИСЬМЕННИКОМ!

27 березня Інститут філології приймав учасників щорічного Всеукраїнського конкурсу літературної творчості "Стань письменником!". Конкурс проводить кафедра історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості. Талановиті учні 10–11 класів узяли участь у змаганні традиційно за шістьма номінаціями: "Поезія", "Проза", "Драматургія", "Публіцистика", "Переклад", "Літературна рецензія". Найбільше було поетів – понад 80 заявок. А от драматурги унікальні – 4 учасники. Журі конкурсу неодноразово перечитало кожен твір школярів.

Завідувач кафедри Людмила Грицик детально й натхненно розповіла про кафедру, яка є унікальною в Україні: тут працює 14 професорів! Серед викладачів кафедри чимало письменників, членів НСПУ. Готує бакалаврів із літературної творчості, яка буде цікавою юним митцям слова. Людмила Василівна переконує: тут студенти отримують ґрунтовні базові знання, а всі наполегливі неодмінно знаходять себе у професії. Це підтвердили студенти й випускники кафедри: Ігор Астапенко (поет, викладач НМУ імені О. О. Богомольця), Людмила Дядченко (віце-президент Асоціації українських письменників, співробітник Всеукраїнського навчально-наукового центру шевченкознавства), Катерина Бова (координатор проєктів у Мистецькому Арсеналі), Юлія Джугастрянська (поетеса, перекладач, лауреат премії імені Рильського-2019), Світлана Богданець (координатор "Щербенко Арт Центру"). Усі ці люди молоді й продуктивні. Займаються тим, що їм до душі й переконують: усе в наших руках, варто працювати та ставати кимось, передусім – для себе самих.

Гостям провели екскурсію корпусом студенти-літтворці 4-го курсу. А в Мистецькій залі їм розповіли про широкі можливості в Інституті філології: навчання в літературній студії імені Максима Рильського (запрошував директор Центру літтворчості

Михайло Наєнко), можливість друкуватися в університетських альманахах "Сполучник" і "Сві-й-танок". Власне, наші студенти й самі засновують цікаві проекти. Приклад – видавничо-мистецький проект Світлани Вертоли (4 курс літтворчості) "Твоя поетична листівка", що об'єднує поетів та ілюстраторів з усієї України. Або ж перша українська платформа відеопоезії "Суб'єктив", співзасновницями якої є наші студентки Софія Безверха, Ілона Червоткіна та Леся Зеліско. Аспірантка Яніна Дияк займається Всеукраїнським поетичним конкурсом "Гайвороння". Ще наші студенти організовують власні творчі кола, як-от Літературний орден св. Зіберта Світлого.

Шановні старшокласники, вітаємо вас із участю та перемогами в конкурсі "Стань письменником" і чекаємо в Інституті вже як абітурієнтів, студентів. У нас цікаво й пізнавально.

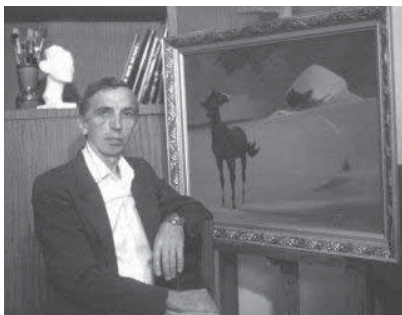
Світлини Юлії КУЗЬМЕНКО і Валерія ПОПОВА

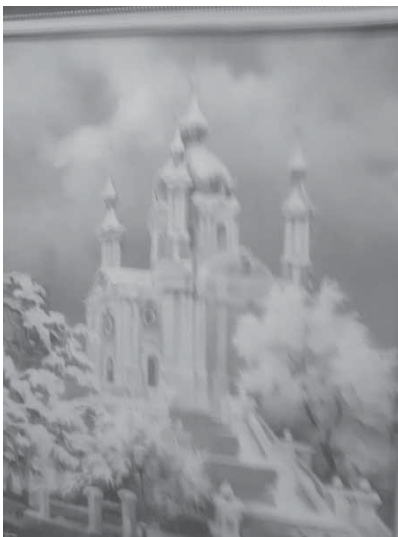
"БЕЗМЕЖНА ГЛИБИНА ПРОСТОРУ"

Так Гоголь визначав справжність поезії. І хоча приклад для ілюстрації думки обрав не найкращий у російській літературі (не араб Пушкін, а шотландець Лермонтов володів саме таким даром: глибиною простору!), але підмічено загалом не стільки правильно, як істинно. Бо ця особливість мистецтва стосується всіх видів творчості. Якщо, наприклад, живописець оволодів на полотні глибиною простору – він уже геній. 22 травня (у Шевченків день) нагадати про це не буде зайвим. Таку особливість творчості помітили свого часу романтики (рубіж XVIII–XIX ст.), згодом їхню естафету підхопили експресіоністи та імпресіоністи (протестуючи проти одноплосинних реалістів), а таку науку сьогодні блискуче демонструє тонкий живописець Петро Ткаченко. У давніші роки я знав його більше як журналістського графіка, а, виявляється, він дуже глибокий живописець: героїчна історія, безмежний пейзаж, засніжена Шевченкова Катерина, церковні собори, що летять до небес – це його рідна художня стихія. Його нова художня виставка – явище, яке полонить і не відпускає від себе.

У моїй колекції є копія його картини, на якій зображено молодого коника-лошака після ранкового сніданку. 22 травня 2019 р. я побачив її оригінал. Хвилюванню не було меж. Петро Харитонович уміє романтизувати "кінську тему" в будь-яких життєвих ситуаціях. Зокрема – в історичних. Зросійщеного малороса Нестора Махна, наприклад, не можна сприймати однозначно. І насамперед тому, що він, засліплений імперською в'язницею, у своєму анархістському світі так і не зумів побачити Україну. Петро Ткаченко "схопив" його в момент приборкування коня, коли той, як і анарх-вершник на ньому, на мить застиг серед степу, дуже міцно закусивши вудила. З боку мистецького – це справжній шедевр. Як і одинокий летючий кінь, котрий у художника мчить чи то в небесній, чи земно-вогняній стихії. Про несподівані художні знахідки Петра Ткаченка і його виставку захопливо говорили не тільки такі дилетанти, як я, а й справжні

фахівці у галузі мистецтва. Єдине, у чому я їм заперечував, то це у спробі зарахувати творчість Петра Ткаченка до галузі реалізму. Українська душа, якщо вона справді українська, завжди була вищою за реалізм, вона постійно прагнула романтичної й експресивної імпресії. У цьому і її особливість як творчої натури, і, мабуть, велика біда. Револьюційні порухи в неї завжди зроджувалися на романтичній хвилі, а до влади, до керування собою вона майже завжди допускала негідників-реалістів. Девіз же в них який? Побільше накрасти і безпардонно обдурювати свій електорат. Наш Великий Кобзар думав про це повсякденно, що відбито, зокрема, і в одному з полотен Петра Ткаченка. На ньому він проходить мимо т. зв. "медного всадника" Петербурга і думає про те ж, що й перше думав: *"Раби, подножки, грязь Москви..."*, *"Це той первий, що розпинав нашу Україну, а вторая – доконала вдову-сиротину"*. На світлині, що розміщена першою під цим текстом, Петро Ткаченко стоїть біля "мого" коника. Той, як сказано вище, щойно лиш поснідав зі скирти сіна і тепер виглядає, де ж забарилася його наречена? Вічна й невичерпна тема! І стосується вона всього життя-буття людського. Петро Ткаченко бачить його й під збільшувальним склом, але й ніби в шовковому серпанку. Бо ж життя загалом не пізнаване; воно завжди постає перед тобою ніби віддаленим і тому в прикритті загадкового серпанку. Ми рухаємося до нього повсякчас, хочемо таки пізнати його глибше і в цьому значною мірою допомагає нам таке тонке мистецтво, яким по-особливому володіє Петро Ткаченко. Многих йому літ і нових творчих перемог.

Світлини Михайла НАЄНКА

**"СХІДНИЙ ЕКСПРЕС" ЛЮДМИЛИ ДЯДЧЕНКО:
"МАБУТЬ, ПОРА МЕНІ ПОЧИНАТИ
ВІРИТИ В ДОЛЮ..."**

Приємна й щира бесіда з Людмилою Дядченко, співробітницею Всеукраїнського навчально-наукового центру шевченкознавства в Інституті філології. Людмила також – віце-президент Асоціації українських письменників, поетеса, перекладач. Багато зробила для Центру літературної творчості ІФ, що відкрився два роки тому. Вона встигає брати участь в українських та закордонних поетичних фестивалях, мандрувати й надихатися спілкуванням із людьми, з якими лишаються тільки найтепліші спогади. А до нас зі Сходу привозить свіжі ідеї та враження!

– Людмילו, протягом півроку постійно з'являлася інформація про твою поезію та Схід: то переклади азербайджанською мовою твоїх віршів, то міжнародні літературні фестивалі в Туреччині, то інтерв'ю арабському літературному журналу. Як ти знайшла чи тебе знайшли ці події?

– Я настільки ледача й невміла в промоції себе, що просто неспроможна щось знайти. Колеги катаються Україною, виступаючи, вечори поетичні організовують. Це правильно, мабуть. Але в мене немає на це ні сил, ні ентузіазму. Та, напевно, й інтересу. Потреба писати сильніша, ніж читати написане. Однак, як стверджує українська народна мудрість, судженого й конем не об'їдеш (сміється). Так і вийшло з усіма моїми східними рейдами. Спочатку восени надрукували переклади моїх 12 віршів у головній мистецькій газеті Азербайджану *KaspiAz*. Пораділа трохи, якщо чесно.

Потім Літературний журнал в Об'єднаних Арабських Еміратах в особі головного редактора постукав, аби взяти інтерв'ю. Це було ще більш несподівано, та й питання цікаві. Не знаю лише, що там у підсумку вийшло, адже арабської мови не втну. Але літери красиві. Після цього прийшло офіційне запрошення на 18-й Міжнародний фестиваль "Вечори Сапанджі", що в Сакар'ї. Згадую, ностальгуючи, бо ця подія мені емоційно дала багато.

А ще через два місяці був XI Міжнародний фестиваль поезії та літератури в Стамбулі.

– Який відбувся обмін творчістю, думками, новим та цікавим для нас, який досвід чи ідеї ти привезла?

– Щодо поетичних "Вечорів", то такій організації може позаздрити навіть стамбульський фестиваль: за 5 офіційних днів ми з іншими учасниками мали понад десять виступів, тобто по 2–3 щодня. Я за рік в Україні скільки не читала віршів (сміється). Організатори запросили поетів із семи країн та своїх авторів скликали з усієї Туреччини. Там було більше ніж тридцять п'ять поетів! Усі зацікавлені в пошуках нових талантів, вони всіх згуртували, забезпечили достойні умови проживання та польоту, потішили подарунками. У нас зазвичай ті самі обличчя на всіх заходах блискають, уже втомлюють іноді.

До всього – це дуже привітні люди: відчувала себе вдома й не хотіла нікуди їхати звідти. У гуманітарному ліцеї, де ми читали, молодь просто не відпускала з питаннями й автографами. Одна студентка брала з мене слово, що я повернуся. До того ж я спостерігала, як працює система освіти там: діти й педагоги товаришують, вільно спілкуються, діляться особистим.

Що ж до фестивалю в Стамбулі, то він мене врятував. Тобто – люди, а не фестиваль буквально. Якраз був досить складний період в особистому житті, і на такій хвилі прилетіла туди. Саме там друзі (уже можу так назвати деяких поетів) витягнули мене з емоційної ями: по прильоті в Київ, розглядаючи фото, я раптом побачила, що знову сміялася. Отже, життя триває. Тому я привезла звідти не зовсім ідеї чи досвід (хоч як же без них), а значно більше – себе.

– Здається, що тобі там, як удома, якщо виходити з того, що дім лікує... А якісь яскраві не літературні життєві випадки трапилися в мандрах?

– Після закриття фестивалю в Сакарї я розплакалася, аж так було щемко. Від чого? Від того, що мусиш прощатися з близькими тобі людьми. Я їх уперше бачила. Може, більше й не побачу, але поруч із ними я прожила справді наповнено кожную хвилину. Це ріднить.

Так-от, наплакалася я, приїхала в аеропорт, посадила на літак поетку з Боснії, а сама... запізнилася на свій літак до Києва! Час ще є, але на борт уже не пускають. Стою, плачу, тоді бігаю шукаю авіакомпанію (і все ще плачу), потім чую ціну за новий квиток – і просто реву, бо не маю такої суми при собі. І раптом з-за спини виходить якийсь хлопчина, простягає гроші тій тітоньці за склом і дає мені квиток зі словами (англійською, звісно): "Перестань плакати і їдь додому, до мами". І пішов собі геть. То був шок. Не травматичний, але шок. Я ще хлипала аж до свого вечірнього рейсу, не вірячи що таке буває. Це вам не література, це значно цікавіше: вибрики життя. І насправді життя чогось хотіло мене навчити чи нагадати про щось. Може, що справжні чоловіки саме такі: приходять прибрати дрова, яких наламала жінка.

Після цієї історії мені з аеропортами як пороблено, бо коли приїхала на фестиваль у Стамбул, то знову з пригодами. Після двогодинних проходжень контролю через черги була вже не приямі, тож хутко побігла на вихід, де мене зустрічали поетка з Ізраїлю та актор із Туреччини, з якими ми раніше подружилися. Тож коли тепер обнімалися й пищали від радості зустрічі, то люд навколо зглядався й реготав ще гучніше. От ми виходимо на вулицю, а вони мене й питають, чого це я без куртки прилетіла. І тут я розумію, що залишила своє нове пальто й парасольку просто біля видачі багажу. На щастя, упросила якогось працівника пустити мене через зелений коридор. Він допоміг, але дуже махав пальцем, аби я була уважна.

І вже за вечерею, після відкриття фестивалю, усі учасники обговорювали, як Дядченко загубила своє пальто, а в наступні дні питали: "Пальто на тобі? Парасолька в руках? Так, тепер можна йти".

– Ти згадувала про доленосні речі. Чи сама ти віриш у долю?

– В інтерв'ю арабському літературному журналу, відповідаючи на запитання, яка книга найбільше на мене вплинула, я говорила про Оскара Уайльда та його ідею: що краще ми розуміємося в мистецтві, то стаємо більш байдужі до життя. І дивина: п'ятнадцять років я не могла поїхати до Парижа, аби покласти квіти Генію на могилу. А от після інтерв'ю раптом цілком випадково вдалося. І лише тепер розумію, що це сталося саме в день його народження!!! То, мабуть, пора мені починати вірити в долю...

- Lyudmila Ostginko

1. *What is the main purpose of the text?*
 2. *What is the author's attitude towards the subject?*
 3. *What is the main idea of the text?*
 4. *What is the author's main argument?*
 5. *What is the author's conclusion?*
 6. *What is the author's main point?*
 7. *What is the author's main message?*
 8. *What is the author's main theme?*
 9. *What is the author's main topic?*
 10. *What is the author's main subject?*
 11. *What is the author's main focus?*
 12. *What is the author's main concern?*
 13. *What is the author's main interest?*
 14. *What is the author's main goal?*
 15. *What is the author's main objective?*
 16. *What is the author's main purpose?*
 17. *What is the author's main aim?*
 18. *What is the author's main intention?*
 19. *What is the author's main motive?*
 20. *What is the author's main reason?*
 21. *What is the author's main cause?*
 22. *What is the author's main effect?*
 23. *What is the author's main result?*
 24. *What is the author's main outcome?*
 25. *What is the author's main consequence?*
 26. *What is the author's main impact?*
 27. *What is the author's main influence?*
 28. *What is the author's main power?*
 29. *What is the author's main strength?*
 30. *What is the author's main weakness?*
 31. *What is the author's main flaw?*
 32. *What is the author's main defect?*
 33. *What is the author's main fault?*
 34. *What is the author's main error?*
 35. *What is the author's main mistake?*
 36. *What is the author's main blunder?*
 37. *What is the author's main oversight?*
 38. *What is the author's main omission?*
 39. *What is the author's main commission?*
 40. *What is the author's main transgression?*
 41. *What is the author's main violation?*
 42. *What is the author's main breach?*
 43. *What is the author's main infringement?*
 44. *What is the author's main transgression?*
 45. *What is the author's main violation?*
 46. *What is the author's main breach?*
 47. *What is the author's main infringement?*
 48. *What is the author's main transgression?*
 49. *What is the author's main violation?*
 50. *What is the author's main breach?*
 51. *What is the author's main infringement?*
 52. *What is the author's main transgression?*
 53. *What is the author's main violation?*
 54. *What is the author's main breach?*
 55. *What is the author's main infringement?*
 56. *What is the author's main transgression?*
 57. *What is the author's main violation?*
 58. *What is the author's main breach?*
 59. *What is the author's main infringement?*
 60. *What is the author's main transgression?*
 61. *What is the author's main violation?*
 62. *What is the author's main breach?*
 63. *What is the author's main infringement?*
 64. *What is the author's main transgression?*
 65. *What is the author's main violation?*
 66. *What is the author's main breach?*
 67. *What is the author's main infringement?*
 68. *What is the author's main transgression?*
 69. *What is the author's main violation?*
 70. *What is the author's main breach?*
 71. *What is the author's main infringement?*
 72. *What is the author's main transgression?*
 73. *What is the author's main violation?*
 74. *What is the author's main breach?*
 75. *What is the author's main infringement?*
 76. *What is the author's main transgression?*
 77. *What is the author's main violation?*
 78. *What is the author's main breach?*
 79. *What is the author's main infringement?*
 80. *What is the author's main transgression?*
 81. *What is the author's main violation?*
 82. *What is the author's main breach?*
 83. *What is the author's main infringement?*
 84. *What is the author's main transgression?*
 85. *What is the author's main violation?*
 86. *What is the author's main breach?*
 87. *What is the author's main infringement?*
 88. *What is the author's main transgression?*
 89. *What is the author's main violation?*
 90. *What is the author's main breach?*
 91. *What is the author's main infringement?*
 92. *What is the author's main transgression?*
 93. *What is the author's main violation?*
 94. *What is the author's main breach?*
 95. *What is the author's main infringement?*
 96. *What is the author's main transgression?*
 97. *What is the author's main violation?*
 98. *What is the author's main breach?*
 99. *What is the author's main infringement?*
 100. *What is the author's main transgression?*

Therapeutische Zwecke (z.B. bei Depressionen, Angststörungen, Schlafstörungen, etc.) werden durch die Einnahme von "GABA-Mimetika" (z.B. Gabapentin, Pregabalin) erreicht, die die GABA-Produktion im Gehirn erhöhen. Diese Substanzen werden auch bei Epilepsie eingesetzt, um das Risiko von Krampfanfällen zu senken. In der Schmerztherapie werden GABA-Mimetika zur Behandlung von chronischen Schmerzen eingesetzt.

[illegible][illegible][illegible]

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

RESEARCH AT

A

1

ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ – ЦЕ БРЕНД!

Травень – час натхнення та передлітніх очікувань. Мрії, однак, здійснюються переважно так, як їм того захочеться самим. Хтось мріє успішно завершити навчання, хтось – ненадовго повернутися в Alma Mater. Водночас, не забувати про творчість.

Здається, що всі мрії здійснилися цієї середи в нашому Інституті. Актова зала приймала випускників унікальної спеціальності "літературна творчість", що була започаткована 20 років тому. Випускники розказали, чим живуть нині. І могли послухати своїх наступників на літературному конкурсі "Жива троянда". Цього разу – лише поезія. Хоча ми й знаємо, що літтворці мають хист до прози, драматургії, критики та синтезу різних мистецтв (як-от це доводять знамениті вже проекти "Твоя поетична листівка" Світлани Вертоли та студія відеопоезії "Суб'єктив", співзасновницею якої є Софія Безверха). Магістранти літтворчості презентували свої наукові напрацювання паралельно з конкурсом, що припав саме на захист дипломних робіт. Послухати вихованців зійшлася вся кафедра історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості на чолі з професором Людмилою Грицик. Людмила Василівна з теплотою згадує про перші кроки до тоді ще нової програми. Члени Спілки письменників України, зокрема Юрій Мушкетик, Володимир Яворівський, разом із тодішнім деканом філологічного факультету Михайлом Наснком ініціювали освіту професійних письменників. Ми були першопрохідцями. Пізніше в Україні розвинулася літтворчість як магістерська програма в інших університетах – Грінченка, Драгоманова... Сьогодні відкрити бакалаврат планують у Львові. Але саме команда нашого університету вдалася до експерименту, пішла на виклик та успішно його витримала. Кафедра ні від кого з випускників не чула про нудьгу чи розчарування. "Ми переконали наслідками своєї роботи, що літературна творчість – окраса і гордість Інституту", – завершила Людмила Грицик.

Із дня у день із майбутніми письменниками працюють ті, хто самі займаються різними жанрами й родами літератури. Професор кафедри Мар'яна Шаповал говорить: "Наші студенти – по-справжньому близькі нам люди". Викладачі вночі читають їхні твори, а вдень, на парах, пояснюють і показують, що ж ті написали у своїх пробах пера. Літтворчість – це 20 років досвіду й креативного навчання. Це вже 16 випусків, 160 випускників, серед яких захищено 28 кандидатів наук і вже є 2 доктори наук. 16 справжніх письменників, безліч – члени письменницьких асоціацій, СПУ, літугруповань. Мар'яна Олександрівна згадала найзірковіших, серед яких Олеся Мамчич, Юлія Джуґастрянська, Ігор Астапенко, Олег Здорик, Ліза Жарікова, Анастасія Осипенко, Людмила Дядченко, Катерина Бова... Не злічити всіх імен! Почули про сучасні літературні кола: "Свідки Слова", де "апостолом" свого часу була Марина Єщенко, прозаїк та відтепер співробітниця Центру літтворчості ІФ. Не оминути й Літературний орден ім. св. Зібберта Світлого, куди входять теперішні наші студенти.

Власне, перед конкурсом "Жива троянда" почули двох випускниць. Анна Малігон зізналася, що була амбітним поетом, дуже мріяла вступити до Інституту філології. Вона закликала завжди пробувати й вірити у власні сили. Олеся Мамчич – студентка першого набору на нову спеціальність – згадувала корисні курси Оксани Забужко та Євгена Сверстюка й запросила на "Книжковий Арсенал", де презентує цьогоріч свою збірку абсурдистських дитячих творів "Іванна і ванна".

Отже, після спогадів старших слово взяла молодь. Староста літстудії імені М. Рильського Іванна Чорна вела "Живу троянду": кожен із учасників 2, 3 та 4 курсів зачитали по одному твору. Сама Іванка разом із журі – професорами Ніною Бернадською, Анатолієм Ткаченком та Михайлом Наєнком – обирали призерів. Можна привітати Юлію Кузьменко, Анну Комар та Єгора Семенюка з успіхом на конкурсі, але призами й подарунками не обділили нікого. А головне – вдячністю, що молоді та творчі – з нами. Вони – наша історія, частинка літпроцесу. Натхнення всім і самовдосконалення, адже "письменник – це рослина багаторічна".

Світлини Валерія ПОПОВА

ШЕВЧЕНКО ЄДНАЄ НАРОДИ!

Міжнародний проект з такою назвою активно крокує Україною і світом уже шостий рік. Три останні роки – на базі КНУ імені Тараса Шевченка. Нині він розпочався 22 травня і завершився 24-го поїздкою учасників до його Канева, щоб уклонитися могилі поета. Цього року зголосилися взяти участь у проекті мешканці 18 країн світу. Підготували переклади Шевченкових творів, вивчили багато їх напам'ять різними мовами, створили відеокліпи, розіграли інсценізації за Шевченковими текстами.

Ініціатор і натхненник цього проекту – народна артистка України, актриса театру імені Івана Франка й наша (з Уманщини та Христинівки) землячка, що в Черкаській області. Найдіяльніші помічники її в цьому грандіозному клопоті – наші колишні студентки-філологи Олеся Кривопиша і Тетяна Яровицина.

22 травня підводили попередні підсумки конкурсу, вручали пам'ятні сувеніри за перші-другі-треті місця, а також Гран-прі за найбільш яскраві номери.

Вручення супроводжувалося виступами відомих артистів-музикантів, серед яких: скрипаль-віртуоз Кирило Стеценко (внук знаного композитора), Олесь Харченко з оновленим складом квартету "Явір", народні артисти Петро Панчук (виконавець ролі Тараса в спектаклях театрів імені Івана Франка та Лесі Українки) та Валентина Ковальська з колись знаменитого тріо "Золоті ключі" (Ніна Матвієнко, Марічка Миколайчук) і ще безліч дуже артистичних дівчат і хлопців.

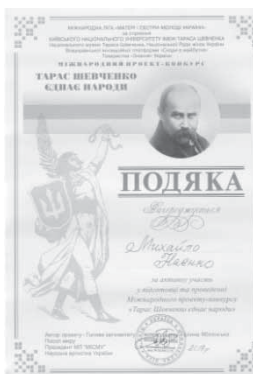
Я спостерігав за всім цим у товаристві Галини Яблонської та Валентини Ковальської. І зробив кілька знімків із цих урочистостей. У своєму виступі, одержуючи подяку за роботу в журі проекту, наголосив: ми перебуваємо в корпусі, де ще чути кроки Шевченка, адже він працював в університетській археографічній комісії й був обраний на посаду викладача живопису в університеті. Не почав працювати на цій посаді тільки тому, що перед тим його арештували на переправі через Дніпро як нібито члена Україно-слов'янського (Кирило-Мефодіївського) братства.

Життя і творчість Великого Кобзаря не перестають дивувати й захоплювати жителів усієї нашої планети, а пам'ятники йому стоять на всіх її континентах. Усього – понад 1400. Це більше, ніж усім поетам світу разом узятим.

Найстаршим учасникам проекту – близько ста, а наймолодшим – від 5 до 7 років.

Шануймо нашого генія і шануймося самі, бо ми того (хоча й не завжди) варті!

Світлини Михайла НАЄНКА

IN MEMORIAM

ПЕРШИЙ РІК БЕЗ МИКОЛИ ТОМЕНКА...

Центр літературної творчості Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка взяв участь у поминальному заході, про який Ніна Шаварська на своїй сторінці у ФБ опублікувала таку інформацію:

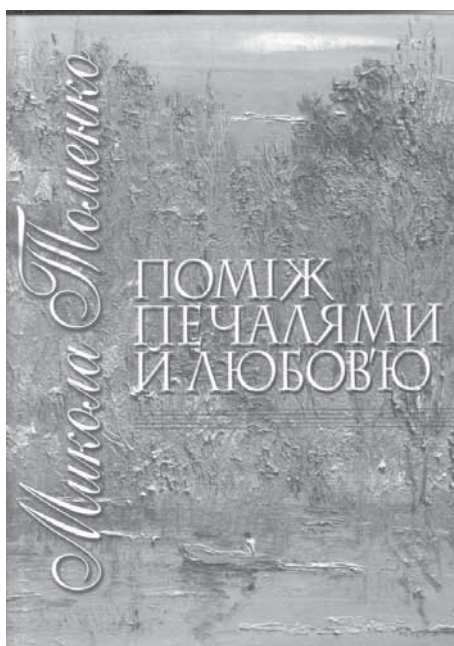
"У Національній спілці письменників України на вечорі пам'яті відомого українського поета Миколи Томенка

На радіо "Культура" сьогодні звучала моя передача, присвячена творчості Миколи Томенка. Своїми спогадами ділилися Емма Бабчук, Катерина Мотрич, Василь Неволов, Михайло Наєнко, Василь Марусик, донька Олеся і син Тарас, дружина Марія, друзі, колеги...

А ще в залі мило "агукали" внучата Серафим і Катруся, які дізнаються про свого талановитого діда тільки з його книжок...

Олександр Василенко і Оксана Калінчук виконали пісні на вірші поета. Іще довго тривали спогади за поминальним столом. Світла пам'ять ...".

На першому знімку, що нижче (це вже я кажу від себе. – *МН.*), Микола Томенко – другий праворуч. Це з однієї з останніх зустрічей нашого університетського курсу, на якому Микола був не тільки нашим однокурсником, а й моїм однокімнатником у гуртожитку. Там написано більшість його віршів, що увійшли до першої збірки поезій "Дика груша" (1967). Потім він опублікував ще багато творів різних жанрів, серед яких і тексти пісень, покладені на музику композиторами Олександром Білашем, Анатолієм Пашкевичем та ін. "Бігли коні через степ" – одна з найбільш відомих. Більшість зібрані в його книзі "Поміж печалами й любов'ю" тощо.

ВІДІЙШОВ... НЕ ЗІ СТРАХУ

Світлана Кириченко – випускниця Київського університету імені Тараса Шевченка – свою мемуарну книгу назвала так: "Люди не зі страху". Один із них – її чоловік Юрій Бадзьо. Сьогодні його поховали, а відбув він у радянські часи 7 років мордовських таборів і 5 років якутського заслання. Головне звинувачення – машинопис книги "Право жити"; це був не менш страшний для радянської влади трактат, ніж відомий "Інтернаціоналізм чи русифікація" Івана Дзюби. Досі пишуть в інтернеті, що той машинопис у нього викрало КГБ. Насправді ж ніякого викрадення не було....

Пригадую рішучий профіль Василя Стуса і малопримітного Юрія Бадзьо серед учасників якоїсь літературної імпрези в малому залі колишнього Жовтневого палацу. Я був тоді п'ятикурсником Шевченкового університету. А коли через багато років став працювати в академічному Інституті літератури, то мені лиш показували кімнати і столи, де працювали Юрій Бадзьо і Світлана Кириченко. "Екскурсоводом" був Григорій Сивокінь. У ті роки мені пошепки розповіли, що машинопис згаданої праці Юрія "випросив" у нього на кілька днів ще й нині відомий чоловік, аби використати для читання лекцій студентам. Через місяць сказав Юрію: суши сухарі, бо я вже почав; у мене в квартирі був обшук і твій машинопис шукачі забрали з собою. Насправді той чоловік сам відніс рукопис до КГБ (як таємний співробітник того органу), і Юрій одержав згадані 7 і 5 років. Ще через багато років я запитав у Юрія по телефону, чи таке справді було, і мені відповіла Світлана: вона про це написала в згаданих мемуарах "Люди не зі страху". Вона додала там, що той кадебешник був присутнім навіть на суді Юрія. Тихенько стояв у куточку судової зали.

Я подякував за цю інформацію, але дзвонив до Бадзів я з іншого приводу: аби уточнити джерело, із якого я використав цитату Юрія у своїй "Історії українського літературознавства". Її мені підказали Григорій Сивокінь чи Михайлина Коцюбинська... Забулося вже, бо ж минуло понад 40 років.

На похорон Юрія прийшли, здебільшого, позосталі дисиденти-каторжники: Олесь Шевченко, Василь Овсієнко, Степан Хмара... Виступали також депутат Іван Засць, поет Олександр Сопронюк, представники зарубіжної україністики, молодіжного крила українського руху тощо. З тих установ, де Юрій і Світлана в молодості були аспірантами, співробітниками, ніхто не прийшов. Як і зі Спільноти письменників, до якої Юрія прийнято 1996 року. Для них він, очевидно, досі залишається дисидентом. Зате прийшли співробітники Інституту філософії, в якому і Юрій, і Світлана після каторги певний час працювали науковими співробітниками.

Під час виступів на Байковому цвинтарі було згадано слова Василя Симоненка, якими Юрій освідчувався в любові до Світлани... Цитував їх наш колишній студент Василь Овсієнко.

"Життя коротке, але вічна штука

І неглибоке творче ремесло", –

писав колись Іван Якович Франко...

Царство небесне....

Світлини Михайла Наєнка

РОМАН ГЕОРГІЙОВИЧ – ОВВА!

Роман Майборода так несподівано відійшов, що дух перехопило.... Такий баритон, такі оперні партії! І не тільки такі відомі, як Микола з "Наталки..." Лисенка, Мазепа – з однойменної опери Чайковського, Фігаро з "Цирюльника", а й дивовижно складні, як Амонасро тощо.

Пам'ятаю його вже "закінченим" студентом Музучилища імені Глієра. Він приятелював із Сашком – драматичним тенором, про якого я опублікував нарис "Сашко з голубого полісся". Потім вони роз'їхалися – Сашко співав із Марією Бієшу в Кишиневі, потім – у Свердловську, в Мінську, а Роман залишився постійним солістом Київської опери. Перетнулися на якомусь етапі в більярдному клубі та згадали роки музучилища. Він був дуже культурним і першокласним більярдистом. Якщо Олександр Білаш усіх дивував гарматним ударом, від якого борти більярдного стола не знали, куди діватися, то Роман бив винятково академічно й навдивовижу точно. Його, здається, мало хто обігрував. Єдина в нього вада була – часто вибігав покурити, і та цигарка, можливо, йому й прискорила фінал.

Зустрілися випадково десь у районі Золотих воріт минулої зими. Він скаржився, що в Києві немає культурного товариства, у якому можна було б пограти в більярд не за бізнесові ставки, а просто так, по-спортивному. Я сказав, що колись можна буде приєднатися до університетських турнірів, але час плив, плив і, на превеликий жаль, зупинився.

Із фольклору про Романа: Колись я запросив Діану Гнатівну, аби вона взяла участь у навчальному фільмі про Івана Котляревського. Щоб виконала відомі пісні Наталки з однойменної опери Миколи Лисенка. А Петрові пісні погодився виконати сам Іван Семенович Козловський. Зберігся в мене його лист із цього приводу (режисер – Петро Артеменко). Так-от, Діана Петриненко під час наших кількох розмов про те та про се, розповіла, як вона колись ішла Золоторітською вулицею (була вона колись Підвальною) і зустріла Романчика-підлітка; він біг кудись з аво-

ською, а в ній штук п'ять зелених порожніх пляшок. "Куди це ти, Романчику, біжиш? – спитала я. Він швиденько відповів: "Дядько Платон із дядьком Малишком пишуть пісні, а я їм ношу пиво....". Роман, між іншим, у дитинстві частіше жив із дядьком Платоном, ніж із татом Георгієм. Так якось у них складалося. Тепер Роман носитиме всім їм пиво десь там, на небесах.

Спочатку було прощання з ним у фойє Національної опери. Сумне слово виголосив генеральний директор театру Петро Чуприна, якого пам'ятаю ще студентом Музучилища імені Глієра, потім звучали жалібні хори на крилосі театру, сам Роман (у запису) виконав для себе унікальну арію "Ріголетто", потім промовив міністр культури Євген Нищук, і процесія рушила в бік Володимирського собору та Байкового цвинтаря. Фінальна частина прощання – довгонестихаючі аплодисменти, яких Роман, звичайно, уже не чув...

Серед учасників траурної церемонії було багато відомих людей з музично-артистичного світу: рідня небіжчика, Мирослав Вантух (художній керівник ансамблю Вірського), колишній ректор консерваторії Володимир Рожок, солісти й учасники хору та оркестру оперного театру (волторніст Василь Пилипчак, зокрема), представники адміністрації президента тощо. Було сумно, звичайно, та Леся колись сказала про цвинтар, на якому лежать відомі люди – окрасу нації: "Тут більше урочистості, ніж суму". Не стало сьогодні одного з останніх представників великого роду музикантів Майбородів. Є ще діти, внуки. Та в них усе попереду. У вірші "Як ховали Майбороди Малишка" Іван Драч писав ніби про Романа:

*"У небо полинув, легкий, як пір'їна, –
Внизу замерзала од сліз Україна".*

Світлини Михайла Насенка

ШІСТДЕСЯТНИКИ ПАДАЮТЬ, ЯК ЗОРІ ЛІТНЬОЇ НОЧІ...

Цього разу – шістдесятниця. Ніла Крюкова. Народна артистка, Герой України. Печаль невимовна...

Ці кілька стопкадрів я взяв із телефільму, у якому протягом години чи й більше Вона читає "Собор" Олесь Гончара. На окремих кадрах Вона промовляє слова роману: *"Найкоротші в світі ночі – ночі закоханих"*. Найчистіша сльоза викотилася в ту мить і з її очей... То – сльоза всієї України. Кришталево чистої, а часом такої дурної, як сто ціпів: бо ж у соборі, що позад Неї, не молитва за життя звучить, а зберігаються вороги життя – нітрати. У кращі світи Ніла відлетіла при гарній сонячній погоді 7 жовтня 2018 р. Летіла спочатку із дуже урочисто-печального собору у Видубецькому монастирі, а потім – із центральної алеї на Байковому цвинтарі. Говорили сумні слова про неї поет Дмитро Павличко, міністр Євген Нищук, директор філармонії Дмитро Остапенко, колишній депутат Іван Заєць та ін. Заповітні пісні над могилою виконав керівник "Хореї козацької" Тарас Компаніченко. Подякувала всім учасникам похоронної процесії дочка Ніли Мирослава.

Шанувальників її таланту за життя було багато. Серед них Олесь Гончар, а найбільший – Григор Тютюнник. Виходжу колись із її сольного концерту (читала вона "Твою зорю" Гончара і дві чи три новели Григора, зокрема "Кізоньку"), а біля виходу з філармонії стоїть Григор з оберемком квітів. Для неї, для Ніли..

Ближче ми з нею познайомилися під час поїздок на різні Дні літератури і мистецтва. Вона була майже завжди в товаристві Діани Петриненко та Ганни Чубач. Вони потім бували на моїх ранніх ювілеях, а одного разу крізь пургу (березневі планети!) та крізь ламання машин і шоферів привіз я Нілу на Шевченківський ранок у головний (червоний) корпус університету. Вона годину читала студентам Шевченка, а потім ми ледве встигли добігти на 12 годину до Оперного театру, де в неї мав бути ще й "прогон" Шевченківського вечірнього концерту.

А колись недільного дня (надворі неймовірна спека!) вона телефонує з розпачем: "Ой, завтра Мирослава захищає дипломну роботу, а немає зовнішньої рецензії. Один обіцяв, що напише – і десь пропав". "Вези, – кажу, – сюди свою дипломницю, і я відрецензую". Приїхала сама, без дипломниці. Але з дипломною роботою. Ми її швиденько відрецензували, а вона ще встигла розповісти байку, як у їхньому (чи сусідньому) селі один жартун сказав дружині комбайнера: *"Сьогодні твого комбайнера відправляють на збирання цілинного врожаю, у Казахстані, то віднеси йому ватні штани, валянки, козух на дорогу й побільше сухарів"*. Приперла та дружина в поле всю оту "снєдь", а надворі ж понад 30 градусів спеки, і комбайнер подумав, що в жінки всі підшипники посипались. Реготали ми разом з усім її селом до знемоги, бо подібні розіграші траплялися в кожному селі. Взагалі, Ніла була великою сміхотухою, любителькою пореготати з багатьох приводів, і це був один із козирів її сатиричних репертуарів. Хоча й героїчну поезію вона любила неймовірно і тому могла читати Шевченка годинами, а "Марусю Чурай" Ліни Костенко подавала так, що влада тремтіла до сказу після кожного її концерту (з бандуристкою Галиною Менкуш). Саме після їхнього виконання "Марусі..." Ліна Костенко вліпила ляпаса директору філармонії за те, що він відмінив читання "Марусі..." у філармонії й переніс те читання у закуток заводського клубу "Арсенал".

За 12 років її нещастя (прикута до ліжка й візка) я лише раз розмовляв з Мирославою, а до

неї підходив на сцену, коли вона, будучи у візку, дала останній у своєму житті двогодинний концерт-реквієм. По телефону якогось там року єдиний раз почув її слова: *"Не треба мене такою провідувати і бачити"*. А мені чувся її могутній голос-заклик під вікнами академічних інститутів (вул. Грушевського, 4), коли разом із колоною демонстрантів вона йшла до Верховної ради, щоб піднести гарбуза Союзу РСР і Росії: *"Україно – годі спати! Йдемо волю здобувати!"*.

Незабутня Нілочко, хай тобі на небесах згадуються тільки найсолодші миті твого такого нещадного до тебе життя!

*Світлини Михайла Наєнка
(окремі світлини з інтернет-ресурсу)*

РОКСОЛЯНА

Саме так. Бо просто "РоксолАна" – це та, що в ханських по-
коях була "новою володаркою". А РоксолЯна Зорівчак була во-
лодаркою в національній філології. Усі навперебій атестують її
як перекладачку. "Перекладач" – це функція, а філологія – це
душа. РоксолЯна була душею в романо-германській, національ-
ній філології. З ухилом у британський світ. Про це засвідчив і
збірник праць на її пошану, виданий 10 років тому. Одна тисяча
сторінок битого тексту найрізноманітніших авторів-філологів!

У нас були нібито різні "профілі" занять, але на ниві націо-
нальної філології наші шляхи інколи перетиналися. Тому вона
й запросила мене взяти участь у тому збірнику. Моя стаття там
присвячувалася нашій ренесансно-бароковій літературі.
Зустрічалися ми інколи й тет-а-тет, але до збірника запросила
телефоном. Подзвонила міським телефоном із далекого Львова
і отак просто запросила....

Прийми її праведну душу, Господи...

НЕЗВОРУШНА У ВОГНЯХ

Я побачив її вперше, будучи п'ятикурсником КДУ імені Тараса Шевченка. Побачив усю в білих фалдах, як графиню із якогось XVIII ст. Їй услід хтось так і сказав: "Графиня...". А вона пішла з гордо піднесеною головою на якусь літературну імпрезу в академічних інститутах, що були на тодішній вулиці Кірова, 4. Я буквально остовпів тоді від такого видовища.

А вчора випадково прослухав на Першому радіоканалі радіофільм про цю графиню: Марію Капніст – внучку того Василя Капніста, який у 1798 році опублікував поему "Ябеда" з гострою критикою російської колоніальної політики в українських краях. Почутий радіофільм звучав як справді фільм – з усіма звуковими, словесними та іншими атрибутами. Вислухав я його на одному подиху, як у школярські роки слухав на детекторному приймачі театр перед мікрофоном: про нещасну Ганну й застреленого Михайла із "Землі" Ольги Кобилянської, про Гафійку й Марка з "Fata Morgana" Михайла Коцюбинського, про героїв "Захара Беркута" з однойменної повісті Івана Франка тощо, але ще з більшими мистецькими враженнями, які виплекала нині велика майстриня Нелля Даниленко. Це нею винайдений жанр, у який вона залучила найкращі артистичні сили сучасності – народних артистів Раїсу Недашківську, Олексія Богдановича, Ларису Хоролець та ін., патріарха Філарета, кінорежисера Олега Бійму та різні оркестрові фрагменти й кіносцени. З них постала "графиня" з усіма трагедіями, які випали на долю цієї дивовижної жінки: ленінсько-сталінські табори, родинні біди, акторські випадковості й закономірності (зіграла в понад ста фільмах різних відьм, чаклунок та іншу нечисту силу). І це в умовах, коли навіть єдину рідну дочку в неї відсудив "самий справедливий в мире советский суд". Суцільна символіка – навіть смерть: після автокатастрофи вона заповіла поховати її на Полтавщині поруч із знаменитим дідом-прадідом Василем Капністом. А відспівували її у Володимирському соборі, де з ікон їй являлися одного разу найсвятіші святі: її випадково зачинили

були у Володимирському соборі; вона провела там найкошмарнішу ніч, і ті святі почали сходити до неї з ікон, як із загадкового потойбіччя чи з якогось забуття...

Рік тому я гостро критикував Перший радіоканал за те, що з нього вилучено всі літературно-мистецькі передачі (стаття "Літературу ліквідовано як клас" у газеті "Літературна Україна"). У когось-таки вистачило ума-розуму повернути на Перший канал мистецтво слова, і Нелля Іванівна Даниленко робить це з винятковою винахідливістю.

Світлини з інтернет-ресурсу

ЕДЕЛЬВЕЙС ЛЕОНІДА КИСЕЛЬОВА

Едельвейс (по-нашому білотка) виростає з каменя. Леонід Кисельов пробив камінь радянської рутини в літературі 50-х років ХХ ст., коли це вже робили Іван Драч, Микола Вінграновський, Василь Симоненко. Своїм "Зоряним інтегралом" пробивалася з каменя й Ліна Костенко.

Леонід Кисельов присвячував вірші Івану Драчу, Миколі Вінграновському і, звичайно, Тарасу Шевченку. Перекладав також їхні твори російською. З Шевченка, з української мови та ще з народної пісні він виростав так, як з магми виростає родючий ґрунт. Поступово, з потугами, але виростає...

Дорогі дітки, що вчаться на письменників! Повторюю не вперше: "Не бійтесь бути геніальними!". Леонід пішов за обрій у двадцять два, а став геніальним уже в сімнадцять. Коли написав у вірші "Царі": *"За долгую историю России – Ни одного хорошего царя"*; коли висловив у вірші "Я позабуду все обиды": *"И всё на свете только песня // На украинском языке"*, коли був упевнений у вірші-поемі "Катерина", що: *"Доки буде жити Україна // В теплім хлібі, в барвних снах дітей – // Йтиме білим полем Катерина // З немовлям, притнутим до грудей"*.

У Музеї української літератури (Київ) щойно відбулася презентація двотомного видання творів поета та спогадів про нього. Виступи багатьох учасників презентації показали, що Леонід Кисельов – не музейний експонат. Він живий і діє, як вулкан. Його однокурсник по Київському університету Сергій Борщевський сказав: *"Він перейшов у поезії з російської мови на українську, бо вільна людина не може творити мовою окупанта. Леонід був насамперед вільною людиною"*.

Р. С. Коли фольклористи Київського університету на чолі з активісткою Лідією Дунаєвською хотіли провести вечір пам'яті Леоніда (початок 70-х років ХХ ст.), то дали вечору таку назву: *"И всё на свете только песня на украинском языке"*. Партійний секретар узяв тоді за петельки декана філологічного факультету, і той здер оголошення про такий вечір власною рукою. Потім

НІНА СТЕПАНІВНА – ЗА ОБРІЄМ...

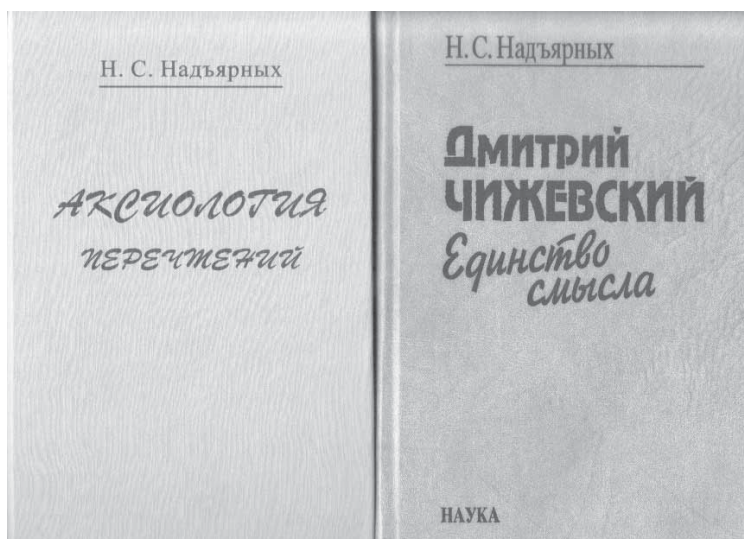
Відламався цілий материк України в Москві – Ніна Степанівна Над'ярних. Вона починала наукову роботу в нашому Інституті літератури імені Тараса Шевченка АН України; потім вийшла заміж і чоловіка направили в Москву на військову службу. Багато років завідувала відділом Літератур народів СРСР у Всесоюзній академії наук і всі дисертації з українського літературознавства вона благословляла позитивно. Мою докторську, докторські Віталія Дончика, Григорія Сивокона, Валентини Нарівської, Нінель Заверталюк із Дніпра та ін. Досліджувала в останні роки наукову спадщину найбільшого літературознавця і філософа України ХХ ст. Дмитра Івановича Чижевського. Листувалися ми з нею до самого нападу Кремля на українські землі... Земля Вам пухом, дорога старша товаришко!

Наведу один її лист з передруку.

Дорогой Михаил Кузьмич!

Я получила Ваше поздравление и книги (мова йшла про чергові випуски збірників "Філологічних семінарів". – М. Н.). За всё – низжайшее спасибо; в который уже раз хочу повторить: Вы делаете огромное дело (своими) "Филологическими семинарами" – научное и просветительское в самом значительном, но почему-то, отнюдь, ныне забытом значении, слова. Удачи Вам и понимания!

Ответить во-время никак не могла: одновременно шли в редподготовке три громоздких труда, к которым я причастна. Только сейчас кое-как отхожу от напряжения: в "науке" всё ведь по-старому – и жёсткий режим и сама "фабрика" делания книги (йшлося конкретно про книгу авторки "Дмитрий Чижевский: Единство смысла", 2005. – М. Н.). Оно-то хорошо, конечно, но как трудно... Всего Вам доброго! Ваша Нина Степановна.

45 РОКІВ БЕЗ МИХАЙЛА ГРИШКА

Такого унікального голосу (героїчний баритон!) не було в жодній країні світу. Ще будучи пастушком, я, бувало, як почую по радіо якусь пісню у його виконанні, то потім мугикаю її протягом цілого дня, завертаючи козу чи корову...

Щастя зустрітися з ним особисто трапилося, коли вже був п'ятикурсником університету. Профком тоді організував із ним зустріч. Усі його ждуть-чекають у залі жовтого корпусу університету, а його нема та й нема. Я питаю профорга (тоді ним був п'яничка – синок відомого крутія в українській мові Білодіда): "У чім річ?". А він каже: "Та не їде чомусь Михайло Степанович". А я й кажу: "Такого генія треба не ждати, а поїхати за ним і привезти".

Беру я біля оперного театру таксі, плачу останнього карбованця (за кілометр таксисти тоді брали 10 копійок) та їду за ним у Пасаж, що впирається у Хрещатик. Заходжу до його квартири, а він ходить по кімнаті в смокінгу, при метелику й лається неймовірно. Аж уже в таксі долаєвся такими словами: "Вони думають, що мені проспівати – це все одно, що під куц збігати... Аби проспівати п'ять хвилин, я готуюся тиждень..."

Я, як умів, заспокоював його, а потім він протягом години співав для нас, як Бог.

Його, як водиться в артистичних колах, "виперли" з оперного театру ще в повній формі (у них це водиться регулярно: виперли були Наталю Ужвій, Бориса Гмирю, Анатолія Солов'яненка, і всі вони вмирили передчасно). Михайла Гришка теж "пішли з життя" в 72 роки. Він звертався по допомогу навіть до головного партійного боса в Україні – Володимира Щербицького. Нічого не допомогло.

Коли я майже 10 років вів передачу на радіо "Культура" ("Художній всесвіт літератури" – називалася та передача), то при нагоді обов'язково використовував записи пісень у виконанні Михайла Гришка. Такого голосу не було в жодному світі й навряд чи скоро буде.

На похорон Михайла Степановича в 1973 році я не зміг піти, бо був черговим по номеру журналу, у якому працював ("Знання

та праця"). У Ютубі є цілий диск пісень і романсів у його виконанні. А тут я показую, як він виконував пісню про Дніпро: це найбільш знакова пісня про штурм Дніпра під час минулої війни з фашизмом. Віктор Астаф'єв писав: якщо в атаку, штурмуючи Дніпро, йшло 25 тисяч солдатів, то з протилежного боку "випливали" не більше 5 тисяч. "М'ясник" Жуков ще й приказував: *"Хахлов не жаль... Они служили немцам почти три года. Пусть теперь расплачиваются"*. Отакий негідник...

На знімку, де Гришко виконує пісню про Дніпро, він – у військовій формі старшого лейтенанта. Протягом усієї війни він співав як соліст у різних військових ансамблях. А пісню про Дніпро він виконував українською мовою. Військовий ансамбль під керівництвом Александрова закінчував цю пісню куплетом, який закінчувався словами: "Наша партия (армия), наш народ". Гришко цей куплет не виконував і за те потрапляв у велику немилість до влади та до найідейніших колег-артистів.

Внуки Гришка створили були документальний фільм про нього; разів зо два показали його на телеканалі "Культура", а тепер знову він у забутті. Нові нувориші від культури повикидали з програм усі пристойні українські передачі й заповнюють його будь-якою псевдоукраїнською халтурою.

Царство небесне, незабутній Михайле Степановичу!

КОРОЛЮ ДРАМАТИЧНИХ ТЕНОРІВ ОЛЕКСАНДРОВІ МИШУЗІ – 165!

Але ніхто ніде "не гавкнув, не лайнув" – як сказав би Тарас Григорович. Він співав у кращих оперних театрах Європи (навіть у день, коли дома сталася трагедія). Обґрунтував свою теорію співу, яку передав багатьом своїм учням. Один із них – Михайло Микиша. Десь на курсі третьому чи четвертому викладач ораторського мистецтва Петро Тодосьович Бойко повів мене й Анатолія Григоренка на квартиру до Михайла Микиші: він уже не вставав із ліжка, але з нами поговорив свідомо. Побажав успішного навчання в університеті та козацького здоров'я. Я у відповідь бовкнув суржиковою мовою: "Ми Вам тоже бажаємо і т. д". Петро Бойко тут же мене виправив: "Не "тоже", а "теж". Олександра Мишугу повернули в нашу свідомість у роки так званої "хрущовської відлиги". Заговорили і про Микишу, бо ж він був репресованим у сталінські сорокові. Потім таки дали можливість працювати в Київській консерваторії, тут він написав свій курс практичного навчання вокалу. Основою в ньому була аксіома, що спів – це подовжена мова...

А Олександр Мишуга чи не найбільше уславився тим, що дав Іванові Франку 500 злотих на видання його модерного шедевру "Зів'яле листя". Крім того – він витратив на благодійні акції тисячі своїх гонорарів за спів у європейських оперних театрах. У своїй передачі "Художній всесвіт літератури" я використав одну з пісень у виконанні

Михайла Микиші. Декілька записів Олександра Мишуги теж збереглися. Їх можна почути в передачі Житомирського радіо, яке існує в Ютубі.

Я пишу про це з деякою гіркотою, бо в усьому Києві розклеєно афіші, що сучасний співак Володимир Гришко (Шевченківський лауреат, між іншим) готує концерт, присвячений Мусліму Магомаєву. Муслім, звичайно, видатний вокаліст, але чому ніхто не присвятить концертів Олександрові Мишузі та Михайлові Микиші? На цьому фото я показую їх обох – учителя і учня. Царство небесне!

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО

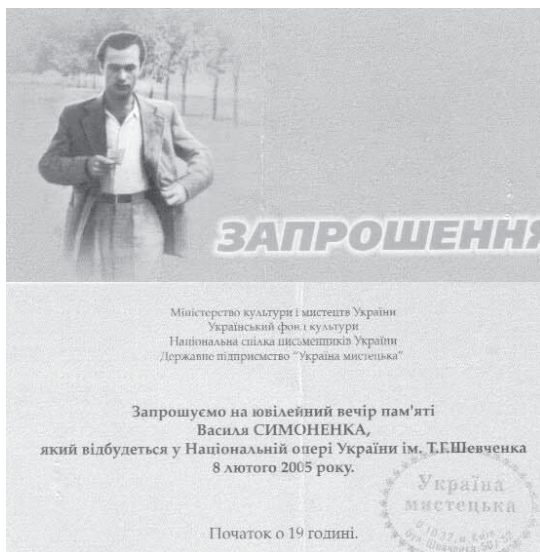
Народився другого дня Різдва. Коли наближалось його 70-річчя, група письменників поїхала на малу Батьківщину поета (село Біївці Лубенського району Полтавської області), щоб зрушити з місця впорядкування його садиби й реставрацію хати. Над річкою Удай...

На цій світлині, що з Борисом Олійником (2003), було обговорено, а потім посаджено на подвір'ї та на городі Василя меморіальний сад. Лопати, вила та граблі для цього надала Лубенська райдержадміністрація. Я про все це лиш говорив та саджав дерева, а пробивав проблему у вищій інстанції Борис Олійник.

Через два роки (2005, 70-річчя поета) у Національній опері відбувся дуже урочистий вечір, присвячений пам'яті Василя (збереглося запрошення).

Пізніші ювілеї (75, 80) влада "спускала на гальмах", і їх відзначали на Батьківщині цього великого поета-шістдесятника (у Біївцях, Лубнах та Черкасах). Туди з Києва приїжджали Герої України Іван Драч, Анатолій Паламаренко, письменники Марина Павленко, Борис Пономаренко, смертний аз, "фрагмент" Національного хору імені Григорія Верьовки тощо.

Сад біля хати Василя нині вже трохи підріс, а саму хату причепурено й перетворено на музейний експонат (вона, стара, у нас з Борисом за плечима, а світлину нової я взяв з інтернет-ресурсу). Через рік (у 2020 р.) йому виповниться 85. Бачився я з ним один раз, коли йому було 27 і він читав зі сцени малого залу т. зв. Жовтневого палацу в Києві свої тривожні вірші "Злодій"

і "Некролог кукурудзяному качанові". За те читання його було викреслено зі списків делегації на всесоюзну (тоді) нараду молодих письменників. Поїхали "достойніші", імена яких давно "канули в Лету", а ім'я Симоненка вписане золотими літерами в історію української літератури і нації. На території КНУ імені Тараса Шевченка йому, як випускнику університету, установлено пам'ятник.

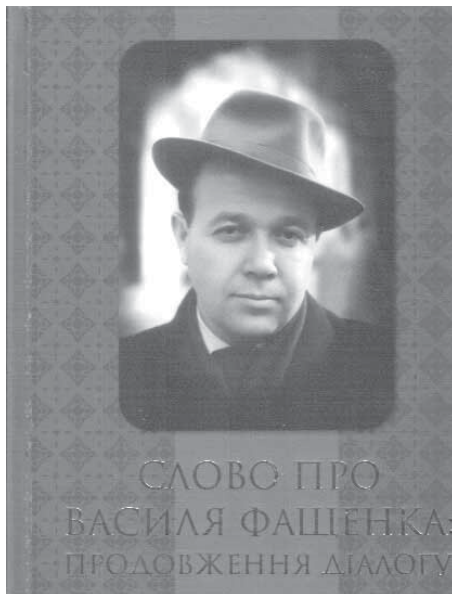

*Рідко, нене, згадують про тебе,
Дні занадто куці та малі,
Ще не всі чорти живуть на небі,
Ходить їх до біса на землі...
Ради тебе перли в душу сію,
Ради тебе мислю і творю...
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю.*

Світлини з інтернет-ресурсу

Михайло Наєнко

**ПРОФЕСОРУ
ФАЩЕНКУ ВАСИЛЮ ВАСИЛЬОВИЧУ
МАЛО Б ВИПОВНІТИСЯ 90...**

ІСТИНА В ДІАЛОЗІ
Профіль Василя Фащенко

Коли я був студентом перших курсів університету (початок 60-х років минулого століття), бестселерами нашого літературознавства вважалися принаймні три книжки: "Поезія і революція" (1956, перевидана в 1979), "Соціалістичний реалізм – творчий метод радянської літератури" (1961), "Література і життя народу" (1963). Сьогодні фахівці пам'ятають лише прізвища їхніх авторів. Самі ж тексти до наукового вжитку непридатні...

Років через десять по тому з'явилися дві книжки Василя Фащенко ("Новела і новелісти", 1968; "Із студій про новелу",

1971); основні думки їх донині не втратили своєї свіжості. Виявляється, що і в ті тоталітарні часи можна було працювати не для функціонального кошика, а в ім'я наукової істинності.

Пригадую, з якою прихильністю тоді говорили про названі праці одеського науковця в академічних установах, університетських аудиторіях. Наліт панівної в ті часи соцреалістичної естетики в них, звичайно, був, але роль його зводилась швидше до ритуальності, ніж концептуальності. Так сталося, що першу з названих книжок я прочитав спочатку як докторську дисертацію, котру захистив Василь Васильович в академічному Інституті літератури імені Тараса Шевченка. Мене цікавив насамперед предмет дослідження (свою кандидатську дисертацію я готував тоді теж про новелістику, зокрема – про новелістику 20-х років і місце в ній Григорія Косинки), але вразив якийсь несподіваний аналітизм у мисленні молодого доктора наук. Пізніше я дізнався, що такий спосіб аналізу текстів, як у Фащенка, називався діалогічним, що його застосовували такі світила літературознавства, як М. Бахтін та ін. А суть зводилась до того, що в процесі аналізу дослідник одночасно "бачить" і текст, і його автора. "За художнім словом, – напише пізніше молодша колега В. Фащенка професор Нонна Шляхова, – він завжди бачив і розумів автора як іншу людину, іншу свідомість, і не просто коментував чи аналізував написане, а вступав з ним у діалог". Для рубежу 60–70-х років у політичному розумінні це було навіть ризиковано, бо ж дослідник "вступав у діалог" переважно з новелістами, що в 30-х роках зазнали репресій, а потім лиш вибірково були реабілітовані (М. Ірчан, Григорій Косинка, О. Слісаренко, Остап Вишня та ін.). Їхні твори дослідник залучав до діалогу з новелістичним ареалом авторів, що ніби не репресовувались (Ю. Яновський, О. Довженко, О. Гончар), але, як відомо, не раз піддавались критичній екзекуції. Шукаючи зв'язки між ними, В. Фащенко прагнув створити (і таки створив) єдину картину складного, дуже драматичного розвитку всього новелістичного жанру ХХ ст. Жанру, що в українській літературі завжди (особливо після Василя Стефаника) був дуже мобільним і примітним в усьому європейському письменстві. Це

довели згодом і молодші прозаїки (шістдесятники) Г. Тютюнник, Є. Гуцало, В. Дрозд та інші, які найглибший слід у літературі залишили саме як новелісти.

Гадаю, що якби Василь Васильович дожив до наших днів (а наразі минає його 90-річчя), він би запропонував синтетичну працю про всю українську новелістику, оскільки вона навіть у наймолодших, постмодерних, авторів дуже вирізняється на тлі не дуже розвинених інших літературних жанрів. М. Ільницький пише, що В. Фащенко залишався вірним лицарем цієї "дами" свого серця (тобто новели) протягом усього свого життя, і навіть тоді, "коли на перших позиціях у літературному процесі її замінили повість і роман". Мені чомусь так не здається; нинішні наші повість і роман новелістику таки не заступили: якщо уважніше до них придивитися, то вони й сьогодні є просто подовженими новелами. Повістєво-романним типом мислення у нас володіли і володіють буквально одиниці (такі, наприклад, як Р. Андріяшик), і це є значною перешкодою на шляху української інтеграції у світову літературу. Бо потенціал кожного письменства з певного часу чомусь став визначатися саме за тим, який у ньому роман. Мабуть, і тут дає про себе знати сучасний феномен глобалізації, хоч треба таки визнати, що роман утримує лідерство в літературному процесі завдяки поміченому ще Текереєм: романіст знає все...

Але повернімося до Василя Васильовича... Мені особисто, як я вже казав, він став ближчим після читання його докторської дисертації. Я тоді одразу визначився, що першим опонентом для свого кандидатського захисту буду просити саме В. Фащенка. Зав'язалося не рясне, але присутнє листування. А зустрілися особисто, коли він привіз до Києва мою дисертацію з... відмовою бути опонентом. Але це була не його, а моя ініціатива. Настали так звані суловсько-маланчуківські бзики в гуманітарній сфері тодішнього СРСР, і на теми дисертацій про репресованих у 20–30-х роках письменників було накладене негласне табу. Голова Вченої ради, де я мав захищатися (уже розіслані були відповідні матеріали опонентам і провідній організації), так мені й сказав: відкличте (чи відкладіть) свій захист, бо Григорій Косинка по-

трапив у список табуйованих. Читайте, мовляв, найновіші виступи з цього приводу самого Маланчука, статтю директора Інституту літератури Шамоти "Актуальні питання..." (1974) та ін. "Провідна організація" повернула тоді мою роботу якнайшвидше, зіславшись на недугу завідувача кафедри, другий опонент Василь Півторадні запросив на бесіду до себе додому в Житомир, а Василь Васильович Фащенко приїхав до Києва сам, і в нас відбулася довірлива розмова в ресторані "Ленінград". Не чарка, звичайно, нас вабила (у цьому ми обидва ніколи не були "мастаками"), а хоч якась схованка від активізованих тоді владних опричників. Та й пообідати в ресторані на початку 70-х можна було за якісь копійки: комплексний обід коштував від одного до півтора карбованця...

"Ресторанна" розмова з Василем Васильовичем стала дуже пам'ятною і вирішальною для моєї подальшої роботи. Він запропонував такий компроміс із "науковою владою", до якого я навряд чи й додумався б. Він сказав: заберіть із назви дисертації ім'я Григорія Косинки, у тексті він залишиться, а всю роботу присвятить ніби новелістиці 20-х років. Підказано було й згаданий уже метод діалогу: нехай новелісти у вас перегукуються, сперечаються, й тоді одержите хоч невеликий, але портрет новелістичного життя 20 років. Незадовго до своєї кончини Василь Васильович про цей метод згадав і в останньому інтерв'ю, яке дав своєму учневі, нині вже теж доктору й професору Володимиру Панченку: "...Без зіставлення, порівняння, змагання, діалогу можна легко випасти із "червоного просвітництва" у ріднеське хutorянство як письменникам, так і критикам, що й спостерігається в деяких часописах з їхніми національними молитвами". В актуальності цим словам не відмовиш і нині...

Коли через три роки я підготував новий текст дисертації, то "на перше враження" послав її знову Василю Васильовичу. Відповідь одержав письмову. Уривок із неї не можу не навести, бо там відчувається і прихильна увага старшого колеги до мене як початківця-неофіта, і штрих до характеристики тодішніх умов праці літературознавця, яким (умовам) обов'язково треба

було догодити. "Зауваження, – писав Василь Васильович, – залишаю на полях. Принципові:

1. Точна оцінка політичної позиції "Боротьби" (газета українських комуністів на чолі з Василем Елланом-Блакитним. – *М. Н.*) і "комуністів" у розумінні Григорія Косинки. Відмінність в інтернаціональному питанні – дуже важливо.

2. Конкретніше про соціалістичний реалізм – його риси в творчості Косинки. А де Горький, якого вельми поважав Григорій Косинка?

3. Чим Ви пояснюєте суперечності? Лише впливами? Цього мало. Треба ще раз заглянути в селянську психологію...

Все решта – прекрасно, добре, розумно. Шукайте ту злочасну публікацію (про що йдеться – я забув – *М. Н.*), але не забувайте, що в Тичини був вірш "Чистила мати картоплю", а в Сосюри – величезні поеми, які не друкувалися (натяк зроблено на поеми про Махна та про Мазепу, які в радянські часи вважалися крामолою, але про які в нас була згадувана конспіративна розмова в ресторані – *М. Н.*)".

Уже в офіційному відгуку на автореферат дисертації Василь Васильович говорив про некатегоричний характер його зауважень і закінчив відгук закликом: "Полемізуйте зі мною!". Щось подібне я почув від нього і в його пізнішому (через десять літ!) відгуку про книгу, яка була основою моєї вже докторської дисертації. "Радий Вашій книзі, – писав він. – Спасибі. Відзив надсилаю. Сперечайтесь зі мною на захисті. Переконаний, що праця Ваша розумна, вдала, потрібна...".

Від часу написання цього листа минуло понад п'ятнадцять літ. Я тепер розумію, що "розумного" в згаданій моїй книзі ("Романтичний епос", 1988) було не дуже багато (з присутніми змінами й доповненнями вона перевидана в 2000 році), але важливою була сама підтримка Василя Васильовича. Він тоді, до речі, трохи відійшов був від новелістики, цікавився більшими прозовими формами, надто – теоретичними проблемами їх, взаємозв'язками філології з психологією і філософією, про що й видав дуже цікаві не лише для теоретиків праці "Відкриття нового і діалектика почуттів" (1977), "Характеры и ситуации"

(1982), "Герой і слово" (1986) та ін. Письменники-практики знаходили в них багато чого повчального для себе, особливо – щодо вміння вести оповідь, ліпити характери, будувати сюжет... Пригадується, як дружно письменники аплодували Василю Васильовичу, коли він у доповіді в Спільці письменників казав майже крилату фразу: "Дивними видаються деякі трудівники пера: анекдот не вміє розповісти, а береться писати прозу". Це був ніби докір, але й істинна правда, яку кожен від себе намагався приховувати. А тепер її оголено, усі з полегшенням зітхнули й аплодували...

Своїми останніми працями В. Фащенко показував, що естетика прози обов'язково передбачає фабульну основу, що без художньої ситуації не проявить себе в творі характер, що героєві роману чи новели потрібна конфліктна дія, інакше-бо матимемо безликий набір речень і абзаців, яким ніколи не стати літературою і біля яких не втримаєш ніякого читача. Про це, до речі, він нагадав навіть другій, після новелістики, своїй любові – Олесеві Гончару (кандидатська дисертація В. Фащенко була присвячена новелістиці О. Гончара). У передмові до шеститомника письменника критик писав, що у творах митця 40-х і 50-х років бракувало "крязових" постатей; коли ж з'явилася "Людина і зброя" та пізніші романи з їхніми виразними героями та ситуаціями, – проза автора "Прапорonosців" зажила не "сукупним", а індивідуальним життям. Принципову роль при цьому відігравала і винайдена прозаїками в 70–80-х роках "човниково-часова композиція (тепер-тоді-тепер)" і виняткова увага до "наіскреного сонцем" слова як першоелемента художнього образу. Буденною мовою не створиш нічого путнього, наголошував Василь Васильович, потрібні якісь особливі, вузлові слова, а також неповторні метафори, метонімії, епітети. Якщо вони є в творах, то "ми часто, в залежності від потреб і настроїв, починаємо буквально жити словами, поняттями, образами то Пушкіна, то Шевченка, то Шолохова, то Гончара...".

Комусь сьогодні такі міркування можуть видатися надто хрестоматійними чи й такими, що належать до "офіційного літературознавства". Так звані постмодерні критики оперують уже

й таким терміном, вважаючи, що "неофіційне" не залежить від будь-яких закономірностей, нічим не регламентується тощо. З цим можна й не сперечатись: дослідник літератури вільний у виборі науково-критичного інструментарію (як вільним є й письменник у своїх формах творчості), та все ж, та все ж... Є речі в науково-критичній діяльності, що освячені традицією, що зумовлюються самою художньою творчістю. Крім названих вище, Василь Васильович акцентував іще на "промені зору". Як пише ще один учень Фащенка – критик і поет М. Стрельбицький – вираз "промінь зору" (вчитаний, мабуть, в О. Толстого) розроблений Василем Васильовичем до рівня аналітичного інструментарію; він "ґрунтується в принципі на доступній широкому розумінню речі: в розгортанні художнього сюжету немає, не повинно бути "нейтральних" елементів; будь-яка подія, будь-який опис подаються у творі не знеособлено, а очима або конкретного персонажа, або автора". Знову можна сказати, що це – само собою зрозуміле. Але чому ж тоді в сучасному прозовому потоці так багато витворів "знеособлених", так багато речей, які й творами не назвеш. А ми, каже дехто з їхніх авторів, і не планували писати "твори", ми даємо "тексти". Читай, мовляв, Р. Барта, і все зрозумієш...

В. Фащенко читав, звичайно, і Барта, і Гадамера, і Дерріду, й інших світових "метрів". Інакше-бо звідки в нього взявся один із пасажів у згадуваному вже "останньому інтерв'ю: "Що не новела чи роман – то й гнучкошиєнковий уклін Джойсові чи ще комусь іменитому. Та невже Європа чи обшарпана Україна буде ридати над "подражаннями" наших амбітних "європенків"?". Ридати, звичайно, не буде, але досліджувати оті новели й романи "з уклонами" доводиться. Така вже доля літературознавця. Одному з наймолодших своїх аспірантів Василь Васильович і доручив був дослідити "малу" прозу останніх десятиліть, а паралельно не забувалася й давніша. Кілька років тому мені довелося писати відгук на дисертацію "Своєрідність модерністської новели перших трьох десятиліть ХХ ст.", виконану під керівництвом В. Фащенка, і я ще раз переконався, наскільки професійною була співпраця дисертанта й наукового керівника.

Коли заходила мова про "вчителів" і "учнів", зокрема – про "школу Фащенко", він трохи ніяковів і говорив, що "школу" слід розуміти за античним критерієм "вчена бесіда", а суддею в усьому цьому може стати лише час. Час нині підказує: "школа Фащенко" – реальність. Крім згадуваних Володимира Панченка й Михайла Стрельбицького, у тій "школі" активно працюють професор Григорій Клочек із Кропивницького, письменник і педагог з Одеси Василь Полтавчук, криворізький "кур'єр" Григорій Гусейнов, нагло розстріляний журналіст Борис Дерев'янка й безліч викладачів вищих та середніх навчальних закладів, яким за часи своєї професорської діяльності Василь Васильович дав те, що в серці справді не вмирає.

Слово про Василя Фащенко. Продовження діалогу / упорядники М. Фащенко, Я. Машарова. – Одеса : Чорномор'я, 2018. – С. 255–262.

ЄВГЕН ПЛУЖНИК

27 березня 1935 року виїзною Військовою колегією Верховного суду СРСР разом з Г. Епіком, М. Кулішем, В. Підмогильним, О. Ковінькою та іншими засуджений до розстрілу. Згодом вирок змінено на довготривале табірне ув'язнення на Соловках, де він помер від сухот. Його останніми словами була фраза "Я вмиюся, пригадаю Дніпро і вму". Похований на табірному кладовищі. Могила не збереглася.

Реабілітований у серпні 1956 року. Умовна могила – на Байковому кладовищі в Києві, 9 дільниця. Входив до групи "Ланка-Марс". На світлині внизу всі ланківці-марсівці – зліва направо: Борис Антоненко-Давидович, Григорій Косинка, Марія Галич, Євген Плужник, Валер'ян Підмогильний, Тодось Осьмачка (з інтернет-ресурсу). Всі зазнали репресій, переслідувань або розстріляні. "Вціліла" Марія Галич – землячка, родом із села Суха Калигірка нинішнього Катеринопільського району, що на Черкащині. До мого Гуляйполя звідти кілометрів десять-п'ятнадцять.

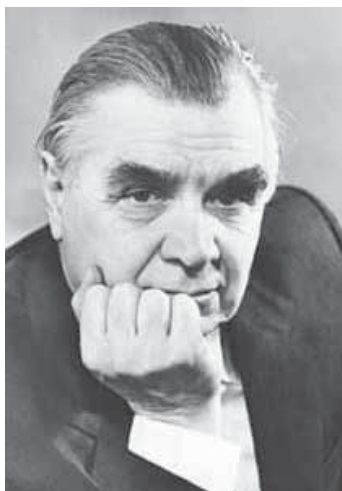
*Я знаю:
Перекують на рала мечі.
І буде родюча земля –
Не ця.
І будуть одні ключі
Одмикати усі серця.
Я знаю! І буде так:
Пшеницями зійде кров,
І пізнають, яка на смак
Любов.*

Вірю.

Михайло Наєнко

ЮРІЙ МУШКЕТИК – У КРАЩИХ СВІТАХ...

Студент, аспірант, викладач Київського університету, видатний прозаїк-шістдесятник, Герой України, наш сусід у будинку, один із засновників спеціальності "літературна творчість" в Україні.

*"Помирають майстри. Чітко значать віки.
їх життя впerezало вогнями й димами.
В груди траурних маршів
дзвонять молотки,
І влягаються думи золотими томами...."*

(Іван Драч).

Після відходу Івана Драча – це найбільша втрата для української класики. Це рідкісний випадок, щоб **студент** дебютував у літературі майже романом: повістю "Семен Палій". Згодом був справжній роман "Гайдамаки" (про коліївщину), а потім ціла низка їх – і з проблем сучасної дії, і з історичної давнини. Аж до античних часів, про які Юрій Михайлович створив повісті та романи "Смерть Сократа", "Суд над Сенекою", "Правда про Сізіфа" й ін. Та найбільше цікавила письменника історія вітчизняна; унаслідок чого з'явилися романи про "золото Полуботка", про кошового отамана Івана Сірка, про гетьмана Розумовського, про загадкові часи українсько-польських змагань у XVIII ст. тощо. Роман "На брата брат" гірко оповідав про так звану епоху виговщини, але символізував водночас і постійні нелади в нашій многотрудній сучасності. Царство небесне великому трудівникові літератури, життя в якій із його відходом для нього не скінчилося. На столі письменника лежить рукопис кількатомних мемуарів, які він заповів опублікувати тільки після його відходу. Деякі епізоди з тих мемуарів він мені переповідав, і я міг би поділитися з читачами їхнім змістом, але нехай заговорить сам автор...

Останнім часом дехто починає гадати на кавовій гуші: хто ж був ініціатором відкриття в Київському університеті спеціальності "літературна творчість"? Юрій Михайлович в одній із телепрограм каналу "Культура" говорив про це так: "Я не скажу, хто перший сказав "а", я чи Михайло Кузьмович. Воно, певно, було вже в повітрі, само насувалося – створити в університеті літературне відділення. У багатьох країнах є цілі літературні інститути. У нас на інститут не витягалося. І от ми зішлись з ним, порадилися і почали, так сказати, пробивати цю ідею через Міністерство освіти, культури і так далі. Довго ми це робили і врешті-решт пробрили цю ідею. Чимало письменників читають

там спецкурси, я сам прочитав спецкурс з питань прози. Отже, спільними зусиллями і Київського університету, і Спілки письменників розгортається все-таки якийсь, не побоююсь цього сказати, виховання молодих письменників".

*"Амплітуда людська –
від колиски до гробу.
Та не знати народу таких амплітуд,
Бо ошпарює реквієм мою душу окропом
І сподівану зрілість вишукує тут.
Сплять монархи труда. Зріє черга велика
До незайнятих тронів крізь думи густі.
Підмайстри мого віку!
Я ваші ридання покликав,
Щоб на цвинтарі чолами підрости"*

(Іван Драч).

Царство небесне великому трудівникові літератури
Юрію Мушкетіку!

ЗМІСТ

З ІСТОРІЇ І СУЧАСНОСТІ ЛІТЕРАТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Лупій Олесь	
Була така літстудія – "СІЧ"	4
Цвід Антонія	
З Шевченком на "Просвітницькій галявині"	14
Кузьменко Юлія	
На фестивалі "Голосіївська осінь"	20
Наєнко Михайло	
Щось із пам'яттю моєю сталося	26
Кузьменко Юлія	
Україністиці в Шевченковому університеті – 100 років	36
Наєнко Михайло	
Академік Сергій Єфремов і текст про вбивство Симона Петлюри: зарубіжний слід.....	38

СВЯТА І БУДНІ ЛІТЕРАТУРНОЇ СТУДІЇ ІМЕНІ МАКСИМА РИЛЬСЬКОГО

Кузьменко Юлія	
Не бійтеся бути геніальними!	50

Поезія і проза студійців 1-го курсу

Братусь Богдан	
Пам'яті М. Хвильового.....	51
"З тобою – в огні!"	51
"Листочок самотній"	52
«Гортаю "сонячні кларнети"»	52
Турська Юлія	
Ромашки	53
"Золотий серпанку, молодеє літо"	53
"Поле цвітом засівалось"	54
Роздум	55

Куроченко Аліна

"Дивись на сонце"	56
"Гублюсь у твоїм смарагдовім космосі"	56
"Крик"	56
"Перетворю тебе на птаху"	56
"Останній прихисток"	57
"Мій улюблений колір"	57
"Ненависть серце обійма однією рукою"	57
"Без голосу і скрипу взуття"	57
"Нещадно теплий образ твій"	58
"Перекотиполо сонячного промінця"	58
"Злетіла б птахою з вікна"	59
"Якщо щастя існує"	59
"Щосекунди готова волати"	59

Вайзер Сабріна

Наодинці з природою	60
"Коли довго не спілкувався з людиною"	61
"Твої слова мені душу зігрівають"	61
За завісами лісу	61

Дячук Анастасія

"Липи цвітуть у травні. Світ не такий, як треба"	63
"Знаєш, у нас є завтра. Знаєш, ми будемо сиві"	63

Рудник Оксана

Страхи.....	64
-------------	----

Кузьменко Юлія

Новий формат Літстудії: вечір поезії і музики	68
---	----

Кузьменко Юлія

Літстудійці вшанували пам'ять Івана Драча	73
---	----

Поезія і проза студійців 2-го курсу

Михніцька Ілона

"Не всі зірки хрещені в ультрамариновому космічному річищі"	75
Вінок сонетів.....	76

Гнєсушева Анастасія

"У мене под серцем тридцять три пореза"	85
---	----

Шевчук Василь	
Щастя Фелікса	86
Персонаж	88
Біг на місці, або "Сім-Сім, відчинися"	89
Іграшка	91
Диво	92

Кузьменко Юлія	
Чергова Літературна студія у філологів.....	99

Поезія і проза студійців 3-го курсу

Покотиполе Леля	
"Найгірше з усього, що сталося, – можливість послухати разом з тобою, як б'ється вітер у комині"	101
Садистський віршик.....	102
"У князеві є щось понад князя – щось королівське"	104

Кузьменко Юлія	
"Повстанське радіо" Лелі Покотиполе	109

Кузьменко Юлія	
Знову читаємо одне одному поезію.....	111

Поезія і проза студійців 4-го курсу

Чайка Катерина	
"Завірюха"	112
"Битва у надвечір'ї"	112
"Вогник"	113

Кондратюк Мар'ян	
"Любов а не імена троюрідних братів"	114
"Коли не лишились ялинок у квартирах"	115
Про кавоварку.....	116
"Сьогодні не особливий день"	117
"Засох голуб на асфальті"	118
"Мене з дитинства ніхто не вчив літати"	119
"Головне правило: бий, ламай, трошки, зціп зуби!"	119
Мій революціонер	120
"Серце б'ється, б'ється-рветься"	120
"Якби дозволила мені, я б склав тебе вдвоє"	120
"І радість сноба"	121
"Він випив неналитої кави"	121

"Мій подих розбивається об скло морозу".....	121
"Розквітни знов у своїй весні"	122
Вище стелі свого туалету.....	122
Тютюнова ода	123
"Про що ти думаєш"	124
Караван.....	125
Про перших і останніх	126
"Місяць переліг на інший бік"	126
"Я заспокоююся, є у неї"	127
"Обтягнули джинси ноги"	128
"Останніх комарів не вбивають"	128
Оптимістичний смуток	129
На літо	129
Іграшкові ведмедики	129
Розмовний ломбард.....	130
"Якби вони були разом".....	130

Платон Ірина

"Коли в моїй країні почалася війна, мені було шістнадцять"	131
"Ця осінь іще не осінь"	132
"А я прийду до тебе тихо-тихо"	132
"Ти ходиш серед цих людей"	133
"У хвилини найбільшого розпачу"	134
"І самота не може бути вічна"	135
До музи	136
Мій Києве... ..	138
"Тим, хто оцінює рибу за здатністю"	140

Кузьменко Юлія

"Хай же кожному ранку раді ми"	142
"Постій, постій..."	142
"Раптом – іще один"	144
"Відповім, приїду – мені ж не шкода!"	145
"Парасоля. Поділ. Дощ"	145
"Міцно стуляю вуха, однак почую"	146
"Обійми її теплим словом"	147

Зозуля Дмитро

Підгоріли.....	149
Темрява.....	154

Кузьменко Юлія

Квітнева літстудія була плідною 163

Поезія і проза студійців 1-го курсу магістратури

Медуха Олеся

Все съели цвет вишен 165

Самое холодное время – перед рассветом 166

Житиє света..... 166

"Там, где вода разбилась" 167

*ПОЕЗИЯ І ПРОЗА СТУДІЙЦІВ –
ВИПУСКНИКІВ-ФІЛОЛОГІВ УНІВЕРСИТЕТУ
ПОПЕРЕДНІХ РОКІВ*

Здорик Олег

"Юнак натхненно б'є у барабани" 174

"Передчуття зими" 174

"Вождем невідоме сирітство аскези" 175

"Достукувався дощ до спогадів моїх" 175

"Ми тимчасово щасливі" 175

"А сьогодні – все для тебе" 176

"Переживи себе самого" 176

Єщенко Марина

Ескалатор 178

Астапенко Ігор

Чаполоч (уривок із роману)..... 184

Косян Марія

Місце, куди не їздить потяги (уривок) 188

Стусенко Олександр

Пародії, епіграми..... 196

Молодий Шевченко..... 196

Балада про присмак..... 196

Блек-вокал..... 197

Мандрицька Наталія

Я ходжу колами 198

Ти стоятимеш на перехресті..... 199

За цими стінами тільки вода..... 199

Вона обрізає крила снігу..... 200

Лічилка	200
Ти не хочеш бачити.....	201
Хтось розбив ліхтар	202
Усе що тобі лишилося.....	202
Сонячні леза.....	203
Жінка розмотує біле полотно	204
Випусти на волю.....	205
Розтікаєшся обличчям часу	205
Старе чорношкіре місто.....	206
Любов кидає на стіну	207
Давати словам імена.....	207
Ти досі шукаєш бузкову квітку	208
На світлинах із мого дитинства.....	209
Сіль вода.....	210
Сім'я – сестра-близнючка самотності.....	210
Дерево без коріння	211
Біля стіни що плаче	211
Домальовую крила	212
Руки на сцені говорять голосно	213
Цей дзвін такий довгий.....	213
Дядченко Людмила	
"Тут"	215
"В цьому логіки мало але ж бувають дива"	215
"Математика не надіється. логіка оплакує пластівці"	216
Багряна Анна	
У пошуках Орфеевого сліду.....	217
Вишивання	218
Донечці	219
Жарікова Ліза	
Мурахи Йоганна Себастьяна.....	220
бум-шкряб-шкряб.....	221
еСеСеСеРце.....	223
З тих пір як я не пішла на війну.....	224
Щоранку вставай і розбивай дзеркало	225
"У холодильнику тане вода".....	226
Ні кроку назад моя божа корівко.....	228

ВЕРНІСАЖІ, ХРАМОВІ СВЯТА, ЮВІЛЕЇ, ДІАЛОГИ

Наєнко Михайло	
Пейзажний світ Олесі Костюк	230
Кузьменко Юлія	
Храмове свято в Інституті філології.....	233
Кузьменко Юлія	
100-ліття Академії наук України	240
Виступ ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка Л. В. Губерського з нагоди 100-річчя національної Академії наук України.....	242
На поклін до пам'ятника Великому Кобзарю	246
Касьянова Олександра	
Тарас Шевченко завжди з українською нацією.....	250
Наєнко Михайло	
Виступ на зустрічі з лауреатами Шевченківської премії	254
Дядченко Людмила	
Міжнародна наукова конференція "Художній світ Тараса Шевченка"	258
Наєнко Михайло	
Тарас Шевченко у Вашингтоні: міфи і реальність.....	263
Кузьменко Юлія	
Відеопоезія від студії "Суб'єктив"	272
Кузьменко Юлія	
Анатолій Кичинський: "Головне в поета – це текст"	275
Наєнко Михайло	
Юрій Мушкетик – ветеран	279
Дядченко Людмила	
Студентські "будні" літературної творчості	281
Кузьменко Юлія	
Стань письменником!	283
Наєнко Михайло	
"Безмежна глибина простору"	286
Кузьменко Юлія	
"Східний експрес" Людмили Дядченко: "Мабуть, пора мені починати вірити в долю..."	289

Кузьменко Юлія	
Літературна творчість – це бренд!	294

Насенко Михайло	
Шевченко єднає народи!	298

IN MEMORIAM

Насенко Михайло	
Перший рік без Миколи Томенка	302

Насенко Михайло	
Відійшов... не зі страху	305

Насенко Михайло	
Роман Георгійович – овва!	309

Насенко Михайло	
Шістдесятники падають, як зорі літньої ночі... ..	313

Насенко Михайло	
Роксоляна	317

Насенко Михайло	
Незворушна у вогнях	318

Насенко Михайло	
Едельвейс Леоніда Кисельова	321

Насенко Михайло	
Ніна Степанівна – за обрієм... ..	323

Насенко Михайло	
45 років без Михайла Гришка	325

Насенко Михайло	
Королю драматичних тенорів Олександрові Мишущі – 165!	327

Насенко Михайло	
Василь Симоненко	329

Насенко Михайло	
Професору Фаценку Василю Васильовичу мало б виповнитися 90... ..	332

Насенко Михайло	
Євген Плужник	340

Насенко Михайло	
Юрій Мушкетик – у кращих світах... ..	341

Літературно-художнє видання

СВІ-Й-ТАНОК

Студентський літературний альманах

Випуск 11

Свої роботи надсилайте на адресу: svijtanok.magazine@gmail.com

Відвідайте наш сайт: www.svi-j-tanok.webnode.com.ua

Оригінал-макет виготовлено ВПЦ "Київський університет"

Формат 60x84^{1/16}. Ум. друк. арк. 20,5. Наклад 100. Зам. № 219-9481.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний. Друк офсетний. Вид. № Іф 6.
Підписано до друку 31.10.19

Видавець і виготовлювач
ВПЦ "Київський університет"

Б-р Тараса Шевченка 14, м. Київ, 01030

☎ (38044) 239 32 22; (38044) 239 31 72; тел./факс (38044) 239 31 28
e-mail: vpc_div.chief@univ.net.ua; redaktor@univ.net.ua
<http://vpc.univ.kiev.ua>

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1103 від 31.10.02